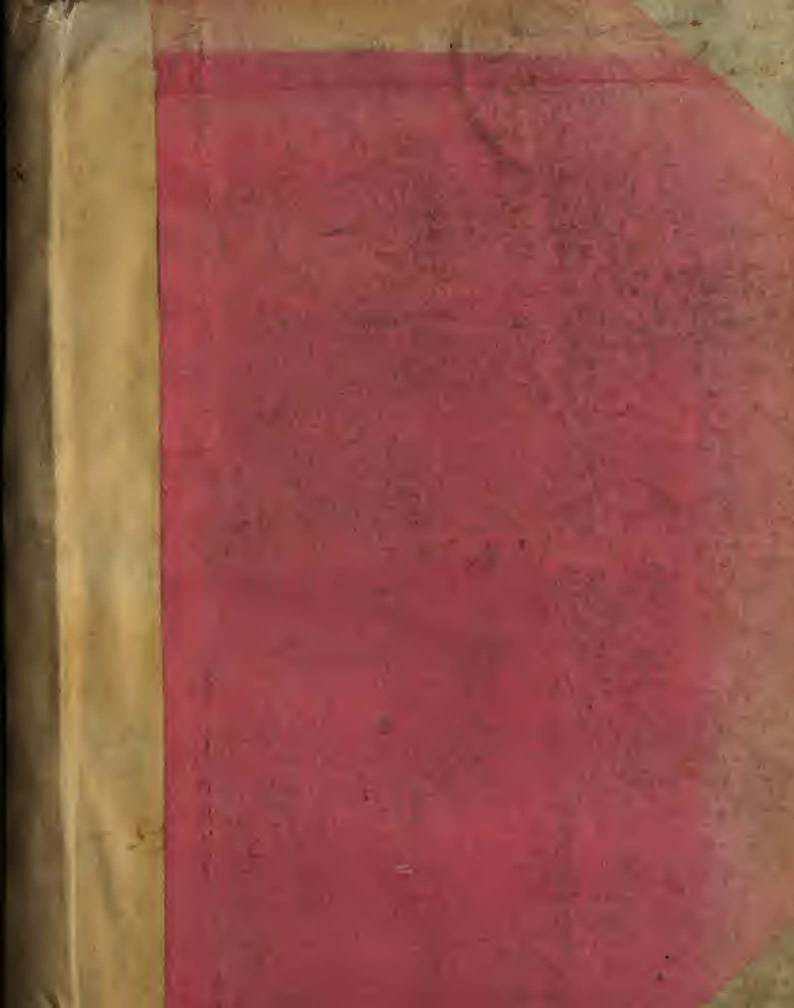

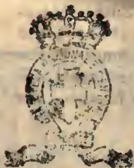
O. 111

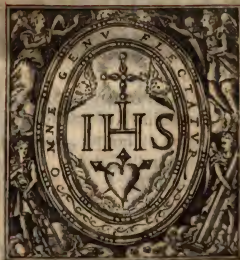
DE ACTIONIBVS VIRTVTIS EX SANCTIS SCRIPTVRIS ET PATRIBVS

Libri Duo.

Auctore BERNARDINO *ROSIGNOLIO* *Vlmetano, Societatis* IESV *Theologo.*

CVM PRIVILEGIIS.

VENETIIS, M.DCIII.

Apud Ioannem Baptistam Ciottum Senensem.

Claudius Aquauiua, Societatis Iesu
Præpositus Generalis.

CVm opus hoc De actionibus Virtutis, a P. Bernardino Rosignolio nostræ Societatis Theologo compositum, quatuor eiusdem Societatis Theologi, quibus id commisimus, recognouerint, ac in lucem edi posse probauerint, facultatem concedimus, vt typis mandetur, si ijs, ad quos pertinebit, videbitur. In quorum fidem has manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus Romæ. xxi. Decembris. 1602.

Claudius Aq.

Copia Gli Eccellentiss. Sig. Capi dell'Illustr. Cons. di X. infrascritti, Hauuta fede dalli Sig. Riformatori del studio di Padoua per relation delli tre a ciò deputati, cioè del Reuerendo Padre Inquisitor del circ. Secretario del Senato Zuanne Marauegia, & di D. Lucio Scarano Lettor publico, che nel Libro intitolato de Actionibus Virtutis, & Sanctis Scripturis, & Patribus, Auctore Bernardino Rosignolio, non si troua cosa contra le leggi, & è degno di stampa, concedeno licentia, che possi esser stampato in questa Città.

Dat. die 16. Martij. 1603.

D. Andrea Minoto
D. Lunardo Mocenigo } Capi dell'Illustr. Cons. di X.
D. Zuane da Leze

Illustr. Cons. X. Secret.
Leonardus Otthobonus.

CLAVDIO AQVAVIVÆ

PRAEPOSITO GENERALI SOCIETATIS IESV

BERNARDINVS ROSIGNOLIVS. S.

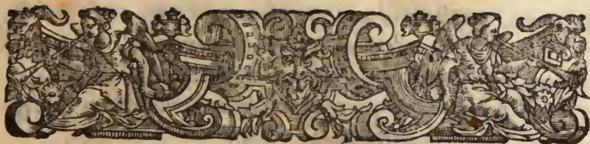

Vm tu nauim Societatis, quam pro tua prudentia, & fortitudine rectam tenes, Spiritussancti vt speramus, impulsu in salutis ac perfectionis portum prospero cursu dirigis. Ego bonarum actionum, quibus eadem quasi remis impellitur, hanc veluti remigij materiam offero, rudem quidem, vt mea, sed preciosam, vt arbitror, vtpote ex

Sacrarum literarum, & Sanctorum Patrum thesauris erutam. Erit hæc additamentum ad eam perfectionis, seu spiritualis nauigationis disciplinam, quam tu pro tua humanitate non ita multo ante hilari excepisti vultu: erit & testis meæ in te perpetuæ obseruantiæ, quæ ad Diuinum mihi placandum numen tuam in me pietatem vicissim prouocet, opto.

Vale Venetijs Kalendis Quinctilis, 1603.

INDEX LIBRORVM ET CAPITVM.

Liber Primus.

In quo post generales Actionis studiosæ proprietates, de Theologicarum Virtutum Actionibus præcepta traduntur.

fraternè

Liber Secundus.

In quo de Moralium Virtutem Actionibus agitur.

De

DE ACTIONIBVS VIRTVTIS EX SANCTIS SCRIPTVRIS ET PATRIBVS.

LIBER PRIMVS.

In quo post generales Actionis studiosæ proprietates, de Theologicarum virtutum Actionibus præcepta traduntur.

Virtus in Actione consistit. Cap. primum.

VT doctrina de Virtutibus ad spiritus profectum vtilior, & ad usum sit accommodatior, necessarium videtur de actionibus earum propriam accuratamq; tractationem instituere. Quæ enim de virtutibus duobus libris in opere de disciplina perfectionis tradita sunt præcepta ex sanctis fratribus eruta, actus earum explicant quidem, non ita tamen enucleatè & presse, quemadmodum proficiētis studium & utilitas postulat fuerit igitur illa generalis quædam uirtutum singularum descriptio, nunc sigillatim actiones ipsæ plenius & subtilius dispiciendæ. Verùm priusquam aggrediar ad virtutis cuiusq; actiones singulas, præmittam quædam, quæ ad rem propositam explicandam faciliorem nobis aditum faciant, & hoc primum. Quàm propriè virtus spectet actionem.

Duo quippe ſunt Virtutis officia. Vnum eſt, animam veſtire, & ornare ob quam cauſam Anima ſic exornata nominatur in Pſalmis Regina aſſiſtens a dextris Regis in veſtitu deaurato circundata varietate. & S. Gregorius Nyſſenus affirmat, Virtutes eſſe quaſi viuos colores, quibus in nobis natiua Dei forma exprimitur, & idem cum Regiam hanc Dei imaginem in homine deſcribit, ſceptro comparat beatitudinis ſpem, diademati coronam iuſtitiæ, amictum verò cultumue purpureum Virtutem eſſe dicit, qua nihil aſſerit eſſe magis Regium. Alterum eſt, Virtutem Actionis bonæ ac ſtudioſæ fontem eſſe & parentem. idcirco Virtutes Chriſti domini præſtantiſſimæ & fœcundiſſimæ in Cantico fluenta pleniſſima appellantur. & ſponſæ charitas miſeratioq; ſimiles eſſe dicuntur piſcinis quæ ſunt in Eſebon. Dominus ipſe in Euangelio clamat ex fide credētium promanatura flumina virtutum videlicet & donorum Spiritus Sancti, & Sāctus Ambroſius & S. Auguſtinus quattuor Cardinales Virtutes expreſſas eſſe affirmant quattuor paradiſi fluminibus. ob eam certe rationem; quia vt ex fontibus flumina, & ex fluminibus riuos deriuari neceſſe eſt, ſic ex virtutibus fluere Actiones bonas.

Pſal. 44. — Lib. de opificio hominis. Cap. 5. — Cap. 4. — Cant. 5. — Cant. 7. — Ioan. 7. — lib. de paradiſo c. 3 — lib. 2. de Gen. contra Manichæos, ca. 10.

Quamquam verò primum illud Virtutis munus prę clarum ſit, vt ob id etiam Virtutibus exutam Animam non minus velit S. Hieronymus eſſe deflendam, quàm nobiliſſimi & locupletiſſimi Hieroſolymorū templi ſpoliationem; nihilominus virtus Actionem ſpectat. nam habitus finis eſt Actio, & S. Auguſtino vt omittā philoſophos, habitus eſt id quo agimus, cum opus eſt.

Proœmio lamentat. Ieremiæ. — lib. de bono coniugali c. 21.

Vir-

Virtus porrò habitus est actuosus, siue mauis operatiuus, cuius vis omnis & laus propterea in Actione consistit. Quod sanè a Deo sapientissimè institutum est. Primũ quidem, vt homo qui ad imaginem Dei conditus est, ipsa virtutis Actione referat Deũ qui Actus purissimus est, actione ipse sua beatissimus. Deinde vt idem actionibus bonis continuatis æternæ felicitatis merita continuet, augeatq; semper: non enim corona bitur, nisi qui legitimè certauerit. & esto fidelis vsq; ad mortem habitu quidem, sed magis actu fidei. nam ad habitum non est adhortatio propriè. Deniq; vt Deus ipse semper præsto sit nobis, adeoq; præsens in cordibus nostris. Siquidem quamuis is adsit habentibus gratiam & virtutes; adest tamen maximè virtutem pietatemq; exercentibus. harum quippe odore allicitur spõsus, qui pascitur inter lilia. hoc est candore & odore virtutum delectatur, ait S. Bernardus, pasciturq; profectibus nostris. etenim gaudium Dñi fortitudo nostra.

2. Tim. 2.
Apoc. 2.
Cant. 2.
Ser. in Cã. 71.
2. Esdrę, 8

Actio autem ex omnibus virtutibus nostris siue supernaturalibus, siue acquisitis quasi fructus exigitur a Deo. propterea enim de fide dicitur, Accedentem ad Deum oportet credere. & de spe scriptum est, Spe gaudentes, & Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo. de charitate erga Deum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. de charitate erga proximum, Diligamus non verbo neq; lingua, sed opere & veritate. de prudentia, Ambulate per vias prudentiæ, & idem de alijs. deniq; Dominus, Negotiamini, dum venio. vbi ait S. Ambrosius, Dominus suę pecunię quęrit vsuram, vt intelligamus Dominum donorum suorũ exer-

Heb. 11.
Rom. 12.
Prou. 3.
Math. 22.
1. Ioan. 3.
Prou. 9.
Luc. 19.

citationem postulare, & bonarum actionum tributum a suis exigere. immo (vt hoc etiam obiter dicamus) cum reprobos æternis supplicijs addicit, non tam illos accu-
Math. 25. sat, quod malè egerint, quàm quod nihil egerint. Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare. adeoq; si non aliæ subessent causæ, (vt vtinam non subessent innumeræ) sola omissa actio alioquin debita causa etiam esset damnationis & mortis æternæ. quod similiter in
Math. 25. parabola de Talentis obseruat Auctor Imperfecti in Matthęum ille enim ait: qui fodit gratiam suam in terrá, non peccare proponit, sed iustitiam non facere.

Ceterum, non solum Deus Actionem ex virtutibus exigit, sed ipsamet virtus ex seipsa. cuius nimirum natura per se, & vt aiunt, essentialiter ad Actionem dirigi-
1.2.qu.55. artic. 2. tur, vt S. Thomas explicat, & ante ipsum scribunt Pa-
Re. fusius disp. Inter. 2. tres. nam S. Basilius virtutem quæ ex Deo est, dicit esse vsum earum Animæ facultatum, quæ boni causa datæ sunt, bona adhibita mente. qui vsus præceptis Do-
Lib. 4. contra Iul. in cap. 4. mini sit conueniens. & S. Augustinus acriter inuehitur in Iulianum Pelagianum, qui virtutem interdum infęcundam esse videbatur asserere. Quapropter inquit, dici non potest, quantum te fallat ista opinio, qua dixisti, omnes virtutes affectus esse, per quos aut fructuosè, aut steriliter boni sumus fieri autem non potest, vt steriliter boni simus. Arbór enim bona bonos fru-
Matth. 3. ctus facit. absit autem vt Deus bonus a quo securis paratur arboribus non facientibus fructum bonum, excidat, & in ignem mittat arbores bonas. Seneca si-
Ep. 95. mul: Actio inquit virtuti necessaria est. & ab optimo
Claudianus. Poeta dictum est, virtutem otiosam esse similem taci-

turnæ lyræ, aut naui ad profectionem adornatæ semper in portu consistenti. S. Anselmus deniq;, Virtus inquit sine exercitio quasi plumbea lancea est. Lib. de uita Moysis.

Porro virtuti Actio necessaria est, non solum ob rationes antedictas, similitudinem inquam Dei, meritum nostrum, & Dei præsentiam in nobis, sed multo maximè, quia solis suis actionibus se virtus sustentat, & locupletat. sicut suis deriuationibus fons, suo feruore ignis. Sola inquit S. Gregorius Nyssenus, virtutis Actio nutrit laborem, viresq; auget. & probat exemplo Mosis, qui ait, cum semel per scalam, in qua Deus innixus erat, vt Iacob dicit, ascendere cœpisset, nunquam stetit, nunquam terminum motus nouit, sed semper de gradu in gradum ascendebat. nec enim deficere vnquam potest altior gradus. & post enumerata prȩclara eius facinora, eaq; dona, quæ cumulatè in eum contulerat Deus, tot tantisq; inquit sublimationibus elatus, adhuc ardet desiderio, adhuc tanquam famescens & sitiens, tanquam eo carés quo semper fruebatur, orat vt videat, non vt ipse capere potest, sed vt se habet, qui desideratur. Id verò quod ait, non potest deficere altior gradus, intelligitur primò, vt altior gradus est. gradus enim altioris nō est deficere, sed proficere. Deinde, quia in altiore gradu ea uis est, vt si ipsi uelimus, possimus facile per illū, et Dei opem quȩ sēper præsto est & præcipua, resistere tentationibus contrapugnantibus, ac progredi in virtute. in quā sentētiam scripta etiā illa sunt: Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatē, neq; creatura alia poterit nos separare a charitate Christi. Consentaneum tandem est actiones auge

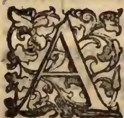
Lib. de similitud. cap. 194.

Cant. 8.

Rom. 8.

re virtutes, quòd virtutes (vt diximus) habitus ſint, qui vt actionibus gignuntur, ſic actionibus conſeruantur, corroborantur, creſcunt. quod etiam Theologicis virtutibus ſuo modo conuenire Theologi aſſerunt. quamuis enim & habitus illarum & incremēta a Deo efficiantur, incrementa certè Deus non efficit, niſi virtutum actionibus anteuertentibus, & præparantibus
1. Cor. 3. animum in quo incrementum det Deus.

Qualis eſſe debeat virtutis Actio. Cap. II.

ACtionis ſtudioſę proprietates multę ſunt, pręcipuas numerabimus maximeq; ad vſum ſpectantes.

Actio virtutis actio eſt humana, loquimur enim hic de hominis virtute. Eſt autē actio humana quæ ex ratione deliberante proficiſcitur. vt idcirco nō omnis actio hominis humana ſit, nō enim humanā dicimus quāuis hominis ſit, actionē Animæ vegetātis; omnis tamē actio humana hominis ſimul eſt actio. Vt autem hæc virtutis actio ſit, bona ſit, oportet, hoc eſt de re bona, & rectum ob finem. quod idem ſimul eſt ac rationem humanam voluntariam eſſe, & ſpontè naſcentem, ratione præeunte & prudentia per iudicium, & imperium, qui eius actus præcipui ſunt, moderante. immo eandem rationem Dominam, & Reginam eſſe omnium humanorum actuum pro vniuſcuiuſq; ratio-
Gen. 4. ne. cum ſcriptum ſit: Subtus te erit appetitus tuus, & tu
Ad Tit. 3. dominaberis illius. adeo, vt præeſſe nos debere etiam operi-

operibus bonis ſignificet Apoſtolus, vt nimirum ijs ita ratione prudentiaq; ſuperiores ſimus, vt nullo quantumlibet pio feruore in eorum exercitatione abripiamur a recto. Talem actionem deniq; circunſtantię omnes comitentur & muniant, nihil vt deſit, quo minus integra planè perfectaq; ſit.

Tria autem ſunt quæ huiuſmodi Actioni Seneca tribuit. Primum eſt inquit, ut quantum quidq; ſit, iudices. Secundum, vt impetum ad illa capias ordinatum, temperatumq;. Tertium, vt inter impetum tuum actionemq; conueniat vt in omnibus iſtis tibi ipſi conſentias. quicquid ex his tribus defuerit, turbat & cetera. Quid enim prodeſt intus æſtimata habere omnia, ſi ſis impetu nimius? Quid prodeſt impetus repreſſiſſe, & habere cupiditates in tua poteſtate, ſi in ipſa rerum actione tempora ignores, neſcias quando, quidq;, & vbi, & quemadmodum agi debeat? aliud eſt enim dignitates & precia rerum noſſe, aliud articulos, aliud impetus refręnare, & ad agenda ire, non ruere. Tunc ergo vita ſibi concors eſt, vbi actio non deſtituit impetum. Impetus ex dignitate rei cuiuſq; concipitur, perinde remiſſus acriorq; prout illa digna eſt perpeti: hæc Seneca. qui planè exprimit prudentiam, non ſolum quæ paſſiones ſuſtinet, ne præcipitent, ſed eam etiam quę actionem ad exitum perducit, ne inchoata flacceſcat. utrunq; enim neceſſarium eſt; Primum quidem aduerſus illos, qui quicquid volunt, uehementer uolunt. Secundum autem aduerſus illos qui multa quidem agitant animo, ac uolunt, nihil tamen, aut ualde pauca pręſtant. illi ſunt qui cogitationem quidem ad res agendas adhibent,

Ep. 90.

ſed ſubitam, ac ferè nulla præparatione operoſa magnaq; aggrediuntur negotia, multis actionibus ſemper implicati: hi contra multa comprehendunt animo, de ijs copioſè diſſerunt cum audientium etiam admiratione, quæ agenda ſunt inquirunt diligenter, acutè diſpiciunt, ad agendum tamen tardi, remiſſi, minimè efficaces; illi rationis frœno coercendi, hi timoris ac conſciẽtiæ ſtimulis concitandi. neutri uirtute pręditi, niſi illi ſenilem prudentiam, & hi magnam efficacitatem aſciſcant, II. Actio virtutis præſertim Chiſtiana, non ſemper in ſemine, aut infans eſt, ſed vegeta, creſcensq; quo

Luc. 12. tidie magis: ſimilis igni illi, quẽ Dominus miſit in ter-

1. Cor. 14. ram, & uoluit uehementer accendi. Nolite inquit Apoſtolus, pueri effici ſenſibus, malitia autem paruuli eſtote, ſenſibus autem perfecti: propterea S. Gregorius cũ

Homil. 15 in Ezech. Iob. 31. retuliſſet illud Iob, per ſingulos gradus meos pronunciabo illum, omnipotentem inquit Dominum per ſuos gradus pronunciat, qui per incrementa virtutum quæ cœpit, ei ſemper laudem ſuę pietatis reddit. & paulo poſt: & aſcendit ſuper gradus eius, quia nobis proficiẽtibus eo amplius nobis exaltatur Dominus. Hortatur

Ep. 14. idcirco S. Hieronymus, creſcat cũ annis gratia, creſcat cũ ætate iuſtitia. quod quanti a nobis fieri debeat, intelli

Lib. 21. Mor. c. 12. gitur ex dicto illo S. Gregorij, quo indicat ſẽtire ſe ſignũ diuinæ electionis eſſe in uirtute progreſſum facere. Electis inquit, cum foris ætas corporis, intus (ſi dici liceat)

Homil. 15 in Ezech. creſcit ætas uirtutis; Nullus tamen ait idem, qui ad bonum propoſitum adhuc in mentis teneritudine eſſe conſpicitur, deſpiciatur, quia frumentum Dei ab herba incipit, ut granum fiat. quare infantes in uirtute fo-

uendi

uendi sunt, ac promouendi, dum Christus formatur in illis. ne sibi relicti de minimo etiam illo Virtutis gradu deiecti retrolabantur. accidatq; illis quod idem de non perseuerantibus scripsit, qui bona non consumant, dũ proposita non perficiunt, etiam quę fuerunt cępta con uellunt. III. Actio Virtutis feruens esse debet. Iccirco Apostolus: Spiritu feruentes ait, Domino seruientes. ac si dicat, quia Domino seruimus, spiritu efferuescamus. hic porro feruor si adulta virtute nitatur, nõ extraneus ille erit ac peregrinus, qualem S. Petrus vituperat, vt inconstantem ac minimè diuturnum, sed solidus ac robustus. mouere autem debent ad hunc feruorẽ multa, illud in primis quod a S. Thoma traditum est. Quilibet ait Actus charitatis meretur charitatis augmentum: non tamen statim augetur, sed quando aliquis conatur ad huiusmodi augmentum. quanquam in hominibus probis, animisq; Dei gratia bene munitis, sperandum est, non permissurum Deum tantum malum: effecturũ potius, vt quando diligentibus Deum omnia cooperátur in bonum, Actibus etiã remissis charitatis mereantur eius incrementum: tunc adfuturum; vt S. Thomas sentit, cum ad illos accesserit vehementior actus. quare in ardentiores actiones incumbẽdum, quatenus prudẽtia docet, & vires suppetunt: remissioribus autẽ non ex industria, sed cum aliarum occupationum necessitate astricti sumus, ita, vix vt locus sit ad alios virtutis actus attendendi, quàm ad hosce exiles, & tenues. non negarim tamen hos ipsos tenues actus interdum etiam sponte eligendos esse: cum nimirum remissi multi ardentem vnum æquant: nec in his sicut in vehementio-

3. p. past. cap. 1. Ad mouit 35.

Rom. 16.

1. Pet. 4.

2. 2. q. 24. art. 6 ad. 1.

Rom. 8.

Ibid.

ribus excitandis periculum ullum valetudini creatur. quem vsum accommodatum esse meditationi docuimus libro quarto de Disciplina. IIII. Actionem Virtutis frequentem esse oportet, & vt crescat, ex frequentatis enim actibus augescit habitus, & vt actionibus studiosis continēter perficiatur homo interior, qui habitibus imbuitur, vt actionibus occupetur. vt superiore, capite explicatum est Quo igitur crebriores sunt actiones, eo maiora suscipit incrementa perfectio. quod quāquam actionibus externis conuenit; quadrat tamen magis in actiones internas. propterea enim Apostolus Timotheo præcipit, exerce te ipsum ad pietatem, nam corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. quem locum Cassianus exponēs. Afflictio ait, corporalis initia quędam profectus, non ipsam perfectionem parit charitatis. pietas autem quę sine dubio charitas intelligitur, ad omnia vtilis est. hæc ille. Idem S. Anselmus, & alij. Ad hanc igitur exercitationem inuitat Apostolus, nō quod externæ actiones bonæ obeundæ non sint; sunt enim ad salutem necessariæ; sed quoniam insistendum prius & maximè sit in internis actibus tanquam excellentioribus, & à quibus externa perfectio vniuersa promanat; in quibus denique Deus maximè delectatur. Exteriora etenim nostra (ait S. Gregorius) Domino quamlibet parua sufficiunt, cor namq; & non substantiā pensat: quod ita verum est, vt nihilo minus Actionibus externis bonis magno sit insudādum studio, si nōn ob alias causas (quę tamen aliæ multæ sunt) ob perfectionē certè ipsarummet actionum internarum. nam vt S. Hieronymus obiter hac de re differens ait, Ratio operibus, &

Cap. 21.

1. Tim. 4

Col. 1. Cap. 10.

Homil. 5. in Euang.

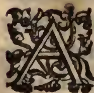
De ueste Sacerdotali.

opera

opera ratione indigent: & S. Gregorius cum attulisset di ctum Salomonis: Prępara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum, vt post ædifices domum tuam, & quid est inquit, post agri exercitium ad ædificium domus redire, nisi quod plerumq; ex bonis operibus discimus, quantam vitæ munditiam in cogitatione construamus penè cuncta namq; bona opera ex cogitatione prodeunt. Sed sunt nonnulla cogitationis acumina, quæ ex opere nascuntur. nam sicut ab animo opus sumitur, ita rursus ab opere animus eruditur. Mens quippe diuini amoris exordia capiens imperat bona, quæ fiant, sed postquã fieri imperata cęperint ipsis suis exercitata actionibus discit, cum imperare bona inchoauerat, quanto minus videbat. Foris ergo ager excolitur, quia plerumque ab exteriori opere videmus quantam subtilitatem rectitudinis in corde teneamus. hæc ille. Et quod is de fructu cognitionis ac scientiæ disserit, affirmandum nobis est de accessione incrementi, meriti atq; feruoris, quæ ex actione externa saltem per occasionem redundant, & refluunt in internam. Verum quia magni refert intelligere quomodo, & quatenus frequentari debent studiosæ actiones, in hac re explicanda est nobis aliquantisper immorandum.

Lib 10. Mor. c. 16. Prou. 14.

Quæ Actiones Virtutis frequentari debent, & quatenus. Cap. III.

Ctiones porrò studiosę quæ frequentari possunt, & solent, multę sunt, nec vnius generis, & de nonnullis quid tradiderint Patres,

explicare, magnam vtilitatem proficientibus adfert.

Intentio in Deum. Primò igitur loco ponatur Intẽtio recta, quę si nõ uirtus per se, actus certè aut sine actu virtutis non est. quam oculum appellat Dominus, oculum nempe cordis, non quod sit actus intellectus, sed cum sit actus voluntatis, qua homo vult finem aliquem, ad quem seipsum, & actiones suas dirigit, eo proficiens tanquam itineris huius oculo, & duce vtitur. Vniuersè sic à S. Augustino Intentio bona describitur? Hunc talem oculum inquit habet ille, qui finem bonorum operum suorum, vt verè bona opera sint, non in eo constituit, vt hominibus placeat, sed etiam si prouenerit, vt eis placeat, ad eorum salutem potius hæc refert, & ad gloriam Dei, non ad inanem iactantiam suam. Neque propterea boni aliquid ad salutem proximi operatur, vt ex eo comparet ea, quæ huic vitæ transigendæ sunt necessaria: neq; temerè animum hominis volũtatemq; contemnit in eo facto, in quo non apparet, quo animo, & voluntate sit factum: & quiquid officiorum exhibet homini, hac intentione exhibet, qua sibi exhiberi vult: id est non vt ab eo aliquid commodi temporalis expectet. Ita erit cor simplex, & mundum in quo quæritur Deus. hæc ille. S. Bernardus omnes Intentionis partes, & genera sic distinxit. cum enim explicasset Intentionem à sponso in Cantico genis similem affirmari, quòd in ea requiratur res & causa, quid intendas, & propter quid, ex quibus duabus partibus animæ decor vel deformitas iudicatur, addẽs genera sex, id totum fiet inquit planius exemplis. [a] Si verbi gratia intendat quis animum inquirendę Veritati, atq; id solo Veritatis amo-

Lib. 2. de ser. dñi in monte uersus finem.

Genera Intentionis sex.

Seru. 40. in Cant.

a 1.

re,

re, nonne is tibi videtur & rem & causam habere ho-
nestam, meritoq; sibi vendicare quod dicitur: Pulchræ
sunt genæ tuæ sicut turturis, quippe, cum in neutra ge-
narum næuus reprehensionis appareat? [b] Quod si mini b 2.
mè quidem Veritatis desiderio, sed aut inanis gloriæ,
aut alterius qualiscunq; commodi temporalis obten-
tu in Veritatem intenderit, iam & si vnam genarum
videatur habere formosam, non tamen vt arbitror, du-
bitabis iudicare vel ex parte deformem, cuius alteram
faciem causæ turpitudo fœdauerit. [c] Si autem uideris c 3.
hominem nullis honestis studijs intendentem, sed car
nis illecebris irretitum, ventri & luxuriæ deditum, qua
les sunt illi, quorum Deus venter est, & gloria in confu Philip. 3.
sione ipsorum, qui terrena sapiunt, quid? istum non ex
vtraq; parte fœdissimum iudicabis, in cuius vtiq; inten
tione & res & causa reproba inuenitur? Ergo intende-
re non in Deũ, sed in seculũ, secularis animæ est, nec
vllam prorsus genarum speciosam habentis. Intendere
autem quasi in Deum, sed non propter Deum, hypocri
tæ planè animæ est. cuius & si vna facies decora uide-
tur, quòd ad Deum qualicunq; intentione respiciat:
ipsa tamen simulatio omne decorum in ea extermi-
nat, & magis per totum ingerit fœditatem. [d] Si au-
tem vel solum uel maximè ob uitæ præsentis necessa- d 4.
ria ad Deum conuerterit intentionem, non quidem fæ
ce hypocrisis putidam, pusillanimitatis tamen uitio di-
cimus subobscuram, & minus acceptam. [e] Porrò è con e 5.
trario intendere in aliud quàm in Deum, tamen pro-
pter Deum, non ocium Mariæ, sed Marthæ negotium
est. Absit autem ut quæ huiusmodi est, quicquam illá
dixe-

,, dixerim habere deforme. non tamen ad perfectum ad
,, firmauerim perueniſſe decoris, quippe, quæ adhuc ſo-
,, licita eſt,& turbatur erga plurima: & non poteſt terre-
,, norum vel tenui puluere non reſpergi. quem tamen
,, citò facileq; deterget, vel in hora sãctę dormitionis ca-
,, ſta intentio, & bonę cõſcientiæ interrogatio in Deum
f 6. f Ergo ſolum inquirere Deum propter ipſum ſolum,
,, hoc planè eſt vtranq; bipertitæ intentionis faciem ha-
,, bere pulcherrimã, atq; id proprium & ſpeciale ſponſę,
,, cui meritò ſingulari prærogatiua audire conueniat: Pul
,, chræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis. Proficientis propria
ſunt duo poſteriora genera, immò perfectorum etiam, vix enim purior aut perfectior intentio excogitari poteſt, quàm quæ hiſce generibus continetur. neq; verò à negotijs ex charitate ſuſceptis extimeſcẽdum eſt proficienti aut perfecto terreni pulueris periculum. nam & has ſordes facile eluit charitas, cuius eſt operire multitudinem peccatorum, nec perfecto viro deeſt facultas eas facilè præuertendi, vt docuimus libro de Perfectis.

Cum igitur Intentionis oculum in vnam Dei glo-
1.Cor.10. riam figendum nobis eſſe certũ ſit, pręcipit enim Apoſtolus, ſiue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud facitis,
Col. 3. omnia in gloriam Dei facite. & omne quodcunq; facitis in verbo, aut in opere omnia in nomine Domini Ieſu Chriſti, gratias agentes Deo & patri per ipſum: de eodemq; Patres omnes vna & mente & voce conſentiant; meritò quæritur quàm ſępe Intentionis actus proficienti iterandus ſit, aut renouandus, præſertim cum ad meritum æternæ gloriæ actiones bonas huiuſmodi

in-

intentione formari oportere asserãt graues Theologi. Et Respondeo. Intentio bona quomodo iteranda.

Primum. Et si Apostoli verbis quæ producta sunt vis legis ac præcepti subsit, fit tamen huic legi satis, si obeantur bonæ actiones, ex sese etiam si præsenti intẽtione in Deum non dirigantur. sic habet S. Thomas, & ante eũ S. Augustinus: Cum Deus inquit laudatur de bono opere tuo, opere tuo laudas Deum, sicut cum blasphematur Deus de malo opere tuo, opere tuo blasphemas Deum, & cum hortatus esset ad varias actiones bonas, eas breuiter colligens sic concludit: Laudas cum agis negotium, laudas cum cibũ & potum capis, laudas cum in lecto requiescis, laudas cum dormis. ad illam perfectissimam laudem (nempe Angelorum) exerceamus nos laudatione ista in bonis operibus. explicans idem verba illa: Tota die laudem tuam. Et cuius ait lingua durat meditari tota die laudem Dei? suggero remedium, vnde tota die laudes Deum si vis, quicquid egeris bene age, & laudasti Deum. & hoc ait S. Thomas, est, actiones habitu referri in Deum non actu. 1. Dictũ. Ad Col. lect. 3. In Psal. 146. In Psal. 34 cõcione 2

Deinde quod ad meritũ sempiternę beatitudinis attinet, vt extra controuersiã est, debere hominem vt mereatur, esse in Dei gratia & charitate constitutum; sic cõsentaneum est, & S. Thomæ doctrinę consonum, oportere eundem nonnunquam actiones suas vniuersè saltem in Deum retulisse. meriti quippe radix est charitas erga Deum. ac vt similiter certum est, hominem qui vt diximus, est gratia & charitate præditus, non necesse habere singulas actiones suas bonas in Dei gloriam referre; sic ad meritum ipsum etiam satius & tutius est, 2. Dictum 1. 2. q. 21 art. 4.

si semper, aut quo potest crebrius, eas in Deum dirigat.
1.i. de sep tē Itineribus Æternitatis. ca. de 1. Itinere dist. 1. tum ad scrupulum omnem eximendum ex animo, tū quia vt scribit S. Bonauentura, intentio actualis est perfectior & magis meritoria habituali, quia inquit addit aliquam bonitatem supra habitualem.

3. Dictum Sed propius ad rem nostram accedamus. Proficienti ratio profectus est habenda maximè. ideo is officio suo rectè fungitur, si cuiuslibet Actionis initio secum statuat, eam diuinæ gloriæ omnino dicare. hoc sanè cōsilium esse Apostoli Pauli cum vt ante diximus, hac de re monita scribit Corinthijs & Colosēsibus, nemo negat. & S. Gregorius: Vigilanti inquit cura, per cuncta opera intentio nobis nostra pensanda est, vt nil temporale in his quæ agit, appetat, totam se in æternitatis soliditate figat, ne si extra fundamentum actionis nostrę fabrica ponitur, terra dehiscēte soluatur. & postea: Bases vnicuiusq; sunt animæ intentiones suæ. Nam sicut fabrica columnis, columnæ autem basibus innituntur; ita vita nostra in virtutibus, virtutes verò in intima intentione subsistunt. Cassianus autem eandem normam & adhuc seueriorem præscribit in hunc modum. Hac itaq; nobis destinatione proposita, (scilicet secundum æternam vitam cordis puritate) semper actus nostri & cogitationes ad eam obtinendam rectissimè dirigentur. Quæ si oculis nostris iugiter statuta non fuerit, non solum cunctos labores nostros varios pariter atq; instabiles reddens, incassum eos ac sine vllo emolumēto compellet effundi, sed etiam cogitationes omnes diuersas sibique contrarias suscitabit. Quæ porro emolumēta ex hac cōtinuata aut sæpe repetita intētio-

Lib. 28. Mor. c. 13.

Col. 1. c. 5

ne in Deum oriantur, non eſt huius loci enumerare omnia. illa non omittam quæ S. Bernardus attigit cum hac de re ſuo more pręclariſſimè diſſerit. Da mihi ait, animam nihil amantem præter Deum, & quod propter Deum amandum eſt: cui viuere Chriſtus non tantum ſit, ſed & diu iam fuerit: cui ſtudij & otij ſit, prouidere Deum in conſpectu ſuo ſemper: cui ſolicitè ambulare cum domino Deo ſuo, non dico magna, ſed vna voluntas ſit, & facultas non deſit: da inquam talem animam, & ego non nego dignam ſponſi cura, maieſtatis reſpectu, dominantis fauore, ſolicitudine gubernantis. & ſi uoluerit gloriari, non erit inſipiens. tantum ut qui gloriatur, in Domino glorietur. Explicat paulo poſt aduentum patris & filij in huiuſmodi animam cum admiranda illa copia donorum cęleſtium ſpiritualiumq; diuitiarum: quibus deſtitui neceſſe eſt illos, quos in rebus omnibus continuandę purę intentionis in Deum par ſolicitudo non ſtimulat, aut par Dei gratia non accendit. Sed de hac re poſtea nonnulla. Seru. 69. in Cant. 1. Cor. 1.

Nunc quod ad intentionem in Deum frequētandā quod quærebamus, ſpectat, ſit hęc Clauſula. Ad ſpiritus profectū maximè pertinet, ad ſingulas actiones, quas ex virtute inimus, nouam afferre intentionem diuinę gloriæ. Si verò actio diuturna ſit, eiuſdem ſtudij proficiendi eſt, in ipſo actionis curſu eandem renouare intētionem, ac demum in actionis exitu Deo à quo eſt omne bonum, gratias agere. hoc eſt ſine dubio Patrū placitum, in primis S. Gregorij, qui (vt retulimus ſecundo libro de Diſciplina,) propterea initia, progreſſus & fines Actionum noſtrarum obſeruari præcipit, quod in 4. Dictū. Li. 1. Mor. cap. 18.

ijs maximè Intentioni rectæ insidias struere diabolus consueuit.

Mortificatio sui. Post Intentionem discutienda nobis est Actio pernecessaria Proficienti, quæ Mortificatio aut Abnegatio est. hanc enim primam obimus cum manum mittimus ad aratrũ, hac media insistimus, & procurrimus in virtute. hæc finis & terminus est nostrarum omnium in pietate concertationum: immò & vitę ipsius, quę vt ait Iob. 7. Iob non nisi militia est super terram. Hanc à nobis frequentari oportere significat dominus cum apud S. Luc. 9. Lucam dicit: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Matth. 10. quem locum S. Hieronymus scribens in Matthæum, sic intelligit; ne putemus ardorem fidei posse sufficere, semper crux portanda est, vt semper nos Christum amare doceamus. portatur autem semper crux per continuam mortificationem, ad eum modum quo de S. Luca Ecclesia canit, qui crucis mortificationẽ iugiter in suo corpore pro tui nominis honore portauit. Gal. 5. Perpetuitatem hanc vt significet Apostolus, similem facit crucifixioni. Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum uitijs & concupiscentijs. quam etiam Lib. 4. ca. 34. & 35. similitudinem prosequitur Cassianus, tanquam inter Ægyptios monachos tritásuo tempore, & tyronibus Ser. 13. de verbis Apostoli. ipsis insinuari solitam. Ad idem spectat illa S. Augustini uox. Hoc est opus vestrum in hac uita, actiones carnis spiritu mortificare quotidie, affligere, minuere, fręnare, interimere. Hęc est actio nostra. Hęc est militia nostra; quam etiam alibi bellum intestinum nominat. Inter multas autem, duas ex eodem S. Augustino

no huius rei rationes colligimus. prior est Virtutis peregrinitas; etsi enim insita nobis natura sunt virtutum semina; primò non omnium: nam supernaturalium non; ideo enim sunt supernaturales, quia naturam longè superant. deinde cognata magis proculdubio sunt naturæ depravatæ primi parentis culpa vitia, quàm virtutes. quare perpetuò pugnãdũ est animo in domãdis ita vitijs, vt aliquando in eius possessionem veniat Virtus. Porrò ipsa Virtus ait S. Augustinus, quæ non est inter prima naturæ, quoniam eis postea doctrina interueniente superuenit (quod multo maxime in virtutes infusas quadret, oportet) cum sibi bonorum culmen vindicet humanorum, quid hic agit nisi perpetua bella cum vitijs, nec exterioribus, sed interioribus, nec alienis, sed planè nostris & proprijs, & maximè illa, quæ Græcè σωφροσύνη, dicitur, Latinè temperantia nominatur, qua carnales frœnantur libidines, ne in queq; flagitia mentem consentientẽ trahant. quod etiam post ostendit S. Pater de alijs virtutibus. Posterior ratio est: quia vitiorum tãta est multitudo & vis, vt vno auulso, aut ex parte compresso, non deficiat alterum. quare animo in perpetua manendum vigilia, luctandumq; cum vitijs semper. Calca mortuum (inquit S. Augustinus), transi ad viuum, à mortificato nempe vitio ad mortificandum. Calca iacentem, conflige cùm resistente, mortua est enim vna delectatio, sed viuit altera. Quod si dicas quantuncunq; cõtinuus acerq; sit conflictus cum vitijs, ea tamen expugnari nunquam, quòd viuat sẽper in nobis membrorum lex, quam vocat Apostolus, fomesq; peccati, ac concupiscentia, quæ nos continen

Lib. 19. de ciuit. Dei cap. 4.

De verbis Apostoli ibid.

Rom. 7.

ter vexat ac colaphizat. Primum quidem dico, multa vitia vt actionibus malis progignuntur, ſic actionibus contrarijs bonis extinguuntur. Deinde alia ſi non radicitus conuelluntur, quòd maneat concupiſcentia ſemper, certè minuuntur & extenuantur ita, vt vix, ac ne vix quidem noceant. Continua inſtantia ait S. Anſelmus, ſi non delentur, minuuntur.

Lib. de Similitudinibus, ca. 120.

Ibid.

Victricis huius mortificationis indiciũ adfert S. Auguſtinus. Iam non delectat, mortificatum eſt. Item: Deum non conſentis, mortificas. cum cœperit omnino non delectare, mortificaſti.

Ergo inquis ita continenter pugnandum eſt, vt à pugna deſiſtamus numquam? Reſpondeo.

Primum.

An animus etiam in ſomno bene occupari poſſit.

Primùm, Dubium nullum eſt. dum ſomni tempus eſt, vigilandum nobis non eſſe ad pugnam aduerſus uitia. poſſumus nihilominus habitibus vigilando partis ita compoſito animo decumbere, vt tunc etiam titillationibus ſenſus, & vitiorum illecebris phantaſiam commouentibus interdum reſiſtamus. quod ſibi acciſſe S. Auguſtinus eſt auctor. & quotidiana experientia compertum eſt. Aliquid amplius aſſerit S. Baſilius. Somni inquit ipſi pietatis exercendę meditationes quędam ſint. quæ enim nobis ſopore depreſſis ac ſolutis occurſant obuerſanturue imaginationes, conſuerunt neſcio quo pacto plurimum contingere ceu extremus quidam tenor ſuſurri lenis, aut ſoni editi, idq; ex curis, quas tecum agitaueris interdiu tantiſper enim dum viuitur, cuiuſmodi fuerint ſtudia, exercitationesue noſtræ, iſtiuſmodi neceſſe ſit inſomnia ſe dormientibus nobis ingerant. Hæc ille. Ego id conſilij do, non tam

Lib. 10. cōfeſ. ca. 30.

Homil. in martyrem Iulitam.

nobis

nobis laborandum esse, vt bonas cogitationes in somnis animo versemus, quàm vt ijs uigilantes simulq; pietatis exercitationibus operam demus assiduè & serio. illud enim huius consequens est, & si id non cito, nec semper consequatur, non tam nos angat, quænam inter dormiendum virtutis reliquiæ moueantur in animis, quàm quas virtutis cogitationes vigilando suscipiamus, & quàm vtiliter in virtutis palæstra ipsi versemur interdiu.

Secundò, certum etiam est, teneri nos lege Dei nostros vitiosos affectus, carnemq; coercendi, quotiescunque ea tentatione nos pulsant, quæ cùm mortalis peccati periculo probabili, & magis si certo, coniuncta sit. hoc est enim, si facta carnis mortificaueritis, viuetis. & si secundum carnem uixeritis, moriemini. & mortificate membra vestra quæ sunt super terram. Huiusmodi autem tentatio experimento potius, & opportuno magistri spiritualis consilio cognoscitur, quàm doctrina. quo tempore monent docti uiri, necesse non esse, quamuis utile, actione contrariæ uirtutis uitio præsenti repugnare. Sat esse, si consensus tentationi nullo modo præbeatur, ac ideo hoc utpotè illius generis quæ negantia præcepta dicuntur, ligat nos ut aiunt, semper, & pro semper. & hoc ipsum mortificari est. nam si non consentis, ait S. Augustinus, mortificas.

Ad extremum, extra grauium tentationum pericula vtilissimum est, et ad uirtutes, perfectionemq; consequendá apprimè necessarium, vt quæcunq; sese offert ad passiones uitiosas debellandas & seipsũ planè peruincendũ occasio, ea auidè arripiatur. id maximè clarũ & te-

Secundũ. Rom. 8. Colos. 3. Caiet. in Sum. verb. Contritio. Ser. 13. de verb. Ap. Tertium.

& testatum est ex Scripturis, & Patribus. ego confirmo
Psalm. 17. in præsentia sensu mystico quidem Dauidis, ad rem no
In Psalm. eundem. stram tamen à Sancto Augustino accommodato. Persequar inimicos meos, ait Propheta, & comprehendã illos. Augustinus: Persequar affectus carnales meos, nec ab eis comprehendar, sed comprehendam illos, vt absumantur. Et non conuertar, donec deficiant. & ab ista intentione non conuertar ad quietem, donec deficiant, qui obstrepunt mihi. comfringam illos, nec poterunt stare. confringam illos, nec durabunt aduersum me. cadent subtus pedes meos. Deiectis illis prę ponam amores, quibus ambulo in æternum. Et præ cinxisti me virtute ad bellum. & constrinxisti fluenta desideria carnis meæ uirtute, ne in tali pugna præpedirer. Hæc ille. Ex quibus etiam perspicuum est, adesse Dei gratiam sic dimicantibus, illam ipsam, quam in simili pugna sibi pollicetur Apostolus. Infelix ego ho-
Rom. 7. mo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Hic nihil de pęnitentiæ, reliquarumq; actionum quæ ad uexandum corpus suscipiuntur, frequentatione dicitur, quòd de ea tractatum iam sit primo & secundo libro de Disciplina.

Oratio. quatenus frequentãda. Tentationi nullum medicamentum præsto magis est quàm mortificatio & oratio, ut suo loco dictum est. quare postquam de mortificatione, de oratione frequentanda agendum nunc est. Habet enim id propriã
Luc. 18. dubitationem. quia scriptum est: Oportet semper orare, & non deficere. Latissimè autem hic orationis nomine utimur, ut complectitur & Dei perpetuam memoriam,

riam, de qua Dauid: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper. & cęlestem cum Deo eiusq; domesticis sanctis Angelis & hominibus familiaritatem, prout Apostolus scribit: Conuersatio nostra in cęlis est. & voluptatem deniq; ex præsentia Dei in viri iusti animum suauissimè vt solet illabentis. quam itidem Dauid commemorat: Lætētur in te omnes, qui sperant in te, in æternum exultabunt, & habitabis in eis. hoc est ut alij vertunt, te in eis habitante, lætis vocibus perpetuò perstrepent. in his enim omnibus Scriptura sacra non frequentationem modò, sed continuationem & perpetuitatem quandam apertè designat.

Psalm. 15. Phil. 3. Psalm. 5.

Et quidem de orationis frequenti vsu quid sentiendum sit, facilè Theologi expediunt.

Aiunt primò obligari nos orandi lege, cum imminet nobis grauis aliqua tentatio; qua vt eripiamur, diuina ope sit opus. Similiter, cum opus arduum & periculi plenum aggressuri sumus. Deniq; quandocunq; cõparamus nos quia sic oportet vitandi aut propulsandi peccati causa, ad Dei gratiam recipiendã. Legatur P. Valētia in tertio suæ Theologię Tomo. Aiunt deinde, certos homines quales sunt Ecclesiastici & Religiosi, statis horis ab Ecclesia aut instituto præscriptis, statutas preces ac ceremonias, ritusque religiosos Deo ac superis persoluere ex lege debere, nec his de capitibus esse cõtrouersiam ullam. Aiunt tertio, quanquam varia est apud Sacros scriptores interpretatio sententiæ Domini: Oportet semper orare; clarissimè tamen ac simplicissimè sic exponi. Cum petimus aliquid à Domino, si nõ statim consequimur quod postulamus, animum ne

Disp. 6. q. 2. p. 3.

abijcia-

abijciamus, perſeueremus potius etiam cum labore
Quæ ſit apud Patres oratio perpetua. quærendo & pulſando, hoc eſt enim Græcis illud, non
deficere, ideſt labori non ſucumbere. donec ſaltem
1. Theſ. 5. propter importunitatem annuat optatis Deus. ad quã
regulam explicanda & illa ſunt: Sine intermiſſione ora
Rom. 12. te. Orationi inſtantes. Legatur etiam S. Thomas.
22. qu. 83. artic. 14. Difficilius explicatu eſt, quid ſit apud Patres oratio
Col. 1. ca. 17. perpetua. Siquidem Caſſianus non ſolum orationem
perpetuam probat, ſed ad eam monachum inſtituit. ſic
enim habet: Ideo frequens lectio, & iugis adhibetur me
ditatio Scripturarum, vt exinde nobis ſpiritualis memo
riæ tribuatur occaſio. iccirco decantatio crebra Pſal-
morum, vt aſſidua nobis exinde compunctio mini-
ſtretur. iccirco vigliarum omnium, ieiuniorumq; ſedu-
litas, ut extenuata mens, non terrena ſapiat, ſed cæle-
Col. 10. cap. 9. ſtia meditetur. Et alio loco: Ad perpetuam Dei memo-
riam poſſidendam erit hæc inſeparabiliter propoſita
formula pietatis. Deus in adiutorium meum inten-
de. Domine ad adiuuandum me feſtina. idq; inculcat
adeo, vt tandem addat. Hunc verſiculum meditanti
tibi ſomnus obrepat, donec inceſſabili eius exercita-
tione formatus, etiam per ſoporem eum decantare cõ-
ſueſcas. Climacus etiam ſic breuius: Ille tranquillus,
Cap. 29. qui carnem ab omni labe purgauit: mentem uerò ſu-
per omnem creaturam eleuans, illi ſubijcit ſenſus, atq;
vultui Dei animam ſiſtens, ſupra virium ſuarum mo-
dum in illum ſe ſemper extendit. Sed huius ſententiæ
Reg. ſuſ. cap. 5. ac doctrinę parens eſt S. Baſilius, qui inter cetera ait, no
bis mentis habitu cõmigrandum in alium ueluti mun-
Phil. 3. dum, quia ſcriptum ſit: Conuerſatio noſtra in cęlis eſt.

Hæc

Hæc planè constat perfectionis studiosis à patribus tradi; in quem tamen numerum conijcit omnes Christianos S. Basilius. Quoniam vero perfectio in eo potissimũ posita est, vt Deo animus hominis hæreat, arctissimeq; copuletur non solum habitu, sed magis actu, intellectus nimirum & voluntatis actionibus; iccirco patres vtranq; animi facultatem informant, & instruũt ad proximá cum Deo coniunctionem, quàm possunt accuratè. Postquam enim S. Basilius multa de mortificatione affectionum, memorię quoq; ipsius expiatione, alijsq; præparationibus disseruisset, addit: His pręstitis, omni custodia Cor custodiendum; neq; patiẽdum, vt assidua de Deo cogitatio ex animis nostris unquam elabatur, neue eorum, quæ mirabiliter ab eo acta sunt memoria contaminetur per inutiles, & euanidas cogitationes; contraq; illud agendum assiduè, vt ex perpetua ac purissima recordatione, impressam in animis nostris piam de Deo cogitationem velut indelebile aliquod signum circumferamus; siquidem hæc est ratio, per quam acquiri erga Deum charitas consueuit. Post alia adiungit, vt Dei perpetua memoria conseruetur, in Deum assiduè in rebus omnibus intentionem esse dirigẽdam. Hæc ille. Ad vtranq; prædictarum actionum quantum maximè fieri potest continuandá, nihil aptius Patres existimarunt, quàm orationem; eamq; si non perpetuam, certè frequentissimam, & frequentatam potius quàm perpetuam, quòd perpetua esse non posset, frequens crebraq; esse posset. Sic habet S. Augustinus. Dicuntur fratres in Ægypto crebras quidem habere orationes, sed eas tamen breuissimas, & raptim

Ser. de abdicat.

Ibid.

Ep. 121. cap. 10.

quodammodo iaculatas; ne illa vigilanter erecta quæ oranti plurimum necessaria est, per productiores moras euanescat, atq; hebetetur intentio. Cassianus de ijs Ægyptijs scribens: Vtilius inquit censent, breues quidem orationes, sed creberrimas fieri; illud quidem, vt frequentius Dominum deprecantes iugiter eidem cohęrere possimus: hoc verò, vt insidiantis diaboli iacula quę infligere nobis tunc precipuè cum oramus, insistit, succincta breuitate vitemus. Sanctissimus P. Benedictus præscribens orandi formam: Non in multiloquio ait, sed in puritate cordis & compunctione lachrymarum nos exaudiri sciamus. Et ideo breuis debet esse & pura oratio; nisi forte ex affectu inspiratione diuinæ gratiæ protendatur.

Lib. 2. ca. 10.

In Regula cap. 20.

Ceterum Cassianus & alij non obscurè significant præcepta illa de perpetua Dei commemoratione, & ad eũ precatione data fuisse ijs maximè qui ab omni actuosæ vitæ occupatione longè positi toti sunt in contemplationis studijs. Quod si ijs ipsis propriè precationem perpetuam nec concedunt, & suadent frequentem; quis non intelligit, eos qui in actione præterea uersantur, multò magis ad frequentem orationem, ad perpetuam nullo modo inuitandos esse, & informandos? Et sanè S. Bernardus postquã retulisset debere nos exemplo Christi orationis tempore etiam corpore secedere: Ceterùm ait, sola indicitur tibi mentis & corporis solitudo; solus es si non communia cogites, si non affectes præsentia; solus es in quantacunq; hominum verseris frequentia: tantum caue alienæ conuersationis esse aut curiosus explorator, aut temerarius iudex. Sic ille.

Col. 10. cap. 6.

Ser. 40. in Cant.

le. Crebrò igitur ij etiam qui negotijs implicãtur, Deũ vti præsentem intueantur, ad eius gloriã actiones suas dirigant, ad eum crebrò suspirent, eum frequenter & quoad possunt frequentius, & si non nisi raptim rogẽt, obsecrent, obtestentur, gratias deniq; agant illi; sicq; ab eiusmodi cum Deo consuetudine quàm minimè fieri potest sese distrahi patiantut.

Porrò orationis longius proferendæ rationem non alia Patres metiuntur regula, quàm interno eoq; diuinitus immisso feruore deuotionis. Sic S. Benedictus vti nunc dicebamus; sic S. Augustinus his verbis: Ac per hoc etiam ipsi (nempe Ægyptij) satis ostendunt, hanc intentionem sicut non est obtundenda, si perdurare non potest, ita si perdurauerit, non citò esse rumpendam. Absit enim ab oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si feruens perseuerat intentio. Explicat S. Thomas: Vniuscuiusq; rei quantitas debet esse proportionata fini; sicut quantitas potionis sanitati. Vnde & conueniens est, vt oratio tantum duret, quantum est vtile ad excitandum interioris desiderij feruorem; Cum verò hanc mensuram excedit, ita quod sine tædio durare non possit, nõ est vlterius pro tendenda. Hæc S. Thomas. Is autem feruor non semper industria nostra excitatur, sed à Deo viris bonis plerumq; immittitur; hoc est enim spiritum postulare pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Quare cum adest, est magnopere fouendus, cum abest, humiliter & ardenter accersendus. Hęc est S. Bernardo dignatio & præsentia Verbi; hæc per antonomasiam gratia, quam tantopere absentem expetendam, præsentem arctissimè com-

Ep. 121. cap. 10.

2. 2. q. 83. artic. 14.

Serm. in Cant. 74. & 54.

 plecten-

Lib.3.Cō fel. ca.21. plectendam prædicat. Hæ S. Augustino puri cordis vitales; delicię; hęc prægustatio futuræ beatitudinis Huic idem tantum tribuit, vt repente cum ex Deo adest, nos eum sequi iubeat, ad eiusq; ductum omnes vires animi applicare. Sic enim scribit Simpliciano: Cum autem non quæritur, sed infertur appetitus orandi, hoc est, cũ aliquid repente venit in mentem, quo supplicandi moueatur affectus gemitibus inenarrabilibus, quocunq; modo inuenerit hominem, non est vtiq; differenda Oratio, vt quæramus, quò sedeamus, aut vbi stemus; aut vbi prosternamur; gignit enim sibi mentis intentio solicitudinem, & sæpè etiam obliuiscitur se vel ad quam cęli partem, vel in qua positione corporis membra illud tempus inuenerit. Hæc ille. hęc deniq; est interna Dei vocatio, qua animam sibi desponsam ducit in solitudinem cordis, vt ibi loquatur ad Cor eius. Hac cum se pulsari intelligunt viri sancti, quales fuerunt pręducti Patres, & pręterea alij quàmplurimi, inter quos excelluit S. Ephren Syrus, statim vocantem Dominũ attendentes, eius instinctum studiosissimè sequebantur, paulisper etiam si opus esset, à turbis secedentes, ita tamen, vt quod iam haberent, secedendo tenerent. Sic consueuerat Thomas ille Kempensis egregius contemplator: date veniam fratres aiebat, nescio quis me præstolatur in cęlla; in quam cum esset ingressus, iucundo perfusus horrore, assistẽs Domino, aut ad eius mysticos pedes venerabundus accidens, sic ordiebatur. Loquere Domine, quia audit seruus tuus.

Lib.2.qq. ad Simplicianum. quest. 4.

Demum vt res tota concludatur, quando occupatis etiam viris vtilis admodum est frequens, iaculatrix saltem

tem oratio; ad eius habitum comparandum incumbere debet perfectionis ſtudioſus; Quod multis rationibus conſequetur; vna illa potiſſima, & cui tanquam radici nititur tota creberrimę orationis huius induſtria, ſi diebus ſingulis ſtatis horis ſeſe ſacræ meditationi rerum diuinarum, vitæ præſertim ac mortis Christi Domini, ſerio conſtanterq; tradiderit. Scit inquit S. Bernardus, quicunq; ſenſum Chriſti habet, quantum pietati Chriſtianæ expediat, quantum Chriſti ſeruum, & ſeruū redemptionis Chriſti deceat, & vtile ei ſit, vna ſaltem aliqua diei hora paſſionis & redemptionis ipſius attentè recolere beneficia, ad fruendum ſuauiter in conſciētia, & recondendum fideliter in memoria, quod eſt ſpiritualiter manducare corpus Chriſti, & bibere eius ſanguinem, in memoriā eius, qui omnibus in ſe credentibus præcepit dicens: Hoc facite in meam commemorationem. Hæc ille. Hæc meditatio eſt principium perſeuerantis deuotionis, hæc quaſi ſeminarium diurnarū orationum, hæc deniq; actionum omnium bonarum ac feruoris ipſius non ſolum ſeges, ſed regula eſt quotidiana atq; continua; ea ſiquidem vt idem S. Pater alibi tradit, bibitur vinum lætificans cor hominis, vinum ſpiritus quod inebriat, & carnalium voluptatum infundit obliuionem, humectat interiora arentis cōſcientię, eſcas bonorum actuum digerit, & deducit per quędam animæ membra, fidem roborans, ſpem confortans, vegetans ordinansq; charitatem, & impinguans mores. Hæc ille. Quæ vt ita ſint, vberem nihilominus materiam præbent huiuſmodi orationibus opera ipſa, quæ quiſq; ex vocationis ſuæ inſtituto interdiu tractat. Le-

Ep. ad Fratres de Mōte Dei

Serm. 18. in Cant.

gatur

Reg. fusius disp. cap. 37. gatur S. Basilius, qui id ut cetera egregiè docet.

Ac ne nimis longum faciam Virtutum species percurrendo, expeditis ijs quę ad Actiones uirtutis pręcipuas, eas inquam quę duces sunt & comites aliarum omniū, pertinere uisa sunt, de reliquis Virtutum Actionibus breuiter sic statuendum uidetur; eas nempe quo crebrius possumus frequentare nos oportere: tum, ut alia nunc omittam, quia Virtus, ut ante diximus, quasi hospes domi nostrę cum sit, hisce repetitis officijs uelu ti quibusdam retinaculis religanda est, ne dilabatur, aut euanescat: tum, quia nisi crescat Virtus, ferè decrescit; crescit autem iteratis actionibus. Vtranq; rationem attigit S. Bernardus. Serm. 47. in Cant. Cū enim attulisset ex Cātico tribus locis florem illum mysticum reperiri, in campo, in horto, in thalamo; in campo quidem & in horto oriri florem, in thalamo autem redolere quidem, sed iacere deiectum tanquam illatum, non innatum, addit, propterea & necesse est sanè reparare frequenter, & semper recentiores apponere flores, quod diu odorem suum minimè retineant, nec decorem. Quod si (ut alio sermone pręfatus sum) lectulus respersus floribus, conscientia est bonis referta operibus, vides certè vt similitudo seruetur, nequaquam sufficere semel uel secundò operari quod bonū est, nisi incessanter addas noua prioribus, 2. Cor. 9. quatenus seminans in benedictionibus, de benedictionibus & metas; alioquin iacet, & marcet flos boni operis, atq; in breui omnis ex eo & nitor exterminatur & vigor, si non alijs atq; alijs superiectis pietatis actibus reparetur. Hęc ille.

Vitanda nimia re- Hęc deniq; quę de bonarum actionum exercitatio-

ne

ne præſcribunt Patres, ſic in uſum deducenda ſunt à proficiente, vt quanquam is ſeſe, actioneſq; ſuas dum eas obit, circunſpicere omninò debeat, vt rectè fiant, non ita tamen in ijs recognoſcendis dum agit, immorari debet, ut in ſingulis exquiſitius quàm par eſt diſcutiendis uerſandiſq; hæreat; tum, quia ut ait S. Gregorius: ſi diu mens rebus diſcuſſis inuoluitur, peruenire ad indiſcuſſa prępeditur; tum, quia dum cogitationem in actionem eiusq; circunſtantias diutius figit, ſcrupulis irretitus, dum ſe ab eis expedit, Virtutum ſtudia interim cogitur intermittere; quę tentatio diaboli maxima eſt, in eum finem excitata, vt quemadmodum S. Gregorius loquitur, quem ſuperare non poteſt, ſaltem occupare conetur; efficiatq; tandem, ut prorſus à nobiliſſima, omniumq; utiliſſima uirtutis exercitatione deficiat. Quare magno animo ad rem tantam aggredi nos oportet, ope nimirum Dei præſente animatos ac roboratos, cogitandumq; ſubinde dum actiones bonas inimus, ſeruire nos illi, ac militare, cuius ſpiritus ſuauis eſt, & qui in primis ſpirituum ponderator eſt, nouitque figmentum noſtrum; illiq; nos abundè facturos ſatis, ſi quę eius inſtinctu & munere ad eiuſmet gloriam inchoauimus, prudenter quidem & circunſpectè, animosè tamen & fortiter ad finem uſq; proſequemur.

flexio mētis.

Li. 3. Mor. cap. 11.

Lib. 31. Mor. c. 29.

Sed & alter ſcopulus declinandus ſimul eſt; ut non ita frequentemus actus uirtutis internos, ut ſibi ſuccedentibus mentis cogitationibus, affectionibuſq; volũtatis, ſimus continenter in perpetua quadam continuataq; cõiugatione cogitationũ actionumq; (Actuationẽ nunc vocant) id enim quanquam optimum ſit, ſi alicui

Fugienda Actuatio.

diuinitus detur, paucorum tamen est, & patriæ potius quàm viæ; in qua uanitati creatura subiecta est non uolens, & in qua dum detinemur peregrinantes à domino, si non alterna requies procuranda, suum certè tempus ponendum in ijs operibus, quæ institutam continuationem illam interrumpant; qualis est somnus, cibus, munera vitę actuosę, & mixtæ vocationis denique officia multa, quæ sine culpa ab homine pręteremitti, cum illa porrò semper cohęrente nec unquam intercisa cogitationum serie, actionumue nexu nisi cũ incurię culpa obiri possunt; pręterquàm quòd hinc etiam magnum certumq; periculum corporis valetudini pręsertim capitis ac cerebri creat Satanas, vt ita nos tandẽ extabefactos aut victos tædio, ex uirtutis palęstra extrudat; quare magna prudentia Virtutis iter dirigendum est; ac semper ante mentis oculos habenda illa duo: ad frænandum vehementiorem copulandarum actionum currendiq; cupiditatem, Ne quid nimis; ad seriò voluntatem concitandam ad officium, Age quod agis. Suum deinde tempus Actionibus examinandis dabitur, sed certum, & statis horis, atq; ab ipsis de quibus nunc agimus, actibus separatum; hocque illud

1.Mor. ca. 35. est quod S. Gregorius scribit, post uirtutis sensum, intentionem cordis dirigere, & omne quod agitur districta retractationis discussione mundare.

Quo

Qua Ratione veræ Virtutis Actiones à falsis dijudicandæ sint. Cap. 4.

FAlsas fictasq; Virtutes ac proinde i js similes Virtutis Actiones interdum reperiri, & scriptura & vsus ipse satis superq; demonstrant. Religionem & obedientiam simulauit Saul coram populo & Samuele: Absalon humanitatem, charitatem, iustitiæ zelum erga Israelitas, qui Patris tribunal adirent. ut nihil dicam de ipsiusmet Dauid in Vriam Ethæum ementita beneuolentia. Innocentiam & diuinę glorię studium insolens Pharisęus ille, in proximè adstantem & contritum Publicanum contumeliosus: Iudas pietatem, Simon Magus etiam fidem. Deniq; Dæmon ipse, quid aliud facit cum se trãsfigurat in Angelum lucis, quàm simulare virtutem, Sanctosq; viros? & Hypocrisis quid est aliud quàm flagitij larua, Virtutis fucus? Contrà, verè Israelitas, & in quibus dolus non est, laudat Dominus in Nathanaele. & Apostolus hortatur ad sanctitatem veritatis, hoc est ad veram sanctitatem, ad succingendos lumbos in veritate, vera nimirum castitate coërcendos, falsos fratres nempè simulatores accusat, & charitatem fundat in fide non ficta, affirmatq; aliquos ex occasione, quærendo quæ sua sunt, Christum annunciare, ex veritate & studio diuinæ gloriæ amplificandæ, alios.

Ioan. 1. Eph. 4. Eph. 6. 2. Cor. 11. 1. Tim. 1. Phil. 1.

Vtile ergo fuerit, veræ Virtutis indicia explicare, vt agnita diligatur, colaturq;, ijsdemq; deprehensa quæ falsa est, repudietur.

Li. 1. Mor. cap. 35. Ac primum obſeruandum eſt ex S. Gregorio, Virtutum ſenſus, hoc eſt pondera, & quanti quæq; ſit Virtutis Actio ac qualis, melius preces quàm diſcuſſiones inueniunt. nam ea quæ perſcrutari in nobismetipſis plenius nitimur, ſæpè verius orando, quàm inueſtigando penetramus; cum enim mens per quandam compunctionis machinam ad alta ſuſtollitur, omne quod ei de ſeipſa occurrerit, ſub ſeipſa dijudicando certius contẽplatur. & paulo poſt; Sed hæc inquit agere neſciunt, ni cap. 36. ſi hi, qui priuſquam cogitationes ad opus prodeant, internos ſuos motus ſollicitè circũſpicientes fręnant. Hæc cauere neſciunt, niſi hi qui virili cuſtodia munire mentem nouerunt. Quare ex S. Gregorio duas diiudicandę Virtutis Actiones rationes habemus, orationem & mortificationem. oratione quippe circunſpecta (de qua loquitur S. Gregorius) illuminat Deus tenebras noſtras, & greſſus dirigit; quæ ſine dubio cauſa eſt, cur plerunq; viri illiterati, ſed pij, valde perſpicuè magis & plura de virtutum officijs ac momentis intelligant, harumq; rerum meliores arbitri iudicesue ſint, quàm viri alioquin lõgè doctiores, nec ita probi aut mortificationi dediti. nam dum exercitatione Virtutis conſueſcit quis, non eo trahi, quo eum rapit cupiditas, ſed fręnare potius ac comprimere prauas animi affectiones, neceſſe eſt, vt expertus probet, quid ſit eſſe in ſua poteſtate, ſeq; ipſum planè peruincere, quod eſt maximum Virtutis officium. idq; multo magis, cum ad mortificationem accedit pia ac frequens conſuetudo cum Deo, à quo tãquam à fonte deriuatur lux vera, hominiq; ad ſeipſum diſpiciendum maximè neceſſaria: quanquam

iſta duo

ista duo nec planè satis sunt ad iudicandam Virtutem. Propterea & illud ex S. Augustino animaduertendum est, in Actione virtutis præcipuam habendam esse rationem Intentionis boni. quod consonum est doctrinæ Domini de cordis oculo illustrando, vt Actionis corpus totum elucescat. Noueris ait, non officijs, sed finibus à vitijs discernendas esse Virtutes. officium est autem, quod faciendum est: finis verò propter quod faciendum est. Cum itaque facit homo aliquid, vbi peccare non videtur, si non propter hoc facit, propter quod facere debet, peccare conuincitur: & paulo post. Quales Virtutes Epicurus induxit uoluptatis ancillas, quæ omninò quicquid facerent, propter illam uel adipiscendam facerent, vel tenendam. Absit autem ut Virtutes verę cuiquam seruiant, nisi illi uel propter illum cui dicimus: Deus virtutum conuerte nos. Proinde Virtutes quæ carnalibus delectationibus vel commodis & emolumētis temporalibus seruiunt, verę prorsus esse non possunt. Quę autem nulli rei seruire volunt, nec ipsę verę sunt. Verę quippe Virtutes Deo seruiunt in hominibus, à quo donantur hominibus. Hęc ille. Hęc porrò Intentio Deo seruiendi quāquā precipua pars est Actionis studiosę, adiunctam tamen habeat oportet materiam bonam, ut S. Augustinus ponit, & præterea circunstantias omnes, quibus Actio humana bona completur. est enim omnium consensu comprobata S. Dionysij sententia, Bonum ex integra causa.

Lib. 4 cōtra Iulianum ca. 3. circa med.

Matth. 6.

Psal. 79.

His ita constitutis, his potissimum Indicijs discernitur à falsa Virtus uera, eiusq; Actio.

Primum Indicium. Verę Virtutis Actio illa est, qua homo conformatur ad uoluntatem, exempla, dicta, factaue D. N. Iesu Christi: quę ille nobis ut imitaremur proposuit. Nam Christus Dominus non solum maximarum Virtutum omnium ornamentis excultus fuit, sed etiam factus nobis à Deo Virtutum omnium perfectissimum exemplar: immò Virtus ipsa atque perfectio: ideo omnis Actionis rectę norma & mensura. Mēsura hominis quæ est Angeli dicitur in Apocalypsi, quod Glossa Christo accommodat tanquam Ecclesię militantis, & triumphantis mensuræ. & in Cantico Salomonis, quo loco editio vulgata habet, Recti diligunt te, Septuaginta Interpretes legunt, Rectitudo. hoc est Christus, ait S. Gregorius Nyssenus Certè Christus à Dauid disciplina nominatur, ibi: Apprehendite disciplinam, & ab Zacharia perpendiculum extendetur super Hierusalem, hoc est Christus. Quin ipsemet se mūdi lucem, & viam, veritatem, & vitam nominat. & auctor est Clemens Alexandrinus, à S. Petro Apostolorum principe appellari solitum legem, & rationem, quam ille regiam & animatam prædicat. Hanc diuini huius exemplaris rationem ita dilatandam putauit S. Augustinus, ut usque ad Angelos uim eius, & potestatem extulerit? Consultum inquit est diuina prouidentia mortalibus, quorum temporalis vita in rebus orientibus & occidētibus occupata tenebatur, ut eadem ipsa Dei Sapientia ad unitatem personæ suæ homine assumpto, in quo temporaliter nasceretur, uiueret, moreretur, resurgeret: congrua saluti nostrę dicendo & faciendo, patiendo & sustinendo, fieret & deorsum hominibus exem-

Apoc. 21.
Cant. 1.
Ibid.
Psal. 2.
Zachar. 1.
Io. 8. 14.
Lib. 1. Stromatum.
Lib. 1. de consensu Euangelistarum, cap. 35.

plo

plo redeundi, & eis qui sursum sunt Angelis exemplum manendi. Hæc S. Augustinus.

Quoniam verò & si omnes, maximè tamen proprię & natiuæ Christi Domini Virtutes sunt Charitas, & Humilitas; illa demum Virtus uera est, quæ charitatem & humilitatem redolet, quæ hominem ad uitam ipsam pro Dei gloria & animarum salute si opus sit, profundendam, ad rerum humanarum altissimum contemptum vsq; ad Crucis Christi ignominiam & probrũ amplectendum inuitet & trahat. quare Christianæ virtutis cultor zelo diuinę glorię & salutis hominum feruet, nec solum longius quàm par est, aura populari prouehitur, sed occultat ipse potius sese, amans, ut ille ait nesciri, sola conscientia & Deo teste contentus, nisi diuinæ glorię studium aliud imperet.

Alterum Indicium est Sanctorum Virorum imitatio, in ijs in quibus imitationis propriè, non admirationis solum exempla edidere. Iccirco enim S. Paulus prouocat ad fidem Sanctorum veteris testamenti; quorum propterea integrum catalogum texit, eorum simul virtutes alias commemorans, imitandasq; proponens. S. Petrus ad obedientiam Sarę, ad iustitiam Loth. S. Iacobus ad sufferentiam Iob, ad Elię orandi rationem & studium. Huc spectabant uerba Tobię: Filij Sanctorum sumus, & Helię, neq; enim melior sum quàm patres mei. Dominus ipse: Si inquit filij Abrahę estis, opera Abrahę facite. & Apostolus: Mementote prępositorum vestrorum, qui uobis locuti sunt Verbum Dei, quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem; quę causa est, cur Ecclesia dies festos Sanctorum hominum

Heb. 11. 1. Pet. 3. 2. Pet. 2. Iacob. 5. Tob. 2. 3. Reg. 19. Io. 8. Heb. 13.

&in-

& instituerit, & agat. Verum nos, omnes quidem imitari oportet, precipuè uerò ad sequenda vestigia Sanctorum noui testamenti vocati sumus, quod ij perfectissimam Virtutis Ideam Christum actionibus suis & moribus quàm proximè exprimere conati sunt. Imitatores inquit Apostolus, mei estote, sicut & ego Christi, quē sicut in seipso referebat ipse, sic ad eum alios etiam conformare omninò nitebatur; quare eam ueræ Virtutis actionem Patres asserunt, quę formam habeat similitudinemq; perfectam sanctitatis Apostolorum, virorumque Apostolicorum: quales tam multos seculis omnibus aluit Ecclesia Catholica vniuersa. id affirmat Cassianus, sed plenè explicat S. Gregorius: qui sic primum scribit: Electorum mens quanto magis supernę luci inhæret, tanto subtilius quomodo Virtutes à uitijs discernere debeat, uidet. post addit: Ad similitudinem nummulariorum actiones humanas examinandas, in duobus præsertim, sit ne aurum, an quid auro simile quod habetur in manibus; aurum quippe Virtutis purum est, si puritate sanctæ intentionis collustratur. cuius item nummus ille imaginem gerat; & addit Intentionis qualitas si approbatur, impressæ mox formula quærenda est, si à probatis monetarijs, idest ab antiquis Patribus ducitur, & ab eorum vitæ similitudine nullo errore uitiatur. hincq; concludit, zelum iustitiæ quem profitentur persecutores proborum hominum, Virtutem nullo modo esse. quomodo enim ait à monetæ figura nō discrepant, qui ab omni pietate iustorum iustos persequendo discordant? Hanc rationem dijudicandarum mortalium Actiones plerasq; secuti sunt in Ecclesia

1. Cor. 11.

Col. 2. cap. 4.

Lib. 33. Mor. c. 37.

Chri-

Christiana Maiores nostri, sceleris condemnantes instituta, mores, facinora quædam, quæ alioquin probitatis & perfectionis specimen præseferre uidebantur; ut Origenis præ castitatis amore præcipitatam sui castrationem; Euagrij Pontici passionum mortificationem & sensus alacritatē, quæ nihil differret ab Stoica ἀπαθείᾳ. Priscillianistarum abstinentiam, Nouatianorum seueram puritatem, Pauperum Lugdunensium rerum omnium abdicationem; & alia complura similia; quæ quãquã speciem Virtutis haberent; quia tamen longè aberant ab antiqua Apostolicaq; sanctitate, multis erroribus maximisq; uitijs implicabantur. Ob eandem causam, mores nimirum antiquos, Patrumq; Sanctorum studia neglecta, castigat acriter S. Hieronymus quosdam sui temporis homines, qui se piscatorum discipulos asserentes, scientiam etiam scripturarum contemnebant, solamq; crassam rusticitatem pro sanctitate habebãt; quasi inquit, iccirco sancti, si nihil scierint. quos vtinam non imitentur aliqui nostri temporis homines Catholici, ut certè faciunt in Germania Anabaptistæ hæretici, qui studio sanctorum scriptorum posthabito, una vulgarium Bibliorum lectione contēti, transuersi suis quibusdam commentationibus acti, formam quidem externæ modestiæ & pietatis repræsentant, uerã tamen pietatem, & Matrem Ecclesiam abnegantes, uitam viuunt innumeris erroribus plenam; non aliam ob causam magis, quam quia quod semel placuit, adhuc placet, de trita Maiorum uia deflexisse. Hac aurea trutina, sanctorum scilicet Patrum exemplis, probat Ecclesia nouarum doctrinarum, si quæ adferuntur momenta

Ep. 102. ad Marcel

menta

menta, noua item uiuendi instituta, nouos mores, visa ipsa, & reuelationes hominibus factas: se demum ab omni suspicionis errore liberam tutamq; fore existimans, si eos rebus in omnibus in consilium adhibuerit, quibus optimorum consiliorum sanctissimæq; viuendi rationis auctorem fuisse Spiritum Sanctum non dubitat; & quibus in primis dux tanti itineris vnus Christus fuerit, cuius doctrinam uitamq; Patres summo consensu secuti sunt; cum illo vnicè concordarunt, illiq; intimè hæserunt tanquam (vt S. Augustinus, loquitur) voci præmissæ concinens chorus.

In Psal. 87.

Quod si quæ in sanctis viris ut olim accidit, etiam nunc deprehendantur noua facinora, quę Spiritus sancti quidem instinctu, sed singulari & proprio edita sint; hoc ipsum Magistra ac Mater Ecclesia eadem examinatum statera nobis ut admirandum minimè tamen imitandum proponit, exempla non desunt; sed res est per se perspicua.

Lib. 2. Mor. c. 33.

Tertium Indicium est Prudentia; Nisi inquit S. Gregorius Virtutes reliquæ sapientiæ epulis repletę, ea quę appetunt, prudenter agant, Virtutes esse nequaquam possunt. Hanc appellat Cassianus & alij discretionem; cui tantum tribuendum censet, vt affirmet eam in virtutis exercitatione esse lucernam illam Euangelicam, Solem, quem Apostolus deprecatur ne occidat super iracundiam, Salomoni gubernationem uitę; consilium, sapientiam: eidem Apostolo solidum cibum, ipsi deniq; Verbo Dei comparandam, quandoquidem de eo scribitur: Discretor cogitationum, & intentionum cordis; ex quibus & ex S. Antonij, & aliorum Patrum sententia

Col. 11. cap. 4.
Eph. 4.
Prou. 11. & 31.
Sap. 24. secundũ 70.
Heb. 5.
Heb. 4.

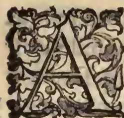
tia concludit, manifestissimè declaratur sine discretione nullam vel perfici, vel stare posse Virtutem; id quod adeo verum est, ut etiam virtutibus Theologicis suo modo conueniat, & nos alio loco docuimus.

Quartum Indicium est societas ac colligatio reliquarum Virtutum omnium; non quippe verè humilis quispiam est, qui patiens, mitis, temperans, alijsq; similiter virtutibus præditus non sit: neq; enim scribit S. Gregorius, vnaquæq; verè Virtus est, si mixta alijs Virtutibus non est. Vnde rectè ad Moysem dicitur: Sume tibi aromata, & stactem, & onycham, galbanum quoq; boni odoris, & thus lucidissimum, faciesq; thymiama compositum opere vnguentarij mixtum diligenter & purũ. Thymiama quippe ex aromatibus compositum facimus, cum in altari boni operis virtutum multiplicitate redolemus. Quod mixtum & purum fit, quia quanto Virtus Virtuti iungitur, tanto incensum boni operis syncerius exhibetur. Hęc ille. Atq; hæc dicta sufficiant de natura, & proprietatibus Actionis bonæ. Nunc ex quibusnam quasi principijs ac fontibus emanet eadem, breuiter exponendum est; ijs enim perspectis, simul intelligitur, quid nobis præstandum sit, vt ea quoad à nobis pendent, quàm commodissimè virtutis exercitationem iuuent, promoueant, perficiant.

Lib. 1. Mor. c. 33.

Exod. 30.

Quam bonam Voluntatem ad Virtutis exercitationem adferri oporteat? Cap. V.

Vctor Virtutis Christus Dominus, & ut supra ostendimus, absolutissimum simul Virtutis exemplar, cum primum Orbi nouus Sol illuxit, e Cœlis Angelos aduocauit ad iucundissimum Diuinum hymnum concinendum: Gloria in altissimis Deo, & in terra Pax hominibus bonæ voluntatis; vt intelligeremus, (quod significat S. Hieronymus) Christum pacem adferre hominibus Virtutis studiosis; hos namq; bonæ voluntatis homines appellat. Virtus enim quamuis donum Dei sit, exercetur tamē ab homine non nisi opera bonę voluntatis. Quare S. Bernardus sic habet: Quid est Virtus? filia rationis, sed magis Gratiæ. Vis enim quædam est ex natura; vt autem Virtus sit, habet ex gratia. Vis est ex iudicio approbantis rationis: Virtus autem ex appetitu illuminantis voluntatis; denique non est aliud virtus quàm ad iudicium rationis vsus liberæ voluntatis. Bona enim voluntas in animo est origo omnium bonorum, & omnium Mater Virtutum. Hęc ille.

Luc. 2.

Ep. 29. ad Theodo-rum.

Ep. ad fratres de Mōte Dei.

Quare ad excolendam Virtutem adferre in primis oportet voluntatem bonam. Voluntatem quidem, quia Virtutis actio libera est; quare Virtus inquit S. Basilius, perficitur ex voluntate, non ex necessitate libera enim non esset, si non esset voluntaria idq; à Deo iccirco institutum est, quia ut scribit S. Augustinus, tales seruos suos Deus meliores esse iudicauit, si ei seruirent libe-

Homil. quod De' non sit auctor malorum.

Lib. de vera relig. cap. 14.

liberaliter; quod nullo modo fieri posset, si non voluntate, sed necessitate seruirent. Bonam verò, quia Virtus maximum hominis bonum est, bonam igitur necesse est radicem habeat, quæ secundum Dei gratiam alia nõ est, quam bona Voluntas. Atq; in hac bonitate tantum est momenti; ut si opera desint, quòd ea intercedant impedimenta, quę non possint à nobis superari, ita sibi satisfactum putet, uelitq; optimus parens Deus, ac si omnia Virtutis officia prolixè cumulatèq; pręstarentur: si enim ait Apostolus: Voluntas prompta est, accepta est, secundum id quod habet, non secundum id quod non habet, vt propterea S. Hieronymus de Apostolis scribens, dicat: Nemo Apostolis pauperior fuit, & nemo tantum pro Domino dereliquit. Christus quippe pro animi uoluntate omnia in acceptum refert. Idem etiam audet aliquid amplius; exponens enim illud: Omni habenti dabitur, & abundabit. Potest inquit, & sic intelligi; ei qui fidem habet, & bonam in Domino volũtatem, etiamsi quid minus ut homo, in opere habuerit, dabitur à bono iudice. Qui autem fidem non habuerit, etiam ceteras virtutes quas videbatur naturaliter habere, perdet: quę causa est, cur infideles alioquin non malè educati, & alicuius ad virtutem indolis, fidei pręsidio destituti, progressu temporis in immania scelera, fœdamq; barbariem qualis inter Christianos nullà facilè reperitur, pręcipites ruant.

2. Cor. 8.

Ep. 35. ad Exuperantiam.

Matth. 25.

Sed Theologi qui more suo rem hanc accuratè contemplati sunt, cur ad Virtutis exercitationem bona voluntas in primis requiratur, hac ratione confirmant. Primum inquit S. Thomas, Mouens in uiribus animæ ad

1. 2. q. 17. ar. 1.

q.9.ar.1. exercitium actus est voluntas. rationem suprà reddiderat sic; Finis voluntatis est bonum in communi, sub quo continentur omnia bona particularia aliarum potentiarum; ideo uoluntas mouet alias potentias ad actus suos. Quod si obijcias S. Thomæ, ab intellectu etiam voluntatem moueri, respondet: cum ergo secundum Mouens non moueat nisi in virtute primi Mouentis, sequitur, quod hoc ipsum quod Ratio mouet imperando, sit ei ex virtute voluntatis. Hęc S. Thomas. ut propterea dubitandum non sit, quin eorum quę honestam actionem conficiunt, ac complent, magnam partem parens effectrixq; sit bona uoluntas: quanquã enim præcurrit mens, multaq; præstat, longè tamen princeps est ipsa uoluntas; apprehendit, iudicat ipsum finem & bonum mens, & id vt bonum obijcit voluntati, sed hic nulla adhuc Virtus; appetit bonum uoluntas, & ecce tibi Virtutis initium, & conceptionem. Rursus, idem bonum recognoscitur à ratione acquiri posse, nec hic Virtus; sic cognitum intendit & optat illud uoluntas, & illico quasi grandescit Virtutis fœtus in utero uoluntatis, ac ne sequatur abortus, eadem utpotè dux, aciem reliquã instruit uniuersam; imperat mẽti, ut rationes boni cõsequẽdi disquirat, disquisitas di iudicet, adferat in medium ad finem adipiscendum opportuniorem: hanc cum probat, & eligit uoluntas, ceterisq; facultatibus omnibus executionem indicit, ecce tibi aureum Virtutis partum; ut perspicuum planè sit, quantas vires habeat voluntas, ad tantam sobolem progignendam, quantamq; illi supernaturali Dei lumine auxilioq; sit opus ad fugandas mentis tenebras, ad obsistentes

ſiſtentes appetitus motiones reprimendas, ad ſeipſam concitandam & peruincendam, ad externas quasq; difficultates arcendas, deniq; ad tantam tam multorum actuum molem comparandam, & ſuſtinendam, ſed de Dei concurſu poſtea; Nunc Virtutis, vt a nobis eſt, naturam explicamus. Ex his porrò quæ hactenus dicta ſunt hæc conficiuntur.

Primum. Bonam voluntatem hoc eſt hoc ipſum quod eſt Virtutem à nobis eſſe, qua parte à nobis eſt, Donum Dei eſſe permagnum. Eſt hoc ſanctorum omnium placitum, & ex Sacris literis erutum; in quibus ſcribitur: Sine me nihil poteſtis facere; & Deum operari velle & perficere; ſed egregiè id Vgo de S. Victore: Inter omnia Dei dona quæ ad ſalutem hominis ſpectare videntur, primum & principale bonum voluntas hominis bona eſſe cognoſcitur, per quam imago ſimilitudinis Dei in nobis reparatur. Primum eſt, quia à bona voluntate bonum omne inchoatur. Principale eſt, quoniam bona voluntate nihil hominibus vtilius datur. Quicquid homo facit, bonum eſſe non poteſt, niſi à bona volũtate procedat. Sine bona uolũtate omninò ſaluari quiſpiam non poteſt. Cõcludit tandem: Voluntas tamen bona non eſt, ſi non operatur quod poteſt. Quam clauſulam libenter adijcimus, quod ita & nos bonam uoluntatem commendamus, vt nolimus quicquam de bonis operibus eſſe detractum, quæ & opportuna maximè ſunt ad virtutis incrementa, & ſimpliciter ſunt ad ſalutem neceſſaria.

Io. 15. Phil. 2. Lib. 3. de anima ſiue de Interiore domo cap. 2.

Secundum eſt. Quanquam interdum neceſſe ſit Virtutum actiones intermittere, quia ut ait S. Gregorius, in

Lib 18. Mor. c. 12.

in exercitatione aliquando virtus, cũ per diſcretionem intermittitur, reſeruatur, ut tantò poſt vitia ualenter feriat, quanto à percuſſione interim prudenter ceſſat; voluntas bona tamen intermittenda nunquam eſt, quin ſaltem habitu ipſo ac firma animi deliberatione retineatur. tum, quia ſi intermittitur, habitus mutatur; mutari autem non poteſt, niſi ſeſe conuertat ad uitium; tum, quia ſi uoluntas bona conſtans eſt, & perſeuerans, inſtaurandæ actionis ſeges eſt; ſi quando (ut accidit) ea quacunque ex cauſa ceſſat, ſiue; quia impeditur, ſiue etiam quia refrigeſcit, tum deniq; quia bona uoluntas vti donum Dei eſt, ſic ſi verè bona eſt, Deo gratiſſima eſt &(ut ait S. Auguſtinus) ſola ſufficit, ſi adſit. intellige, cum cetera nulla tua culpa deſunt.

Lib. 50. Hom. h. 8.

Tertium eſt. Ita ferueſcere debet bonæ voluntatis propoſitum in proficiente, ut boni ſui & diuinę glorię deſiderandæ nullus ſit finis; plusq; (vt ait S. Gregorius) ſtudeat agere, quàm ſit ei Dominus iubere dignatus; ea tamen lege, ut ſi quod uotis optat, re minimè poſſit aſſequi, in una Dei voluntate libens acquieſcat; ſi quidẽ, (ut idẽ S. Doctor alibi ſcribit) plerunque uirtutes dum pluſquàm neceſſe eſt, exuberant, exhalant. Vnde & electorum ſuorum Dominus vel ante tempus deſideria renuit; uel rurſum in tempore ultra menſuram profectus premit, ne ſi antequàm debent, aut pluſquam debent, proficiant, per profectus ſui magnitudinem, in elationis defectum cadant; & hoc eſſe ait, quod Dominus ſe prius Patrem pluuiæ aſſerit, hoc eſt bonorum deſideriorum ac uoluntatum, poſt uerò dicit de utero ſuo glaciem exire, hoc eſt frigus mortificationis; quo bona

Lib. 15. Mor. c. 9.

Lib. 29. Mor. c. 25.

etiam

etiam desideria ob nostrum bonum maius retardat, ac differt.

Indicia bonæ voluntatis duplicia sunt; Interna, & externa. Interna illa sunt, quæ in ea Ezechielis verba vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur, numerat S. Gregorius: & ut contraria carnis stimulis Impetus cum Propheta nominat; & sanè Impetus sunt, quia uehemētia desideria, qualia plena voluntas edere solet, ac etiam foras emittere. Sic autem scribit: In electis & reprobis diuersi sunt impetus. In electis uidelicet impetus spiritus, in reprobis impetus carnis. Impetus quippe carnis ad odium, ad elationem, ad immunditiam, ad rapinam, ad exteriorem gloriam, ad crudelitatem, ad perfidiam, ad desperationem, ad iram, ad iurgia, ad uoluptates animum impellit. Impetus verò spiritus ad charitatem, ad humilitatem, ad continentiam, ad largitatem misericordiæ, ad interiorem profectum, ad pietatis opera, ad æternorum fidem, ad spem sequentis gaudij, ad patientiam, ad pacem, ad considerationem uitæ immortalis, ad lachrymas mentem pertrahit. Vnde necesse est, ut magna semper cura cogitare debeamus, in omne quod agimus, qui nos impetus ducat. Hęc S. Gregorius. Accedant ad hæc duo illa S. Bernardi: Ego inquit, ut interior oculus uerè simplex sit, duo illi arbitror necessaria, charitatem in intentione, & in electione ueritatē; & infrà. Est qui bonum & libenter agit, & prudenter intelligit. Istius re uera oculum non immerito simplicem dixerim, utpotè cui neutrum horum desit, nec zelus scilicet bonus, nec scientia.

Ezech. 1. Homil. 5. in Ezech.

Lib. de præcepto & dispēs.

Externa porrò bonæ voluntatis Indicia numerantur

Cant.7. Citat San Bon. de 7. Itiner. ca. 1. d. 3. nã in quattuor editis homil. Orig. & in duab. à S. Hiero. verſis non inuenio.

tur ab Origene in Verba Cantici Canticorum. Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calcaneo (ſic ille legit) filia principis. Si inquit, in operibus quæ agis, laudem humanam uitas, ſi ſobriè exultas, ſi primò te corripias, ſi alijs benignitatẽ exhibeas, ſi patientiam in aduerſis oſtẽdas.

Quibus cogitationibus imbuta mens eius eſſe debeat qui in Actiones Virtutis incumbit. Caput VI.

Voniam uerò ad rectè agendum Voluntatem iuuat mens, illiq; notitiæ ac ſcientiæ facem præferre ſolet, quàm bene inſtructam mentem ad Virtutis exercitationem comparare opus ſit, eſt hoc loco explicandum. Et quidem quibus eam cogitationibus ſpoliatam eſſe oporteat ſuo loco expoſitum eſt; Nunc quibusnam eadem imbui debeat, perſequamur; idq; eorum hominum gratia, qui in uirtute proceſſerint, ac ſi non doctrina, ſtudio certè & ingenio ualeant: nam alijs uiris bonis, ſed alioquin idiotis, aut nec feracis nec acris ingenij, ſat eſt, ſi intentionem dirigant ad eam normam, quam ſuprà tradidimus, mortificationem ſuo tempore ſubinde cõtra paſſiones exſuſcitent, & abigendis prauis & inutilibus cogitationibus inuigilent ad ſuę uocationis munera pro diuinę gratiæ menſura ſimpliciter intenti. Quod idem dicendum uidetur de quibuſdam adoleſcentibus, alijsq; quibuſdam hominibus, qui certo uocationis genere adhuc adſtricti ſunt nullo.

Ceterum, reliqui ſunt duo hominum ſtatus. Prior

est eorum, qui mundani uocatione sua sunt, e uirtute tamen ac Dei legibus uiuunt, ac uiuere decernunt. Posterior eorum, qui mundo aut omninò aut aliqua ex parte renunciantes, perfectiorem uiuendi regulam asse cuti, Deo ex illius præscripto hoc est consilijs Euangelicis nobiliter seruiunt. quales sunt Ecclesiastici omnes ac religiosi, nonnulli etiam adhuc seculares sed perfectionis peramanentes.

Cogitationes prætereа non prauæ nec inutiles, aliæ sunt nec bonę sed indifferentes, ut quæ suscipiuntur de negotijs aut negotiationibus, de artificijs opificum, de agricolarum, militum, Iurisconsultorum, Medicorum, cuiusq; deniq; generis hominum muneribus proprijs. Aliæ bonæ sũt, ut de actuosæ aut mixtæ vitæ operibus, quæ uocamus misericordiæ, tam spiritualibus, quàm corporalibus, virtutum item, quæ ad salutem necessariæ sunt, siue internis siue externis vsibus. Aliæ denique meliores & optimæ, ut quæ habentur de Consiliorum Euangelicorum officijs, contemplatione Dei, amore item Dei ac proximi perfecto, Diuinę gloriæ propagandæ, salutisq; animarum studio, & similibus.

Mundanis hominibus quanquam necesse est cogitare de mundanis officijs, quia scriptum est: Qui cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi; & quæ nupta est, cogitat quæ sunt mundi; Consultissimum tamen est, si cogitationes huiusmodi indifferentes studeant in bonas conuertere; ad unam Dei gloriam primum, deinde ad iustitiæ cui addicti sunt bonum, mentis oculos candidè dirigentes, sic enim ex luculenta terrę vena prodit preciosissimum aurum meriti æternæ vitæ: & lauadbili in- 1. Cor. 7.

duſtria materia ex ſe libera in Virtutis deditionem redi
gitur; atq; hoc eſt primum pręceptum quod huius gene
ris hominibus proponit Apoſtolus; quibus adiungi
poſſunt ex eodem alia ſex ſiue præcepta, ſiue monita.
Primum. Primum eſt, vt præcaueant diligenter duas tentatio-
1.Tim.6. nes, Auaritiæ unam: Nam qui uolunt ait, diuites fieri, in-
cidunt in tentationem & laqueum diaboli, & deſideria
multa inutilia, & nociua, quæ mergunt hominem in in-
Ibid. teritum & perditionem; Alteram ſuperbiæ: Diuitibus
huius ſeculi præcipe, non ſublime ſapere, neque ſpera-
re in incerto diuitiarum; ſiquidem propterea auaritiam
uocat idolorum ſeruitutem, quòd ea ſpes quæ in ſolo
Deo ponenda eſt, collocatur quaſi in altero Deo, in pe-
Secundũ. cuniæ tacitis policitationibus & adiumentis. Secundum
Ibid. eſt benignitatis in alios: Sperate inquit in Deo uiuo,
qui præſtat abundè ad fruendum, bene agere, diuites
fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare,
theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, vt
Tertium. apprehendant veram vitam. Tertium eſt familiæ cura-
1. Tim. 5. tio ſedula: Si quis ſuorum maximè domeſticorum curá
Quartum. non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Quar
tum eſt, honeſtus matrimonij vſus; iccirco enim vo
Heb. 13. cat thorum Chriſtianorum immaculatum; & intermiſ-
1.Cor. 7. ſionem aliquam eius ſuadet orationis gratia, ſaltem ad
Ibid. tempus. Quintum eſt conſtantia in uocatione: Vnuſ-
Quintũ. quiſque in qua uocatione vocatus eſt, in ea permaneat.
& poſtea: Vnuſquiſq; in quo uocatus eſt fratres, in hoc
Sextum. permaneat apud Deum. Sextum eſt, mundi contem-
ptus, & animum ſeuocatum habere à rebus mundanis,
Ibid. à vitæq; voluptatibus: Tempus ait breue eſt, reliquum
eſt

eſt, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes ſint, & qui flent, tanquam non flentes, & qui gaudent, tanquam non gaudentes, & qui emunt tanquam non poſſidentes, & qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur; pręterit enim figura huius mundi. Et quoniam myſterijs perfectionis initiatos vult ſuo modo etiam ſeculares, poſtquam illos hortatus eſt prolixè ad actiones virtutum internas externaſque, erigit ad altiora cógitata ſapientiæ ſecretioris ac nobiliſſimæ cum Deo cõſuetudinis. Verbum Chriſti habitet in uobis abundanter, (aſſiduè videlicet recogitatum) in omni ſapientia, docentes, & commonentes uosmetipſos Pſalmis, Hymnis, & Canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordibus veſtris Deo. Quare debent etiam ij qui mũdo vocationis lege adſtricti ſunt, ea quæ mox dicturi ſumus in ſpiritu prouectioribus, ad ſuos etiam vſus opportunè transferre, & æmulari (vt idem Apoſtolus monet) chariſmata meliora. Col. 3. 1. Cor. 12.

Ij igitur qui ſeriò perfectioni operam nauant, ſiue ſponte, ſiue inſtituti quod ſequuntur, legibus, tum ante dicta omnia accuratius obeunda ſunt, tum multò adhuc maiora præſtanda, vt mentem adornent ad omnem Virtutis exercitationem.

In primis autem illud, ut ſeſe abducant à cogitationibus ſecularibus; Nemo enim (ait Apoſtolus) militans Deo, implicat ſe negotijs ſecularibus. Implicat, inquit, ita ut ijs irretitus impediatur, quo minus uacare ac placere poſſit Deo, cui ſe probauit, & dedidit. Locum hũc ſæpius tractat S. Gregorius ex quo duobus cogitationum generibus ſeſe munire proficientem debere in- 2. Tim. 2.

telligimus, si quando quidpiam negotij secularis retractandum sit. Prima cogitatio est de dæmonis occulta fraude, quam scilicet struit, dum specie boni repetendam seculi curá aliquam persuadet. Hæc ait blandiens
Lib.31. Mor.c.21. suggerit, seorsum verò in eisdem rebus quas retinere admonet, ante retinentis oculos delectationes pestiferas decipiens apponit, quatenus seductum cor ad blandimenta exteriora pertrahat, & intima perfectionis vota peruertat. Altera cogitatio est, quandoquidem sæpe numero ad huiusce modi curas reditur consanguineorum & amicorum gratia, easdem ipsas curas aditum aperire viamq; sternere ad refricandum ac redintegrandum illum carnis amorem, cui vt Deo placeremus
Lib.7. Mor.c.18. adeo alacriter nuncium remiseramus. Solerti ergo curá ait, prouidendum est, ne carnis gratia surrepat, atque à recto itinere cordis gressum deflectat, nec vim superni amoris impediat, & surgentem mentem superimposito pondere deorsum primat.

Alterum studium proficientium est, ad eas cogitationes consultò ac seriò animum intendere, quæ proprijssimæ sint vocationis suæ; & has quidem parere debent res illæ, quibus lege uocationis danda opera est, ordine prius certo distributis temporibus ad vnamquamq; accommodatis. Quo loco non necesse est, de huiusmodi dispositione præcepta tradere, neq; enim id facile est tam multis uarijsq; omnis generis Christianis institutis, nec admodum utile, cum accuratè ordinata iam sint Ecclesiastica officia, disciplinæ religiosæ munera, certi etiam agendi, & feriandi dies, & horæ ad usum uniuscuiusque uitæ hominum generis; Et sunt

omnibus

omnibus in promptu egregia huius rei documenta apud Christianos Historicos, sacrosq; scriptores. Habent Episcopi quo exemplo suas occupationes distribuant in ea viuendi ratione quam institutam primùm ac deinceps continuè retentam ab sanctissimo Ambrosio scribit S. Augustinus. Habent qui curam animarum gerant, siue iure, siue spontè, quid scire & sequi debeát in eo munere ex rebus scriptis à S. Gregorio in vniuerso suo Pastorali, & in plerisq; sui Registri Epistolis. Sunt in manibus religiosis omnibus Constitutiones ac regulæ instituti quod profitentur, quibus si quid addendū sit, non desunt illis quorum imitentur actiones, præsertim apud sanctum Basilium in Cōstitutionibus & Regulis apud S. Augustinum de moribus Ecclesiæ, & apud Cassianum in omnibus eius libris, maximè uerò quod ad rem præsentem facit in Tertio institutionum. Patent etiam laicis perfectionis amantibus historiæ sanctorū virorum sui ordinis innumerabilium, quales sunt pleriq; omnes antiquiores Martyres & Virgines, milites Imperatoribus ac Regibus in Ecclesiam tyrannis militantes, coniuges etiam liberis operam dantes, ut SS. Ludouicus, Leopoldus, Stephanus & alij, è quibus tanquā è fontibus hauriant qui uolunt exempla virtutum, & domesticæ disciplinæ.

Lib. 6. Cōfess. cap. 3.

Præsertim Ep. 46. lib. 4.

Lib. 1. cap. 31. & 32. cap. 2. 3. & sequentibus.

Quare vobis in hoc tam laborādum non est, quàm in explicando, qua ratione qui ijs rebus operam dare coguntur, quæ ex sese animum seuocant à diuinis & spiritualibus cogitationibus, siue illę indifferentes sint, siue etiam bonæ, se in medijs occupationibus colligát, ac Deum in rebus etiam à Deo alienis inueniát. Quod

quàm

quàm difficile factu sit, ostendit & quidem sub pontifi
Lib. 1. Regist. Ep. 24 catus pondere gemens S. Gregorius Papa, qui propterea aliorum sanctorũ virorum orationes ad Deũ postulat, vicissim ipse pro illis Dominum rogaturus, quia inquit: Dum nos vobis per orationis opem cõiungimus, quasi ambulantes per lubricum, uicissim nobis manum tenemus, fitq; ex magna prouisione charitatis, ut eò singulorum robustius charitas perfigatur, quo in alterum alter innititur. Hæc ille.

Porrò ut quærat homo Deum, ac huic inquisitioni diligenter insistat, antiquissimum Dei consilium est, ne
Act. 17. dicam iussio; Sic enim prædicat S. Paulus coram Atheniensibus. Fecitque ait, ex uno omne genus hominum inhabitare super vniuersam faciem terræ, definiens statuta tempora, & terminos habitationis eorum, quærere Deum, si fortè attrectent eum, aut inueniant, quia non longe est ab unoquoq; nostrum in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus. Ad hoc ipsum per Prophe-
Is. 55. tam hortatur: Quærite dominum dum inueniri potest, quærite faciem eius semper. Hoc se præstare Dauid in-
Psal. 104. Psal. 15. dicat, cum ait: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper.

Rationes inueniẽdi Deũ duæ. Dei autem in rebus & actionibus omnibus inueniendi duplex ratio est apud SS. Patres. Prior ab ipso Domino accepta, cui familiare fuit ex quibuslibet rebus occasionem captare de rebus diuinis agendi, ut cũ
Io. 4. Philosophatur cum fœmina Samaritana ad puteum Ia-
Io. 6. Luc. 5. cob de cælestibus aquis, in conuiuio de pane, aut cibo
Matth. 4. non pereunte, cum piscatore de capiendis hominibus; Quod etiam antiquissimum fuisse Apostolis nemo du

bitat,

bitat, qui Apostolorum Acta repetit, aut qui intelligit eos toto conatu id studuisse, quandiu cum hominibus salutis hominum causa agerent, omnibus omnia fieri, vt omnes Christo lucrifacerent. Et quidem rei huius proferri ex Patribus exempla multa possent, sufficiet tamen, ne longum faciamus, vnus S. Basilius, qui quomodo id fieri soleat docet in hunc modum: Accumbens mensæ ora; esitans panem largitori gratiam rependito; suffulciens firmansq; infirmas corporis vires, eius fac memineris, qui hoc te dono impertiuit ad inserendam cordi tuo lætitiam, & ad multiplicium infirmitatum non mediocre solamen; nulla tibi est sumendi edulij necessitas? caue te prætereat eius memoria cuius liberali beneficio uentrem explesti; tunica indueris? gratias agito benigno datori; amiciris pallio? fac in te augescat intentior erga Deum charitas, qui integumenta gratuitò largitus est hyemi æstatiq; accommoda, ut vita conseruetur, & obueletur turpitudo; Tibi ne dies expletus abijt? illi referto gratiam, qui Solem quidem nobis nihil tale commeritis indulsit in Diuinę operationis ministerium; ignem uerò contulit illustrandæ nocti, & ut seruiat reliquis uitę commoditatibus. Ipsa rursus nox alias ad orationem suggerere possit, conciliareque occasiones; Etenim, si quando in Cælum suspexeris, cum in eximiam syderum pulchritudinem oculorum aciem defixeris pressius, horum visibilium supplica Domino vniuersorum longè optimo artifici, procide Deo, & cole eum, qui cuncta hæc in sapientia condidit; Vbi omnigenum animatium naturam in somnum resolutá, ac depressam perspexeris, supplex procidens adora rursus

Homil. in Mart. Iulitam.

sus

ſus eum, qui nos nec cogitantes, aut certè inuitos indulgentia ſoporis à continenti laborum aſſiduitate relaxat, perq; exiguæ quietis refocillationem uigorem addit corpori, vireſq; inſtaurat; ipſam tibi diſpertitor noctem, in ſomnum & orationem. Et paulo poſt: Si quæ nos adorientnr rerum apprimè triſtium afflictiones, di
Pſal. 115. camus: Bonũ mihi quia humiliaſti me. Dicamus: Quia
Rom. 8. non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Si quando ſplẽdidior ac lętior arridet ratio, ac inſtitutum uitæ, illam de
Pſal. 115. promamus Dauidis vocem: Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi. Numerat deinde S. Pater Dei beneficia vniuerſa collata nobis liberaliſſimè, creationem ex nihilo, inuenta artium, adiumenta vitæ, alimenta è terræ viſceribus, miniſterium omnium animantium, imbres, Solem, cultum agrorum, pratorũ pulchritudinem, perfugia montium, amnium fluuios, fontium riuos, mare ad negotia; opes è fodinis, omniũ rerum creatarum copioſam amœnitatem, & munimentum. Quid plura? Deus ipſe Verbum caro factum propter hominum ſalutem, in terris viſus eſt, & cum hominibus conuerſatus eſt, ingratis beneficentiſſimus, inter ſeruos libertatis aſſerror, Sol iuſtitiæ in medijs tenebris; venit ad Crucem Cruci non obnoxius, ad mortem vita, lux ad tenebras inferorũ, ad mortuos reſurrectio, adoptionis ſpiritus dilargitor, coronæ ſponſor. Quid retribuemus Domino, pro omnibus quæ retribuit nobis? Hæc ex S. Baſilio. Ex quo perſpicuum eſt, quàm non difficile fuerit ſanctis viris ex oblatis occaſionibus quibuſcunq; ſeſe in Deum erigere infinitis propè rationibus,

tionibus, quando ex creatis rebus omnibus, ex omnibus diuinis beneficijs, quorum vnumquodq; sibi consentaneam cogitationem & motionem in animum hominis illico ac obijcitur, inijcit, vnum eundemq; gratiarum actionis affectum in seipso perpetuò concitauit Basilius. Quod fieri à nobis potest circa eadem ipsa Dei munera omnia alijs similiter cogitationibus & affectibus prout libuerit exsuscitatis, aut compunctionis, quod fuerimus eorum immemores, quod ijs usi adeò peruersè semper: aut odij nostrimet, quod cum omnia Deo seruiant, nos uilissima mancipia tantis bonis etiam cumulati, ab eius cultu insolenter ac ptoteruè recesserimus: aut timoris, ne culpa nostra tantis aliquando bonis exuti, eorum in numero simus, quibus dicitur: Noluit benedictionẽ, & elongabitur ab ea: aut deniq; amoris in Deum benignissimum Dominum, ac Parentem optimum, qui nihil non molitur, experitur, tentat, efficit, vt quacúnq; demum ratione id fieri possit, nos sibi subiectos, deditos ac planè deuinctos, non seruos emptitios & inutiles quales reuera sumus, sed charissimos & amantissimos filios reddat.

Atq; ut res creatæ ad Deum interdum excitant hominis animum ad prædictas rationes, sic contrà eædem hunc ipsum interdum abalienant, & ad mundi contemptum prouocant. exemplum adfero ex eodem S. Basilio alio loco. Rosa hic inquit, spinis est coniuncta, externa gratia molestiam tegens, & tanquam non aperta nos voce contestans, ac dicens: Quæ iucunda vobis sunt, o homines, tristibus permixta sunt; Nam verè in humanis bonis ita comparatum est, vt nullum eorum Homil. de Paradiso.

 synce-

ſyncerum ſit, ſed confeſtim lætitiæ & hilaritati conglutinetur mœſtitia, coniugio viduitas, puerorum educationi cura & ſolicitudo, fœcunditati aborſus, vitę ſplendori ignominia, proſperis ſucceſſibus diſpendia, delitijs ſatietas, ſanitati infirmitas; florida quidem eſt roſa, ſed mihi triſtitiam infligit: nam quotieſcunq; florem hunc video, peccati mei admoneor, propter quod terra ut ſpinas ac tribulos proferret, condemnata eſt. Et hic quidem vernorum florum gratia in manibus noſtris marceſcit; in Paradiſo verò ſplendor non eſt momentaneus, ſed conſtantem habet iucunditatem, gratioſum & amabilem aſpectum, nunquã deſiturum oblectamentum, inſatiabilem fragrantiam, & colorum elegantiam reſulgentem; & multa alia quæ in hanc ſententiam eleganitiſſimè ſubijcit

Ac ne quis exiſtimet, exercitationem hanc eorum eſſe propriam ſolum, qui ſeſe à turba, negotijsq; ſecernentes, contemplationi rerum diuinarum, ac Deo vacant, non autem hominum in rebus domeſticis occupatorum; aio primum mundanis etiam hominibus huiuſmodi induſtriam vtiliſſimam eſſe ad retegendos & præcauendos laqueos in quorum medio eos tranſire Salomon ſcribit iucundiſſimam ad leuandas ſeculi moleſtias tam multas, continuas, magnas; addo etiam illis magis neceſſariam, quàm Religioſis, quòd his plura ſuppetant ſpiritus adiumenta, vel ex vno ſacrorum parietum aſpectu, quàm mundanis ex rebus, quas præ oculis habent omnibus, quæ plerumq; ſunt maximæ peccandi illecebræ, potius quàm Virtutis incitamenta. Sed vtut ſit, pono exemplum hominis ſecularis, iuncti

Eccleſ. 9.

coniugio,

coniugio, Patrisfamilias, Principis, iam tum florentis ætatis, in administrandis prouincijs occupati; Is agros & ſyluas oberrans venationis gratia, feras inſectans, & prædam ex auibus agens, admirabundus meditabatur ſapientiam Dei, qui hominum generi feras & aues ad rapinam comparatas parere docuerat, etiam cum vinculis ſolutæ in cælum vſq; ſubuolant; Laudabat Deum, qui homini tantum tribuerit honoris, vt eius imperio aues & vinculorum, & priſtinæ libertatis immemores ſibilis fictisq; clamoribus obediant. Pugnantes autem cum ſpectaret in aëre, illa mentem eius ſubibat cogitatio; talem videri Dæmonis pugnam, cum piorum animos ex inſidijs aggreditur. pudebat autem illum maximæ in Deum ingratitudinis, quod ab eo tantis ornatus beneficijs, illi tamen uocanti minimè reſponderet. minuſq; pareret, cum videbat feram auem, carniuorã, modicæ eſcæ gratia, agreſte ingenium exuere, manſuetam reddi, accitam voce hominis aduolare, adhæc pati velari oculos, quibus nihil in vita charius. Eaſdem capiebat vtilitates ex canum venatione, illas præſertim, ſibi in poſterum Deo appellanti dicto audientem fore omninò oportere; quandoquidem videret quotidie canẽ animal famelicum, & in feram actum rabie, prędam tamen iuſſum illico relinquere, vt hominis imperio obſequatur; patienter Dei amantiſſimi verbera cum calamitates immittit, ſuſtinenda, cum ex percuſſione inflictum dolorem adeo toleranter canem ferre quotidie cerneret, & ſi quaſlibet catenas ſubit canis Domini gratia, cur diuinorum præceptorum vinculis ſe indies adſtringi magis non ipſe velle deberet? Is fuit Franciſcus

etiam maximus eſt, aſcendentem; ex plantulæ, frondis, floris, fructus vnius aſpectu, ex vermiculi alicuius aut beſtiolæ conſideratione, ſuprà cælos attollentem ſe, & ad ea quæ à ſenſibus remota ſunt penetrantem. Et poſt: Atq; hoc familiare noſtris optabat eſſe, vt Deum in rebus omnibus præſentem cernerent. In hac ipſa exercitatione totus ſemper fuit S. Auguſtinus. Exempla plura produximus ex libris Confeſſionum eius, in libro de perfectis; & adhuc alia ex alijs eius ſcriptis ferè omnibus hauriri poſſunt, ex quibus intelligitur, quàm illi cordi fuerit etiã cũ de grauiſſimis fidei noſtræ myſterijs loquitur, ex rebus hiſce in Deum aſſurgere, & illi quantum in ipſo fuit diutius adhærere. Hic eius exordia, & quaſi infantiam in hac re omittendam non putaui, vt qui ſumma eius attingere non poſſumus, in imis ſaltem conſiſtamus; & qui tantæ diſciplinæ faſtigium ſuſpicimus, atque appetimus, prius quę ſint eius fundamenta diſcamus. Hac igitur de re S. Auguſtinus adhuc iuuenis egit in duobus Soliloquiorum libris, in C.13.&14. quorum primo ſtatuit ſex quaſi gradus ac elementa exercitationis huius, exemplo aliquorum poſito, qui cum uehementer expetant videre ſolem, illius fulgore ita eorum imbecilles oculi ferantur, vt eo non viſo, ſępè in tenebras cum delectatione redeant. His inquit periculoſum eſt velle oſtendere, quod adhuc videre non valent. Quare exercendi ſunt prius, & eorum amor vtiliter differendus, atque nutriendus eſt.

Primò enim quædam illis demonſtranda ſunt quæ Primum. non per ſe lucent, ſed per lucem videri poſſunt, vt veſtis, aut paries, aut aliquid horum.

Deinde

Secundū. Deinde quod non per se quidem, sed tamen per il-
Tertium. lam lucem pulchrius effulgeat, vt aurum argentum,
Quartum. Quintū. nec tamen radiatum ut oculos lædat.
Sextum.

Tunc fortasse terrenus iste ignis modestè demonstrandus est. Deinde sydera. Deinde Luna. Deinde Auroræ fulgor, & albescentis cæli nitor, in quibus seu citius, seu tardius, siue pertotum ordinem, siue quibusdam contemptis, pro sua quisque valetudine assuescens sine trepidatione & cum magna voluptate Solem videbit. Hęc S. Augustinus. Quis hic non exspectet ex Augustino intelligere quinam sint illi totidem scientiæ gradus, quos ad hanc similitudinem constituere velle videtur ad cognoscendum Deum? Is tamen ibi ne verbum quidem de his gradibus amplius; quin Rationi quam secum in eo dialogo colloquentem facit, etiam, atque etiam vrgenti vt eos explicet, sic respondet: Vnum est quod tibi possum præcipere, nihil plus noui; penitus esse ista sensibilia fugienda: cauendumq; magnoperè dum hoc corpus agimus, ne quo eorum visco pennæ nostræ impediatur, quibus integris perfectisq; opus est, vt ad illā lucē ab his tenebris euolemus. quæ se ne ostendere quidem dignatur in hac cauea inclusis, nisi tales fuerint, ut ista vel effracta, vel dissoluta, possint in auras suas euadere. Porrò ex his quæ antè tradiderat, haud erit difficile cognoscere quid senserit S. Augustistinus de his gradibus sex; Sunt .n. illi ijdem, quos S. Basilius & Cassianus ad perfectam & Euangelicam Renuntiationem necessarios esse docuerunt.

Primus. Primus est, exuere omnem diuitiarum affectum.

Secūdus. Secūdus est, Honori mūdano oīno nūciū remittere.

Ter-

Tertius est, Aspernari ex animo omnes carnis voluptates, etiam honestas, utpotè vxorias, reliquasque omnes corporis delicias usq; ad ipsas in cibo, potu, balneis, & similibus captari solitas illecebras. Tertius.

Quartus est, reijcere amicorum humana solatia, quatenus animum auocant à veræ sapientiæ studijs; multo magis consanguineorum affinium, reliquasq; omnes rerum quarumlibet terrenarum curas. Quartus.

Quintus est, ipsum vitæ huius mortalis quà nihil natura charius habet, amorem deponere. Quintus.

Sextus est, corporis doloribus etiam acerbissimis & intolerabilibus animo superiorem esse, illosq; fortiter sustinere ac respuere cum cruciant corpus. Sextus.

Ac nec tunc quidem sic se habentibus animis statim sese obijcit Dei lux, nam quando hæc Dei cognitio benignissimi Domini donum est, cum vult ille miseretur, & vbi vult spirat, nouit ait illa pulchritudo, quando se ostendat. Ipsa enim etiam medici fungitur munere, meliusq; intelligit, qui sint sani, quàm ijdem ipsi, qui sanantur. Nos autem quantum emerserimus, videmur nobis videre, quantum autem mersi eramus, & quo progressi fueramus, nec cogitare, nec sentire permittimur, & in comparatione grauioris morbi sanos esse nos credimus. Hæc ibi.

Ne tamen in hac re animum despondeamus, & minus quàm par est, Diuinæ prouidentiæ confidamus, quando sex istis officijs illud agimus, vt abdicatis rebus terrenis omnibus, etiam nos ipsos radicitus abnegemus, (quæ à quibusdam perfecta expropriatio nominatur,) docet S. Augustinus, summũ præparationis ad

Deum uti hic possumus contuendum, esse, Deo se penitus committere, ad illius voluntatem, suam, seq; totum accommodare, ab eiusq; nutu pendere, nihilq; velle aliud, quàm quod ille nos uelle uoluerit. Quæ conformitas cum Deo, magnus diuini amoris gradus est, ut alibi docuimus. Sic igitur idem concludit: Constanter Deo crede, eiq; te totum cõmitte, quantum potes. Noli esse uelle quasi proprius, & in tua potestate, sed eius clementissimi & vtilissimi domini te seruum esse profitere. Ita enim se ad te subleuare non desinet, nihilq; tibi euenire permittet, nisi quod tibi prosit, etiam si nescias.

Quæcunq; autem diuinæ cognitionis lux exoriatur in animis nostris, quandiu corporibus includuntur quasi carceribus, pretiosissima quidem est, & maximum Dei beneficium, rebus mortalibus omnibus meritò anteponendum, exigua tamen est & imperfecta; ut propterea mysticè à Iob S. Gregorio auctore appelletur susurrium. Li. 5. Mor. cap. 20.

Immò, quia eadem in animis hominum emicat, ita, vt eos ipsos interdum, & vt plurimum fortassis lateat, quibus adest, ac propterea ab Iob etiam furtiuè suscipi dicatur, non desunt qui optent intelligere, quibus seipsa prodat, quibusq; à nobis deprehendatur indicijs; Ac vt tandem planè constaret rem hanc in Virtutum exercitatione constanti, seria, accurataq; positam esse potius, quàm in alia quapiam mentis industria, acieue ingenij, Diuinitus factum est, ut quibus uehiculis diuina lux aut uox animum subit, idem Pater exponeret, ut eadem nobis esse possint eius præsentis indicia. Sic enim habet: Ibid.

habet. Quaſi furtiuè ſuſcepit aures mea uenas ſuſurrij eius. Suſurrium quippe occulti verbi eſt hæc ipſa locutio aſpirationis internæ; Venæ autem ſuſurrij dicuntur cauſarum origines, quibus hæc ipſa aſpiratio ad mentem ducitur. Quaſi enim venas ſuſurrij ſui aperit, cum nobis Deus latenter inſinuat, quibus modis ad noſtræ intelligentiæ aurem venit. Aliquando enim nos amore, aliquando terrore compungit; aliquando præſentia quàm nulla ſint oſtendit, & ad æterna diligenda deſiderium erigit; aliquando prius æterna indicat, vt poſt temporalia vileſcant; aliquando noſtra nobis mala aperit, & ad nos vſque vt alienis etiã malis condoleamus extendit; aliquando mala aliena noſtris obtutubus obijcit, & compunctos mirabiliter à noſtra prauitate nos corrigit. Venas itaque Diuini ſuſurrij furtiuè audire, eſt occultos Diuinæ aſpirationis modos tenuiter & latenter cognoſcere. Addit poſtremo idem. Nunc Diuinum ſuſurrium tot ad nos venas habet, quot creatis operibus ipſa Diuinitas præſidet; Dum enim quæ ſunt cuncta creata cernimus in Creatoris admirationem ſubleuamur: Nam ſicut aqua leniter fluens rimata per venas quæritur, vt augeatur, tantoq; ſe latius fundit, quanto venas apertiores inuenerit, ita nos dum ſtudiosè Diuinitatis notitiam ex creaturę eius conſideratione colligimus, quaſi ſuſurrij ad nos uenas illius aperimus, quia per hoc quod factum cernimus, virtutem creatoris admiramur, & per ea quæ ſunt in publico; illud ad nos emanat, quod latet in occulto. Quaſi enim per quendam ad nos ſonitum erumpit, dum conſideranda nobis ſua opera oſtendit, in quo ſe-

metipſum utcunque indicat, dũ quàm ſit incomprehẽſibilis manifeſtat. Hæc ille. Quæ quanquam obſcura, opportuna tamen ſunt ad nos ipſos excutiendos & concitandos, ad mentem excolendam, & animum virtutibus informandum; Hæc enim ſe mutuo iuuant; mens à rebus externis creatiſue abſtracta, virtutis exercitationem roborat, & hæc eadem mentem ad Dei lucem contemplandam acuit & accendit. Occultatur inquit S. Gregorius afflata Diuinitus mens vt audiat, & audit ut occultetur: quia & ſubtracta à viſibilibus, inuiſibilia conſpicit, & repleta inuiſibilibus, uiſibilia perfectè contemnit. Sed de contẽplatione in libro de perfectis alia dicta ſunt. Hęc ad rem propoſitã nũc ſint ſatis.

Quænam ſanctos viros adiuuerint ad mentem in bonis cogitationibus occupandam.

Cap. VII.

NOn paruam habet vtilitatem intelligere, quibus rationibus uſi ſint ſancti, vt vel ex re nata, uel habitu ipſo aſſiduis penè commentationibus bonis, aut cogitationibus deſtinerentur; id nunc explicandum; prius tamen illud quòd ſine culpa omitti non poteſt, ad prædictam tractationem adiungendum eſt.

Cogitatio de Christo quàm fuerit Sanctis familiaris.

Rationi quærendi Deum in rebus omnibus affinis eſt illa, quam ſecuti ſunt ſancti quique Chriſtianæ perfectionis ſectatores, Chriſtum Dominum in rebus omnibus inueniendi. Princeps & exemplar exercitationis huius ſanctus Paulus; nihil is animo concipiebat

bat nisi Christum, aut sine Christo nihil. Nihil existimaui me scire inter uos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Nil magis sonabat inter loquendum aut prædicandum, quàm Christum. Nos autem prædicamus Christum crucifixum. Christo item crucifixo uitam conformatam ducebat Christo confixus sum cruci. uiuebat in Christo, & Christus in Paulo. Viuo autẽ iam non ego, uiuit uerò in me Christus. Denique Paulo Christus uniuerso mundo potior, quippe Paulus omnia ut stercora arbitratur, ut Christum lucrifaciat, Christus eius lux, desiderium, amor, merces laborum, corona certaminum. Cupio ait dissolui, & esse cum Christo. legatur Homilia S. Io. Chrysostomi 2. de laudibus S. Pauli. In talem hominum numerum ascribendus est S. Bernardus, qui enumeratis & in unum quasi fasciculum cõiectis passionibus & doloribus Christi uniuersis; & ego ait fratres, hunc mihi fasciculum ab ineunte conuersione mea colligare curaui; memoriam abundãtiæ suauitatis horum eructabo quoad uixero; in æternum non obliuiscar miserationes istas Hæc me ditari dixi sapientiam. Hæc me erigunt in aduersis, in prosperis reprimunt. Hæc inter læta tristiaque uitæ pręsentis uia regia incedenti, tutum præbent utrobique ducatum. Et alibi: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Habitat planè per fidem in cordibus nostris, habitat in memoria nostra, habitat in cogitatione; quia usque ad ipsam discendit imaginationem. Incomprehensibilis erat, inaccessibilis, inuisibilis, & inexcogitabilis: Nunc uerò comprehendi uoluit, uideri uoluit, cogitari uoluit; quod quam illi facile, familiare

1. Cor. 1. & 2.

Gal. 2.

Philip. 3.

Serm. in Cant 43.

Serm. In Natiuitate B. Mariæ.

ac proprium fuerit, adhuc magis intelliget, qui vitæ
Cap. 1. eius librum tertium euoluerit.

In Vita S. Francisci, cap. 8. Sed instar miraculi nobis est in hac re S. Franciscus; ex multis quæ de eo scribit S. Bonauentura pauca delibo. Franciscum inquit pietas totum transformabat in Christum; Animas peccatorum deplorabat, quod sanguine Christi essent redemptæ; Prædicatores Verbi maximè venerabatur, quod semen fratri suo, idest Christo resuscitarent; Benedicebat illos, qui ita loqui didicissent, vt verbis suis alios ad Christi amorem inducerent. Si quid penuriæ aut defectus (extra culpæ crimē intellige) in aliquo cerneret, pij cordis dulcedine regerebat in Christum; Aiebat socijs: Dum pauperem vides o frater, speculum tibi proponitur Christi. Ipseque in pauperibus omnibus Christi effigiem contemplabatur. Animalcula quælibet ex pietate fratres & sorores appellans, ea viscerosius amplexabatur, quæ Christi mãsuetudinem referunt; Redemit interdum agnos, qui ducebantur ad mortem, illius memor agni mitissimi, qui ad occisionem duci voluit pro peccatoribus redimendis; Sui agniculum in quo Christum infantem recognoscebat necanti crudeliter, maledixit, & mortua
Cap. 10. est; Nomen Iesus cum exprimeret, vel audiret, iubilo quodam repletus interius, totus videbatur exterius alterari ac si mellifluus sapor gustum, vel harmoniacus sonus, ipsius immutasset auditum.

Cap. 13. Tandem concludit S. Bonauentura; Cum Seraphicis desideriorum ardoribus sursum ageretur in Deum, & compassiua dulcedine transformaretur in eum, qui ex charitate nimia voluit crucifigi, apparuit illi inter

alas

alas Seraphin effigies hominis crucifixi; obstupuit, mixtumque mœrore gaudium cor eius intrauit; intellexit tandem se per mentis incendium totum in Christi crucifixi similitudinem transformandum.

Christi exempla ac personam vt in actionibus nostris quasi præ oculis habere studeamus, suadet B. P. Ignatius sæpè. In Exer. Reg. 5. de temperando victu; & in cõtemplatione Regni.

Sed ponamus iam Rationes eas, quibus in piè utiliterq; cogitandi consuetudinem sanctos venisse, vero similius est.

Prima est Vsus bene cogitandi; is enim cum ad bonam voluntatem accedit, nihil est tam durum, quod non molliat, nihil tam difficile, quod non expediat; cernitur id in commentationibus locorum vel difficillimorum, qui in tractationes Disciplinarum non raro incidunt; quibus tamen assiduitate assuescimus; Cauenda maximè quam suprà reiecimus superstitiosa ac pertinax actionis cogitationisue recognitio, siue in eá reflexio; tum, ob allatas rationes; tum, quia (vt S. Gregorius scribit) dum quis plus iusto vigilantem se in actione exhibet, ipsa sua inquietudine rebus subditis peius nocet, id est, rebus, quas habet præ manibus. Contrà verò non iccirco contemnenda, aut omittenda est hæc exercitatio, quòd siue rei ipsius, siue ingenij vitio, quæ hauriũtur cogitationes interdũ, initio præsertim exiles sint, & fortè etiam ad speciem inutiles: nam & nemo repentè fit summus, & spirituales diuitiæ sicut & terrenæ ex paruis initijs magna incrementa sumunt.

1. Ratio.

Cauenda reflexò nimia.

Li. 1. Mor. cap. 35.

Qui ait S. Basilius diligenter ex unaquaque re fructum decerpunt, ijs perinde ac magnis fluminibus mul-

De vtilitate capiẽda ex libris profanis.

tæ

tæ ex omni parte accessiones fieri consueuerunt; nam modicum modico apponere (iuxta Hesiodi sententiã) non magis ad argenti augmentum, quàm ad cuiusque alterius scientiæ aut Virtutis amplitudinem valere existimandum est. Sed in huiusmodi rebus nihil est quod proficienti maiorem præstet securitatem, quam sapiẽs spiritualis Patris consilium, cui propterea non solum tyrones (vt latè docet Cassianus) omnes cogitationes suas syncerè ac cito aperire iubebantur ab antiquis Patribus; sed S. Gregorius cum alicubi de proficientibus differens, docuisset quosdam ex eis grauiter lapsos esse, quod per fiduciam sanctitatis postposito meliorum iudicio, seipsos essent secuti; alio loco & proficientes & penè dixerim perfectos ita institutos esse vult, vt cogitationes inter contemplandum etiam Diuinitus immissas Patribus dijudicandas proponant. Quod inquit profectò & nos agimus, si cum in sancta conuersatione proficimus, cum fœcundis iam mentibus spiritualium gaudiorum fructum proferimus, ad Prælatorum nostrorum examen ducimus omne, quod in nobis ex superna contempletione generatur.

Lib. 4. cap. 9. & 37. & col. 2. c. 11.

Libr. 33. Mor. c. 23.

Lib. 1. in 1. Reg. c. 1. in fine.

2. Ratio. Secunda Ratio est, Meditatio rerum Diuinarum accuratè & piè suo tempore obita; siquidem ex meditatione ignis, vt ait Dauid; ex igne splendor; Certè fructum talis meditationis prædicat Sponsa, cum ait: Exultabimus, & lætabimur in te, memores vberum tuorũ. Dum recolit (inquit S. Gregorius,) quanta charitate Christus eam dilexerit, qui sanguine suo eam moriens in Cruce redemit, & quotidie eam in sinu matris Ecclesiæ eiusdem sanguinis lacte nutrit; Ex quo intelligimus;

Psal. 38.

Cantic. 1.

Ibidem.

mus, materiam sanctissimæ ac saluberrimæ huius commemorationis esse Deum & Christum, eius amorem, beneficia eius vitæ, passionis, mortis, deniq; amoris illius pignora, fontes maximorum bonorum quæ in Ecclesiæ filios deriuantur, Sacramenta Euangelica, Eucharistiæ præsertim. Hęc qui attentè contemplantur aliquo temporis spatio, non possunt non inde capere magnos fructus, & quasi reliquias cogitationum sanctarum, quas animo deinde recurrentes subinde versent, diemq; festum agant Domino. Dicant hoc non tam docti, quam experti.

Tertia Ratio est Sacra lectio, cui tantopere addictos fuisse legimus Sanctos Patres, reliquosq; omnes perfectionis sectatores. De S. Marcella scribit S. Hieronymus. Diuinarum scripturarum ardor erat incredibilis, semperq; cantabat: In corde meo abscōdi eloquia tua, vt nō peccē tibi. & illud de perfecto viro: Et in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Ad Paulinum autem scribens, postquam summam quandam totius vtriusq; testamenti confecisset, mira breuitate & sapientia Inter hæc inquit, viuere, ista meditari, nil aliud nosse, nil quærere, non ne tibi videtur iam hic in terris regni cælestis habitaculum? Quod dicit S. Hieronymus de Scripturis Sacris, intelligi similiter debet de sanctorum monumentis, quæ sanè ad pietatem ędificant & ad omnem rectè agendi viuendique disciplinam informant.

3. Ratio. Epist. 16. ad Principiam. Psal. 158. Psal. 1. Epist. 103

Sed aptissima maximèque idonea ad animum bonis affectionibus locupletandum est quarta Ratio, quam in concinendis aut recitandis Psalmis posuerunt Maiores

4. Ratio.

Colos.3. res nostri, quam propterea commendat Apostolus, & Ecclesia iam inde ab initio instituit, semperq; ad hæc usq; tempora retentam, amplificauit, & exornauit magis; hac enim quasi esca propria adhamati, trahimur honesta voluptate ad honesta studia, & cogitata. Sed
Homil. in Psal. 1. rem declarat egregiè vt solet S. Basilius: Nam quando inquit: Spiritus sanctus vidit nos ægrè persuaderi ad profectum Virtutis, ac per hoc ad ineundam vitæ recti tudinem, per hoc lentescere, quod toti ad consectandã voluptatem propenderemus, quid fecit? nimirum, Scripturæ suæ dogmatis mistim inspersit concinnam istam numerorum modulationem, ut auribus delinitis meli eo vocum concentu, clam (veluti aliud agentes) sineremus in animos nostros irrepere eloquiorum vtilitatẽ; idq; pro more sapiẽtis Medici, qui pharmacum oblaturus auersanti calicem, oras calicis prælinit melle. In hoc sanè excogitati sunt concentus illi Psalmorum concinni, vt qui per ætatem adhuc pueri sunt, aut morum maturitate nondum incanuerunt, dum in speciem cõcinunt, ac modulantur, re uera animas erudiant suas.

5. Ratio. Quinta Ratio est, Conscientiæ examen; De quo alibi nonnulla suo à me scripta sunt loco, alia adhuc tamẽ hic adscribo, quod res utilissima, & haud scio an ulla ad
Ratio examinandæ Conscientiæ. bonas cogitationes nutriendas magis efficax. Neq; verò cum examen Conscientiæ nomino, rem dico nouam, aut recens inuentam; Quanquam enim B. P. Ignatius eam examinis formulam non sine Diuino instinctu excogitarit, & ediderit, quæ nunc teritur manibus omnium, res est tamen antiquissima, Philosophis ipsis
Ep. 32. non incognita. Legatur apud Poëtam Epigramma illud:

lud: Vir bonus & ſapiens; & apud Senecam aliquot Epiſtolæ, illa pręſertim in qua Seſtium quotidie ad diei extremum ſe diſcutientem inducit; Quod hodie malum tuum ſanaſti? cui uitio obſtiſti? qua parte melior es? Obſeruatu tamen eſt facile, gentiles Philoſophos vix ſcrutatos eſſe animi reconditas affectiones, uerſatos potius in diſquirendis externis actionibus, & quæ ſpectarẽt alios; Ex Scripturis res eſt teſtatior. Et quidem diſcuſſionem hanc exquiſitam, eorumque cognitioné, quę intus ſunt in animo, donum Dei eſſe. Quoniam Pſal. 17.
ait Dauid: Tu illuminas lucernam meam Domine, Deus meus illumina tenebras meas, ideſt, ignorantiã cordis, ſcribit S. Hieronymus. Hoc idem donum collatum Diuinitus viris ſanctis, qualis fuit Iob: Verebar Iob. 9.
enim ait, omnia opera mea. Dauid: Et meditatus ſum Pſal. 76.
nocte cum corde meo, & exercitabar, ſcopebam ſpiritum meum; Rimabar, legunt alij. Ezechias: Recogitabo Iſa. 38.
tibi omnes annos meos. Chriſtus Dominus Matth. 25.
eandem exercitationem inſinuat, cum percurrit ſeriem actionum, quas in extremo Iudicio ſtatera minimè dubia examinaturus eſt. Et præterea quæ innuit in qui- Matth. 12.
buſdam Parabolis, cum de verbo otioſo reddendam eſſe rationem affirmat in die Iudicij. Apertè S. Pau- 2. Cor. 6.
lus: Tentate voſmetipſos ſi eſtis in fide. Et adhuc apertius: Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane 1. Cor. 11.
illo edat. Idem & in uſum deduxerunt Patres, & tradiderunt. S. Baſilius, S. Auguſtinus, S. Bernardus. Sed Ser. de Inſtitutione
præclarè S. Cryſoſtomus. Atque vt B. P. Ignatius pręſcribit Monacho. S. Auguſt.
ordinandum eſſe examen à commemoratione 10. lib. Cõfeſs. & Ho
Diuinorum beneficiorum, etiam ſingulorum, & pec- mil. 24. li.

ro. homiliarnm. S. Bernar. In Cãtica. Ser. 55 68 & ad frat. de Monte.

catorum quæ nos aduersus Deum commiserimus; sic itidem planè S. Pater. Et duorum istorum operum diligens faciamus examen, quid nos quidem peccauerimus in Deum, & quid boni ille nobis fecerit, ita & grati erimus, & omnia effundemus. At nullus hæc cogitat. Sed quemadmodum de peccatis loquimur, esse nos peccatores, peccata non in specie memorantes, & exquirentes; ita & de beneficijs Dei, quod benefecerit nobis Deus, dicentes, non speciatim illa examinamus, non dicimus vbi, & quanta, & in quo tempore. In posterum igitur magnam faciamus diligentiam; nam si quis etiam vetera repetere potest, magnum inuenturus est thesaurum, si omnia diligenter consideret. Quoniam verò tunc diligenter peccata perpendimus, cum non ea solum indagamus, sed penetramus, ad eorum vsque causas, & exordia, exuimusque actionem per se malam, ea boni specie quam interdum præ sefert, ad id simul hortatur alibi nos S. Chrysostomus, iubetque, quod etiã faciunt S. Bernardus, & S. Augustinus, vt in animo nostro ipsi cõtra nos ipsos statuamus tribunal menti nostræ, tanquam iudici, coram quo sistamus actiones nostras, eas excutiamus, nos quasi mẽtis apparitores, accusemus ipsi, castigemus acerbissimè, ubi fuerint per sententiam condemnatæ. Videmus ait, quod si quis hostium in Ciuitate aliqua capitur, quasi explorator iudicatur. Igitur peregrinorum eiectionem faciamus, imò non solum peregrinorum, sed etiam hostium, si quem uiderimus, tradamus Principi, menti inquam cogitationem illam, quæ barbara quidem est, sed ciuili veste induta. Multæ apud nos cogitatio-

Homil. 37 in Acta.

gitationes tales ſunt, natura quidem inimicæ, amictæ autem nullo vellere: ſicut Perſæ tiara ſublata, & gladijs peculiaribus, quos anaxirides vocant, & calciamẽtis barbaricis dimiſſis, alieno in habitu regionem noſtram ingrediuntur, & raſi in corpore, & familiari lingua loquentes, habitu bellum occultant; ſi autem tormenta ſtatim adhibueris, eum qui latet deprehendes; ita & hic examina ſæpius talem cogitationem, & ſtatim videbis barbaricum ſenſum. Reliqua legi poſſunt apud eundem. Porrò & ex his, & ex ijs quæ in eandẽ ſententiam ſcripta ſunt apud Patres, quanquam ex verbis Domini certum eſt, unum eſſe fontem omnium malarum cogitationum, nempe Cor, quia ex corde exeunt malæ cogitationes; nihilominus intelligimus ex duobus capitibus earum vitium omne profluere; Vnum eſt intentio deprauata, vt cum inanis gloriæ ſtudio, aut vtilitatis alicuius, voluptatisue terrenæ gratia mouemur ad aliquid agendum. Alterum eſt, cum fons ipſe cogitationum Mens corruptus eſt deprauata aliqua affectione, Ex quo exiſtunt Vndecim genera prauarum cogitationum; Minimè omnium malæ, quamuis malæ ſint, ſunt Otioſæ; tum Inanes & Futiles, ex Animi leuitate ortæ; deinde Obſcœnæ & turpes, ex Carnis incitamento ac pruritu; Temerariæ ex Suſpicione & imprudentia; ex Odio, quæ offenſas & diſſidia ſtruunt, aut in iſta feruntur; ex Iracundia ueſanæ, effrænatæ, furioſæ; ex Superbia, Arrogantes, inſolentes, glorioſæ, ex nimia cupiditate res alienas perueſtigandi, & ſuimet negligentia Curioſæ. ex Libidine dominãdi, Ambitioſæ, ex Maleuolentia & Superbia ſimul inuidio-

Matth. 15.

Duo initia malarũ cogitationũ.

Genera vndecim prauarum cogitationũ.

uidiosæ, impiæ, & nefariæ in Deum Diuosque; ex Animi deiectione mærore immoderato furori iuncto. Cogitationibus respondent Verba & Actiones totidem generum; quæ omnia sicut & omissiones in conscientiæ examine acutè speculari, & acriter vindicare debet proficiēs, ac quiquid vitiosū in eis deprehēderit & corruptū, intēto ad cōtrarias cogitationes & virtutes animo, pura, incorrupta, cōstantiq; cōsuetudine emēdare.

Extremum istud sit. Curandum enixè proficienti, vt Cogitationes, quas animo versat, quoad eius fieri possit; bonæ sint, & vtiles. Ad quam rem fortem magnumque animum itidem adferat oportet, in primisq; patientissimum suimet, illarumque ineptiarum, quæ se subinde in mentem bene occupatam uel inuitam, & renitentem intrudunt, utq; cum se peccasse cogitatione cognoscit, pænitere debet, atque corrigere; sic nihil propterea de diligētia hac atque solicitudine remittere ullo modo debet, sed se sensim suauiterq; vtilissimæ huic exercitationi assuefacere, quoniam Virtus in infirmitate perficitur. Atq; hoc ipsum monet S. Gregorius, in rebus hisce si quis alius, apprimè vniceque versatus. Sæpè ait cum Diabolus præparatam mentē ad tolerantiam videt, quid ab ea maximè diligatur, exquirit, & ibi scandali laqueos inserit, ut quo magis res quæque diligitur, eo per eam facilius patientia turbetur; Et quidem electorū corda ad se semper solicitè redeunt, & semetipsa grauiter vel pro leui motu excessionis affligunt, & dum mota discunt, quomodo stare debuerint, aliquando melius concussa, solidantur. Huic monito parendum, standumque semper; quan

Li. 1. Mor. cap. 34.

diu

diu non impingitur in ſcopulum illum Actuationis, quem ſupra in hac exercitatione omninò præcauendũ dixímus, denuoque repetimus. Hactenuſque explicata ſunt duo virtutis initia, Bona Voluntas, & Recta Cogitatio; alia duo ſuperſunt, quæ nunc breuiter deſcribam, ſunt autem Occaſio, & Oratio. Vitanda Actuatio.

Quàm præſtet proficienti nullam exercendæ Virtutis oblatam occaſionem prætermittere. *Cap. VIII.*

APud Salomonem ſcriptum eſt: Da occaſionem Sapienti, & addetur ei Sapientia. Prou. 9. Quam ſententiam S. Baſilius cum de Virtutibus præcepta tradit, de earum vſu, & exercitatione intelligendam exiſtimat. Cõſt. Monaſt. c. 17. Et ſanè plerũque ſi non ſemper accidit, languere Virtutis vſum; propterea, quòd vel non habetur, uel non accipitur, vel etiam reſpuitur eam excitandi occaſio; nec foras prodire Virtutem quantumlibet actuoſam, quia Voluntas hominis Virtutem non exſuſcitat tunc, cum præſens adeſt id, quod eam ad actum ſi non allicit, aut trahit, inuitat certè, & ſe promptum & opportunum præbet ad eam in aciem perducendam. Id porrò eſt quælibet res creata, quæ ſeſe nobis dum uigilamus, & mentis noſtræ ſumus, quacunque ratione vel in otio, uel in negotio obijcit. Nihil eſt enim in creatis rebus, quod ſi nos diligenter attendamus, non vt ita dicam contenta uoce clamet id, quod meditatur Vgo de S. Victore: Accipe, Redde, Fuge. Lib. 1. de Arca Noe in Prologo. Accipe beneficium,

Redde

Redde debitum, fuge ſupplicium. Hoc eſt in ſumma, teipſum excita & exerce ad omnem Virtutis actionem, & normam. Has voces edunt Cæli, Terræ, Maria; Cæli Sydera, Terræ viſcera, reliqua Elementa & ex his conflata corpora ſuperi, inferi, animantes, homines, Angeli, Dæmones, omnia deniq; quæ Deus non ſunt, Deum tamen prædicant, ad eiuſq; laudem & gratitudinem prouocant; Sed excitant præterea ad obedientiam; Præceptum enim poſuit, & non præteribit. Excitant ad mundi contemptum, quia Cælum & terra tranſibunt. Excitant deniq; ad odium peccati, & Dei cultum, hoc eſt ad omnium vitiorum deteſtationem, & omnem Vir-
Pſal. 118. tutem colendam; ſiquidem ſcriptum eſt: Quoniam omnia ſeruiunt tibi.

Sed quoniam hæc remotiora videri poſſunt, veniendum ad ea, quę nos propius attingunt; Mirum enim eſt, quàm amanter cõſuluerit vtilitatibus noſtris, quas prouiderit ac parauerit opportunitates exercendæ virtutis Diuina prouidentia, dummodo ij ſimus, qui eis vt oportet, vtamur. Hæc ſunt capita duo; Res proſperæ; Res aduerſæ; & tam hæ, quàm illæ, maxima ad Virtutem inuitamenta. In proſperis numeramus externa bona, Di-
Lucæ. 16. uitias, at diuitijs mercamur cælum, facimuſque nobis
Pſal. 48. amicos de mammona iniquitatis; Honores, cauẽdum, ne ſimiles illi ſimus, qui cum in honore eſſet, non intellexit. Et ecce tibi timorem ſanctum Humilitatis comitem. Poteſtatẽ dominandi; at, Potentes potenter tormẽ-
Sap. 6. ta patientur; &, Scientes quia & illorum & veſter Do-
Eph. 6. minus eſt in Cælis. Nobilitatem, atqui hæc non facit
Io. 1. Dei filios: nam hi non ex ſanguinibus, neq; ex uolunta-

te car-

te carnis,ſed ex Deo nati ſunt;& hæc ipſa Nobilitas no
bilioris virtutis occaſio eſt. Minimè quidem ait S. Ber- Ad Soph.
nardus Deus eſt acceptor perſonarum, neſcio tamen, Epiſt.113.
quo pacto Virtus in nobili plus placet, an fortè, quia
plus claret. Bona corporis, vt eſt ſanitas,integritas, pul-
chritudo,robur,at,Glorificate, & portate Deum in cor 1. Cor.6.
pore veſtro. Neſcitis quia tẽplum Dei eſtis? &, Omnis 1. Cor. 9. Iſa.40.
caro fœnum; &, Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Ad Gal.5.
Nec in ſinu fouendus eſt hoſtis,ita, vt ſanitas corporis
ſit animæ detrimentum,& pulchritudo carnis,deformi
tas ſpiritus;ſed mortificanda membra noſtra quæ ſunt
ſuper terram,& caſtigandum corpus,ne reprobi efficia
mur. Amicos, Conſanguineos, at,præ illis Deus,& in-
ſtar omnium Deus;&, Maledictus homo, qui confidit Ier.17.
in homine,& ponit carnem brachium ſuum,& à Domi
no recedit Cor eius;&,Inimici hominis domeſtici eius. Matth.10.
ſuccedant ſimul res ex ſententia, eueniat quicquid agi
tur,ad illam normam & voluntatem, qua rebus agẽdis
omnibus præfabantur antiqui,bonum, fauſtum, felix,
fortunatumq;,Vxor ex animi ſententia, Serui ad nutũ
parati, Filij probi & multi;res familiaris ampla,lites,ini-
micitiæ nullæ, felicia omnia domi,foris,in Ciuitate, in
agris,quid?Beatum dixerunt populum cui hæc ſunt; at, Pſal. 143.
Beatus populus ait Dauid, cuius Dominus Deus eius.
Dederit Deus felicitatem hanc, at cur? ut induſtria tua
ſimul cum eius gratia, tibi Virtutem det, & quo tibi
tuæ res magis fauſtè ac proſperè eueniunt, eo tu Vir
tutibus ditior ac felicior euadas. Quanquam, quæ tan-
dem eſt hæc felicitas? Vnius diei, ne dicam momenti,
breuis, fugax, caduca, incerta, & niſi ſit materia Virtu-
tis,

tis, planè inutilis ad æternam veramq; felicitatem; Hoc tamen inter te & calamitosum seu inopem hominem differre faciens, quod inter tot terrena commoda, hoc est, inter tam multa ac magna Virtutis impedimenta, si Virtuti das operam, magis emicat Virtus tua, utpotè, ab omni suspicione necessitatis ac simulationis immunis, indicat te tibi vim attulisse, quippè, qui valeas teipsum sequi, nec velis, possis impunè multis cupiditatibus tuis seruire, frangas illas tamen, ac vincas; Quod S. Augustino magnæ virtutis argumentum est. Habete (inquiebat diuitibus) facultatem, & ibi laudabo domitā iniquitatem. Et alio loco: Non quæro quid negatum non delectet, sed quid delectet oblatum. Aliud est exhausta pestis, aliud consopita; Quare Virtutis adultę indicium est, posse facere mala (ut ait Salomon) & nō facere, potuisse transgredi, nec esse transgressum. De Spiritualibus beneficijs quid dicam? incipio percurrere aliqua, & quidem ab Dei amore, quo nullum maius extat Dei beneficium erga homines. Sic Deus dilexit mūdum, vt filium suum vnigenitum daret. Cur? vt omnis qui credit in eum, non pereat. Ecce Fidem Christus in carne de mundo triumphauit. Cur? Confidite, ego vici mundum. Ecce Spem. Christus Iesus, qui & mortuus est, immò qui & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit à Charitate Christi? Ecce Charitatem. Eandem ipsam charitatem & gratiam largitur Christus hominibus, & quasi cælestem ignem mittit in terras, vt ipse loquitur. Cur? ut ardeat: crescat nimirum indies magis bonis actionibus, veluti flabello ventilatus & auctus. Dona deniq;

Homil. 7. lib. 50. homil.

Lib. 1. Soliloq. c. 11.

Eccl. 31.

Ioan. 3.

Io. 16.

Rom. 8.

Lucæ. 12.

sua

ſua vniuerſa tanquam talenta diſtribuit hominibus, vt bonarum actionum negotiatione, meritorum noſtrorum theſaurus amplificetur. Vniuerſa Chriſti Vita, prædicatio, miracula, labores, itinera, quò ſpectabant? quē finem propoſitum habebant? illū in primis, vtut quemadmodum ego feci, ita & uos faciatis. Io. 13. Sacramēta Nouę legis gratiæ Diuinæ clariſſimæ officinæ, ac locupletiſſima promptuaria, quò dirigun tur? eo nempè, ut peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus. Cur uocat & cur mittit Deus operarios in vineam ſuā? niſi quia nō patitur quenquā in Eccleſia ſua otiosè viuere? Illuſtrat mentem Deus, vt nos doceat facere volūtatem ſuam; reuocat à peccatis, vt vltra non ſeruiamus peccato; imperat vt ſe ſequamur, ut abnegemus nosipſos, tollamusque crucem noſtram quotidie; replet in bonis deſideria noſtra, ut renouetur vt Aquila iuuentus noſtra; Denique Gratiam, Virtutes, dona immittit Deus in animam hominis, ſed reddenda iubet quę ſunt Dei Deo; reddimus autem habitus cum exercemus, & quaſi iterū ab eo accipimus actus, quos non niſi eius Diuina ſiue naturali, ſiue ſupernaturali ope obimus; Hinc enim eſt illud; Quid retribuam Domino? Calicem ſalutaris accipiam, Pſal. 115. & nomen Domini inuocabo. Et breuiter ſumma præceptionum Chriſti Actio eſt. Videte, Vigilate, Orate. Marti. 13. Hęc cū recurrunt in mentē, quod ad euitandum ingrati animi uitium ſæpè fieri debet, vix aliud ſecū inuehunt, quam exercendæ alicuius Virtutis occaſionem.

Accedendum iam eſt ad res aduerſas. Et primum occurrunt illa: Cum occideret eos quærebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Et clama- Res aduerſæ Dei beneficia virtutis occaſio. Pſal 77.

uerunt ad Dominum cum tribularentur. Id porrò improbi etiam faciunt, quales hi erant de quibus loquitur Dauid. At quid iusti? Illustria sunt exempla, Iob, Dauid, Ezechiæ, Tobiæ, Iudith, Esther, Susannæ, & aliorum; Immò eo perfectionis amore peruehuntur etiam, ut calamitates Virtutis gratia desiderent. Electus inquit S. Gregorius, tentari se aduersitatibus post Virtutes desiderat, ne peius ex Virtutum confidentia cadat: si enim seruari se melius per tentationem non cognosceret, nequaquã Psalmista diceret: Proba me Domine, & tenta me. Bene ergo nunc dicitur: Si dormiero, dicam, quando consurgam? Et rursum: Expectabo vesperam, quia & in peccati somno lumen iustitiæ quęritur; & cum virtutum prospera mentem eleuant, adiutrix aduersitas desideratur. Et paulo post: Vir sanctus uesperam expectat, quia cum exerceri hunc tribulatione necesse est, ipsa ei fit aduersitas prospera. Hæc illi. Ob eandem causam Patres afflictiones tam bonis quàm malis diuinitus inflictas, beneficia dicenda esse contendunt. Sic S. Augustinus: Beneficia hæc sunt Diuina, non verbera; nec vt noceant Diuinitus irrogantur, quæ ad hoc ueniunt, vt hominibus paterna beneuolentia consulant. Ego inquit, quos amo, arguo, & castigo. Et iterum: Fili mi, ne neglexeris disciplinam, neque defeceris, cum ab eo argueris, quem enim diligit Deus, corripit, flagellat autẽ omnem filium, quem recipit; Timeat quem Deus corrigere non vult in seculo, quia eum supplicio destinauit post seculum. Quantas igitur opportunitates exercendę Virtutis suppeditant res aduersæ? vim etiam dixerim adferre, ad eum modum, quo dictum est in Parabola

Lib. 8. Mor. c. 10.

Psal. 25.

Iob. 7.

Hom. 46. Lib. 50. Homil.

Apocal. 3.

Prouer. 3.

Euangelica: Compelle eos intrare; quem enim non allicit humana felicitas, trahit plerumq; certè, & vrget calamitas. In promptu sunt exempla pauperum, ægrorũ, exulum, orbatorum filijs, progenie, uitæ commodis, gloria, dignitate, officijs, principum, parentum, gratia, muneribus, hæreditate, amicorum studijs, obsequijs seruorum, & quidem adempta spe recuperandę libertatis, de gradu deiectorum, infortunatorum, & similium. Quæ omnes calamitates, si sana mente iudices, non tam ut existimantur vulgò, sunt formidanda ut mala, quàm cum adsunt, fortiter toleranda, ut magnarum Virtutum occasiones & semina. De vtilitate capienda ab inimicis, librum scripsit Plutarchus. S. Augustinus verò sic ait ad rem nostram: Si non haberemus inimicos, non essent pro quibus oraremus ex præcepto Domini nostri, dicentis: Diligite inimicos vestros, & orate pro ijs, qui uos oderunt. Vnde probamus, vnde cor nostrũ interrogamus, vtrum hoc facere valeamus, si nullum inimicum, nullum reprehensorem, nullum detractorem, nullum maledicum experiremur? Videtis ergo, quia & mali necessarij sunt bonis? Hæc illæ. Sed dicam amplius. Naturæ prauitas, vitia ipsa, sunt si sapimus, Virtutum occasio; Et quidem de prauis animę motibus scribens S. Bernardus, ait: Medium vitiorum virtus tenet, ac proinde sedula eget non solum putatione, sed & circuncisione, alioquin uerendum, ne circumquaq; à lambentibus, uel potius à rodentibus uitijs illa dum nescit, paulatim elangueat, aut si supercreuerint, suffocetur. Vnum in tanto discrimine consilium est, obseruare diligenter, & mox ut renascentium capita appa

De Verbis Domini Serm. 53.

Matth. 5.

Vitia occasio Virtutis.

In Cant. Serm. 58.

rebunt, prompta seueritate succidere; Non potest Virtus cum vitijs pariter crescere, ergò, vt illa vigeant, ista crescere non sinantur. Hæc ille.

Lib. de vera Relig. cap. 52. De uitijs autem sic habet S. Augustinus: Quid est autem unde homo commoneri non possit ad Virtutes capessendas, quando de ipsis vitijs potest? Quid enim appetit Curiositas, nisi cognitionem? quæ certa esse non potest nisi rerum æternarum, & eodem modo semper habentium? Quid appetit Superbia, nisi potentiam, quæ refertur ad agendi facilitatem, quam non inuenit nisi anima perfecta, & Deo subdita, & ad eius regnũ summa charitate conuersa? Quid appetit voluptas corporis, nisi quietem, quæ non est, nisi ubi nulla est indigentia, & nulla corruptio. Cauendi sunt ergò inferiores inferi, vbi nulla potest esse commemoratio Veritatis. Quare festinemus, & ambulemus cum dies præsto est, ne nos tenebræ comprehendant.

Peccata occasio virtutis. Sed & audeo dicere, Peccata ipsa sunt etiam Virtutis occasio De Venialibus quidem culpis dubitandum non est: Nam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, ergo etiam culpæ veniales. De mortalibus autem, de quibus maior dubitatio esse posse uidetur, quid dicam aliud, quàm quod dicit Dominus: Gaudium est in Cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm suprà nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia; nimirum, quoniam peccatum quod qui commisit, agnoscit, occasio illi est, vt eò magis pœniteat quod peccarit, eoq; maiore charitatis in Deum ardore efferuescat, quo se grauius peccasse, ac sceleratius tam bono parenti iniuriam fecisse intelligit.

Rom. 8. Matth. 18.

Extre-

Extremum ergo ſit, maximum momentum Virtutis tàm acquirendæ quàm adaugendæ, poſitum eſſe in arripienda auidè occaſione quæ Virtutis exercendæ vndecunq; ſeſe offerat, & magnam curam ponendam in huiuſmodi occaſione non ſolum amplectenda cum uenit obuiam, ſed peruestiganda etiam cum occultior eſt, vt ferè eſt tyronibus & inexercitatis, & in eadem accerſenda & àttrahenda cum occurrit inuita.

A Deo donum exercendæ Virtutis poſtulandum eſſe, & quis deinceps ordo ſeruandus. Cap. IX.

Virtutem eſſe Dei donum, & à Deo Diuina liberalitate in Animam hominis infundi alibi explicatum à nobis eſt. Hic tamen denuo attingendum eſt, ut ſimul intelligamus, non ſolum Virtutis habitum ex Deo eſſe; ſed etiam ſuo modo Virtutis actionem, idq; duas ob cauſas; tum quia efficitur ab hominis facultate, quæ Dei opus eſt, ſicut & totius hominis conſtitutio; tum, quia actio ipſa Virtutis, ita partus hominis eſt, vt ſimul Dei opus ſit: Sufficientia enim noſtra ex Deo eſt, ait Apoſtolus, cum loquitur de noſtris actionibus. Et Dominus ſimiliter de actionibus diſſerens: Sine me ait, nihil poteſtis facere. Et, Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum. Trahit autem, affectibus, & actionibus Pater. Atq; hinc eſt, ut actiones eædem & noſtræ ſint, & Deo nihilo minus acceptæ referantur; immò ipſiſmet nominibus Virtutum & actionum noſtrarum appelletur Deus, Vt Patientia mea; Exultatio mea; Fortitudo

2. Cor. 3.
Io. 15.
Ioan. 6.
Pſal. 117

Psal. 29. tudo mea; Virtus salutis meæ; & similibus. Deniq; in illa Psalmi Verba: Domine in Volũtate tua præstitisti deco
Ibid. ri meo Virtutem, S. Basilius ostendit, non solum Virtutes, sed vsum Virtutum ex Deo, tanquam bonorum omnium fonte in nos deriuari; Vt decor Animæ accedat, ait, & simul potestas, aut facultas, ea quæ necessaria sunt perficiens, Diuina est opus gratia; Hunc autem decorem in Virtute positum esse, postea docet. Aliquid
Lib. 6. in 1. Reg. c. 16. c. suo 3. versus medium. amplius insinuat S. Gregorius: Tantæ nimirum curæ Deo esse Virtutum thesaurum (intellige non habituum solum, sed actionum simul, & maximè internarum) ut eum in animis Electorum quasi defossum, obruat, ne forte ad hominum notitiam prolatus, in periculum veniat. Sic enim scribit: Magnæ quidem Electorum Virtutes quasi thesauri omnipotentis Dei ferè semper in occulto sunt: More etenim timoratorum diuitum omnipotens Deus facit: quia ne Virtutum thesauros perdat, hos, & in electis mentibus collocat, & ipsas mentes per secretum cælat. Post explicat id propriè etiam de actionibus Virtutis, quatenus insunt in animo.

Quod si obijciat quis, Virtutes etiam acquiri nostris actibus, & ab aliquibus Philosophis quibus subscribit
Lib. 19. de Ciuitate Dei, ca. 1. S. Augustinus traditũ esse, Virtutẽ doceri & disci disciplina magistra; id nos nõ negamus, immò adfirmamus, plerasq; morales Virtutes meritò propterea dici acquisitas, sed illud ipsũ sine aliqua Dei ope non accidit, & hic in primis agitur de actionũ bonarũ exercitatione Dei supernaturali ope adornata & instructa. Hæc nec inchoatur, nec absoluitur, sine Diuinæ gratiæ ac liberali-
Psal. 31. tatis auxilio, tam illustrationis in mẽte, propterea enim

ſcriptum eſt: Inſtruam te in via hac qua gradieris, & firmabo ſuper te oculos meos: quàm auxilij, firmamenti, roboris, atq; feruoris in uoluntate & appetitu; Hinc sũt enim illa: Beatus vir cuius eſt auxilium tuum abs te, aſcẽ ſiones in corde ſuo diſpoſuit; &, ſtatuit ſuprà petram pedes meos, & direxit greſſus meos, &, Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti Cor meum. Voluit igitur Deus auctor eſſe bonarum actionum hominis, ſupernaturalium præſertim, ad hunc modum. Pſal. 83. Pſal. 39. Pſal. 118.

Sed & alia ratione Deus boni noſtri parens eſt. Arcet quippe ipſe peccandi occaſiones & illecebras, quæ ſi adeſſent, ruerent plerumq; homines in flagitia ipſa, quæ deteſtantur. Sic S. Auguſtinus: Hic multa commiſit, & multorum debitor factus eſt; Ille gubernante Deo pauca cõmiſit; cui deputat ille quod dimiſit, huic & iſte deputat quod non commiſit; Adulter non fuiſti in illa tua vita præterita plena ignorantia, hoc tibi dicit Deus tuus; Regebam te mihi, ſeruabam te mihi, vt adulterium non commiteres; ſuaſor defuit, & vt ſuaſor deeſſet, ego feci; adfuit ſuaſor non defuit locus, non defuit tempus; ut non conſentires, ego terrui. Agnoſce ergo gratiam eius, cui debes & quod non admiſiſti; Mihi debet iſte, quod factum eſt, & dimiſſum uidiſti; mihi debes & tu, quod non admiſiſti. Nullum enim eſt peccatum quod fecit homo, quod non poſſit facere alter homo, ſi deſit rector, à quo factus eſt homo. Hæc ille. Homil. 23 Lib. 50. Homiliar.

Accedit ad prædictas duas, Tertia quædam mirabilior Ratio, qua benigniſſimus Deus noſtrarum Actionum bonarum auctor eſſe uoluit; ipſe enim eſt, qui

eam

eam quam diximus uirtuti necessariam, efficit bonam uoluntatem nostram; Operatur inquit Apostolus, in
Philip. 2. nobis velle; Ad quem locum sic S. Augustinus: Vbi in-
Lib. 1. qq. ad Simplician. q. 2. quit, satis ostendit, etiam ipsam bonam uoluntatem in nobis operante Deo fieri. Sed adhuc maiorem admirationem facit modus, quem sequitur Deus in adiuuanda uoluntate, vt uelit, agatque quod agit ex Virtute, &
Ibid. Dei ipsius uoluntate. Quod praeclarè ac doctè S. Augustinus explicauit: An fortè inquit, illi qui hoc modo uocanti non consentiunt, possent alio modo uocati accommodare fidei uoluntatem, vt & illud verum sit: Multi vocati, pauci verò electi, ut quamuis multi uno modo uocati sint, tamen quia non omnes uno modo affecti sunt, illi soli sequantur uocationem, qui ei capiendae reperiuntur idonei; & illud non minus verum
Rom. 9. sit; Igitur non uolentis, neq; currentis, sed miserentis est Dei, qui hoc modo uocauit, quomodo aptum erat eis qui secuti sunt vocationem; aptum inquam, ut post subiungit, ut mouerentur, & intelligerent, & sequerentur. Hi sunt funiculi Adam, haec sunt vincula Charitatis, quibus hominem ad se trahit Deus; ita scilicet accommodatè ad naturam & captum obijciens intellectui bonum, ita attemperatè ad temporis, omniumq; aliarum circunstantiarum opportunitatem, ad uoluntatis ipsius propensionem, commodum, voluptatem, vt ea libentissimè quidem, omninò tamen bonũ suum complectatur; hincq; pro uirtutum uarietate diuersis quasi seminibus grauidatus hominis Animus, fundat deinceps & pariat, Dei semper ope iuuante, earundem Virtutum praeclaras actiones, quae fortè inter alias causa

est,

est, cur Deus adiutor dicatur à Dauid, sed in opportuni tatibus. Vult igitur homo bonũ, & quidẽ liberè, quia libertate prędictus, Deo tamen luce sua ac gratiæ suæ munere hominẽ præueniente, in firmã voluntatem roborante, alliciente, excitante, suis quasi manibus sustentãte, ac dirigente, usq; dum illud attingat; In quam sententiam sic alibi scriptum est ab eodem S. Augustino: Nostrum est velle (hoc est, actio nostra est; nos enim ipsi sumus, qui volumus) sed voluntas ipsa & admonetur, ut surgat, & sanatur, vt valeat, & dilatatur, vt capiat, & impletur, vt habeat. Et alibi: Deus etiam bonas volũtatis intus operatur. Perspicuum est igitur, Virtutem, exercitationem eius, & ipsam exercendi opportunitatem, Dei munera esse, & ab illo summis precibus flagitanda: Emitte lucem tuam, & ueritatem tuam, rogabat Dauid. Et alibi: Tempus beneplaciti Deus, in multitudine misericordiæ tuæ exaudi me. Sed ad hæc omnia à Deo postulanda nulla magis apposita precatio, quàm illa: Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me. hoc .n. versu idemmet S. Augustinus auctor est, contineri perfectionẽ viuendi, & quotquot spiritualiũ habet multitudo Virtutum. Pari ergò nobis est contentione certandum ad virtutem comparandam, hinc Industria, inde Oratione; Industria quidẽ adeò constanti ac uehemẽti, ac si à nobis nostra penderet Virtus. Oratione autem ad Deum, adeo religiosa ac continuata, ac si non aliundè tantum bonum in nos deriuandum esset, ut verè non est; Quæ perpetua doctrina Patrum est, præsertim S. Basilij, & S. Augustini. Atque hic finem facio eorum quæ ante quam de singulis actionibus Virtutum

Psal. 9.

Lib. de bono Vidui-tatis. c. 17.

Li. de gratia Christi contra Pelagian. c. 24.

Psal. 42.

Psal. 68.

Psal. 118.

Homil. 3. Lib. 50. Homili.

dicēda uidebantur de actione studiosa vniuersè, si duo prius ad scripsero, quæ ad ordinem sequentis Tractationis maximè pertinent; Vnum est, quandoquidem ex Philosophis acceperunt confirmaruntque Theologi; duo esse genera Virtutum, Communes, & Heroicas, illas inesse posse omnibus, has proprias esse Virorum Diuinorũ, aut Heroũ; Quanquã (vt S. Thomas loquitur) non nisi secundum modum perfectiorem Heroicæ à communibus Virtutibus differant, in quantum scilicet quisq; est dispositus ad bonum quodam altiori modo, quàm communiter omnibus competat, nempè, ut moueatur à Deo per dona Spiritus sancti; Nobis hic agendum esse de vtrisq, Communibus scilicet, & Heroicis quoad Dominus dederit, & rationibus allatis, & exemplis. Alterum est, ordinem quem secuturi sumus, generatim præscribi posse hunc, vt Primo loco quid de Virtutis cuiusq; actibus Scripturæ tradant, deinde quid Patres ac Theologi, D. Thomas præsertim suis lucubrationibus de ijsdem explicarint, adferamus. Secundo loco indicemus occasiones cuiusq; Virtutis exercendæ; ac postremo adductis exemplis rem uti poterimus, confirmemus. Actus autem cum nomino, non ita angustè & presè vt Theologi solent, accipio, si quidem de internis & externis, de elicitis quos vocant, & imperatis, differendum nobis est, simulq, de quibusdam quę circunstant, comitantur, & consequuntur, siue actus, siue circunstantiæ sint siue propriè ad vnam, siue ad aliã Virtutem pertineant, ut enim hæc usu non separantur vt plurimum, sic nec tractatione quæ tota referatur ad usum, secernenda videntur.

Arist. 7. Ethic. Initio. S. Tho. 3. par. q. 7. ar. 2. ad 2. & 1. 2. q. 68. ar. 1. ad 1. & 2. 2. q. 159. art. 2. ad 1.

De

De Virtutis Fidei Actionibus Internis Primum Fidei beneficium, & fructus Actionis Internæ spirituales quinq;, qui ex eo existunt.
Caput X.

INgredimur uiam à Christo Dño primũ patefactã laboribus, & exẽplis, stratam autẽ pretiosissimis sudoris ac sãguinis sui gemmis, quã secuti Apostoli, ac deinceps Sancti Viri, nobis tritã reliquerunt, ut eã & ipsi ingressi Virtutum Christianarũ actibus, quasi passibus ad perfectionẽ tandẽ perueniremus; Viam planè regiam ac Diuinã, sed iniuria nostra obseptam, multis magnisq; ad progrediendum difficultatibus, non aliam ni fallor, ob causam magis, quàm quod qui frequẽtatis Virtutum actionibus eam nobis apertam ac facilem retinere debuimus, ab ea si non ad scelera atq; desidiam ad alias certè terrenas & inanes occupationes ita declinauimus, vt in eandem redire sit perdifficile, ijs præsertim, qui præterea quæ sint Virtutis cuiusq; actiones, per quas eundum est ad Virtutem, vix intelligunt, aut minimè cogitant. Horum intelligentiæ, ac memoriæ vt possum succurrere nunc conor; Deus optimus ac liberalissimus excitet ac roboret voluntatem. Incipio à Virtutibus Theologicis: & primum à fide. Cuius diuina in hominem beneficia innumera sunt, & maxima, præcipua.

Primum Fidei beneficium est supernaturalis & ideo nobilissima & in hoc genere perfectissima cognitio Dei: Ob quam causam in Scripturis nominatur Fides *Primum Fidei beneficium.*

nonnunquam, & quidem sæpè non præcisè, sed cũ adiunctione, in Deum, vel ad Deum, vel Dei. Creditis in Deum. Fides vestra, quæ est ad Deum. Non rursus iacientes fundamentum ab operibus mortuis, & fidei, quæ est ad Deum. & à sanctis Patribus similiter describitur. S. Cyrillus Hierosolymitanus: Fides ait de Deo speculatur, Deum intuetur. Et clarissimè S. Augustinus: Fidei primum & maximum officium est, vt in vtrum credatur Deum. Et S. Thomas: Fides est de Deo. Dei autem nomine intelligi volunt Deum, non solum vt vnus est, quod natura duce deprehenditur, sed multò magis Deum, vt Vnus est Natura, & Personis Trinus: Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. id quod nulla ratione vllius creatæ naturæ vi ac ingenio inuestigari unquam potuit. Christi præterea Filij Dei hominis facti mysterium, hoc est aduentus eius in mundum, Incarnationem & ortum ex Virgine, Vitam, prædicationem, Euangelium, miracula, passionem, mortem crucis, Resurrectionem, Regnum, & gloriam, potestatem uniuersam, instituta, Leges, consilia, Ascẽsionem in cælos, triumphum de inimicis Mũdo, Morte, Diabolo, inferis omnibus, extremum Iudicium: omnia denique quæ Sacra Sriptura, traditione, Ecclesiæ constitutionibus, Fidei in Deum nomine cõtineri asserunt, eo quod si quæpiam ex his Deus non sunt, a Deo tamen sunt, & ad Deũ referuntur tanquã ad finem. Quocirca inquit S. Cyrillus qui meretur fide illuminari, & mundi terminos circuit, & ante mundi huius consumationem iudicium iam videt, & promissionum retributionem.

Io. 14. 1. Thess. 1. Heb. 6. Catechesi 5. Lib. 4. de Ciu. c. 20. 1. p. q. 1. art. 7. Catechesi 5.

Hoc unum beneficium si diligenter ut par est, perpēdatur, bonarum actionum ingentem materiam proficienti prębet. Ac primum contemplationis ipsius Dei & attributorum eius. Exemplum in promptu sit huius ipsius beneficij, cognitionis uidelicet per fidem Diuinitus acquisitę consideratio, hoc enim unum infinitę Dei bonitatis liberalitatis ac misericordiæ in humanum genus apertissimum & maximum argumentum est. Quale enim est hoc beneficium? magnum & nihilominus omnibus commune; nisi obsistat aliquis; necessarium & paratum, gratuitum & pretiosum. Breuiter explico sic. Magnum est, quoniam cognitionem dat magnam de rebus magnis; Deo, Christo, Mundo, Angelis, Hominibus; cognitionem inquam naturæ viribus superiorem, planè cælestem. Commune quia ab hoc beneficio excludit nullum Deus, qui vult omnes homines saluos facere, & illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum adeo, ut infantibus ipsis etiam ante nutricis lac, habitum fidei per baptismum instillet. Necessarium, quia accedentem ad Deum oportet credere. Et qui non crediderit, condemnabitur. Paratum tamē, quia dat omnibus affluenter, & nō improperat, adeò, vt affirment graues Theologi homini in syluis vel inter barbaros exulanti, ni ipse deprauatæ vitæ suæ rationibus impediat, sed ex Naturæ lege bene viuat, quanquam id nequit sine Diuino auxilio, quod tamen omnibus Dei prompta liberalitate præsto est, non defuturum Deum, sed illustraturum gratiæ suæ munere, uel misso Angelo, aut homine quopiam. Similiter Abacuc, vel peculiari & domestico instinctu. Hoc nimirum esse,

Fructus primi fidei beneficij. Primus.

1. Tim. 2.
Io. 1.
Heb. 11.
Marci vlt.
Iacob 1.

quod

In cap. 3. Ep. ad Galatas. quod insinuat S. Hieronymus, Dei sermo cui nihil surdum est, ad eas magis loquitur aures, de quibus ait in
Lucæ 8. Euangelio, Qui habet aures audiendi audiat. Gratui-
Eph. 2. tum. Fides enim Domum Dei est, vt Apostolus prædicat, nec gratuitum quacunque ratione, sed illa inprimis
Rom. 11. qua idem Apostolus ait, gratiam gratis datam, alioquin non fore gratiam, fides similiter gratis à Deo immittitur in animum nullis hominis antecedentibus prome-
2. cor. 4. ritis; qui namq; dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris; quia sicut ex nihilo lucē produxit Deus, sic nullis hominis meritis homini fidē
Heb. 11. infundit. Pretiosum, quia fides est (ut Scribit S. Paulus) substantia sperandarum rerum, hoc est ut exponunt Patres fundamentum omnium bonorum supernaturalium, ipsius etiam æternæ beatitudinis: Ergo hoc ipsum Dei munus; (Fides est cognitio supernaturalis Dei,) si piè accuratèq; recogitetur, reconditiorem adhuc diuinæ bonitatis cognitionem parit. In hoc vno tantæ adeoq; præclaræ cognitionis fundamento nituntur quasi in proprijs radicibus omnes non solum Theologorum doctrinæ, sanctorumq; Patrum dicta, Ecclesiæ matris sanctiones & Leges, ipsa humanarum disciplinarum omniū dogmata ad hanc normam emēdata prorsus & aucta, sed quod nobis qui affectum informamus, potius est, Considerationes omnes sanctè ac piè obitæ de Deo, de mundi creatione, de homine, eiusq; statu, ac fine, de Diuina prouidētia, de Christo Domino, eiusq; Vita, moribus, operibus, passione, & morte, legibus, institutis, de Beatissima Dei matre, Angelis, ac Sanctis, de Ecclesia, de Christi Vicario, de Sacramentis, Sacrificio

Missæ,

Missæ, nouissimis quattuor, Sacris Scripturis vniuersis, traditionibus Apostolicis, & alijs. Ad hanc ipsam considerandi rationem spectant omnia quæ de Christianis Moribus, & officijs disputantur, quibus aut parantur virtutes, aut impugnantur vitia; propterea enim Apostolus cum numerasset pleraq; nefaria flagitia, addit, & si quid aliud sanæ doctrinæ aduersatur, quæ est secundum Euangelium gloriæ beati Dei. Immò cogitationes ipsæ de perfectionis statu deligendo, de Christi Domini perfecta imitatione, hac eadem consideratione ac cognitione fundantur. Et hæ cogitationes inquit S. Augustinus, sunt quantum existimo, aurum, argentum, lapides pretiosi, nempe illi de quibus Apostolus scripserat: si quis superędificat super fundamentum hoc aurũ, argentum, lapides pretiosos. Atque hic est primus fructus huius fidei beneficij, quod Dei rerumque Diuinarum cognitionem reconditam esse diximus.

1. Tim. 1. Lib. de fide & opc ribus, c. 16 1. Cor. 3.

Alter fructus est, Scopus ac finis eiusdem ipsius cognitionis, qui duplex est. Vnus vitæ contemplatricis proprius, cum Deum contemplamur, ut in contemplatione & amore eius sistamus. Bonus est enim Dominus vt ait Propheta, animæ quærenti illum. Alter est cum cognitionem de Deo rebusq; Diuinis habitam dirigimus ad agendũ, & ut S. Hieronymus loquitur, ad animę emolumenta conuertimus. Adfert S. Ambrosius loquens de hac ipsa Dei bonitate de beneficij quod tractamus origine exemplum in hæc verba: Intelligant quanta sit potentia maiestatis Dei in patientia, vt longa expectatione sustineat humanum genus, quod irreuerentia sua non solum negligit Creatorem, verum per

Secũdus. Thren. 3. Q. 11. ad Hedibiã. In epi. ad Col. 1.

sequitur

ſequitur amantes eum: ut & ipſi patientes ſint, ut ſupportent probra, & maledicta infidelium; uel ſi illata fuerit preſſura, expectantes iudicium Dei, nec dubitantes de eo, magis autem gaudentes in promiſſa vita cum grátiarum actionibus Deo. Hæc ibi. Deniq; ex eiuſdem Patris ſententia hoc ipſum eſt quod Apoſtolus Coloſſenſibus ſcribit: Non ceſſamus pro uobis orantes, & poſtulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius in omni ſapientia, & intellectu ſpirituali, ut ambuletis dignè, Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes: & creſcentes in ſcientia Dei (Ecce tibi beneficium cognitionis maioris ex fidei fonte manantis) in omni virtute confortati ſecundum potentiam claritatis eius, in omni patientia & longanimitate, cum gaudio, gratias agentes Deo & Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum in lumine. Ecce ſcopum cognitionis, & ſecundum eiuſdem beneficij fructum.

Col. 1.

Tertius.

Tertius fructus eſt Cultus Dei, qui Latria dicitur, quo Deo tanquam ſummo rerum omnium Domino, perfectiſſimo, ac quo nihil perfectius, melius, honoratius, Diuinius aut eſſe, aut excogitari poteſt, qualem deniq; nobis proponunt Sacræ literæ, & fides ipſa contemplatur, cum honorem habemus, quem poſſumus maximum, ac ex animo nos ipſos totos intimè ſubijcimus illi, ſeruitutem arctiſſimam perpetuamq; ſeruituri. Quem certè cultum non aliundè haurimus, quàm ex cognitione Dei quam fides præbet, hoc eſt enim: Ego ſum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos coram me. Et illud: Dominũ Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Et ideo Lactantius doctè ſcripſit, hanc

Exod. 24.

Deuter. 6.

ſapien-

ſapientiam antecedere debuiſſe Religioni, quamuis vni altera ſit coniuncta. Non poteſt ait, neq; Religio à ſapientia ſeparari, neque ſapientia à Religione ſecerni: quia idem Deus & intelligi debet, quod eſt ſapientia, & honorari, quod eſt Religio. Sed ſapientia præcedit, Religio ſequitur, & fortaſſe vtraque ſimul iuncta eſt illa, quam aliqui ſapientiam nominant, & Græcis eſt θεοσέβεια, quam S. Auguſtinus negat vno Latino nomine exprimi poſſe, ac ideo duobus explicandam, ſcilicet, Dei cultus. De utraq; multa ſunt in Sacris literis exempla, præſertim in Pſalmis. vt exempli cauſa Iubilate Deo omnis terra, Pſalmũ dicite nomini eius, date gloriam laudi eius. Et, Venite exultemus domino, iubilemus Deo ſalutari noſtro. Et, Cantate Domino canticũ nouum, cantate Domino omnis terra, Dominus regnauit, exultet erra, lætentur inſulæ multæ, & alia.

Lib. 4. Inſt. c. 4.

Lib. 14. de Trinit. c. 1.

Pſal. 65.

Pſal. 94.

Pſ. 95. 96.

Quartus fructus eſt Oratio. Orationem cum dico, intelligo & illam, quæ petendo contendit obtinere; & illam quæ hominis gratum in Deum animum oſtendit, gratias agendo; & illam quæ per ſanctos maximè uerò per Chriſtum Dominum obſecrat, & ſi quæ ſunt aliæ Chriſtianę orationis partes; harum enim omnium fides caput eſt. Sic ex Apoſtolo S. Auguſtinus. Si fides deficit, Oratio perit. Quis enim orat, qui non credit? Vnde & beatus Apoſtolus cum ad orandum hortaretur, ait: Omnis quicunq; inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. Et vt oſtenderet fidem fontem eſſe orationis, nec poſſe ire riuum, vbi caput aquæ ſiccaretur, adiunxit, atque ait: Quomodo autem inuocabunt, in quem non crediderunt? Ergo ut oremus, credamus. Hęc ille. Quo

Quartus.

Serm. 36. de Verbis Domini.

Rom. 10.

loco omitti & illud non debet,in oratione ad Deum si non principem locum tenet fides,certè à primo proximum; non enim solum fons est orationis, sed si sit uegeta & acris,in ea magna vis est ad impetrandum quòd

Iacob. 1. rogatur,posita.. Postulet autem in fide,nihil hæsitans,

Marci 9. scribit S. Iacobus, & Dominus:Si potes credere, omnia

Lib.de fide & operibus. cap.21. possibilia sunt credenti. Adeò,ut idem S.Augustinus affirmare videatur,tantarum virium apud Deum fidem esse, ut quasi vim adferat Cælis, ut inde impetratione euocet charitatem ipsam;sic enim scribit: Hæc est fides

Rom. 17. de qua dicitur, Regnum cælorum intra uos est. Hanc diripiunt (Hoc est uehementer excitãt,& torquent, vt in actum prodeat)qui vim faciunt credendo, impetrando spiritum charitatis,ubi est plenitudo Legis. Et paulo post:Reatus præuaricationis,quem sola Lex, id est Litera sine spiritu faciebat iubendo, credendo soluitur, & violẽtia fidei spiritus sanctus impetratur,per quem diffusa charitate in cordibus nostris, Lex non timore pœnæ,sed iustitiæ amore completur. Hæc ille.

Quintus. Io.17. Quintus fructus est Christi Domini Cognitio. Hæc est enim vita æterna, vt cognoscant te solum verum

Ephes.1. Deum,& quem misisti Iesum Christum.Hanc Apostolus optat Ephesijs: Vt sciatis,quæ sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos,quam operatus est in Chri

Col. 2. sto. Hanc Colossensibus.Instructi in Charitate, in omnes diuitias plenitudinis intellectus,in agnitionem mysterij Dei Patris,& Christi Iesu, in quo sunt omnes thesauri sapientię & scientiæ Vel absconditi.Hanc præponit Regnis & sedibus & mundo uniuerso. Sic.n scribit:

Philip.3. Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum, propter

Chri-

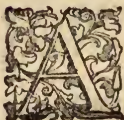
Christum detrimenta. Veruntamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentũ feci, & arbitror ut stercora, vt Christum lucrifaciam. Hanc prædicabat, hanc uitæ moribus profitebatur, hæc vnicum ei solatium, hæc corona, hæc triumphus, hanc sonant in singulis periodis ac penè incisis eius Epistolę illis uocibus Christi, Iesu, Domini, in Domino, in Christo, in Iesu. Et auctor est Elias Cretensis, cum ille nominat Crucem, quod tam sępè facit, semper intelligi uelle fidem in Christum crucifixum. Ab hac de Christo Domino Diuina cognitione ut profectam putat S. Ambrosius Mundi conuersionem, & diuitiarum contemptũ, sic deriuasse simul dicamus nos, Virginitatem, Cœnobia, Eremos, Martyria tam varia, tam multa, tam grauia atque admiranda vbiq; terrarum, omnis ætatis, sexus, generis, conditionis, viuendi normam, Dei communissimam maximamq; notitiam, Idololatriæ extinctionẽ; addo etiam Miracula, quæ ut maiora facturos qui in eum crederent, quàm ipse Dominus edidisset, prędixit, sic, re ipsa vt facerent, postea amplissimè præstitit. Hęc de primo fidei beneficio, & fructibus spiritualibus quinque ex eo existentibus. Nunc reliqua beneficia prosequenda.

In. orat. 3. de filio Greg. Nazianz.

Tract. in Psal. 40.

Ponuntur alia tria fidei beneficia cum Actionis interna fructibus spiritualibus, qui ex singulis colliguntur. Cap. XI.

Secundũ fidei beneficium.

LTerum fidei beneficium est, quo intellectum hominis rebus à se propositis ęquè assentiri facit, ac si eas oculis cerneret, & multo magis. Habemus inquit S. Petrus, firmiorem Propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes. Firmiorem autem appellat rebus ipsis à se visis & auditis in Monte sancto transfigurationis Dominicę tempore. Ac propterea fides ab Apostolo argumẽtum non apparentium nominatur. τεκμήριον. hoc est argumentum, quo intellectus conuictus redditur, & fidei habitu quasi catena constrictus captiuus Deo efficitur, Vis hęc mentem adeo fortiter religandi, & de rebus quas debet credere certam reddendi, ita propria fidei est, vt par ei nulla in disciplinis humanis reperiri possit, quod vnde illi accidat, post dicendum. Hanc magnum Dei donum esse nemo non intelligit.

2. Petri 1.

Hebr. 11.

Fructus secũdi fidei beneficij. Primus.

Porro quantam vtilitatem adfert homini hęc vna uis Diuinitus vt ita dicam, illata menti? illam certè maximam, & qua nulla nec antiquis temporibus, nec hisce nostris recentioribus optabilior aut illustrior accidere potuit Ecclesię Christi. Fortitudo nempè admiranda, & inaudita alacritas quęlibet tormenta quamuis immanissima, quoslibet cruciatus etiam acerbissimos, omne deniq; ignominiosę mortis genus pro Christo subeundi. Certus sum, inquit Apostolus, quia neq; mors, neque

Rom. 8.

vita,

vita, poterit nos ſeparare à Charitate Chriſti. Vnde nam certus? ex fidei firmitate, quæ in Paulo inerat, ut ſcribit S. Hieronymus. Infinitum eſſet exempla alacritatis huius ex hac fidei firmitate profecta recenſere ſcribendo. Tertullianus, Arrius inquit Antoninus, cum perſequeretur inſtâter in Aſia fideles, omnes illius Ciuitatis Chriſtiani ante tribunalia eius ſe manu facta obtulerũt. Nicephorus, Diocletiani tẽpore cum Natalis dies Chriſti feſtus adeſſet, viginti millia Chriſtianorum in templo à Tyranno concluſa, igni conflagrare maluerunt, quàm tantillum à Chriſtianę fidei ſtabilitate diſcedere. Hæc ſtabilitas alacriſq; fidei profeſſio ſecundum Chriſti & Apoſtolorum ſanguinem, mundum ad Chriſtum adduxit, fundauit, propagauit, exornauit Eccleſiam. Hac conuicti Philoſophi potius quàm rationibus argumentiſue, manus Chriſto dederunt, inter quos Iuſtinus Philoſophus & poſtea martyr, nobiliſſimum locum tenet, non alia ratiocinatione ad Chriſtum conuerſus, vt ipſe teſtatur, quàm ea, quam poſt explicauit Lactantius his verbis: Cum ab ortu ſolis vſq; ad occaſum Lex Diuina ſuſcepta ſit, & omnis ſexus, omnis ætas, & gens, & regio, vnitis ac paribus animis Deo ſeruiant, eadem ſit ubique patientia, idem contemptus mortis, intelligere debuerant aliquid in ea eſſe rationis, quod nõ ſine cauſa vſq; ad mortem defendebatur: aliquid fundamenti ac ſoliditatis, quod eam Religionem non tantum iniurijs ac vexatione nõ ſoluat, ſed augeat ſemper, & faciat firmiorẽ. Et hic eſt fructus vnus beneficij fidei ſecundi.

In c. 1. ep. ad Galatas.

Ad Scapulam.

Lib. 7. c. 6.

Apolog. 1.

Li. 5. c. 13.

Alter fructus eſt, ſtudium conſeruandi fidem ſynceram, integram, qualem Chriſtus & Apoſtoli tradiderũt, eamq;

Secũdus.

eamq; ſarctam tectam ab omni periculo & labe hæreticorum, ab omni nota, & colore non ſuo, qui illi eiuſq; decretis undecunq; allini poſſet, tueri, ac pro eius integritatis defenſione quodlibet capitis etiam diſcrimen ſubire. Vis ſcire inquit S. Hieronymus, quantus ſit ardor bene credêtium? audi Apoſtolum: Et ſi nos, aut Angelus de Cælo aliter euangelizauerit uobis, anathema ſit. Atq; hæc eſt cauſa, cur ne ſyllabam quidem aut iota vnum concesserint unquam Hæreticis Catholicę Eccleſiæ Patres, cum ipſis Imperatoribus & Regibus pacis interpretibus de ſententijs aut uerbis fidei uel leuiſſimè mutandis tractatum eſt, quidlibet potius ſuſtinuerint, exilia, ignominias, cruciatus, mortem. Exempla ſint verbum (Conſubſtantiale) proximè poſt Conſtantini Magni obitum, immò ipſo etiam viuente, per tot ſecula adeo conſtanter retentum, acriterq; propugnatum, ne vel vna literula in eo variaretur. Verbum item Tranſubſtantiatio, ob eãdem cauſam poſterioribus, noſtriſque temporibus tam ſtudioſè conſeruatum, & inter ſacratiora Diuinaq; relatum aduerſus impios Sacramẽtarios. Nempe fides vt Tertullianus eſt auctor, Virgo eſt integerrima, taliſq; nobis à Chriſto tradita, quam vt ſtuprare conantur hæretici, ſic Catholicos eam omninò incorruptam caſtè tueri, neceſſe eſt.

Ep. 61. ad Pãmach. cap. 3.
Galat. 1.
Libro de Pręſcript.

Tertius fructus eſt, auerſari conſuetudinem hæreticorum, horrere coſpectum; quod quàm in more poſitum apud antiquos Chriſtianos, quam illis id ſollemne fuerit, uel ex vno Samoſatenorum exemplo apud Nicephorum intelligi poteſt. Vbi inquit: Qui Arij factionis erant, paſtoribus ex Eccleſijs omnibus expulſis, Samoſata

Tertius.
Libr. 10. cap. 21.

mosata quoq; pro Eusebio (hic vir planè Apostolicus erat) Eunomium quendam adduxerunt; nemo hominū omnium, uel pauper, vel locuples, vel iuuenis, uel senex, atq; ut simpliciter dicam, nemo prorsus, ita vt in moribus est, Ecclesiam est ingressus; Ipse verò solus in Episcopalibus ædibus versatus est, neminem eum respiciente, aut conueniente, cum alioquin vir humanus esset, & modestus. Addit post: Cum ille in publicum balneum venisset, & lauisset, Samosateni ciues aquas eius piaculum hæresis contraxisse existimantes, per cuniculos eas emiserunt, atque alijs immissis lauarunt, quare coactus iste discedere, successorem habuit Lucium similiter Arianum; quantum autem ciuium odium in hunc etiam fuerit, inde liquebit. Pueri pila in foro ludebant, accidit, vt eo mula vectus transiret Lucius, ac pila per eius mulæ pedes volueretur; pueri vlulatum ingentem edidere, ac piaculo pilā repletam esse opinati, igne lustrarunt, sicq; ludum repetiuerūt; puerile id quidem, sed argumentum tamen odij Diuinitatis illius aduersus eos qui fidei doctrinam deprauauerant. Hæc ex Nicephoro. Possunt & plura, & antiquiora adhuc huius rei exempla produci, sed ad institutum nostrum hæc satis sunt. Itaq; ex secundo beneficio fidei hi tres fructus habentur.

Tertium fidei beneficiū est secundi ratio. Cur enim ita nos certos de rebus fidei subiectis fides facit? nimirum, quia Dei reuelantis, & qui mentiri non potest, auctoritate nititur. Quod intelligimus, ait S. Augustinus, debemus rationi, quod credimus, auctoritati; auctoritas autem hæc Diuina est. Sic Apostolus: Notum vobis facio

Tertium fidei Beneficium.

Lib. de vtilita. credēdi c. 11.

Galat. 1.

facio Euangelium, quod euangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundum hominem, neq; enim ab homine accepi illud, neq; didici, ſed per reuelationem Ieſu Chri-
1. Cor. 2. ſti. Propterea vocat idem fidem Dei ſapientiam.

Fructus tertij beneficij fidei. Primus. Hoc porrò beneficium eſt magnorum fructuum ſeminarium. Primò enim hinc exiſtit magna animi ſubmiſſio erga Deum, magna itē ſimplicitas in habenda fide ijs omnibus quæ diuinitus nobis credenda propo-
1. Theſ. 2. nuntur. Laudat Apoſtolus Theſſalonicenſes, quia (ſcribit illis), cum accepiſſetis à nobis Verbum auditus Dei, accepiſtis illud, non vt verbum hominum, ſed vt verè
Secūdus. eſt Verbum Dei. Deinde ex eadem ſubmiſſione naſcitur robur mentis aduerſus naturalem hominis curioſitatem; ut quid enim inquiramus, cur ita credimus, aut rei quæ creditur, quæ ſit ratio, ſi ita dixit non Pythagoras, aut alius quiſpiam ſapiens huius ſeculi, ſed ipſe Dominus, ipſiſſima Veritas? Hoc quippe eſt illud apud
1. Cor. 1. Apoſtolum; Quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus, & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus. quod enim Deus dicit, ſuperat omnem humanam ſapientiam, vincit omnem rationis humanæ vim. Ob
Li. de præſcriptionibus. quam cauſam ſcripſit Tertullianus. Nobis curioſitate opus non eſt poſt Chriſtum Ieſum, nec inquiſitione poſt Euangelium. Cum credimus, nihil deſideramus vltra credere, hoc enim prius credimus, non eſſe quod vltra credere debeamus. Et paulo poſt: Cedat curioſitas fidei, cedat gloria (humanæ ſcilicet ſapientiæ ac ra-
Tertius. tionis) ſaluti. Ad hæc humilitas hæc & ſimplicitas auget in credentis animo fidem & intelligētiam: nam ſcriptū
Iſa. 7. Secūdum eſt: Niſi credideritis non intelligetis. Et viciſſim hæc

ipſa

ipsa fides humilitate adultior facta, adauget humilitatem. Quo plus inquit S. Basilius, in fide proficimus, eo magis nostram cognoscimus ignorantiam. Sed hoc beneficio inprimis se homo obligatum putet Deo, ut illum sicuti cognoscit, sic cognoscat quotidie magis, cognitum colat ex animo, illiq; quanta maxima potest religione, pietate, atq; constantia perpetuò seruiat; Deus enim qui Deus est, quia bonorum nostrorum non indiget, qui perdit nihil etiam si mundus vniuersus perditus scelere & Dei ignoratione ruat, præ inexplicabili & infinita sua bonitate, sicut quasi amantissimus Patr, ehominem ad imaginem suam procreauit; sic se illi ducem & magistrum præbuit ad se, uoluntatem suam, uiamq; ad æternam felicitatem perdiscendam. Hac Dei tanta dignatione quid admirabilius, quid quod hominem Deo deuinciat magis? Propter nostram fidem ait S. Ambrosius aperto Cælo Spiritus ad Christum, Pater ad Filium, Vox descendit ad Verbum. Ipso Deo inquit S. Augustinus, mentem intrinsecus nostram firmante, atque illuminante. Sed quid Patres quærimus? ipsemet in Psalmo sic de se loquitur: Lingua mea calamus scribę, velociter scribētis. In momēto.n. fidē mēti instillat, & in ea tāquā in tabula Diuinorū mysteriorū arcana sua ipse manu describit, suaq; luce collustrat, ad illuminationē (ut ait Apostolus) scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Iesu. Hæc Lux est, quæ in Mundum venit, quæ maximis inscitiæ nostræ tenebris depulsis, hominem cęli ciuibus similem fecit, Deo proximum, quia discipulum. Est ait Dominus scriptum in Prophetis; Erunt omnes decibiles Dei. Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad

Septuaginta interp. vbi vulgata habet non permanebitis.
Orone de vera fide. Quartus.
Ser. 21.
Lib. contra Epist. fundamē. cap. 14.
Psal. 44.
2. Cor. 4.
Isa. 14.
Io. 6.

O me.

Ad Scapulam. me. Meritò ergo Tertullianus, Magistrum neminem habemus nisi solum Deum. Hac se oblectet disciplina Christianus, in hoc Diuino fidei Gymnasio se diu noctuq; exerceat, & erit sine dubio tanquam lignum Psal. 1. secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tẽpore suo. Et hæc sint quattuor tertij huius beneficij emolumenta.

Maximam esse auctoritatem Dei, Deumq; vera & certa dicere, nemo sanæ mentis dubitat. Sed ne addubitari vnquam posset, Deum non esse illum, qui fidem largitur, & per fidem mentem hominis illustrat, Quartum fidei beneficium. Quartum beneficium contulit homini Deus, fidelissimum scilicet ac firmissimum interpretem consilij sui, Ecclesiam Catholicam locupletatam Sacris libris, Traditionibus Apostolorum, Decretis Summorum Pontificum ac Conciliorum, cui pręfecit primum & summum caput in terris, Vicarium suum. Primò Petrum, & deinceps successores Petri Summos Romanos Pontifices, Matth. vlt. quibus, & toti Ecclesiæ pollicitus est Christus ipse, se futurum cum illis usq; ad consumationem seculi, nec vnquam abfuturum Spiritum sanctum suum, qui eos doceret omnem veritatem. Hæc igitur Ecclesia in Christi fundamento fundata & nixa, nec errat, nec errare potest, quia nec fallitur, nec falli aut fallere pōtest, quia eã regit Deus. Hæc est quæ nobis Diuinam auctoritatem proponit, explicat, & ut ita dicam fide pro Deo iubet. Celebris illa uox & S. Augustino digna: Euangelio non Lib. contra Epist. fundam. cap. 5. crederem, nisi me Catholicæ Ecclesiæ moueret auctoritas, Ecclesiæ inquam, in qua à sũmo eius capite Christi Vicario ea deriuatur auctoritas, sicut vnguentum

quod

quod descēdit in barbam Aaron,hoc est in alios Pastores & Doctores,adusq; oram vltimam vestimenti, quæ reliqua sunt omnia membra Catholicæ Ecclesię. Ne lōgum faciam quæ hinc oriuntur spirituales vtilitates, ac nostra veluti debita sic breuiter numero. Prima est, Obedientia erga Ecclesiam. Nam si Ecclesiam inquit Dominus non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. Secunda est, Reuerentia & amor; quam enim tantopere dilexit Christus, ut se pro ea tradiderit, ac sanguinem suum fuderit, eam sine dubio à nobis & amari & coli vult. Tertia est, studium eam amplificandi; quod quidem Christianis omnibus inesse debet, ijs tamen præcipuè, qui alijs ex legibus præsunt, & Ecclesiam pro munere administrant, etiam si magna sint obeunda pericula, graues ferendi labores, uita ipsa pro Ecclesię libertate, & gloria, pro animarum salute sit in apertum discrimen adducēda. Adimpleo ea quæ desunt (ait Apostolus) passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia. Et Dominus: Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Et ego aiebat S. Thomas Cantuariensis; & quid simile ante ipsum S. Ambrosius, pro Ecclesia Dei mori paratus sum.

Fructus Quarti fidei beneficij. Prima vtilitas. Matt.18. Secunda. Tertia. Col. 1. Io.10. In Vita. Lib.5. ep. 32. oratione in Auxentium.

Quarta in ijs quæ ad fidem moresq; spectant, Ecclesiæ eiusque capitis iudicio omninò stare, potius quàm suo, aut cuiusquam alterius uel alioquin sapientissimi hominis, aut etiam Academiæ, sectæue cuiuscunq;, vt sapiens Architectus (ait Apostolus) fundamentum posui. & S. Augustinus scribit ad ędificandum Cornelium Centurionem missum fuisse Architectum Apostolum Petrum nimirum, vt hinc etiam intelligamus, quem-

Quarta. 1. Cor 3. Lib. de Prædest. Sanctorū. cap 7.

admodum non solum baiuli & operarij, sed nec etiam his peritiores decempedæ ac fabri, in ijs quæ ad operis structuram dirigendam, & perficiendam pertinent, aduersus architecti voluntatem & sensum ne hiscere quidem audent; sic Christianis hominibus etiam doctis & prudentibus, in Christi Vicarij ac Ecclesiæ decretis, sententijs, sensibus, planè omninò, & cōstanter aquiescendum. Sed non potest hoc loco prætermitti sine culpa

Quintum debitum Quintum, quod Ecclesiæ debemus pro sua virili parte quisque in ea vocatione, in qua in Domino vocatus est. Id porro est, ita vnumquenq; vitę suę rationes instituere, ita piè sanctèq; viuere, vt sanctæ vitę moribus & exemplis maximè verò Christianæ perfectionis studio, ij qui Christiani iam sunt, ad proficiendum in dies magis concitentur, & qui nondum sunt, alliciantur, vt sint; isq; sensus est S. Augustini, quem ille sic explicat, facta sunt igitur miracula (ad auctoritatem Ecclesiæ) opportunissimè, ut his multitudine credentium cō gregata, atq; propagata, in ipsos mores vtilis conuerteretur auctoritas. Mores autem quilibet tantum valent ad obtinendas hominum mentes, ut etiam quæ in his praua sunt, quod ferè superantibus libidinibus euenit, improbare citius, & detestari, quam deserere aut mutare possimus. Numerat deinde S. Doctor sex morum Genera ac exempla adeo singularia, & illustria, ut vnū quodq; instar ingentis miraculi immò multorum prodigiorum esse posse uideatur, habereq; vnumquodque eorum si rectè perpendatur ad animas conuertendas momentum maius, quàm multa simul miracula. Primum, Parum ne ait, consultum rebus humanis arbitraris,

Lib. de vtilit. credendi, cap. 16. & 17.

Primum.

ris,

ris, quod nihil terrenum, nihil igneum, nihil denique quod corporis sensus attingit, pro Deo colendum esse, ad quem solo intellectu ambiendum est, non pauci doctissimi disputant; sed imperitum etiam vulgus mariũ, fœminarumq; in tam multis diuersisq; gentibus & credit, & prædicat? Secundum, Quod continentia vsq; ad tenuissimum uictum panis & aquæ, & non quotidiana solum, sed etiam per contextos plures dies perpetua ieiunia. Tertium, Quod castitas vsq; ad coniugij prolisq; contemptum. Quartum, Quod patientia usq; ad cruces flammasq; neglectas. Quintum, Quod liberalitas vsq; ad patrimonia distributa pauperibus. Sextum, Quod denique totius huius mundi aspernatio vsq; ad desiderium mortis intenditur. Pauci (concludit S. Augustinus) hoc faciunt, pauciores bene prudenterq; faciunt, sed populi probant, populi audiunt, populi fauent. Diligunt postremo populi. Populi suam imbecillitatem quod ista non possunt, nec sine prouectu mentis in Deum, nec sine quibusdam scintillis virtutis accusant. Sed pergendum iam est ad reliqua quæ supersunt fidei beneficia, eorumque emolumenta spiritus commemoranda.

Secundũ. Tertium. Quartum. Quintũ. Sextum.

Quintum, & sextum fidei beneficium, & ex eis actiones vtilitatesue. Cap. XII.

QVanquam quæ posuimus hactenus fidei beneficia, magna & insignia sunt, plenè tamen hominem Deo minimè subiectum reddunt, nisi Deus nouo cumulo adaugens

Quintum fidei beneficium.

gens superiora beneficia, moueat prætereà eius voluntatem, vt ea sic concitata, mentem hominis ad assentiẽdũ rebus ijs, quæ fide proponuntur, efficaciter flectat. Cũ enim cognitio quam menti fidei habitus impertit, clara non sit, quamuis certissima, obscura potius, & in ænigmate (vt loquitur S. Paulus) non cogitur mẽs fidei articulis eum assensum præbere, quem dat rebus per se notis & manifestis; ideo necessaria est exrerna vis aliqua, qua ad consentiendum fidei rebus, omninò cogatur. Hæc vis est hominis voluntas à Deo excitata, & quasi manu capta. Quo loco considerenda est diligenter ad spiritualem profectum admiranda Dei prouidentia & charitas, qua regit hominem, ad seq;, hoc est, ad summum hominis bonũ, gradatim, & suauissimè deducit. Primò enim, quia mens ad credendum nõ inducitur nisi adiuuetur, & impellatur à voluntate, informat Deus per seipsum uoluntatem habitu certo in hunc finem in eam immisso, qui vel adhuc caret nomine, quod Dei proprium sit beneficia sua in nobis collocare potius quàm nominare, ac venditare nobis: aut est uirtus Charitatis, vt interdum affirmat S. Thomas, intellige in viro iusto, non autem in fideli peccatore; vel est alia quædam virtus quæ studiositas dicitur, quæ intellectum impellit, vt studiositas moralis ad ea cognoscenda, quæ nosse expedit secundum rectam rationem, ut infusa studiositas ad ea intelligenda, aut credenda, quę pertinent ad hominis finem supernaturalem. Quæ sententia est P. Valentiæ. Deinde cum credendi actus ab intellectu eliciendus est, idem optimus adiutor Deus, præsto est nouo & supernaturali auxilio suo, quo excitata uoluntas

1.Cor.13.

Tomo 3. d. 1. q. 1. p. 4.

luntas intellectum afficit, mouetq; ad actum. Hæc in quodam Concilio à Patribus appellatur inſpiratio Spiritus ſancti, corrigens voluntatem ab infidelitate ad fidem. Sed ad hæc omnia permira in nos dignatio Dei, qui cum auctoritatis ſuæ pondere obruere & obtundere hominem iure ſuo poſſet, ac ſola ſuæ uoluntatis ſignificatione, ſolo illo verbo (Ipſe dixit) totum humanum genus fidei legibus obligare, maluit ſe humano captui accommodare, humanis ſed veris ratiocinationibus eo hominem perducere, ut ſi quę fides tradit, non perſpicuè ratio hominis intueatur, perſpicuè tamen intelligat, ac profiteatur, fatendum eſſe, ea, quæ fide traduntur, maximè eſſe conſentanea rationi, ac ſic Chriſtianam fidem omni leuitate ac temeritate carere, inſtructam autem eſſe recondita quadam Diuinaq; prudentia. Eæ porro ratiocinationes à Theologis plures recenſentur, ex varijs, ſed certiſſimis, teſtatiſſimis, grauiſſimisque principijs certa ratione deductę. Sat eſt hoc loco hæc ipſa principia breuiſſimè percurrere. Hæc ſunt: Conditio eorum qui fidem olim receperunt, Conſtantia Martyrum, Mirifica ac repentina mutatio vitæ ac morum, eorum qui fidei myſterijs initiabantur, Ratio fidei propagandę per Apoſtolos indoctos, inermes, ignobiles, Miracula, Teſtimonia aduerſariorum, aut nō Chriſtianorum, Prædictio fidei apud Prophetas, Clades oppugnantium fidem, Sanctitas Chriſtianæ doctrinæ, Ordo, Vis in afficiendis ac liberandis animis quacunq; ægritudine laborantibus, Antiquitas Sacrorum librorum, Chriſti perſona tanto ante tempore adumbrata, explicatè prænunciata, expreſſa, Efficacitas ſermonū

Conc. Arauſicano Can. 5

Chriſti,

Christi, Christi præstantia, & dignitas. Hæc sic afficiunt uel audita uel cogitata, vt (quod aliud etiam veritatis fidei argumentum est) animum hominis (vt S. Dionysius scripsit) quasi extra se rapiant. Et ecce tibi quam multiplex in vno beneficio beneficium.

Lib. de Diuinis nominib. c. 7

Fructus quinti fidei beneficij.

Cui sanè par animæ vtilitas, idest magna & multa respondebit, si nos ij simus, qui ad eam beneficij recordationem referre didicerimus.

Primus.

Quid enim habitus ille aut carens nomine, aut certè studiositas & charitas, à nobis exigit aliud, quàm, ut quando eo formatur uoluntas, ut mentem applicet ad res Diuinas fide cognoscendas, ad hoc ipsum nos animo afficiamur, in ijs vel cogitandis, vel ediscendis versemur continenter, unica sit voluptas libros Sacros voluere, noctu diuq; se qui vestigia antiquissimorũ ac sanctissimorum quoruncunq; Patrũ ac Theologorum, qui eos semper in manibus cum haberent, verè dicere poterant quod S. Augustinus scripsit; In omni copia Sanctarum Scripturarum, exercemur obscuris, pascimur apertis. Hoc indicium est Diuinæ prædestinationis, & Dei amoris in nos: nam, qui ex Deo est, verba Dei audit. Et, qui audiuit, & didicit, venit ad me. Hoc animum recreat, erigitq; à rebus terrenis ad Deum; iccirco enim solido cibo comparatur ab Apostolo. Hoc roborat aduersus tentationes; est enim Verbum Dei gladius spiritus, quo is carnem edomat, sternit diabolum, iugulat vitia. Quare, qui huiusmodi cogitationibus ac studijs occupantur, & sunt omni uirtutum genere cõspicui, & alios uerbis ad uirtutes inflammant; non enim dicunt Apostoli, non possumus, quæ audiuimus, & ui-

De verbis Domini serm. 11.

Io. 7.

Io. 6.

Heb. 5.

Eph. 6.

Act 4.

& vidimus, non loqui. Illa autem Voluntati Diuinitus iniecta vis ac motio, qua Deus eam suscitat, & sustentat, vt intellectum vrgeat ad credendum, nonne exigit prę ter magnam animi gratitudinē, promptitudinem etiā singularem ad ea omnia libenter complectenda quæ Deus vult, ac iubet? sanè illa motio principium est omnium bonorum, quibus deinde Deus adeo cumulatè animam hominis complere solet, principium inquam nostræ Vocationis ad Christum, initium restituendi ac restaurandi perditam animam, primus Dei in animam ingressus, quo deinceps per fidem in captiuitatem redacto intellectu in obsequium Christi, per alias etiam virtutes in eius possessionem planè ueniat; idq; gratuito, nullisq; nostris antecedentibus meritis. Hęc tantæ liberalitatis promptitudo aduersus hominē, quo alio propius compensari potest, quàm prompta voluntate, paratissimaq; ad omnia quæ Deus iusserit, dixerit, insinuauerit, fortiter alacriterq; obeunda? quàm studiosè excipiendo quæ ille intus in animo dictat, docet, monet? libentissimè sequendo quocunq; ducit, ac trahit? Siquidem (quod nouum est Dei beneficium, ut nostram nobis integram libertatem seruet) ita mouet Deus hominis uoluntatem, vt reniti possit homo Deo; quod tam multis olim accidit Christo & Apostolis prędicantibus, & infinita miracula patrantibus, ac vtinam non etiam hoc tempore, qui reipsa Deo vocanti resistunt, aut nihil respondendum putant; scriptum est enim: Non omnes obediunt Euangelio. Isaias enim dicit: Domine, quis credidit auditui nostro? & ibidem: Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non

Fructus quinti fidei beneficij. Secūdus.

2. Cor. 10.

Rom. 10.

credentem, & contradicentem mihi. Cum ergo nos nō in horum numero hactenus ſimus, nec Dei gratia vocationem eius ſimus aſpernati, diligentiſſimè curandum eſt, ne noſtro vitio nos illis coęquemus; quod facimus, cum Deum intus loquentem non audimus, aut ſi audimus, non aſcultamus, nec nos illi ita molles flexibileſq; paramus, ut quo uelit, intorqueat; quod crimen in Scri-
Pſal. 4. pturis durities & grauitas Cordis nominatur, & (quod
Act. 7. grauius eſt) reſiſtere Spiritui Sancto. Et, ne arbitremur hoc peccatum ab illis committi ſolum, qui grauiter peccant, peccata etiam venialia, quales ſunt plerunq; huiuſmodi repugnantiæ in ſpiritualibus viris, ſunt illa au-
Reg. brc. c. 24. ctore S. Baſilio & alijs, quæ ab Apoſtolo dicuntur con-
Epheſ. 4. triſtare Spiritum Sanctum.

Tertius. At quid petit ab homine infinita & inexplicabilis dignatio Diuinæ bonitatis ac ſapientiæ? quæ ita ſe nobis attemperauit, vt quanquam ea, quæ credimus, non perſpicuè nobis cernenda proponat, credimus enim quæ non videmus: ijs tamen nos ratiocinationibus inſtruit, ut perſpicuè intelligamus, nos nec imprudenter credere, & veriſſimas certiſſimaſq; res fide cōprehendere. Illud certè ſaltem, ut (ſi dicere fas eſt) cum Deo humanitate certemus, nec nos ab eo officio vinci ſinamus. Sed quando ille ita in nos benignus eſt, adeoq; ſe nobis accommodat, ut quo magis nobis ſatisfactum ſit, rationes etiam tam multas, tam præclaras proferat, quibus nos ipſos, noſtramq; fidem conſolemur, eas ſeponamus, ac recondamus in aliorum gratiam & beneficium, cum eſt opus, nos toti ſimus, toti acquieſcamus in vnius Dei Auctoritatis pondere, & credere velimus,

non

non alia ratione magis, quàm quia DEVS DICIT, & Deum dicere testatur Ecclesia. Sic se in fide gesserũt aliàs Viri perfecti; sic etiam nunc, qui eorum in virtutis studio sectantur uestigia, laudant rationes, ijs utuntur ad fidei probabilitatem (cum res exigit) persuadendam alijs, ipsi vno Dei nutu contenti, nil quærunt, nil sapiunt amplius. Et laudo fidem inquit Tertullianus, quę ante credit obseruandum, quàm didicit. Quod licet ita sit, non ideo non studendum intelligentiæ Sacrarum Scripturarum, rerumq; quæ fidei doctrina continentur, sed firmiter credendum prius, ut post intelligamus. Nec illa dicuntur, ut scientia contemnatur, sed vt ordo seruetur nec scientia præcedat, sed sequatur Fidem. S. Augustinus: Intellige ait, vt credas Verbum meum, crede, ut intelligas verbum Dei. Et hi sint fructus Quinti fidei beneficij.

Lib. de Corona militis.

De verbis Apostoli serm. 29.

Sextum fidei beneficium sunt eius innumeri & præclari effectus, propter quos fides à S. Chrysostomo dicitur bonorum mater, medicina salutis, à S. Prospero, bonæ voluntatis, & iustæ actionis genitrix, & S. Ambrosio nihil esse in homine pretiosius, à S. Cyrillo oculus illuminans conscientiam, intelligentiam faciens, scutũ incorporeum aduersus hostem inuisibilem. quod accepit ex Apostolo, signaculum iustitię & adoptionis. Quę causa est cur Apostolus illi tribuat initium iustificationis, cum ait: Arbitramur iustificari hominem per fidẽ. Immò Hebræis scribens, quam plurimis ac luculentissimis exemplis confirmat vim & efficacitatem fidei in rebus omnibus ab antiquis Patribus sanctè & præclarè gestis; quod eorum scilicet radix & mater extiterit, ad-

Sextum Fidei beneficium.

Hom. 32. in Ioan.

Lib. 1. de vocatione gẽtiũ. cap. 8.

Serm. 8. in Psal. 118.

Catechesi 5.

Rom. 4.

Rom. 3.

Hebr. 11.

Abac. 2. ducitq; illud ex Abacuc: Iuſtus ex fide viuit; ut intelligamus ob hanc eandem rationem ſpiritualem vitam vniuerſam cenſeri poſſe effectum fidei.

Ad certum ordinem reuocantur effectus fidei dupli-
Serm. 10. de verbis Apoſtoli. ci ratione. Prima eſt S. Auguſtini, qui ſic numerat. Fides peccatores homines ſaluat, cæcos illuminat, infirmos curat, cathecumenos baptizat, fideles inſtituit, pęnitentes reparat, iuſtos augmentat, Martyres coronat, Virgines, Viduas, ac Coniuges caſto pudore conſeruat, Clericos ordinat, Sacerdotes conſecrat, Regnis cœleſtibus præparat, in æterna hæreditate cum Angelis ſanctis cõmunicat. Hæc S. Auguſtinus. Quæ non ideo fidei tribuuntur, quod hæc ſola fides aut præſtet aut efficiat, ſed quoniam pleraque omnia inchoat fides, comitatur, imperat, nec ulla ex his actionibus ſine aliqua fidei actione exercetur, quod poſt, cum de occaſione fidei agemus, oſtendendum eſt.

2. 2. q. 7. ar. 1. & 2. Altera ratio eſt S. Thomę. Hic fidei duos propriè effectus adſcribit. Timorem, & Puritatem Cordis. Timorem inquam nõ tam filiorum, quam ſeruorum, qui ſupplicij metu abſtrahuntur à malis. Hunc incutit fides propoſitis exemplis Diuinæ ſeueritatis aduerſus prauos Angelos, Hominem, Dei mandatum non curantẽ in terreſtri Paradiſo. Aquarum generalem illuuionem, totiuſq; mundi naufragium, cum ſexcentis alijs ſimilibus documentis, quæ in Scripturis habentur; in primis autem excitat hunc timorem fides, adducendo peccatores in cogitationes Mortis, Iudicij, & Inferni. Cordis autem puritas tribuitur fidei, quia primum dicitur à S.
Act. 15. Petro: Fide purificans Corda eorum. Deinde, quia (ut ait

S. Tho-

S.Thomas)creatura rationalis dignior eſt omnibus tem poralibus & corporalibus creaturis, & ideo impura redditur, ex hoc , quod temporalibus ſe ſubijcit per amorem , à qua quidem impuritate purificatur per contrarium motum , dum ſcilicet tendit in id , quod eſt ſuprà ſe, ſcilicet in Deum:in quo quidem motu, primum principium eſt fides , & ideo primum principium purificationis Cordis , eſt fides , qua purificatur impuritas erroris , quæ ſi , perficiatur per charitatem formatam ; perfectam purificationem cauſat . Hæc S. Thomas. 2. 2. q. 7. art. 2.

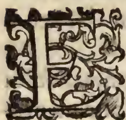
Quo loco illud non videtur omittendum,in habitu fidei in Chriſtum , ſiue fidei Chriſtianæ,eſſe ueluti proprietatem , propenſionem quandam , qua fertur ſuo nutu ac pondere in habitum charitatis, eam appettens vt imperfectum,ſuam perfectionem,formam,pulchritudinem;id quod ex antedictis S. Thomæ Verbis,& ex ijs quæ ſcribit de Charitate vt eſt forma fidei,facilè colligitur. 2. 2. q. 4. art. 3. Certè S. Auguſtini hic eſt ſenſus,cum ſcribit, fidem Chriſti, eſſe fidem gratiæ ; & violentia fidei impetrari Spiritum Sanctum, & Spiritum Charitatis. Lib. de fide & operib. c. 16. & 17. Ex quibus duo colligũtur; Primum eſt, Fidem non ſolum eſſe principium puritatis Cordis, ſed puritatem iure ſuo petere quodammodo, ſicut & charitatem . Alterum eſt , vim fidei facere peccatores, & quaſi violenter eam opprimere, cum vt Apoſtolus loquitur, Veritatem Dei in iniuſtitia detinent ; neq; ſicuti cognoſcunt Deum , ita glorificant bonis vitæ actionibus . Rom. 1. Et hæc dicta ſint de ſexto Fidei beneficio, eiusq; vtilitatibus,atque adeo de Internis fidei Actionibus,quę ex beneficijs hiſce ſex ha

ctenus

ctenus commemoratis quasi fructus existunt. Nunc de externis eiusdem fidei Actionibus dicendum.

De Fidei Externis Actionibus.

De confeßione fidei, & de fidei doctrina tradenda rudioribus hominibus & pueris. Caput XIII.

EXternæ fidei Actiones numerantur hæ. Fidem confiteri, tradere doctrinam fidei.

De confessione fidei celebris est Apostoli sententia: Corde creditur ad iustitiã,
Rom. 10. ore autem confessio fit ad salutem. & Dauid: Credidi,
Psal. 115. propter quod locutus sum. S. Augustinus: A præsenti
Lib. de fide & symbolo c. 1. seculo maligno salui fieri non possumus, nisi & nos ad salutem proximorum nitentes, ore etiam profiteamur
2. 2. q. 3. art. 2. fidem quam corde gestamus. S. Thomas: Confessio Fidei est præceptum adfirmatiuum, & obligat pro loco & tempore, & secundum alias circunstãtias, secundum quas oportet actum humanum limitari ad hoc; quod sit actus Virtutis. Confiteri igitur fidem, est necessariũ, quando per dimissionem huius confessionis subtraheretur honor debitus Deo, & etiam vtilitas proximis impendenda: puta, si aliquis interrogatus de fide, taceret, & ex hoc crederetur, uel quod non haberet fidem; vel quod fides non esset uera; uel alij per eius taciturnitatẽ auerterentur à fide. In huiusmodi casibus confessio fidei est de necessitate salutis. Hæc S. Thomas. Hoc præ-
Matth. 10. ceptum habetur in Euangelio: Omnis qui me cõfessus

fuerit

fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum corã Patre meo, qui in cælis est: Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo. Hic diutius immorari, ad eum pertinet, qui de conscientiæ officijs disputat. Nostrum est illud obseruare, vt sancti quique præsertim Martyres cum res postulauit, huic Domini præcepto prompto pleneque paruerunt, sic multi ex illis perfectionis consilia secuti, sese Tyrannis extra necessitatis occasiones prodiderunt, consideratè tamen, sine ulla temeritatis nota, & ut probauit euentus, Domino vires suppeditante, & ad facinus præclarum incitante: & cum fuga, muneribus, officijs, armis, saluti suæ facilè & sine ullius scandali scelere ac suspicione consulere, seque è uitæ discrimine nullo negotio eripere possent, maluerunt tamen perfectionis & Christi amore, vinciri se, torqueri, cruciari, ac si licuisset, mille mortes oppetere, omnia denique damna corporis ferre silentio, quàm vel minimum verbum defensionis causa interponere; quod fecisse Thebæorũ copiosissimam legionem Maximiani & Diocletiani imperio in finibus Sedunorum Duce Mauritio, indicauit S. Eucherius, & expressit Gerson. Idque à nobis de alijs propè innumerabilibus Martyribus affirmari potest, qui exemplo Christi obmutescentes coram tondẽtibus & sectoribus, sicut oues ad occisionem duci uoluerunt, præter quàm, quod cum aduerterẽt, silentium ipsum martyrio impedimento esse, tunc enim non solum iussi non tacebant, sed Diuini amoris ardore, & martyrij desiderio inflammati, libertate dicẽdi acribus etiam reprehensionibus adhibitis, aduersarios ad sui

Hom. de SS. Thebæis.

In Ep. ad quendam Cartusianum.

per-

perniciem concitabant, Sed de Martyrio ſuo loco dicemus. De fidei confeſſione hæc nunc ſufficiant.

Altera actio externa fidei eſt, tradere fidē alijs. Hęc non tam videtur propria fidei actio, quàm aliarum Virtutum, vt Iuſtitiæ, in ijs, qui curam habent animarum; aut Charitatis, in ijs qui id ſpontè faciunt. At (ut dixi ſuprà) hic res non tam Theologicè, quàm appoſitè ad uſum explicantur: & certum eſt, explicationem fidei cum tractatione de fide ſine iniuria cuiuſque poſſe cō-
Cicero li. 3. de finib. iungi. Nec ab re noſtra eſt, quod vir ille doctiſſimus de omnibus Virtutibus moralibus dixit, id nos Virtutibus Theologicis accommodare. In omni Virtute inquit, ineſt cura quædam quaſi foras ſpectans, aliosque appetens atque complectens. Quod deinceps etiam cum de alijs Virtutibus agetur, præſtabitur à nobis, & ne quis miretur, monemus hoc loco. Fides ergo foras etiam ſpectat, nempe, lux eſt, vim ſuam longè lateque
2. 2. q. 9. art. 1. diffundens. Et S. Thomas auctor eſt, donum ſcientiæ
1. Cor. 12. quod inter gratis data ponitur ab Apoſtolo, eſſe circa credenda, per quod homo non ſolum ſciat quid credi debeat, ſed etiam ſcit fidem manifeſtare, & alios ad credendum inducere, & contradictores conuincere. Et quanquam non omnes fideles fide Chriſti imbuti, ad alios inſtituendos ſint idonei; multi tamen ſunt, qui id poſſunt, & verò etiam uolunt, & ſi nolint, inducendi sūt vt uelint. Sunt horū duo genera; Aliqui enim huic muneri operam dare debent ex officij ſui & uocationis legibus, ut Paſtores, & Religioſi, qui ſaluti aliorum vacant. His dicitur, ut poſſit exhortari in doctrina ſa-
Ad Tit. 1. na, & eos qui contradicunt arguere. Alij ſunt, qui ad

id propriè non sunt vocati, idonei tñ sunt quippe, quibus fides maior insit quàm in idiotis & vulgaribus quibusq; hominibus; siquidē quibusdā adauget fidē Deus, quales illi erāt quos laudat Apostolus supercrescentis fidei; certè vt ampliore illâ luce non seipsos solum, sed alios etiam erudiant; utrisq; dicitur illud: Parati semper satisfactionem reddere omni poscenti vos de ea, quæ in vobis est fide. Quanquam uerò fidei doctrina concionibus traditur populo; hic tamen de concione nobis sermo non est, sed de alia humiliore institutionis ratione, qua fide imbuuntur rudes & pueri, non tam domi, quod fieri etiam debet à parētibus & maioribus, quàm foris, uel in plateis, compitis, & agris, vel in Ecclesia, tunc cum in usum deducitur illud planè Euangelicum dictum, pauperes Euangelizantur. Concione vberiora ac solidiora cibaria præbentur auditoribus, vixq; in ea de elementis sermonis Dei fieri potest mentio; hac verò plebeia institutione ipsa rudimenta tractātur, & pueris ac rudibus ab institutore quasi à nutrice cibus durior si quis est, molitur prius, & extenuatur, sicq; mansus in ora eorum infertur, quod Apostolo lac est. Et propterea hæc ipsa Institutio à S. Cyrillo paruulorum in Christo lactea introductio nominatur.

2.Cor.10. 2.Thes.1. 1.Petri 1. Matth.11. 1.Cor.3. Præfat. in Catecheses.

Porrò humilioris huius Institutionis duo sunt genera. Vnum est altè petito principio inchoare à primi parentis lapsu, totiusq; humani generis inde consecuta calamitate, & exilio. Deinde cōtinuata serie Veteris Testamēti, explicare qua ratione Deus quamuis hominum scelera seuerissimis supplicijs iustissimè vindicaret; cùm iratus esset, misericordiæ tamen recordatus,

ſignificare initio cœperit, ſe noſtris malis remedium allaturum; ac ſæpius eadem repetita pollicitatione per Patres,& Prophetas, tandem ubi venit plenitudo temporis, miſerit filium ſuum qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem; Verbum inquam Diuinum carnem factum, redemptorem humani generis, propitiatorem pro peccatis noſtris, qui hominem ab exilio in cæleſtem patriam per crucis lignum & mortem ſuis humeris reportaret,ſicq; Euágelizare auditoribus Ieſum, hoc eſt eius ortum ex Virgine,Vitam, prædicationem, miracula,inſtituta,leges,conſilia, paſſionem,mortem, reſurrectionem reliquumq; eius triumphum. Deſcendere ad declaranda Eccleſiæ primordia, propagationem per Apoſtolos,& alios,obita pro Chriſto certamina,reportatas victorias, ingreſſum hominis in Eccleſiam, & in adoptionem filiorum Dei per Baptiſmum, per reliqua Sacramenta progreſſum;ac demum, doctrinam fidei ad ſalutem neceſſariam,vniuerſamq; Chriſtianā diſciplinam,clarè,& explicatè tradere.Hanc ſequebantur antiqui,Patres in catechizādis hominibus,qui adulti ad fidem accederent. Sic ſcribit S. Auguſtinus, qui huius ipſius inſtitutionis pręclarum padigma proponit.Idem factitaſſe Barlaam in pulcherrimo illo catechiſmo quo Ioſaphat regium adoleſcentem Chriſtiana doctrina informat, auctor eſt S. Damaſcenus. Hoc ipſum cum eiuſdem generis hominibus par eſt etiam hoc tempore fieri, & re ipſa fit in utraq; India & Iaponia à noſtris Catechiſtis.

Rom. 1.

Libro de Catechizandis rudibus.

Hiſt. de Barlaam, & Ioſaph. c. 7. 8. 9. & 19.

Secundum catechizandi genus eſt ſimplicius,& breuius, plenum tamen & dilucidum ad rudiorum hominum

num ac puerorum captum accommodatum. Hoc qui vtuntur, Doctrinæ Christianæ capita ordine & magna breuitate comprehensa, Catechismi libello ediscenda suis auditoribus primum dant; post, dum eadem memoriter recitant, humaniter attendunt, eos post inter se committunt, ac mutuis interrogationibus & responsionibus concertantes, excitant, laudant diligẽtes, pręmiolis donant, & quod caput est, singula ita particulatim declarant & sensim, itaq; mansa in aures ingerunt, vt capiant semper aliquid, retineantq; auditores etiam maximè hebetes ac rudes, semperq; seipsis minus ignari domum abeant. Hæc actio nobilissima est, quamuis specie vilis. Id nunc breuiter explico.

De Nobilitate Actionis tradendi Christianam doctrinam, & de difficultatibus incidentibus superandis. Cap. XIIII.

DOctrinam Christi tradere populo non è superiore loco concionatorum more, sed familiariter, & ad magnam vtilitatem audiẽtium, ad speciem nullam Doctoris, opus Ioan.6. sine dubio Dei est; tum, quia hoc est opus Dei ut in illũ credatis, vt ait Dominus; ad fidei autem intelligentiá & fructum pertinet hæc institutio; tum, quoniam actio est magnæ humilitatis illius qui Christi amore ad eam se demittit, & multæ charitatis erga proximum, cui ad salutem necessaria est fides in Deum & Dominum nostrum explicata; nec plerunq; aliam huiusce explicationis occasionem vllam habere solet. Atq; ut nihil dica-

inus de Prophetis, qui palam & ubiq; ad Deum eiusque mandata cognoscenda homines inuitabant, quiq; scholas etiam institutionis suæ aperuerunt multas illis, quos in Sacris historijs Helisæi præsertim & Heliæ temporibus legimus appellari filios Prophetarum, Christus ipse ad quid se dicit constitutum à patre super Sion mõtem sanctum eius, nisi ad prædicandum præceptum eius, & disciplinam? cuius sunt illa verba: Vsquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient, & imprudentes odibunt scientiam, nisi illius sapientiæ Diuinæ, quæ carnem induta, foris prædicat, in plateis dat uocem suam, in capite turbarum clamitat. Et quis accuratius plebeculam, ac idiotas quosq; conuocauit, erudiuit vbiq; locorum, in templo, in plateis, in portecibus, in vicis, in priuatis domibus, in montibus, in agris, & planis, in littore maris, in nauiculis? quis sæpius ac frequentius, quis maiore demissione, charitate, patientia, ita aut aliquando comprimeretur à turbis, quàm Christus Dominus factus homo? & is pauperes quàm charos habuit? paruulos an poterat maiore comitate & gratia excipere? Tanti magistri secuti sunt uestigia Apostoli, quorum vnus, (hoc itidem reliqui) Lac inquit potum dedi vobis, non escam, nõdum enim poteratis. Omnia omnibus factus sum, tanquam si nutrix foueat filios suos; sine dubio docendo. Concionari Episcoporum est, & quidem proprium & præcipuum munus: at simul cathechizare, teste S. Augstino & S. Cyrillo Alexandrino, quorum etiam alter librum disciplinæ huius à se diligẽtissimè conscriptum inscribit de cathechizandis rudibus; alter Institutionem paruulorum edidit.

Lib. 4. Reg. 2.
Psal. 2.
Prou. 1.
1. Cor. 3.
1. Thes. 1.

dit. Catecheses extemporaneas appellat suos libros S. Cyrillus Hierosolymitanus, in quibus explicandis sedulò uersabatur. Et extant multorum Patrum Græcorum & Latinorum explicationes apertæ, simplices, nullo ornatu, magna facilitate, nimirum, ut agnoscas esse rudium & idiotarum catecheses. Hoc ipsum præstabant olim presbyteri & Diaconi, ut S. Augustinus idem affirmat. Nec ab eo subtraxissent se duo Ecclesiæ lumina S. Hieronymus, & S. Gregorius Papa, S. Hieronymus sic scribit ad Lætam de seipso. Ipse, si Paulam mise ris, & magistrum me, & nutritium spondeo, gestabo humeris, balbutientia senex uerba formabo; multo gloriosior mundi Philosopho, qui non Regem Macedonum, Babylonio periturum veneno, sed ancillam & sponsam Christi erudiam, regnis cælestibus offerendã. De Sancto autem Papa Gregorio narrat Ioannes Diaconus; Scholam cantorum constituit, quæ hactenus eisdem institutionibus in sancta Romana Ecclesia modulatur, eiq; cum nonnullis pędijs duo habitacula scilicet alterũ sub gradibus Basilicæ Beati Petri Apostoli, alterũ verò sub Lateranensis Patriarchij domibus fabricauit: vbi vsq; hodie lectus eius, in quo recubans modulabatur, & flagellum ipsius, quo pueris minabatur, veneratione cum authentico Antiphonario reseruatur.

Epist. 7.

Lib. 2. Vitæ S. Gregorij c. 6

Hęc ille. Qui & post dixit: eundẽ omnis ætatis, sexus & cõditionis cohortibus, quæ post illũ voluntariè ad stationes confluebant, tanquam ducem militiæ cælestis arma spiritualia Verbi Diuini suggerere solitum; quod extra concionem interdum fieri opportuit, propter angustias Ecclesiarũ, in quibus stationes habebantur. Idẽ

Cap. 9.

præsti-

præſtitum eſſe ab alijs poſterioribus temporibus, & quidem grauiſſimis viris, qualis fuit Gerſon Cancellarius, multi etiam noſtri temporis Epiſcopi, nobiles viri, & matronæ, ſuperfluum eſt hic commemorare. Religio noſtra profeſſione ſollemni dedicat ſe, ſuoſq; huic muneri; nulla ferè iam eſt in Italia Vrbs celebris, in quam Epiſcopi hanc diſciplinam non induxerint; quod etiam in oppidis & vicis pleriſque quibus paulo diligentiores Parochi præſunt, fructuoſiſſimè fieri cernimus.

Prima difficultas.

Sed incidũt interdum difficultates, quæ vſum Actionis huius impediunt, ac fructum minuunt; quas vt ſuperet catechiſta magnoperè illi inuigilandum. Auditores enim nonnunquam partem aliquam Doctrinæ huius ediſcunt, alias negligunt, nec pergunt, vt cęperant. Hi cogendi ab Epiſcopis, à parentibus, alliciendi precibus, hortationibus, monendi in primis vt intelligant, ſe, ſi non abſoluant, penè inchoaſſe fruſtra, & Doctrinę Chriſtianæ partes ita connexas eſſe & colligatas, ut minimè ab ſeſe diſtrahi poſſint. Ædificium quoddam eſſe intelligas Catecheſim, inquit S. Cyrillus, ac niſi ordine vinculis cõſtringamus ſtructuram, ne quid laxum & hians reperiatur, debile fiet ædificium: ſed eſt operę precium, lapidi lapidem apponi, & angulum angulo cõiungi, atq; ſuperfluis abſciſſis, perfectas ædes efficere. Ad eundem modum adferimus tibi tanquam lapides cognitionis, audire oportet de Deo viuente, audire opus eſt de Chriſto, audire neceſſe eſt de reſurrectione, & alia multa ex ordine dicẽda; ſi uel vnum ex his non perceperis, etiam ſi primorum & ſecundorum memineris, ædificator quidem benè edificat, tu verò debile ac fluxum

Catech. prętatione.

xnm habebis ædificium. Hæc ille.

Sed pergit auditor, at non afficitur; Omnia tunc inquit S. Augustinus, sermone tentanda sunt, quæ ad eũ excitandum, & tanquam de latebris eruendum possint valere: nam & timor nimius atque impediens declarationem iudicij eius, blanda exhortatione pellendus est, & insinuando fraternam societatem, uerecundia temperanda: & interrogatione quærendum, vtrum intelligat, & danda fiducia, ut si quid ei contradicendum uidetur, liberè proferat. Quærendum etiam de illo, utrũ hæc aliquando iam audierit, & fortassis ea tanquam nota, & peruulgata non moueant, & agendum pro eius responsione, ut aut planius & enodatius loquamur, aut opinionem contrariam refellamus, aut ea, quæ illi nota sunt, non explicemus latius, sed breuiter complicemus.

Secunda Difficultas. De Catechizand. rud. c. 13.

Atqui nõ afficitur, quia hebes est auditor. S. Augustinus. Quod si nimis tardus est, & ab omni tali suauitate absurdus & auersus, misericorditer sufferendus est, breuiterque decursis ceteris, ea que maximè necessaria sunt, de vnitate Catholica, de tentationibus, de Christiana cõuersatione propter futurum iudicium terribiliter inculcanda sunt, magisque pro illo ad Deum, quàm illi de Deo multa dicenda.

Tertias Difficultas.

At est fatigatus audiendo. S. Augustinus: Renouare oportet eius animum, dicendo aliquid honesta hilaritate conditum, & aptum rei, quæ agitur, uel valde mirandum, & stupendum, vel etiam dolendum, atque plangendum, & magis de ipso, ut propria cura punctus euigilet: quod tamen non offendat eius verecundiam aspe-

Quarta Difficultas.

asperitate aliqua, sed potius familiaritate cōciliet. Hæc S. Augustinus. Et fortassis huiusmodi est illud quod S. Cyrillus adfert ad auditorem permouendum: Perseueres ait, etiam si lōgo sermone Catecheses producātur; arma accipis contra aduersarias potestates, aduersus hæreticos, & Iudæos, & Samaritas, & Ethnicos, multos habes hostes, multa tela accipe; cum multis hasta concurris, opus est ergo discere quò transfigas.

Præfat. in Catecheses.

Sed maior illa difficultas, cum tædet laboris Doctorem, cum qui aliàs magna animi alacritate humilem hanc & charitatis plenam functionem suscipiebat, nūc lentior est, & frigidior, siue diuturnitate, & paruo ut ipse putat fructu, siue alia aliqua tētatione ab officio hoc Christianissimo fastidio & satietate abalienatus. & huic malo adfert remedium S. Augustinus. Cogitemus inquit, quid nobis prærogatum sit ab illo, qui demonstrauit nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius. Quantumuis enim differat articulata uox nostra ab intelligētiæ nostræ uiuacitate, longè differentior mortalitas carnis ab æqualitatē Dei. Et tamen cum in eadem forma esset, semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, &c. usque ad mortem crucis. Quam ob causam, nisi quia factus est infirmis infirmus, ut infirmos lucrifaceret? Audi eius imitatorem alibi etiam dicentem: Siue mente excedimus, Deo, siue sobrij sumus, uobis; Charitas enim Christi compellit nos, iudicantes hoc, quia unus pro omnibus mortuus est. Quomodo enim paratus esset impendi pro animabus eorum, si eum pigeret inclinari ad aures eorum? Hinc ergo factus est paruulus in medio eorum, tanquam nutrix fouēs filios suos.

Quinta Difficultas.

Ib. c. 10.

2. Cor. 5.

Num

Num enim delectat nisi amor inuitet, mutilata & decurtata verba immurmurare? & tamen optant homines habere infantes, quibus id exhibeant. Et suauius est matri, minuta mansa inspuere paruulo filio, quam ipsam mandere, ac deuorare grandiora. Non ergo recedat de pectore etiam cogitatio gallinæ illius, quæ languidulis plumis teneros fœtus operit, & susurrantes pullos confracta uoce aduocat, cuius blandas alas refugientes superbi, præda fiunt alitibus: Si enim intellectus delectat in penetralibus syncerissimis, hoc etiam intelligere delectet, quomodo charitas, quanto officiosius descendit in infima, tanto robustius recurrit in intima per bonam conscientiam, nihil quærendo ab eis, ad quos descendit, præter eorum sempiternam salutem. Hæc S. Augustinus.

Deniq; res Christo est magnis precibus commendáda ipsius enim est & cogere plebem, puerosque ad audiendum, & sustentare Doctores, fastidioq; vtrosq; leuare. Extat dulcissimus Hymnus Clementis Alexandrini, qui huius exercitationis sicut & magister eius Origenes, & alij eiusdem Gymnasij alumni, principes fuere in Ægypti Ecclesijs; cuius est hoc initium.

Frænum pullorum indocilium,
Penna volucrum non errantium,
Verus clauus infantium,
Pastor agnorum regalium,
Tuos simplices
Pueros congrega
Ad sanctè laudandum,

Syncerè canendum,
Ore innoxio
Christum puerorum Ducem.

Ex quibus verbis intelligitur etiam, hunc doctissimum virum (quod & de Gersone dicitur) ita sese pueris insinuasse, ac miscuisse docendo, ac si vnus ex illis esset. Id quod S. Augustinus etiam persuadet, scribit
Ibid.c.12. enim: Si vsitata & paruulis congruentia sæpè repetere fastidimus, congruamus eis per fraternum, paternum, maternumq; amorem, & copulatis cordi eorum, etiam nobis noua videbuntur; tantum enim valet animi compatientis affectus, vt cum illi afficiuntur nobis loquentibus, & nos illis discentibus, habitemus in inuicem; atque ita & illi quæ audiunt, quasi loquantur in nobis, & nos in illis discamus quodammodo quę docemus. Hæc & plura multo Sanctus Pater.

Occasiones exercendæ fidei. Cap. XV.

Occasiones fidei actionum exercendarum variæ sunt, & multiplices; aliæ faciles, aliæ difficiles, aliæ necessariæ, aliæ propè necessariæ, deniq; alię internæ, aliæ externę. Ex singulis quomodo exercitationis huius fructus percipi possit, breuiter ostendo. Faciles appello occasiones, quas non opus sit diu expectare, aut etiam captare labore & industria, quod præsentes iam sint, modo agnoscantur. Id exemplis ostendo. Actio fidei præcipua est,
Lib.de Agone Christiano, cap 13. supra. ut S. Augustinus tradit, & nos explicauimus in tertio fructu primi fidei beneficij, subiugare animam Deo. Hanc Christianus quisque, certè quisque paulo melior obit

obit sępissimè, modo in id animum vel parum defigeret; nempè, quoties in mentem venit Deus fide cognitus, quem ut Christianus colit, quoties eius seueritas, misericordia, minæ, beneficia, exempla scripta, audita, quoties pungitur conscientia peccatorum recordatione, quoties timore Mortis, Iudicij, Inferni, Dei ipsius, se à peccato retrahi sentit; quoties cogitat de aliquo Christianæ religionis officio peracto aut peragendo, cum recurrit in animum se Christianum esse, & in sanctissimæ Trinitatis nomine baptizatum, ac tali nomine in Baptismo donatum, cum religiosè genuflectit, cum piè tollit in cælum oculos, cum admouet manus pectori, cum signum sibi crucis imprimit, cum Deum inuocat, quod sexcenties facit, cum veneratur imagines Dei, & Christi Domini, cum Deum Dominum vocat, cum Symbolum recitat, cum se, aut alios vt Christianos appellat, cum per Deum, Christum, Euangelium, Baptismum, Eucharistiam, Cōscientiam, Animam suam, Virginem Deiparam, Sanctos Angelos, Beatas animas, sacram professionem, & ordinem aliquid adfirmat, negat, iurat. Audeo dicere, impios etiam Christianos homines cum cruciantur & exeduntur conscientia scelerum, id habere maximè à fide, cum itidem blasphemāt, in fide esse, fideq; eos abuti pessimè; nec enim quia credunt nefarij sunt ac blasphemi, sed quia quem credunt omnia posse, ad eorum libidinem facere nolle, quę posset, ferre ipsi non possunt. Vt vel hinc intelligamus, quàm verum sit quod S. Petrus dixit, fidei lucernam in caliginoso etiam loco lucere. Lucere inquam pijs ad meritum, impijs ad subsidium. Et quam non difficile 2. Petri 1.

ſit,fidei actum efficere modò uelimus,cúm facimus,facere, hoc eſt credere Deo, qui uera dicit, & quia dicit, credere, ad idq; ſtudio aſſueſcere.

Aliud exemplum profero facilitatis eiuſdem ex Sacramentorum Eccleſiæ vſu; Et ne percurram omnia, In Io.c.3. conſideretur Baptiſmus, de quo ſic ſcribit Beda: Spiritualis generatio tota inuiſibiliter agitur, nam videtur quidem qui baptizatur in fontem deſcendere, videtur aquis intingi, videtur de aquis aſcendere;quid autem in illo lauacrũ regenerationis egerit, minimè poteſt videri; ſola auem fidelium pietas nouit, quia peccator in fontem deſcendit,ſed purificatus aſcendit,ſola hoc Eccleſia Mater, quæ generat, nouit; ceterum oculis inſipientium videtur talis exire de fonte, qualis intrauit,totumq; ludus eſſe quod agitur. Hæc Beda. Ergo cum Baptiſmo conficiendo aſſiſtimus,aut honoris cauſa,aut quod ſuſceptoris & adminiſtri muneribus fungimur, quid facimus? aliquid aliud certè quàm ſpectare quod corporis oculis videndum objicitur, nec hoc minus Ethnicus faceret, nempè, fide intelligimus myſterium ſpiritualis regenerationis, Chriſti ſanguinis merita,ſimilitudinem mortis eius, ſepulturę,reſurrectionis, peccatorum remiſſionem, gratiæ Dei, virtutum,ac donorum eius in animã aduentũ,adoptionem filiorũ Dei; fidei. ergo Actio eſt illa functio vniuerſa; quàm bone Deus,quàm multi,quàm ſæpè exercent, & quàm pauci cogitant? quod tamẽ vt actio fidei plena ſit,opus eſſet.

In huiuſmodi igitur actionibus vel ad punctum temporis ad id animus intendatur,& intelligetur quàm faciles ſe præbeant occaſiones multæ,actionem fidei ſua

forma

forma colorandi,& conformandi,credendo nimirum, at non solum,sed simul,quia Deus huius veritatis locu pletissimus est auctor. Addo ad hæc, talem fidei Actionem maximè decere ministros & susceptores Baptismi paruulorum, quòd hi actu fidei careant, & in Ecclesiæ parentumq; fide baptizentur; Ecclesiam referunt ministri,parétum vice adsunt susceptores; sicq; mater Ecclesia suam infantibus (ut S. Bernardus ait) fidem impertit. At quàm indignum est, in ea functione fidem dormire,cuius ipsa dux est,& quasi pro præde sponsione facit? quid simile dici potest de Actionibus fidei ne glectis in sacrificio Missæ & Eucharistiæ vsu, quæ tamẽ vt nemo ignorat, maxima sunt fidei nostræ Sacramenta; & illæ hac occasione nullo negotio obiri possunt. Ser. 66. super Cãtica.

Aliæ sunt occasiones difficiliores, quod non sint in promptu, egeantq; mentis aliqua commentatione, & hæc sunt ex quibus capiũtur. Ante alia pleraq; omnia, quæ Sacris literis continentur, siue sint historiæ, siue Dei laudes, siue vaticinia, siue viuendi præcepta, siue deniq; dogmata fidei, historiæ præsertim,cum vel memorantur,vel audiuntur,vel leguntur, sunt vt materia; sic fidei occasio ijs, qui nullo non sunt ingenio,& in spi ritu progrediuntur. Ad hunc modum S. Augustinus suos instituebat auditores,vt ex popularibus concionibus illius perspicuum est;Exempli gratia, ne contemne rent pauperes & calamitosos homines, quod ij plerunque infeliciter decedant; præ diuitibus ac nobilibus; quorum interdum fortunata mors, & pompa funeris celebris esse solet;Adducit ex Euãgelio historiam Epulonis & Lazari;ponit illis ante oculos vtrunq;: diuitem Serm. 24. de Verbis Domini. Lucæ 16.

illum

illũ purpura & bisso indutũ, & quotidianis epulis saginatũ, pauperẽ verò humi iacentem ante ianuã diuitis, esurientem, & de mensa eius micas requirentem, vlceribus plenum, à canibus linctum; contigit mori pauperem hunc, & auferri ab Angelis in sinum Abrahæ: Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno. De duobus dicite mihi quis est benè mortuus, & quis malè mortuus? Nolite oculos interrogare, ad cor redite, si oculos interrogatis, optimè mortuus est diues, si magistrum vestrum interiorem requiritis, pessimè mortuus est; è contra, attendite illum pauperem, sed nolite oculis, nam errabitis. Fides attendat, cor videat, constituite illum ante oculos vestros iacentem in terra, vlcerosum, cum talem illum reuocatis ante oculos vestros, continuò expuitis, faciem auertitis; cordis oculis videte. Mortuus est, & oblatus est ab Angelis in sinum Abrahæ. Cõcludit. Attendite pauperes, facite bona opera. Quod facitis, quantum bonum sit, nondum videtis, quia & rusticanus quando seminat, segetem non videt, sed terræ credit. Tu Deo quare non credis? Hæc ibi.

Ad hanc normam alia paradigmata construi & fingi possunt: quorum materia sint non solum res Sacris libris contentæ, sed humana omnia quæ in actionem & consuetudinem hominum cadunt, & ab hominibus magni æstimantur; qualia sunt illa tria, ex quibus quasi
1. Ioan. 3. elementis conflatum esse mundum humanum S. Ioannes asserit; Honores, Diuitiæ, Voluptates; circa quæ fides dupliciter versari solet; vel adhibitis similitudinibus & parabolis, quod sæpè faciebat Dominus, vt cum quas diuitias & voluptates humano scilicet sensu existimamus,

mamus, fides Christo Domino auctore, appellare iubet vepres & spinas; quæ nos lucra, & honorabilia, fides apud Apostolum existimat detrimēta & stercora: Huius generis parabolas multas egregiè scribit S. Damascenus in Historia Barlaam. Vel simpliciter & absq; tropis humanorum bonorum naturam ac vires vti fide concipienda sunt, hoc est vti re vera sunt, non vti videntur, explicando, vt diuitiæ hic nullæ, nulli honores, nulla voluptas, omnia hic vanitas, nihil solidum, diuturnum nihil; homo ipse animalium ceterorum Rex, terræ Dominus, in imagine pertransit, eius consilia incerta, conatus irriti, labores inutiles, inania studia; quæ quidem ex parte à Philosophis etiam dicuntur, sed sine fide, splendidè magis, quàm solidè; & mirū est, quantum momentum sit ad omnem rerum humanarum despicientiam hęc ipsa non ratione solum, sed fide Diuina comprehensa serio meditari. Philosophia vnum aut alterum ad relinquēdas diuitias adduxit, ad nuncium mundo remittendum nullum. Fides, Euangelica pręsertim, infinitos, omnis ętatis, sexus, generis, cōditionis; idemque quotidie fieri oculis ipsis cernimus. Quare Solitudines, Eremi, Cænobia, Collegia Religiorum, Virginū Monasteria, sunt quidem fidei soboles, sed simul Actionum fidei stimuli & incitamenta; Id attingit libro de moribus Ecclesię S. Augustinus. Materia similiter huius generis est hominis status, animę immortalitas, ad quam stabiliendam Philosophia sine fide imbecillis; Deus supernaturalis hominis finis, quod nec somniauit Philosophia, beatitudo ultima, vltimum supplicium, de quibus nihil Philosophia, nisi poeticas

Lucæ 8.
Phil. 3.

nugas.

nugas. Hęc cum memoramus, animam ſcilicet non mori, Deum finem eſſe noſtrum, non habere nos hic manentem Ciuitatem, in cęlis eſſe felicitatem ac beatam vitam, quam nec oculus vidit, nec auris audiui, t quid aliud velimus, nolimus, quàm fidem exercemus? Pariter cum teſtamenta condimus, legamus aliqua ad pias cauſas, cum de ſepulchro ſtatuimus, funeris & exequiarum ſumptus pręfinimus, paramus cum nos ad mortem, cum pro mortuis oramus, aut pęnas vltrò luimus, quid aliud verſamus animo, quàm res ita cum fide complicatas, vix vt eas ſine aliqua fidei actione expedire poſſimus?

Ad eaſdem haſce occaſiones pertinet vniuerſę Christi Domini Vitę ac paſſionis meditatio; in hac enim fi-
In Pſ.127. des facem præfert. Vnico ex S. Auguſtino exemplo res erit perſpectior; eſt autem de pulchritudine ſpõſi Christi in paſſione. Sic ait: Sponſus eſt ille, quo nihil pulchrius, qui quaſi fœdus apparuit inter manus perſequẽ
Iſa. 59. tium; de quo Eſaias; Et vidimus eum, & non habebat ſpeciem, neque decorem; Ergo ſponſus noſter fœdus eſt? abſit. Quomodo enim illum Virgines amarent, quę in terra maritos non quęſierunt? Ergo perſequentibus fœdus apparuit, & niſi eum fœdum putarent, non inſilirent, non flagellis cederent, non ſpinis coronarent, non ſputis inhoneſtarent; ſed quia fœdus illis apparebat, fecerunt illi iſta. At cur? nõ .n. habebãt oculos, vnde Chriſtus pulcher videretur. Qualibus oculis Chriſtus pulcher apparuit? Quales oculos quęrebat ipſe Chriſtus quando dicebat Philippo: Tanto tempore vo
Ioa. 14. biſcum ſum, & non me vidiſtis? iſti oculi mundandi

ſunt,

ſunt,ut poſſint videre illam lucem:& leuiter tamen per ſtricti ſplendore, accenduntur amore, ut ſanari velint, & fiant illuminati:nā vt noueritis,quia pulcher eſt Chriſtus qui amatur, audite Prophetam: Speciosus forma prę filijs hominum; Omnes homines ſuperat illius pulchritudo. Quam rem amamus in Chriſto? membra crucifixa, latus perforatum, an charitatem? quando audimus quia paſſus eſt pro nobis, quid amamus? charitas amatior. In alium item Pſalmum adducit primum idē Pater titulum. In Intellectu canticum pro Dilecto. & ait: Nam Dilectus ille viſus eſt à perſecutoribus ſuis, ſed non in intellectu, ſi enim cognouiſcent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. Ad hunc intellectum oculos alios quærebat ipſe, cum diceret: Qui me videt, videt & Patrē. Hæc S. Auguſtinus. Idē dicendum à nobis de alijs Chriſti Domini perſonæ myſterijs; hęc enim omnia ſi transfigurationem vnam excipias, (nec hic loquimur de miraculis aut prædicatione) quam ſpeciem exhibent oculis corporis? nullam plane: At oculis fidei optatiſſimam, iucundiſſimam, maximam. Fide humilitatem Chriſti naſcentis in ſtabulo, eiusq; præſepis incunabula exoſculamur, admiramur ſubiectionem & obſcuritatem annorum triginta, ſuſpicimus paupertatem, & mendicitatem, eius itineribus, laboribus, vigilijs, ſudoribus, ieiunijs, doctrina, miraculis obſtupeſcimus, ingemiſcimus commemoratione moleſtiæ, dolorum, cruciatuum, tormentorum, & mortis eius; ipſam Crucis Chriſti ignominiam & probrum optamus, amplectimur, & cum ſanctiſſimis quibuſq; Chriſti diſcipulis theſauris Ægyptiorum & mundi totius bonis potio

Pſal. 44.

In Pſ. 44.

Io. 14.

ra existimamus Christi improperia. Quare fides est, quę nos in Christi cellaria introducit, illa præsertim, quam informat Charitas; ob id enim ait S. Augustinus, quod si hi fidei oculi tanto Christi splendore perstringuntur, accenduntur amore, vt sanari velint, & fiant illuminati. Et hæc de fidei occasionibus paulò difficilibus; quanquam & hæ exercitatis faciles.

Ibidem.

Necessariæ occasiones sunt, quas præbent illa in quibus ad perfectam Euangelij normam uix uersari potest quis, quin fidem exerceat. Huius generis est obedientia Euangelica; de qua Dominus: Qui uos audit, me audit. Ad hanc regulam obedire nemo potest homini, quin in homine Deũ contẽpletur. Hæc contemplatio à fide est. Eleemosyna similiter ex Christi præscripto ita fieri debet pauperi, ac si Christo fieret. Quod .n. vni ex minimis meis inquit, fecistis, mihi fecistis. Opera misericordiæ Christianorum propria Christo ipsi consecrentur, oportet, vt ab eo recognoscantur in Iudicij extremo die. Hospes eram & collegistis me. Adeo, ut ob hanc causam liberè Patres sic hortentur: Ad mensas uestras Christum suscipite; Præbete modo peregrino Christo hospitium; & quid mirum, cum ipsemet Christus cuidam dixerit; Ceteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti: Et S. Martino: Martinus adhuc Catechumenus hac me veste contexit. Hæc omnia igitur fides dirigit. Qui Sacramenta Baptismi pręsertim & Pœnitentiæ suscipit ad ea fide inducitur; ea dum administrantur, nos submisse ac religiosè gerimus, quia fide intelligimus Deum præsentem nobis nostra scelera condonantem. Plures simul

Lucæ. 10.

Matth. 25.

Ibidem.

S. Greg. Hom. 23. in Euang.

Sulpitius in Vita S. Mart. c. 3.

spi-

ſpiritualem amicitiam iungimus iunctis animis corporibusq;, quod fides tradat: Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Calamitatibus aflicti, ſuſpiramus ad Deum, quia ſcriptum eſt: Cum ipſo ſum in tribulatione. Neceſſariæ occaſiones fidei ſunt etiam illæ, quas habemus cum vel Diuina lege, vel conſcientia ipſa ſtimulante, ad actum fidei edē dum impellimur. Chriſtianorum hominum filij qui Baptizantur infantes, habitum fidei Diuinitus accipiunt, actum nec exercent, nec exercere poſſunt, quòd uſu rationis deſtituantur; hunc igitur cum attingunt, ſi non ſtatim, ſuo certè tempore fidei actione Deum intueri, ad eumq; vt finem & bonum ſuum ſe conuertere, rectę rationi ac Diuinæ Legi maximè conſentaneum eſſe Theologi docent. Et S. Gregorius hoc etiam Chriſtianorum genus, cum dixiſſet ſimile eſſe buxo propter ętatem humile, & viriditate fidei ſolum, non fructu veſtitum, infirmitate eiuſdem ætatis impeditum, addit: ſicut & reliquos Chriſtianiſmi ordines à Deo iuberi verbis Iſaiæ, ut videat, & ſciat, & recogitet, & intelligat pariter. Id docti omnes profitentur in ſcholis, ſed pauci publicè populo tradunt; Officium in primis Parentum eſt, Magiſtrorum, & Confeſſariorum ad quos confeſſionis gratia puerulos adducere ſaltem hanc ob utilitatem, ſeu potius neceſſitatem conſultiſſimum eſt. Occaſio itidē neceſſaria eſt cū fides publicè profitenda eſt ex formula Concilij Tridentini certis temporibus, locis, hominibus. Cum enim ea profeſſio iureiurādo, & Deo teſte cō firmetur, nemo non uidet ad eā actionem integrè ſanctèq; obeundam, non ſufficere externam illam cęremo

Matth. 18.
Pſal. 90.
Hom. 2. in Euangel.
Iſa. 41.

niam, sed requiri præterea interiorem fidem & religionem. Multò magis necessaria occasio censeri debet fidei interioris eius confitendę necessitas, & uis exterior, cum ea à Tyrannis ut abnegetur fides, infertur; aut incidit casus aliquis ex his quos suprà D Thoma auctore dictum est eiusmodi confessionem necessariò postulare.

Propè necessariæ sunt illæ potissimum occasiones, quas adferunt nobis tentationes aut propinquæ, aut remotæ fidem si non abnegandi, conturbandi certè, & infirmandi. tum enim quibusdam placet, Lege Dei cogi nos ad actum fidei tentationi contrarium fortiter exercendum; quod nec ipse ausim negare: quoniam tamen potest etiam tentationis impetus & declinari & eludi alijs cuiusq; generis cogitationibus, idq; sufficiat ad fidem sarctam tectam conseruandam, appellentur in præsentia huiusmodi occasiones propè necessariæ. Propinquæ huius generis occasiones sunt, quas plerunque Diabolus immittit in animum, ut quietam mētem si non deijciat, commoueat, perturbetq;; quibus *illico* resistendum, & prompto ac uehementi in Deum ac Christum Dominum fidei actu uis ea repellenda, hoc est enim: Beatus qui tenuerit, ac alliserit paruulos suos ad petram Quod si perseueret tentatio repetenda tandiu est contraria fides, quandiu illa debilitata frangatur. Idem præstandum, cum tentationis occasionem dant impij uel homines, uel libri; nisi quod hic præterea ab his tanquam ab animæ hostibus & pestibus protinus est recedendum; ne, ut cum Tertulliano loquamur fides Virgo nobis à Christo tradita, & rursus ab Apostolo Christo desponsa ab hęreticis constupretur.

Psal. 136.

De præscriptionibus.

Et

Et quia nec locus postulat, nec institutum, vt hic plura de dignoscendis hæreticis, disseram & legi possunt hac de re egregiè apud alios scripta, id solum dixerim, illos Patribus hæreticos esse, qui doctrinis nouis in Ecclesiá inuehendis student; Et dignum Tertulliano dictum illud est: Qui estis vos? Vnde aut quando venistis? & sensus S. Augustini præclarus: Tenet me in Ecclesia Catholica ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oues suas Dominus commendauit, usq; ad præsentem Episcopum successio Sacerdotum. Et ille alius: Sponsa petit à sponso, ut dicat, ubi cubet, ubi pascat in meridie. Quid significat meridies? Magnum feruorem magnũque splendorẽ; ergo notum fac mihi, qui sint sapientes tui, spiritu feruentes, doctrina fulgentes Remotæ autem huius generis occasiones fidei sunt, conuictus, & cum infidelibus cõsuetudo, vel in eadem domo, quod periculosum est, vel in eadem Ciuitate, non quidem in rebus fidei, sed in alijs; qua in occasione nulli dubium est, quin Christianus bonis in Christum Dominum fidei cogitationibus sese armare ac communire debeat, indeq; ad uerum Deum fide & religione colendum sese excitare. Sic monebat Iudęos in Babylonẽ abductos Propheta. Visa ait turba, dicite in cordibus vestris: Te oportet adorari Domine. Angelus enim meus vobiscum est: ipse autem exquiram animas vestras.

Libr. de præscipt. contra hęreticos.

In Psalmo cõtra partẽ Donati, versus medium.

De Verbis Domini Ser. 50.

Cant. 1.

Baruc. 6.

Occasiones internę fidei multę sunt & crebrę. Quid est aliud recognoscere animã hominis à Deo creari, corporiq; immitti, quam fide cõcipere Deum creatorem? Quid est hominem factum esse ad imaginem & similitudinem Dei, nisi confiteri in vnius animi triplici facul

tate

tate Deum vnum & trinum? Peccatum cur intelligitur esse id quod est, nēpe, res in seipsa fœdissima, inquinatissima, pessima; qua Deo nihil execratius, nihil iniuriosius, proximo inimicissimum, ac pestilentissimum documentum, peccatori ipsi effera uis ac tyrannis, immanitas barbara, extrema pernicies, animæ perditor? nisi, quia id fides tradit? id clamat sanguis Christi adeo copiosè pro peccatorum humanorum expiatione profusus? Gratia Dei in animis iustis tamquam sol Angelorũ oculis ac cælis ipsis emicans, tam multarum Virtutum & donorum Diuinorum ornatus quo ijdem admirabiliter collustrantur, quid sunt aliud, quàm Christianæ fidei opes ac thesauri? Eandem fidem animo non dormitanti obijciunt, ac inculcant tam multa magnaq; Diuina sũbsidia, quæ intro Deus in animos hominum subinde submittit: lumina nimirum, motiones cordis variæ, sed opportunæ, & appositę. De quibus Apostolus:
2. Cor. 5. Siue mente excedimus, Deo, Charitas Christi urget
Rom. 8. nos. Qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. ipse *spiritus* postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, per
2. Cor. 1. exhortationem qua exhortamur & ipsi à Deo, & simi-
Psal. 15. lia multa. Huc spectant Dauidica illa: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper quoniam à dextris
Psal. 84. est mihi, ne commouear. Audiam, quid loquatur in me
Psal. 55. Dominus Deus. In me sunt Deus vota tua. Nec dubitandum est, quin Deus hoc ipsum si non semper, interdum saltem expectet ab homine, quem inuisit, & mouet, nimirum recognosci se ac coli, non solum gratiarum, sed fidei etiam religiosis actionibus. Et sanè Dauid cum de excessu suo ac de Diuinis fauoribus loquens, se

ad

ad agendas gratias comparat: Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi? præmittit actionẽ fidei qua tãquam aditum ſibi aperit ad reliqua: Credidi propter quod locutus ſum. Immò auctor eſt S. Gregorius, ſanctam mentem prius liquefactam ſponſi præſentis amore, poſt eius abſentis deſiderio afflictam, prædicatorũ verba, hoc eſt, fidei doctrinam in Scripturis Diuinis ſuſcipere, & eis quandiu à Christo exulat, eiuſdẽ quem quærebat amore intendere. Et hoc eſt illud Apoſtoli: Per conſolationem Scripturarum. Pſal. 115. Cap. 5. in Cantica. Rom. 15.

Reſtant pauca de Externis occaſionibus fidei. Hæ accipiendę ſunt à rebus, quæ extra nos ſunt, & in ſenſus noſtros cadunt; ab vnoqueque pro ingenij facultate, & exercitatione. Terra fidei actionum æquè (ut ita dixerim) ſeminarium eſt, ac herbarum, & ſtirpium; in eius centro carcer eſt reproborum, & æterni incendij inextinguibilis fornax. Prope eſt purgatorius ignis, quo expiantur iuſtorum hominum animæ ad tempus. Eſt & tertium receptaculum puerorum ſine Baptiſmo decedentium. Eius ſuperficies ſedes eſt hominum in ea à Deo collocatorum, vt prædicauit in Areopago S. Paulus, ut quærant Deum ſi fortè attrectent eum, quia non longè eſt ab vnoquoq; noſtrum. At ex tanta mortalium multitudine quàm pauci eum agnoſcunt? ex his qui agnoſcunt, quàm pauci colunt, quàm pauci auſcultant? horum pleroſq; cum præcipites in infernum ruere Dei filius intueretur, miſericordia motus, humanam carnem induit, in terris viſus eſt, & cũ hominibus conuerſatus eſt; ac in ea quam ſuſcepit carne, quid non dixit, egit, tentauit, quid non pertulit aduſq; mortem, & Act. 17.

probrum Crucis, vt hominem ad æternam ſalutem inſtitueret, ut redimeret à ſeruitute Dæmonis & inferni, vt Eccleſiam, hoc eſt ſuam Rēpublicam ordinatiſſimá, ſanctiſſimam, pulcherrimam conſtitueret, atque formaret? quam per Apoſtolos longè lateq; propagatam per vniuerſum terrarū orbē diſſeminauit, hodieq; in Indijs vtriſq; diſſeminat. Hæc ipſa Eccleſia Chriſti Domini inſtituta, & placita, Eccleſię Ritus, cęremonię, leges, officia, magiſtratus, iudicia, ſacramenta, doctrina, doctrinā tradendi ratio, diſciplina, quicquid deniq; boni in Eccleſia eſt, quicquid etiam mali in eam inuehunt mali homines, quicquid aduerſus eam miſcent, & moliuntur Hæretici, Infideles, Turcæ, aliaq; innumera ac infinita huiuſmodi exempla, quàm uaria, multiplex, ampla, copioſaq; materia ſunt fidei, cum in hunc finem paulò attentius conſiderantur? Ridebant olim antiqui Philoſophi nonnulli, cum in homines incurrebant, ſtomachabantur alij, & plorabant, ſed uanè ac ridiculè prorſus, nihil minus intelligentes quàm cur riderent, plorarentue; Chriſtianis ſimul ridenda ac deploranda hominum in Chriſtum verè credentium malitia ac amentia eſt; qui cum tam facilè bene viuendo vitam beatiſſimam per Chriſti gratiam aſſequi poſſint, malint malè viuendo laborioſèq; vitia ſectando, tanta cum difficultate peſſimè perire, gratiſq; nec niſi vt ſuas voluntates expleant, ſupplicia mercari ſempiterna; Hoc ſi volumus, aſſiduè habemus ante oculos, ut ſi non aliud, noſtram certè ſe miſepultam fidem ſuſcitemus. Conuertantur etiam oculi ad pauperes iſtos pannoſos, obſitos, circumforaneos, quorum in horas audimus gemitus, aſpectibus

occurrimus:hi quid magis clamant quàm fidem?homines vt ſtipem largiãtur per Deum, per ſuperos omnes, per ſingulos, per fortunam eorum, parentum etiam vita functorum, per Chriſti merita, per paſſionem, & crucem, & mortem, per amorem Dei in primis compellãt, implorant, obteſtantur; vt flectant homines, mouent totum cælum, & myſteria fidei omnia; & nos iſtis clamoribus indormimus ita, vt nec forte ſtipem demus illis, certè vix fidem exercemus nobis. Iam verò Baſilicæ Chriſtianæ Deo Diuiſq; ſacratæ, campanarum turres, erecta Crucis trophæa in faſtigijs Eccleſiarum, in ſummis ædium ſacrarum culminibus, in plateis, in collibus ac ſummis montibus, Simulachra, tabulæ, picturæ ſacræ tam multæ ac uariæ ubique locorum, an non ſunt omnia noſtræ fidei indicia teſtatiſſima? Audio Infidelem ad Chriſtum conuerti; Hęreticum redire ad Eccleſiam; Gentes in remotiſſimas penetrare quotidie felicius Euangelium Chriſti; Cerno ipſe Infideles, Hæreticos, Apoſtatas, Schiſmaſticos, ſimulque intelligo, me non mihi dimiſſum, ne ruerem in errorem, gaudeo; gratias Deo ago, & ſi volo, ac cur nolim? fidem meam etiam excito. Benedic anima mea Dominum (dicit Dauid) & omnia quæ intra me ſunt nomini ſancto eius. Non ſolum Spes, Charitas, reliquaque Dei dona, quæ intus ſunt in anima, ſed ſimul etiam Fides, ſubſtantia ſperandarum rerum, & fundamentum omnium Diuinorum munerum. Nunquam finis eſſet, ſi omnes quæ ſunt in terra fidei occaſiones eſſent recenſendæ. At de Cæli, ſyderum, reliquorumq; omnium quæ ſublimè feruntur aſpectu, quid dicam? Apoſtolus

Pſal. 102.

Hebr. 5.

refert de quibusdam sine dubio Christianis, eos habere sensus exercitatos; hos qui habent, nullo negotio fi-
Psal. 18. dem è Cælis ipsis euocant: Cæli enim enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum. Ergo ad Cæli conspectum gloriam Dei, potestatemq;
Ibid. eius prædicant. Vident Solem, aiunt statim: In Sole posuit tabernaculum suum. Lunam, stellasq;, illud venit
Lucę 21. in mentem: Erunt signa in Sole, Luna, & Stellis. Stellę cadent de Cælo: Virtutes cælorum commouebun-
Hebr. 13. tur. Intelligunt illud Apostoli: Non habemus hic Ci-
Philip. 3. uitatem manentem, sed futuram inquirimus. Et, Conuersatio nostra in Cælis est, vnde & Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum. Spectant
Matth. 17. nubes, recolunt illud: Et Nubes lucida obumbrauit. Et,
Actu. 1. Nubes suscepit eum ab oculis eorum: Quem & nubes
Lucæ 21. nobis restituet: Videbitis filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & maiestate. Aues vi-
Psal. 54. dent per aëra volantes, occurrit illud: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?
Lucæ 8. Vel certè illud: Volucres cæli Diaboli, principes tenebrarum harum, & mundi huius crassi ac tenebricosi Rectores. Et his similia multa. Ac de occasionibus Fidei dictum est satis.

Indicia

Indicia firmæ fidei, Actionumq́; eius exempla nonnulla. Cap. XVI.

EST hoc loco aduertendum, nos hic nõ agere de fide, quam appellant, miraculorum; quamquam enim operatio Virtutum quę ab Apostolo in numero gratiarum gratis datarum ponitur, sit effectrix miraculorum, quæ à Deo ac sanctis hominibus patrantur; solent tamen miracula in fidem etiam tamquam in causam referri. Si habuero inquit Apostolus, omnem fidem, ita vt montes transferam, &c. nimirum, quia vt S. Thomas scribit, ordinantur illa ad fidei confirmationem, & procedunt ex Dei omnipotentia, cui fides innititur. Deniq; vi fidei exprimũtur, & foras prodeũt; nihil tamẽ est, quam ob rẽ hic huius fidei exempla ponamus: tùm, quod & Sacræ literæ, & Historię Ecclesiasticæ omnes his plenissimæ sunt; tùm, quod ad Virtutis exercitationem quam vnam spectamus, illius generis exempla non multum faciunt; tùm postremò, quia (ut obseruauit S. Chrysostomus) Christus Dominus, tãquam minimam fidei partem posuit montes transferre: comparauit enim grano sinapis, quod est minimum. Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi, & transibit. Tractemus igitur de ea fide, de qua hactenus, & ad eius vsum quæramus exempla, designemus indicia.

1. Cor. 13.

2. 2. q. 178. art. 2. ad 5.

Hom. 32. in 1. ad Corinth.

Matth. 17.

Primũ fidei perfectę indicium est Simplicitas, & omnis disquisitionis ac curiositatis abdicatio. Hac Duce fide pręstitit obedientiam Abraham pater omnium (Primum Indiciũ.)

Rom. 4. credentium dictus ab Apostolo. Hac caruit Moyses ad
Num. 20. aquas contradictionis, grauiter propterea castigatus
3. Reg. 13. à Deo; sicut & ille Propheta Betel, qui auctor fuit alteri Prophetę Diuinum pręceptū interpretandi, potius quā curādi. Non immoror in his, & multis alijs quę in Scriptura passim occurrunt. Vnum illud prætermittendum non est, quod Magi Christum infantem venerati, reli-
Matth. 2. querunt nobis. Scribitur enim de his: Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem. per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Considera ait S.
Hom. 8. in Matth. Chrysostomus hoc loco, Magorum fidem, qui in nullum hinc scandalum commouentur, sed ad cuncta acta obedientes permanent atque flexibiles, nihilq; omninò turbantur, neq; secum disputant dicentes: Si magnum quiddam esset hic puer, & potentiæ aliquid obtineret, nobis adoratoribus eius quid opus esset fuga, occultusq; discessus? cur enim qui palam & liberè venimus, nec tanti populi fragorem, nec Tyranni furorem pauentes, quasi exules quosdam ac fugitiuos Angelus ciuitate propellit? Verum nihil omninò tale vel ore proferunt, vel mente concipiunt. Hoc est enim fidei insigne, vt absq; controuersia vlla obediant imperanti; nec vllam rationem exposcant imperij. Hæc ille. Eandem sententiam habet idem in illa verba Psalmi:
Homil. in Psal. 115. Credidi propter quod locutus sum. Et in illa: Mei au-
Psal. 36. tē penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei, quia zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns. Et ac si à duobus Vatibus hęc dicerentur, ait de posteriore. Vide quantum sit periculum res fidei permittere humanis rationibus, non fidei, si is fuisset in fide fir-

mus & constans, non hæc fuisset locutus, non fuisset perturbatus, non commoti essent pedes eius, non essent propemodum effusi gressus eius. Sed non ita ille, scilicet ille prior, sed stans supra petram non tumultuabatur, non turbabatur, prædicabat constanter: Credidi propter quod locutus sum. Ego dixi in excessu meo. Hic fidei splendor rursus apparet, quod ne magnitudo quidem calamitatis eum præcipitem dederit in desperationem. Eiusmodi enim res est fides; est quædam sacra anchora, quæ vndiq; sustentat mentem, quæ ei adhæret. Et nunc maximè ostenditur, quando in maxima rerum difficultate ei persuadet, qui illa est præditus, vt bonam spem expectet, expulsa turba ratiocinationum. Hæc ibi. Quę non iccirco scripta sunt, quod ea quæ fides docet, rationi consentanea non sint, (sunt enim maximè,) sed quoniam cum suprà rationem sint, satius sit ea simpliciter vti proponuntur amplecti & credere, quàm eorum causas superflua commentatione nostris ratiocinationibus aut subijcere, aut dimetiri velle. Ceterum Pastores & Doctores, quorum est alios instituere siue fideles siue infideles, rationes illas quibus nostræ fidei probabilitatē probent alijs, promptissimas habeant, oportet, ut parati sint omni poscenti rationem reddere eius, quæ in ipsis nobisq; est fidei.

Alterum Indicium fidei est, Diuinas reuelationes si fieri possit, præ fidei amore sponte reijcere, etiam oblatas & præsentes; non quod illæ contemnendæ sint, quamuis examinandæ diligenter, sed quod tum iudicet homo præferendam fidem obscuram euidenti notitiæ, malitq; potius quàm naturali sciendi cupiditati satisfacere, Secūdum Indiciū.

tisſacere, ſcipſum in ea mentis voluntaria deditione, qua iam ſe per fidem Deo deuouit, continere ſemper. Exempla duo adfero. Primum eſt Alfonſi primi Luſitaniæ Regis ſanctiſſimi; hic cum in caſtris eſſet aduerſus innumeram multitudinem Saracenorum, audiuit a viro Religioſo, & ſexaginta ſex annorum, probatæ ſolitudinis, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum certa quadam hora poſtridie ſeſe in eius conſpectum daturum, ab eoq; auditurum ipſum de Victoria ac poſteritate ſua gratiſſima nuncia, preſto tantum eſſet, cum vocaretur; paruit Rex, & quę ſecuta ſunt, ipſe poſtea ſic manu ſua ſcripſit: Egreſſus extra caſtra, vidi à parte dextera verſus Orientem micantem radium, & paulatim ſplendor creſcebat in maius, & dum oculos ad illam partem efficaciter pono, ecce in ipſo radio clariori Sole, ſignum Crucis aſpicio, & Ieſum Chriſtum in eo crucifixum, & ex una, & ex altera parte multitudinem iuuenũ candidiſſimorum quos ſanctos Angelos eſſe credo; quam viſionem dum video, depoſito enſe & ſcuto, & depoſitis veſtibus & calciamẽtis, pronus in terram me proijcio, lachrymiſq; abundè miſſis, cępi rogare pro cõfortatione meorum vaſſallorum: dixiq; nihil turbatus: Quid tu ad me Domine? credenti enim fidem vis augere? melius eſt ut te videãt infideles, & credãt, quàm ego, qui à fonte Baptiſmatis te Deum verum, filium Virginis & patris ęterni agnoui, & agnoſco. Erat autem Crux mirę magnitudinis & eleuata à terra quaſi decem cubitos. Dominus ſuaui uocis ſono quam indignæ aures meæ ſuſceperunt, dixit mihi: Non vt fidem tuam augerem, hoc modo apparui tibi, ſed vt roborarem cor

tuum

tuum in hoc conflictu, & initia regni tui suprà firmam petram stabilirem; Confide Alfonse, nó solùm hoc certamen uinces, sed & omnia alia, in quibus contra inimicos Crucis pugnaueris. Hæc ibi. Quæ felicissimo exitu confirmata sunt omnia; scripta sunt autem anno Domini millesimo centesimo quinquagesimo secundo, tertio Kal. Nouembris, & adhuc in celeberrimo monasterio Cisterciensium à S. Bernardo instituto, & ab ipso Alfonso Rege liberalissimè fundato (Monasterium de Alcobaz dicitur.) asseruatur Diploma Regium, sigillo Regis, Episcoporum & Principum Regni præclarè obsignatum. Ex qua historia illud perspicuum est, Christum Dominum quamuis ad erigendum ac roborandum Regis animum ab eo uideri uoluit oculis corporis, probasse tamen pietatem ac fidem eius, oblectatumque ea Regis uoluntate, qua ut fidem, in natiua sua obscuritate seruaret, ipso se Christi aspectu priuare paratus erat.

Alterum exemplum est Vgonis Lincolniensis Episcopi sanctissimi, qui ante trecentos annos Virtutibus pastoralibus ornatissimus apud Anglos floruit. De eo sic Surius ex antiquo scriptore. In Villa quadam Sacerdos erat vitæ valde dissolutæ, quem hoc ordine Diuina bonitas ad pœnitentiam vocauit; Celebrans ille Missarum sollemnia, manibus cœpit indignis Regem tractare maiestatis; cumq; ad illum venisset locum vbi hostia frangenda erat, sanguis protinus emanauit; territus ille, vitam mutauit in melius; cunctisq; audire volẽtibus, factum publicauit; Accidit autem Beatum Vgonem per eam villam iter facere, sacerdotemq; accersitum, Tomo. 6.

tum, non propter miraculum, sed ob vitæ sanctitatem, de quibusdam spiritalis vitæ studijs interrogare; Tanta enim pœnitentiæ austeritate pristinam vitam iam correxerat, vt sanctum eum fama cunctis proclamaret; cumq; sancto Episcopo narrasset prodigium, quod ipsi acciderat, hortatus est eum, vt cruorem ipsum tanquam veritatis testem inspiceret, sed penitus non acquieuit; quin immò famulis suis idem suggerentibus, ita fertur respondisse: Habeant ipsi signa infidelitatis suæ, nobis autem qui verè credimus sub speciebus Sacramentalibus Verum Corpus & sanguinem Christi contineri, signa quid proderunt? Quosdam etiam abire volentes vt viderent, durius obiurgabat, quod non deuotione sed curiositate id facerent, siquidem scriptum nouerat: Ioã. 20. Beati qui non viderunt, & crediderunt Hæc ibi.

Tertium Indiciũ. Tertium Indicium affine est superiori. Cum quis ita se in fide confirmatũ sentit, ac stabilem, vt vix sibi videatur posse se vnquam ab ea vlla ratione dimoueri; quod fortassis donum est Spiritussancti, inter eius fru- Galat. 5. ctus ab Apostolo recensitum fidei nomine. Hoc dona- Lib. 1. Recognitio. tum fuisse S. Clementem, cum S. Petrum de Christo disserẽtem audiret, intelligitur ex his quæ scribit ipsemet ad hunc modum: Deo gratias ago inquit, qui vt optaui institutus sum; ac certò scias (Petre) fieri non posse, ut dubitem de his quæ ex te audiui de Christo Propheta, etiá si tu ipse aliter doceres, & me in aliam fidem transferre conareris; Hoc enim mihi certum est, eum qui doctriná hanc de uero Propheta acceperit, non posse de hac ueritaté ultra dubitare. Ad hæc Petrus: Gratias ago Deo, & pro salute tua, & pro quiete mea; ualde enim delector,

quia intellexisse te uideo, quanta sit Christianæ Virtutis magnitudo; & in eo, quod ais, ne si ego ipse cupiam, quod absit, possim te transuertere in aliam fidem. Hęc ibi Hac de firmitate accipienda sunt uerba illa S. Pauli: Sed licet nos, aut Angelus de Cęlo, Euangelizet uobis, praeterquàm quod Euangelizauimus uobis, Anathema sit. Hac excelluerunt Martyres omnes, illi pręsertim, qui non solum tormentis, sed nec blanditijs, nec quorumcunq; bonorum terrenorum certa spe ac pollicitatione adduci vnquam potuerunt, vt tantillum de fidei integritate ac seueritate saltem simulando, remitterēt. Galat. 1.

Quartum Indicium sunt Actiones illę, quarum quidem originem fidem esse non cernimus oculis, ipsas tamen naturę nostræ uiribus ita superiores esse intuemur, ut non nisi à supernaturali virtute fidei profectas esse, certò intelligamus. Exempla sint primùm in Martyribus illis, de quibus narrat Eusebius, & alij, Antonini Veri temporibus, cum accepissent, aut etiam vidissēt aliquos è Christianis Confessoribus imbecillitate animi, ac fidei, à Christo defecisse, ita affectos fuisse mœrore, vix vt præ tristitia illa dolores quos in cruciatibus maximos perferebant, sentirent; nec ait Aymo, gratum illis erat iter ad Dominum, si pars membrorum suorum de Ecclesia rapta à Diabolo diriperetur. Sed sit hęc mœroris ex fidei fonte manantis historia. Adfero patientiæ & lætitiæ ex eodem deductum exemplum, quod etiam nunc plerunque accidit in hominibus perfectionis studiosis, cum repentè amicis charisque hominibus destituuntur; sat erit refricare memoriam obitus S. Malachiæ apud S. Bernardum; quem vbi descripsit, sic- Quartum Indiciū. Euseb. lib. 5. hystor. c. 2. & 3. Niceph. li. 4. c. 16. 17. & 18. Aymo lib. 5. c. 2. & 3. In Vita Malach.

ait: Non eſt mutatus vultu Malachias, ſed ipſe mutauit omnes; mirum in modum gemitus & luctus omnium ſubito conquieſcit, mutatur in gaudium mœror, planctum cantus excludit, Effertur, feruntur in Cælum voces, infertur Oratorio Abbatū humeris, Vicit fides, triumphat affectus, res in ſuum deuenit ſtatum, cuncta geruntur ex ordine, cuncta ex ratione procedunt; & reuera quid rationis habet immoderatius plangere Malachiam, quaſi non ſit pretioſa mors eius, quaſi non ſit ſomnus magis quàm mors, quaſi non ſit mortis portus, & porta vitæ? Egó ne fleam, qui fletum euaſit? ille tripudiat, ille triumphat, ille introductus in domum Domini ſui, & ego eum plangam? Cupio mihi hæc, non illi inuideo. Hæc S. Bernardus. Cum quo verè dicimús: Vicit fides, quandocunq; eius qui nos afficit ſiue mœror, ſiue lætitia, Deus ipſa cauſa eſt.

Quintum Indiciū.

Accedat Quintum Indicium fidei. Cum facilè, & ad rem ex his quæ fide cognoſcimus, conficimus id, quod ad præſentem animæ vtilitatem neceſſarium, aut opportunum eſt. Huius in omni genere ſunt exempla varia ac multa, & ex capite de fidei occaſionibus aliqua peti poſſunt. Hic occurrit illud de S. Martino ex Sulpitio. Quodam die præmiſſa præ ſe, & circumtectus ipſe luce purpurea, quo facilius claritate aſſumpti fulgoris illuderet, veſte etiam regia indutus, diademate ex gemmis auroque redimitus, calceis auro illitis, ſereno ore, lęta facie, ut nihil minus quàm Diabolus putaretur, oranti in cellula aſtitit, Cumq; Martinus primo aſpectu eius fuiſſet hebetatus, diu multumq; ambo ſilentium tenuerunt; tum prior Diabolus: Agnoſce inquit Marti-

In Vita S. Martini, cap. 36.

ne,

ne, quem cernis, Christus ego sum; descensurus ad terram, prius me tibi manifestare uolui. Ad hæc cum Martinus taceret, nec quicquam responsi referret, iterare ausus est Diabolus professionis audaciam: Martine, quid dubitas credere, cum uides? Christus ego sum. Tum ille reuelante sibi Spiritu vt intelligeret Diabolum esse, nõ Dominum: Non se inquit Dominus Iesus purpuratum & diademate renitentem venturum esse prædixit: Ego Christum nisi in eo habitu formaq; qua passus est, nisi Crucis stigmata præferentem venisse non credam. Ad hanc ille uocem statim ut fumus euanuit; cellulamque tanto fœtore compleuit, ut indubia indicia relinqueret, Diabolum se fuisse. In narratione hac Sulpitij palã est, S. Martinum adiutum quidem Diuinitus fuisse ad laruam Diabolo detrahendam, ea tamen potissimum ratiocinatione, quam fides Euangeliumq; dictauerant, illudq; in primis quod est in Actis Apostolicis: Sic ueniet quemadmodum vidistis eum euntem in Cælum, & quod Dominus ipse prædixit: Tunc parebit signum filij hominis in Cælo. Innumera exempla alia ex Sacris literis & historijs produci possunt, sed non est necesse; & quisque paulo exercitatior in actionibus uirtutis, in seipso quotidie experitur, quid, quantumue in tentationum præsertim periculis aduersus quosque spirituales hostes hominis, exsuscitata fides ualeat. Sed quoniam perfecta fides ratiocinationes uti diximus, præ simplicitatis fidei studio repudiat, nimirum, quia una Dei dicentis auctoritate satis se firmam tutamque reputat, quæret fortasse quispiam, unde cõstet nobis id quod credimus Dei auctoritate dictatum esse. Et Re-

Act. 1.

Math. 24.

ſpondetur breuiter id quod etiam ante ſignificatum eſt, conſtare id nobis unius Romanę ac Catholicę Ecclesię teſtimonio, ab uno enim Romano Pontifice, tanquam vero legitimoque S. Petti ſucceſſore, poſtulandum & expectandum, ut confirmet fratres; quandoquidem fidei Cathedram nunquam defecturæ accepit à Chriſto; Illudq; S. Cypriani dictum animo perpetuò infigendum. Primatus Petro datur, vt vna Chriſti Ecclesia, & vna cathedra monſtretur. Terminus igitur diſquiſitionum ac ratiocinationum noſtrarum in fidei dogmatibus ſit vna Petra Petri, Romana inquam Sedes, ad quam ſcrupuli cogitationum omnes, omnesq; maiores aduerſus fidem tentationum machinæ, fortiter allidantur, & confringantur. Ad hanc eandem normam diſcernantur, & dirigantur reuelationes, ſi quæ nobis nec optantibus, nec cogitantibus aliquando acciderint, eæq; demum admittantur, quas Eccleſia probarit, reijciantur quas illa reiecerit. Qua de re cum ſpiritualibus viris, & quibus Sanctæ Eccleſiæ ſenſus ſit planè notus ac perſpectus, agendū eſt, eorumq; iudicio ſtandum, quandiu ex ipſa Petri Cathedra ſi ita res poſtulet, quid tenendum ſit, conſtitutum intelligatur.

Lib. de vnitate Eccleſiæ.

Hac de re plura ſcripſi in Tertio libro de Diſciplina, aliqua adhuc dicturus poſt, cum de Prudentia diſputabitur. Hæc de fide.

De

De Dei Timoris Actionibus, Occasionibus, Indicijs. Cap. XVII.

EX fide nasci timorem Dei, colligit S. Thomas ex illis S. Iacobi verbis: Dæmones credunt, & contremiscunt. S. Basilius ex eo, quod fides Dei iustitiam, & iudiciorũ eius momenta consideranda proponit. Iccirco S. Augustinus: Cœpit aliquis credere diem iudicij, si cœpit credere, cœpit & timere. Quare consentaneum est, ad ea quæ dicta sunt de Actionibus fidei, aliquid addere de Actione Timoris. Quamuis enim propriè Timor Virtus non sit, Virtutis tamen effectus, & via ad Virtutem est, præter quàm quod donum est simul Spiritussancti.

2. 2. q. 7. art. 1.

Iacobi. 2.

Regul. breu. Inter. 20.

In Epist. Io. tract. 9

Timoris igitur de quo agimus gradus & Actiones aptè distinguit S. Augustinus. Ex cuius verbis natura etiam & vis Timoris haurietur. Dignamini ait aduertere. Aliqui propterea tantum timent, ne aliquid mali in terra patiantur, ne illis ægritudo accidat, ne damnum, ne orbitas, ne alicuius amissio chari, ne exilium, ne damnatio, ne carcer, ne aliqua tribulatio, propterea timent, & tremunt. Hæc ille. Hic primus est gradus Timoris Dei. Nec est iste timor ille mundanus, quem malum esse affirmant Theologi, propterea quod per illum homo innititur mundo tanquam fini, ac Deo posthabito, quidlibet facit, ne mundi mala incurrat; hunc enim arcet à nobis Christus, cũ ait: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus. Hunc non solum non amplectendũ, sed formidandum maximè suadet S. Nazianzenus. Nihil

In Psal. 127.

S. Thom. 2 2. q. 19. ar. 3.

Lucæ 12.

Oratione Prima de Pace.

hil perinde timendum est, quàm ne quid magis quàm Deum timeamus. Quanquam autem is qui damna ab S. Augustino numerata extimescit, mundanus videtur, mundanus tamen omninò non est, cum ea extimescit, ne Deum offendat, aut certè ne peccet. Et quædam censetur attritionis species, quamuis infima à peccatis quempiã velle prorsus animũ cohibere timore huiusmodi malorum, quæ non dubitat à Deo ad vlciscenda peccata peccatoribus infligi. Est igitur timor hic de quo S. Augustinus loquitur, primus gradus timoris seruilis. Propterea enim addit: Adhuc timor iste non est castus. Sequitur secundus in hæc verba: Adhuc audi: Alius nõ in hac terra pati timet, sed gehennam timet, vnde terruit te Dominus. Audistis cum Euangelium legeretur: Vbi vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur. Audiunt hæc homines, & quia verè futura sunt impijs, timent, & continent se à peccatis; habent timorem, & per timorem continent se à peccato; timent quidem, sed non amant iustitiam. Et hic est alter gradus seruilis timoris. Hoc autem quod ait: Sed nõ amant iustitiam, intelligitur eos non induci in odium peccati amore iustitiæ. Proinde sequitur S. Augustinus: Cum autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo iustitiæ, & incipit quod durum erat, amari, & dulcescit Deus, & iam incipit homo iustè viuere propterea, non quia timet pœnas, sed quia amat æternitatem. Exclusus est ergo timor à charitate, sed successit timor castus, secundum quem debemus intel-
Psal. 127. ligere: Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambu-
Psal. 32. lant in vijs eius. Hic etiam timor Sanctorum appellatur,

&

& timor filiorum Dei: Castus autem, quod sit similis timori Sponsæ aduersus honestissimum & amantissimum coniugem. Mal. 1. Psal. 18.

Effectus timoris Domini multi sunt. Primus est acuere intellectum ad Dei iudicia, iustitiamq; considerandam, ex quo fit, vt simul attendat diligenter homo sibi ipsi, penitusq; se penetret, peccataq; etiam minima accuratè inquirat, ac deprehēdat; hoc est enim illud tam sæpè repetitum in Sacris literis: Initium sapientiæ timor Domini. Et illud apud Salomonem: Qui timet Dominum, nihil negligit. Vt enim (ait Climacus) solis radius domum per foramen ingressus, cuncta quæ in ea sunt illuminat, ita & timor Domini, si fuerit in anima, cuncta ei peccata sua etiam minutissima ostendit. Alter effectus timoris est, vitæ antectæ pœnitentia, & retractatio. Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit, dicebat Dauid, hoc timore vtiliter perculsus: Et, Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me. Deniq; Qui timet Deum conuertetur ad cor suum. Et, Timor Domini expellit peccatum. Tertius effectus est, fuga peccati, ac propositum ab eo sese quàm longissimè abalienandi. hoc est enim illud: Time Deum & recede à malo; Est enim timor Dei perpetuus iustitiæ comes; ideo, qui sine timore est, non poterit iustificari. Et Beda in illa verba S. Lucæ: Simeon iustus & timoratus, ait: Difficile iustitia sine timore custoditur; quo iustus Deum, quanto ardentius diligit, tanto solertius offendere cauet; estq; hæc ratio & gradus ex timore seruili ad timorem castum, cum ut ait S. Gregorius, perfecta compunctio formidinis, tradit animũ

Primus effectus. Psal. 110. Prou. 1.9. Eccl. 1. Eccl. 7. Gradu secundus. Secundus Effectus. Psal. 129. Psal. 18. Eccl. 21. Eccl. 1. Tertius Effectus. Prou. 3. Eccl. 1. Lucæ 2. Lib 3. Dialog. c. 34.

Quartus Effectus. compunctioni dilectionis. Quartus timoris effectus est, fortitudo aduersus tentationes quæ hominem ad peccatum reuocant; is autem non tam ex vi naturaq; timoris existit, quàm ex singulari ope Diuinæ maiestatis, quia sustinet ne labantur, homines timore sui occupatos. Sic Salomon: Timenti Dominum non occurrent mala, sed in tentatione Deus illum conseruabit, & liberabit à malis. Et, Oculi Domini super timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, & vmbraculum meridiani, deprecatio offensionis, & adiutorium casus exaltans animam, & illuminãs oculos, dans sanitatem, & vitam, & benedictionem. Hoc ipsum illud est quod precatur Dauid: Cõfige timore tuo carnes meas; hoc enim confixa iaculo caro, reliquaq; passionum turba, quæ tentationum seges est, languescit, & deficit, ac spiritui magnam molestiam exhibere desistit. Quintus effectus est, sancta solicitudo rectè ambulandi (ut Propheta loquitur) cum Deo; eius unam voluntatem in rebus omnibus tanquam vitæ curriculi Cynosuram contemplando. Si quidem (ait Salomon) Qui timent Dominum, inquirent quæ placita sũt ei, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas Hi sunt effectus actionesue proximè ex Dei timore manantes. Nunc de occasione excitandi timoris, pauca.

Eccl. 33. Eccl. 34. Psal. 118. Quintus Effectus. Micheę 6. Eccl. 2.

Prima Occasio. Occasiones cõmouẽdi timoris Dei in nobis, sũt subitæ & improuisæ mortes. Nostris tẽporibus ante pedes Alfonsi Ferrarię Ducis mortuus concidit nobilis Dinasta. Papę Dux ait: & hęc me Monachũ, aut Iesuitã, nõ faciẽt? Timoris similiter occasiones sunt tonitrua, tẽpestates,

Secunda Occasio.

tes, fulmina. Scribit Beda de S. Ceadda Episcopo hæc: Si repentè flatus uenti maior assurgeret, continuò misericordiam Domini inuocabat, & eam generi humano propitiari rogabat; si autem violentior aura insisteret, procidebat in faciem, atq; obnixius orationi incũbebat; at si procella fortior aut nimbus perurgeret, uel & coruscatio, & tonitrua terras & aëra terrerent. tunc veniens ad Ecclesiam solicitus, orationibus ac Psalmis, donec serenitas aëris rediret, fixa mente vacabat; Cumq; interrogaretur à suis, quare hoc faceret, respondebat, non legistis: quia intonuit de Cælo Dominus, & altissimus dedit vocem suam? Misit sagittas suas, & dissipauit eos? fulgura multiplicauit, & conturbauit eos? Mouet enim aëra Dominus, ventos excitat, iaculatur fulgura, de cælo intonat, ut terrigenas ad timendum se suscitet, ut corda eorum in memoriam futuri Iudicij reuocet, ut superbiam eorum dissipet, & conturbet audaciam, reducto ad mentem in tremendo illo tempore, quando ipse cælis ac terris ardentibus uenturus est in nubibus, cum potestate magna ac maiestate, ad iudicandos viuos & mortuos; propter quod oportet nos admonitioni eius cęlesti, debito cum timore & amore respondere, ut quoties aëre commoto manum ad feriendum quasi minitans erexerit, nec adhuc tamen percutit, mox eius imploremus misericordiam, & discussis penetralibus cordis nostri, atque expurgatis vitiorum ruderibus, soliciti ne unquam percuti mereamur, agamus. Hæc Beda Quid fecisset S. Episcopus, si uidisset Anastasium Imperatorem hæreticum, aut etiam Tullum Hostilium Romanorũ Regem fulmine ictos, cum tota domo con

Lib. 3. Histor. Angli. c. 28.

Psal. 17.

Blondus lib. penul. Decadis.

Valerius lib. 9. cap. 12.

X flagrare?

flagrare? tactas de Cęlo nō modo ędes, ſed vicos ipſos, ſyluas, vrbes integras inextinguibili incendio conſumi, aut terræ motu atque hiatu interdum abſorberi? Et quis neget hæc à Deo fieri ad timorem incutiendum hominibus, cum ipſemet Deus legis antiquæ promulgationem non fecerit, niſi in magnis tonitruis, coruſcationibus, tenebricoſis exhalationibus, ut (inquit
Exod. 20. Moyſes populo) terror illius eſſet in vobis, & non pec-
Lucæ 21. caretis? Et in Euangelio nonne legimus cum prodigia in cælis, in terris, in mari fient, deniq; terroreſq; de cęlo areſcere homines debere præ timore, & expectatione
Act. 9. eorum, quæ ſuperuenient uniuerſo orbi? S. Paulus certè Chriſti fulgore ne dicam an fulgure proſtratus in terrā, ac cæcitate percuſsus, in ſemet redijt tremens, & Chri-
Act. 5. ſto ſe dedidit. Et, cum repentina morte ſublati ſunt mortui Ananias & Saphira, ad vnam Apoſtoli Petri vocem, ſcribit S. Lucas: Et factus eſt timor magnus in vniuerſa Eccleſia, & in omnes, qui audierunt hæc. Ergo communes ac priuatæ calamitates incitamenta timoris ſunt. Quid facient eæ quæ nos & attingunt, & vrgent anguſtius? Sanè in Scripturis infauſtum prognoſticon
Iere. 5. eſt: Percuſſiſti eos, & non doluerunt, attriuiſti eos, & renuerunt accipere diſciplinam. Cum igitur angimur animis, cruciamur corporibus, cum vexantur fortunę, cū ardent tecta, diripiuntur oppida, vaſtantur prouinciæ fame, cęde, bello, flammis, peſte; nec ſolum cum iam adſunt hæc, ſed etiam cum adhuc impendent, inſtant, appropinquant; nil aliud prorſus prædicant, nil clamant
Lucæ 12. aliud, quàm; Timete eum, qui poſtquàm occiderit corpus, habet poteſtatem animam mittere in gehennam,

ita

ita dico uobis, hunc timete.

Occaſiones timoris Dei ſunt ipſimet principes et ſeculares, qui cum imperio & poteſtate Rempublicam adminiſtrant: Nam Principes ait Apoſtolus, non timori boni operis, ſed mali. Sunt igitur timori; Ipſimet faſces, eorum ſatellites, & lictores, quid aliud oſtentant, quid petunt niſi timorem? Non enim (ait idem) ſine cauſa gladium portat: Dei enim miniſter eſt, uindex in irã, ei, qui malũ agit. Miſerabilis ille aſpectus, cũ reos cõdemnatos cernimus ex vinculis, ex carceribus, vel ad grauiora rapi ſupplicia, uel ad cædẽ & cruorẽ extrahi; cũ cruces, tormenta carnificẽ, cruciamẽta mẽbrorũ, mortes, cadauera proiecta videmus. Tetrũ & deteſtabile nunciũ, viros innocentes in latronum ac piratarum manus incidiſſe, inhumaniter accipi, ſpoliari, lacerari, necari; hęc tamen & his ſimilia ſexcenta cernuntur, & audiuntur utiliter, ſi nobis ſint Dei timoris monimenta. Sed quid eſt opus extrinſecus expectare timoris occaſiones? intus in nobis eſt conſcientia anteactæ vitæ noſtræ, ac tantorũ ſcelerum quanta nos ipſi aduerſus Deum commiſiſſe recordamur. Hæc, quoties iſta in mentẽ ueniunt, nõ ſolum timorem ſed ſollicitudines, & horrores facit; nec ſi velimus, ea vult à nobis recedere, quando nec etiam apud inferos ſyndereſis vermis extinguitur, ut eo ſemper ad maximum cruciatum exedantur illorum animi, qui dum hic viuerent, eo ad Dei tam ſalutarem timorẽ uti neglexerunt. Quin ipſa timoris parens Chriſtiana fides, qua imbutæ ſunt Chriſtianorum mentes, quam materiam huic timori non ſuppeditat Statutum eſt (ait Apoſtolus) omnibus hominibus ſemel mori; poſt hoc

Tertia Occaſio. Rom. 13. Quarta Occaſio. Quinta Occaſio. Hebr. 9.

Iob.21. autem iudicium? Item: Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. In inferno autem
Iob.10. ignis æternus, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat; ex eoq; nulla exeundi spes, quia in inferno nulla redemptio. Hæc quia certissima & testatissima sunt, cum recurrunt in animum, nisi stipites & planè plumbei simus, timorem sine dubio cient; recurrunt autem sæpè, si attendimus, & sæpius si non desit uel parua industria. Sed fortasse hæc ad timorem seruilem pro
Sexta Occasio. uocant, Christus igitur uocet ad timorem filiorum, quádo ipse ait:
Psal 33. Venite filij audite me, timorem Domini do-
Ioan.1. cebo vos. Vocat autem factis. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, ob idq; Verbum Caro factum est. Vocat
Ioan. 17. Gloriam patris prædicando; Pater manifestaui nomen tuum hominibus. Vocat fundendo sanguinem, mor-
Rom. 5. tem Crucis subeundo; Cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius. Vocat denique Regnum Cælorum, hoc est ipsummet patrimonium suum, hæreditatemq; Patris nobiscum se communica-
Matth.25. turum pollicens. Venite benedicti Patris mei, possidete regnum, quod vobis paratum est. Sed eo in primis stimulo ad timorem hunc concitat, cum verbis quidem sed magis adhuc exemplo ad vigilias, ad labores, ad corporis cruciatus & mortem pro Dei gloria suscipiendá
Rom. 8. instruit, ut si compatimur, & cóglorificemur; & præser-
Lucæ 6. tim dum illa subinde commemorat; Non est discipu-
Lucæ 23. lus suprà magistrum. Et, Si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? Hæc de occasione. Nunc Indicia ponamus aliqua, præsertim casti timoris.

Primum Indicium. Primum Indicium ex S. Augustino, qui cum ante

dixisset

dixiſſet hoc eſſe diſcrimen inter fœminam caſtam timẽ tem virum, & adulteram, quod illa timet, ne diſcedat vir, hæc ne veniat: & ſi ſit abſens, illa, ne tardet, hæc, ne veniat: Addit, Abſens eſt ſponſus noſter, interroga cõſcientiam tuam; Vis ut ueniat, an adhuc vis, ut tardet? Qui dicunt, utinam veniat, multum amant; & ſi dicatur illis, tardabit, timent, ne tardet, quia timor caſtus eſt. Caſtus ergo timor hoc habet, uenit de amore. In Pſ. 127.

Secundum Indicium ex eodem S. Auguſtino, qui ſic pergit: In quo eſt caſtus? Iam interrogo uos aliquid, quod voſmetipſos interrogetis; Si Deus veniens voce propria loqueretur nobis, & diceret homini, peccáre vis? pecca; fac quicquid te delectat; quicquid amaueris in terra tuum fiat; cui fueris iratus, intereat: quẽ rapere volueris, rapiatur: quem cædere, cædatur: quem damnare, damnetur: quem poſſidere, poſſideas; Nemo tibi reſiſtat, nemo tibi dicat, quid facis? nemo noli facere quod velis, nemo quare feciſti? abundent tibi omnia iſta terrena, quæ concupiſti, & viue in illis non uſq; ad tempus, ſed ſemper, faciem tantum meam nunquam videbis. Fratres mei vnde ingemuiſtis? niſi quia iam natus eſt timor caſtus permanens in ſeculum ſeculi? Quare percuſſum eſt cor ueſtrum? ſi diceret Deus faciem meam nunquam videbis. Ecce omni iſta felicitate terrena abundabis, circumfluent te bona iſta temporalia, non illa amittis, non deſeris, quid uis amplius? fleret quidem & gemeret timor caſtus, & diceret, immò tollantur omnia, & faciem tuam videam; exclamaret de Pſalmo: Deus virtutum conuerte nos, & oſtende faciem tuam, & ſalui erimus. Et, Vnam petij à Domino. Vide Secundũ Indiciũ. Ibidem. Pſal. 79.

quo-

quomodo ardeat timor iste castus, timor uerus, timor
Psal.26. syncerus. Vnam petij à Domino, hanc requirã. Quid?
vt inhabitem in domo Domini, per omnes dies vitæ
meæ. Hæc S. Augustinus.

Tertium Indiciũ. Tertium Indicium, dignissimumq; viro proficiente & perfecto (non enim in vsum deducendum est, nisi ab ijs qui iam didicerint in acie fortiter stare aduersus propriam animi imbecillitatem) adfertur à S. Anselmo his verbis: Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem Inferni horrorem, & necessariò vni illorum haberem immergi, prius me in infernum mergerem, quàm peccatum in me immitterem. Et quod magis mireris: Mallem ait, purus à peccato & innocens gehennam intrare, quàm peccati sorde pollutus Cælorum regna tenere, cum constet solos malos in inferno torqueri, & solos bonos in cælesti beatitudine foueri. Hoc indicium est maximè proprium timoris casti, cuius uti diximus, est peccatum expellere, ea ratione maximè, quòd non solum animum inducit in propositum ac firmam volũtatem illud cauendi, sed sua solicitudine ac stimulis efficit etiam, ut caueat.

Lib. de similitudinibus, cap. 190.

Quartum Indiciũ. Quartum Indicium est magna contentio ut Christũ imitemur cum spe quidem magna, eo quo tendimus cum Dei gratia perueniendi, sed non sine pari cura ac solicitudine. Egregiè id tractat S. Chrysostomus exemplo Apostoli Pauli: Si quo modo occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis. Adeo enim ait, magnum erat, vt neq; asseuerare ausus fuerit, sed tantum inquit; Si quo modo credidi in ipsum, & eius resurrectionem. Præterea, propter ipsum patior, nec tamen adhuc possumus

Serm. 11. in Ep. ad Philip. Philip. 3.

ſumus omninò confidere ut reſurgamus. Quam hoc loco reſurrectionem dicit? nimirum eam, quæ ad ipſum ducit Chriſtum. Dixi me credere in eum, & virtuti reſurrectionis eius, & ſocium me eſſe paſſionum ſuarũ, configuratumq; me eſſe morti eius, ueruntamen poſt hæc omnia nondum penitus confido. Quod alibi dixit: Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat. Et rurſus: Timeo, ne fortè cum alijs prędicauerim, ipſe reprobus efficiar; non quod iam acceperim, &c. Quid eſt iam acceperim? Brauium inquit. Quod ſi qui tanta perpeſſus fuerat, qui vexabatur, qui mortificationem habebat, nondum de reſurrectione illa fidenti & ſecuro animo erat, quid tandem dicemus nos? Quid eſt, ſi comprehendam? quod antea dixerat: Si occurram in reſurrectionem, quæ eſt ex mortuis; ſi comprehendam inquit, ac teneam ipſius reſurrectionem, id eſt, ſi tanta pati potuero, ſi ipſum imitari potuero, ſi conformis ipſi fieri, quemadmodum multa paſſus eſt Chriſtus, ſputis fœdatus eſt, virgis cæſus, ac demum mortem ſubijt. Hoc ſtudium eſt, per hæc omnia opus eſt ad illius reſurrectionem uos peruenire omnia certamina perferentes. Sequor autem ſi quomodo comprehendam. Ad huc mihi vita in certamine verſatur, adhuc à meta longè abſum, adhuc à brauijs diſto, adhuc curro, adhuc ſequor; & non dixit curro, ſed ſequor: ac meritò. Nam qui apud Græcos dicitur διώκων, id eſt qui ſectatur, noſtis quantam contentionem in ſectando adhibeat, neminem intuetur; omnes quicunq; curſum illius interrumpunt, magno impetu propellit; & mentem & oculos, & vires, & animam, & corpus contrahit, ſolum Bra

2.Cor.10.

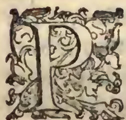
1.Cor.9.
Philip.3.

uium

uium ſpectans, præterea nihil. Quod ſi Paulus tantus ſectator, ac tanta paſſus, adhuc inquit: Si quomodo comprehendam; quid dicemus nos? Hæc ibi.

Quintum Indiciũ. Indicium Quintum Timoris Dei ſit, de nobis ipſis cogitare, ſentireq; valdè humiliter, ac demiſsè, optareq; ardenter Dei uoluntatem in rebus noſtris omnibus agnoſcere, illiq; conſtanter obtemperare. Sic habet S. Auguſtinus: Ante omnia opus eſt Dei timore conuerti ad cognoſcendam eius uoluntatem, ſi quid nobis appetendum, fugiendumq; præcipiat; Timor autem iſte cogitationem de noſtra mortalitate, & de futura morte neceſſe eſt incutiat, & quaſi clauatis carnibus omnes ſuperbiæ motus ligno Crucis affigat. (Lib. 2. de doctrina Chriſtiana, cap. 7.)

De Actionibus, & exercitatione Spei. Caput XVIII.

Prima Spei Act. Rima & maximè propria Spei, quæ Theologica Virtus, eſt Actio eſt, certiſſima expectatio æternæ vitæ. In ſpem vitæ æternæ ait Apoſtolus, quam promiſit, qui nõ mentitur Deus, ante tempora ſecularia. (Tit. 1.) Hæc eſt enim repromiſſio (ſcribit S. Ioannes) quam pollicitus eſt nobis, uitam æternam. (1. Io. 2.) Eſt autem hæc ipſa beatitudo noſtra, quæ nihil eſt aliud, quàm ipſe Deus à nobis videndus, amandus, fruendus, ſicuti eſt. Iccirco ait: Speramus in Deum viuum. (1. Tim. 4.) Et cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt, & omnis qui habet hanc ſpem, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt. (1. Ioan. 2.) Eſt autem certiſſima hæc expectatio, quia fide nititur, & pro-

missioni eius, qui non mentitur, Deus. Quæ iccirco repromissio nominatur in Scripturis, ut quamuis vna facta sufficiat, sæpius tamen repetita, nos promissi maximè certos reddat. Eleganter explicat S. Thomas huius nobilissimæ Actionis rationem. Non enim inquit, minus aliquid à Deo sperandum est, quàm sit ipse, cum non sit minor eius bonitas, per quam bona creaturę communicat, quàm eius essentia. Ideoq. proprium & principale obiectū Spei est Beatitudo æterna Hæc ille. Hic est ille bonorum finis tantoperè quæsitus à Philosophis, nunquam tamen inuentus. Hoc est illud extremum, & vltimum, quò sunt omnia nostra consilia factaq; referenda. Hoc illud summum, quod in rebus expetendis sequamur oportet. Hoc vnum tandem aliquādo non adipisci, est extremum malorum omnium, nobis omni contentione, omnibus ut aiunt, uelis remisque fugiendum. Hanc actionem sequitur magna animi lætitia, quòd tanto bono, quantum est æterna vita, ac Deus ipse, quasi iam præsente spe fruamur certa. Ideo enim Apostolus: Spe gaudentes. Et, Spe salui facti sumus. Et, Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Hinc illa sanctorum desideria: Hei mihi, quia incolatus meus prolungatus est. Et desiderium habens dissolui, & esse cum Christo. Amen veni Domine Iesu. sanè sapiens S. Augustini affectio illa; Tanta est pulchritudo iustitiæ, tanta iucunditas lucis æternæ, hoc est incommutabilis veritatis atq; sapientiæ, vt etiam si non liceret amplius in ea manere, quàm vnius diei mora, propter hoc solū innummerabiles anni huius vitæ pleni delicijs ac circumfluentia temporalium bonorum rectè meritoque

[Marginal notes: 2. 2. q. 17. art. 2. — Rom. 12. — Rom. 8. — Rom. 5. — Psal. 119. — Philip. 1. — Apoc. vlt. — Lib. 3 de libero arbit. c. vlt.]

Y con-

contemnerentur. Non enim falso aut paruo affectu dictum est. Quoniam melior est dies vnus in atrijs tuis, super millia. Deniq; S. Paulus Spem vocat ancoram animæ tutam & firmam incedentem usq; ad interiora velaminis.

Psal. 83.
Hebr. 6.

Secunda Spei Act.

Altera Spei Actio est sperare, certòq; qui sperat, sibi polliceri de Deo promittente, si illi ut debet respondeat, totum illud ac singulare Diuinę liberalitatis beneficium & auxilium, quod necessarium est homini ad æternam vitam consequendam; non enim vult Deus nos Diuinam, immò & nostram beatitudinem expetere, nec appetere ea sine quibus Beatitudo ipsa obtineri nequit; aut illam sperare non speratis ijs quorum adeptione beata uita adipiscenda est. Hæc sunt Remissio peccatorum, Dei gratia & amicitia, Virtutes & dona omnia, quibus expletur, & cumulatur status viri boni & perfecti Christiani, & vno nomine Sanctificatio dici potest; de qua Apostolus: Nunc verò liberati à peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum uestrum in Sanctificatione, finem verò vitam æternam. Id autem totum maximè speramus, quia Christus Dominus Mediator Dei & hominum, & vera propitiatio pro peccatis nostris, factus nobis à Deo Iustitia, Sanctificatio & Redemptio, sanguine suo meruit ut id speraremus, & assequeremur. Per quem (ait Apostolus) & habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur in Spe gloriæ filiorum Dei; vnde etiam ortũ habet firmitas Spei; Nam ut ait argutè Gulielmus Parisiensis: In Dei Logica nullum argumentum validius ad bene Syllogizandũ, atq; probandum, quàm mors vnigeniti

Rom. 6.
Rom. 5.
Lib. de moribus cap. 3.

geniti filij Dei, nullum ad destruendam hæsitationem adeò efficax aut ualidum, cum non solum inferatur, sed etiam conferatur securitas de omnibus Dei beneficijs per huiusmodi medium. Hæc ille. Atq; hæc est causa cur ab Apostolo non solum mediator nominetur Christus, sed Spes nostra. Ad hoc idem caput referuntur auxilia Dei, quibus nobis in calamitate positis opitulatur; iccirco tam sæpè Dauid in Deo spem suam omnem collocatam vult. Spes mea ab vberibus matris meæ. Spes mea in Deo est. Quoniam tu es Domine spes mea. Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates, & insanias falsas. similiter Apostolus, & alij nempe fideiussionem eius habebant. Cum ipso sum in tribulatione eripiam eum. Et testatum est illud Apostoli, quod tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio uerò Spem.

1. Tim. 2. 1. Tim. 1. Col. 1. Psal. 21. Psal. 64. Psal. 9. Psal. 36. Psal. 90. Rom. 5.

Tertia Spei Actio, est in Angelorum sanctorumque hominum, qui uel apud Deum in summa illa felicitate viuunt, vel adhuc nobiscum in terris superstites sunt, amore beneuolentia & orationibus stabilis fiducia: Beatissimæ Virginis Deiq; matris in primis. Quãquam enim Spes quæ Theologica Virtus est, hac fiducia non eget, eam tamen non adimit, immò admittit tanquam affinem, & administram; neque nos ea nitimur, aut utimur, nisi quatenus ea Diuinæ Spei atque adeo Diuinæ prouidentiæ famulatur; quod nisi verum esset, ut quid apud Tobiã Angeli Tobiæ ac Sarræ vota precesq; Domino offerunt? ut quid in Apocalypsi ascendunt sicut fumus aromatũ orationes sanctorũ ante Deũ? ut quid Iob, aut Eliphaz apud Iob iubet conuerti ad aliquem

Tertia Spei Act. Tob. 3. & 12. Apoc. 5. & 8. Iob. 5.

1. Reg. 7. sanctorũ? Israelitæ rogant Samuelẽ ut non cesset pro illis orare? Apostolus se tam sæpè commendat Christianorum populorum orationibus? quare orationes sanctorum, non sunt in Deum iniuriæ, sed Diuinæ prouidentiæ seruiunt; nec nos à Dei cura subtrahimus, cum à Dei amicis opem petimus, sed committimus, ac per amicos & familiares eius ad ipsum nobis aditum patefacimus, ac munimus; nec male speramus aut imprudẽter, si ut Diuinę uoluntati obsequamur, sanctorumque apud Deum gratiam prędicemus, ad sanctorum orationes confugimus, ad Beatissimam Virginem pręsertim, quę iccirco ab Ecclesia & Sanctis Patribus secundum Deũ unica Spes nostra est, & nominatur. Atq; hæ sunt præcipuè nostrę spei Actiones. Ad quas accedunt aliæ his consentaneæ, & quæ à Sanctis Patribus ponderantur; eas hic breuiter adscribo.

Quarta Spei Act. Quarta igitur Actio Spei est, patientia in tribulationibus, vt nunc ex Apostolo proferebamus; at non quæcunq; patientia, sed perfecta ueteris hominis mortificatio, qua nos ipsos Deo nos uexationibus exercenti, planè subijcimus, ac propter spem futurę beatitudinis in eius uoluntate patientissimè acquiescimus. S. Augustinus cum docuisset hominis ingenio uarijs artibus domari Camelos, Elephantes, Equos, Leones, Aspides ipsos, sic scribit: Imago Dei domat feram, & non domat Deus imaginem suam? In illo spes est, ei nos subdamur, & misericordiam precemur; In illo spem nostrã ponamus, & donec domemur, & perdomemur, idest perficiamur, domitorem feramus, plerunq; enim profert domitor noster etiam flagella; si enim tu ad domanda

Ser. 4. de verbo Domini.

manda iumenta tua, profers uirgam, Deus non profe-
rat ad domanda iumenta sua, quæ sumus nos, qui de iumentis suis faciet filios suos? Domas equum tuum tu,& quid daturus es equo tuo, cum te cœperit portare? At domito tibi Deus hæreditatem seruat, quod est ipse Deus,& ad tempus mortuum resuscitat te, carnem tuam vsq; ad numerum capillorum reddet tibi, & constituet te cum Angelis in æternum, ubi iam non indigeas domari, sed tantum à pijssimo possideri; erit enim tum Deus omnia in omnibus; nec erit ulla infelicitas, quę nos exerceat, sed felicitas sola quę pascat. Ipse autem pastor noster, Deus noster est, Ipse potus noster, Deus noster, Honor noster, Deus noster, Diuitię nostrę, Deus noster, quęcunq; hic uaria quęris, ipse tibi unus omnia erit. Ad hanc spem homo domatur. Hęc S. Augustinus. Et hoc est quod tam sæpè ponitur in Scripturis, pręsertim apud S. Paulum: Si compatimur, & conregnabimus. Non sunt condignę passiones huius tēporis ad futuram gloriā, quę reuelabitur in nobis. Et, Momētaneū & leue tribulationis nostrę supra modū ętenū glorię pōdus operatur in nobis. Et idē alibi. Rom. 8. 2. Cor. 4.

Quinta Spei Actio, est contemptio rerum humanarum,& omnium illorum bonorum, quę uidentur quidem mundanis hominibus bona, re vera tamen speciē tantum habent bonorum, adeò sunt fluxa, incerta, caduca. Idem S. Augustinus, cum ad Parabolam illam Euangelicam, in qua mentio fit panis, piscis, & oui, explicasset pane Charitatem, pisce Fidem intelligi, comparandam ouo Spem, ait: Spes enim nondum peruenit ad rem. Et ouum est aliquid, sed nondum est pullus. Quinta Spei Act. De Verbo Domini. ser 29.

lus. Quadrupedes ergo pariunt filios, aues autem ſpem filiorum. Spes ergò nos adhuc hortatur, vt præſentia cõtemnamus, futura expectemus, ea quæ retrò ſunt obliuiſcentes cum Apoſtolo in anteriora extendamur. Sic
Philip.3. enim dicit: Vnum autem quæ retrò oblitus, in ea, quæ antè ſunt extentus, ſecundum intentionem ſequor ad palmam ſupernæ Vocationis Dei, in Chriſto Ieſu. Nihil ergò tam inimicum Spei, quam retrò reſpicere, id eſt, in eis rebus, quæ præterlabuntur, & tranſeunt ſpem ponere: ſed in his, quæ nondum datæ ſunt, ſed dandæ, quandocunq;, & quæ nunquam tranſibunt, non ſperare. Retro reſpexit vxor Loth, & ubi reſpexit, ibi remanſit; in ſalem conuerſa eſt, ut prudentes condiret exemplo. Ouo tuo ſcorpium time; vide, quia de cauda percutit, quam retrò habet; non ergo ſcorpius perimat ouum tuum, mundus iſte ſpem tuam, ut ita dicam veneno cõtrario quo retrario. Hæc & plura alia cum S. Auguſtinus prçclarè dixiſſet aduerſus mundanos homines, qui nec ſperant ipſi cæleſtes diuitias, nec alios ſperare ſinunt, vt doceat, qua ratione eam nos depellamus tentationem, Spemq; noſtram ſtabiliamus, addit. Nos ouum noſtrum ſub alis illius gallinæ ponamus, quæ clamat in
Matth.23. Euangelio: Hieruſalem Hieruſalem, quoties volui, &c. Illa gallina Diuina Sapientia eſt, ſed aſſumpſit carnem, vt pullis congrueret. Videte gallinam hiſpidam plumis, demiſſis alis, voce fracta, & quaſſa, & laſſa, & languida congruere pullis ſuis. Ouum ergo noſtrum id eſt ſpem noſtram ſub alis illius gallinæ ponamus. Animaduertitis fortè, quomodo gallina concidat ſcorpionem. Vtinam ergo & iſtos blaſphemantes, in terra reptantes, de

cauernis

cauernis prodeuntes, & malè pungentes, illa gallina cō cidat, & deuoret, in corpus suum traijciat, & in ouum vertat. Hæc ibi. Similia apud alios Sanctos Patres legimus, præsertim apud S. Chrysostomum, qui quodam loco sic habet: Spes catena aurea est & firma, qua de cælo propensa subducimus animas nostras, quæ breui sursum in illud summum fastigium eos, qui ipsam fortiter manibus seruant, euehit, & seruat supra fluctus præsentis vitæ omnium longè periculosissimos. Auctor etiam Imperfecti, vocat Spem pretiosiorem terrenis rebus omnibus, & uitam iucundiorem omni fruitione carnali. Excelluit tamen S. Augustinus in prędicatione Spei, ac ideò ex illo adhuc alia colligenda.

Lib. de reparatione lapsi ad Theod.

Hom. 11. in Matth.

Sexta spei Actio abdicatis terrenis bonis propter cęlestium spem, seipsum prorsus abnegatum Deo consecrare ac deuouere, propter æternam uitam. Sic S. Augustinus. Amemus vitam ęternam, & ex eo nouerimus, quantum pro vita æterna laborare debeamus, cum videmus homines amatores pręsentis vitę ac finiendæ, sic pro illa laborare, vt cum venerit metus mortis, quicquid possunt, faciant, non vt auferant, sed vt differant mortem. Et paulo post. Et si prudentes dicuntur, qui omnibus modis agunt, vt differant mortem, & viuant paucos dies, ne perdant paucos dies, quàm stulti sunt, qui sic viuunt, vt perdant diem æternum? & cum æternam vitam vtcunq; descripsisset, hoc inquit, quantum erat emendum, si venale esset, quantum dandum erat, vt emeretur? sufficeret quicquid haberes, etiam si totū mundum possideres. Et tamen uenale est, eme si uis; nec multum exæstues de re magna propter pretij magnitu-

Sexta Spei Actio.

Serm. de Verbis Domini. 64.

gnitudinem. Tantum ualet, quantum habes. Sed noli quærere quid habeas, sed qualis sis; Res ista te valet, quantum es tu; te da, & habebis illam. Hæc de Actionibus Spei.

Prima occasio Spei.

Occasiones spei Christianis & pijs mentibus sese offerũt plurimæ. Primò inter orandum. Est enim Oratio Christiana non solum Spei soboles, sed quæ tota spei fiducia nititur ad id à Domino obtinendum, quod postulat; Postulet autem in fide (ait S. Iacobus) nihil hęsitans. Et S. Ioannes. Hęc est fiducia, quam habemus ad eum, quia quodcunq; petierimus secundum voluntatẽ eius audit nos.

Iacobi 1.
1 Ioan 5.

Secunda Occasio.

Secundò in vsu Sacramentorum: sunt enim Sacramenta vasa, immò throni gratię, de quibus aptè dici potest illud Apostolicum: Adeamus ergò cum fiducia ad thronum gratię eius: nec ad hęc accedimus, cum ritè accedimus, si non speramus per illa nos ea consecuturos, ad quę sunt diuinitus instituta.

Hebr. 4.

Tertia occasio.

Tertiò inter calamitates, afflictiones, fortunas aduersas: nam mala hęc infligit Deus, ut animos terrenis humanisque subsidijs destitutos, erigamus ad Diuina remedia magna spe procuranda In te enim sperauerunt ait Dauid Patres nostri, sperauerunt, & liberasti eos. & quo pluribus miserijs, grauioribusq; calamitatibus opprimimur, eo uehementius cum Deo precibus agendum sperandumq; magis de optimi Parentis Dei misericordia. De profundis ait clamaui ad te Domine. Quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.

Psal. 21.
Psal. 129.

Quarta occasio.

Quartò, cum nobis nostra peccata quia grauia, quia nefaria, cum timorem inijciunt, qui si non desperationem gignit, ab hac certè propius abest, quæ tentatio humi-

humilitate contriti cordis depellitur; Quoniam Cor contritum & humiliatum Deus nos despicies; maximè verò magna in Christum crucifixum spe. Qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate. Atq; hæ ac similes occasiones Spei proximæ nominentur; illæ sunt remotiores. Psal. 50. Ad Tit. 2.

Cum spectamus peccatores à Deo per administros suorum Sacramentorum ad pœnitentiam recipi, cum audimus ex superiore loco nullum esse peccati genus quamuis teterrimi ac maximè detestabilis, quod si eius hominem pœnitet, à Deo non condonetur; cum recurrunt in mentem casus hominum desperatorum Caimi, Iudæ, & aliorum, qui multo grauius apud Deum offenderunt, desperatione obdurati, quàm ob ea scelera propter quæ sibi desperandum ipsi censuerunt. Cum Nouatianos quod reditum ad pœnitentiam peccatoribus intercluderent, ab Ecclesia tamquam hostes, hæreticosque damnatos, intelligimus. Cum nocentissimos homines, inquinatissimas fœminas legimus Dei benignitate ac misericordia in sanctissimos Heroas, Viraginesque conuersos. Testis inter Viros Paulus, Apostolus ex blasphemo. Testis Maria Magdalena inter fœminas Christo longè charissima Discipula, ex ea quæ fuerat in Ciuitate peccatrix. Adhuc remotiores occasiones Spei opportunæ tamen sunt hæ. Hęres institutus est quispiam; at quæ nos hæreditas manet in cælis? Iustificati gratia ipsius hæredes sumus secundum spem vitæ æternæ. Adoptatus est aliquis ab homine nobili & opulento; at quæ spes adoptionis filiorum Dei? Coronatur Miles ob rem militarem strenuè gestam; quæ erit illa corona Quinta occasio. Sexta occasio. Rom. 3.

2. Tim. 4. iustitiæ quam repositã dicit Apostolus apud Deum omnibus qui diligunt aduentum eius. Triumphat Imperator Dux exercitus, effunditur obuiam Ciuitas, comitatur Senatus, omnium ordinum homines, felicissimus, gloriosissimus, augustissimus acclamatur; quid id est nisi simulata lætitia, honor vmbratilis si cum veritate cęlestium triumphorum & æternæ gloriæ comparetur? Opipare epularis; at quid hoc cum Ambrosia illa ac Nectare? Deniq; omnia quæ hic nobis bona sunt, illecebræ sunt, quibus excitemur ad vera illa ac sempiterna

Serm. 64. de Verbis Domini. expetenda. Vt dulcescat (inquit S. Augustinus) utrunq; munus Dei, ex hoc quod habemus modo. Ad hoc idẽ occasionum genus reuocantur exempla tam multorũ hominũ, quos maximos videmus subire labores, ipsos etiam perferre grauissimos corporis cruciatus, animiq; angores & curas, quòd in his positas habeant aut lucri aut dignitatis spes aliquas, nec magnas plerumque, semper certè fallaces. Nauigat mercator ad Indos, ut inde aurum referat, vbi fortè seipsum perdet, & nos de cælo mercando vix cogitamus? Quid de ambitionibus, quid de cupiditate hominum dicam? quid nõ patiuntur milites, quæ incommoda, quas iniurias non tolerant aulici, modo honoris aut gratię uel tenuis spes

1. Cor. 9. ostendatur? & qui arat (ut ait Apostolus) nonne debet, & solet in spe arare? & qui triturat in spe fructus percipiendi? Eodem exemplo hortatur idem ad liberalitatẽ

2. Cor. 9. propter spem æternæ mercedis; Qui enim parcè seminat, parcè & metet. Et, Quæ seminauerit homo, hæc &

1. Cor. 15. metet; Immò ex semine mortuo prius, & post viuificato S. Paulus Spem resurrectionis insinuat. Et certè cũ

corpus

corpus affligimus utilibus ac necessarijs vexationibus, cum carnis & appetitus motus comprimimus, cum nosmetipsos ad normam Euangelicam mortificamus, meminerimus illud: Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale, seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Et si quæ de commodis eius & uolupta tibus ad utilitatem spiritus corpori subtrahimus, si pro pter Virtutum exercitationem cogimur sustinere incommoda etiam grauia, leniamus hæc illa spe, nobis omnia nostra à Deo planè tandem restituenda, & cumulatius quam intelligi aut dici possit, compensanda. Si quidem & capillus de capite vestro non peribit. Si premimur rebus aduersis, si urgemur malis mundi ac uitæ huius, si duri tolerandi labores, illud subinde cogi temus, quia labor noster non est inanis in Domino: Et meritò ab Apostolo commendari Thessalonicensium sustinentiam spei Domini nostri Iesu Christi, nimirum, vt Christi Domini meritis, fideiussione, ac patrocinio innitentes, eandem & ipsi sustinentiam, & spem consectemur. Postremò, quotidianæ & faciles occasiones Spei sunt, stipem pauperibus Christi & Dei nomine flagitantibus largiri, cum nec potus aquæ frigidæ careat apud Deũ mercede sua, condonare iniurias ad Christi imitationẽ. Si quidem dimittite, & dimittemini. Occultius benefacere ad inanem gloriã declinandã. Et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Ingratis honorem habere, officia indignis præstare, gratis benemereri de hominibus, pro benefactis etiam maledicta referre, idq; non solum patienter, sed etiã alacriter tolerare, quia merces uestra copiosa est in cœlis. Postremò, quo-

Ibid. · Matth. 21 · 1. Thes. 1. · Lucæ 6. · Matth. 6. · Matth. 5. · Octaua occasio.

tidianæ & efficaces occasiones Spei sunt, quæ afferuntur nuncia certissima, & frequentissima ex Anglia, ex Indijs ab hominibus nostri similibus, immò nostrorũ quorundam filijs alumnis, fratribus; consanguineis, cõdiscipulis, cõtubernalibus, sodalibus, pro Christiana pietate, pro Apostolica doctrina obiri martyria, exantlari immanes labores, cruciatus, tormenta, vitam cum sanguine profundi ad Christi fidem & gloriam amplificandam, Spectacula item, quę nobis quotidie prębent tam multi graues & literati viri, adolescentes nobiles, & optimę indolis, cuiusq; generis ac sexus homines, qui dignitatibus, opibus, parentibus, amicis, ac mundo vniuerso nuncio remisso, se abdunt in monasteria, uel in hoc eodem iamdiu arrepto proposito, religiosis vinculis voluntarijsque constricti votis, sanctissimè in totius Ecclesię oculis perseuerant; quorum sanè nullus est, in quem non propriè quadret illud Apostoli dictũ: Propter spem Israel catena hac circũdatus sum. Hęc de Spei occasionibus. Nũc de Indicijs & Exemplis aliqua.

Act.28.

Primum Indiciũ.

Primum Spei Indicium est, Gaudium & iucunditas animi in laboribus ac passionibus pro Christo. Spe gaudentes. S. Augustinus cum quęsisset cur à Propheta dictum sit: Labores manuum tuarum quia manducabis. Quis enim labores manducat, & non potius fructus laborum? Respondet; Modo labores habemus; fructus postea erit. Sed quia & ipsi labores non sunt sine gaudio propter spem; modo nos ipsi labores nostri iocundant, & lętos nos faciunt de Spe. Si ergo labor noster potuit manducari, & potuit iucundare, manducatus fructus ipsius laboris qualis erit? Manducabant labores

Rom.12.

In Ps.127.

suos,

suos, qui euntes ibant, & flebant, mittentes semina sua. Quanto iucundius manducabunt fructus laborum, qui venientes venient cum exultatione, portantes manipulos suos? & paulo post, Et quid dictum est: Qui mãducatis panem doloris? Nisi enim manducaretur, non diceretur panis: Nisi autem haberet aliquam suauitatẽ panis iste, nemo illum manducaret. Cum quanta suauitate plorat, in gemitu qui orat? Dulciores sunt lachrymę orantium, quàm gaudia theatrorum. Hęc ille; & alia. Nouimus inquit Abbas Isaac apud Cassianum, Beatum Antonium quandoque sic permansisse in oratione (prę suauitate nimirum) vt ipso frequenter orante in mentis excessu, audierimus eum sępè clamantem in mentis feruore cum Sol cępisset oriri; Quid me impedis Sol? qui modo oriris ad hoc, vt abstrahas me à charitate huius luminis ueri? Quod & alijs sanctis viris multis accidit, qui prę lachrymarum dulcedine & copia, Orationis tempore penè oculos amiserunt. Sed de lachrymis Orationis agit Cassianus ibidem. Qui quanquam non magni eas ęstimandas putat, nec negligit tamen, & diuinam suauitatem & gustum nec ipse nec alius meritò potest reijcere, cum & Scripturis Sacris ac Patribus sint consentanea, & vt retulimus, comitantur Christianam Spem.

Col. 9. cap. 3ú.

Cap. 28. 29. & seq.

Secundum Spei Indicium est, Bona cõnscientia. S. Augustinus illud Apostoli ad Timotheum: Charitas de corde puro, conscientia bona, fide non ficta, sic explicat, vt loco Spei positam putet ab Apostolo conscientiam bonam; sic enim scribit: Pro Spe conscientiam posuit; ille enim sperat, qui bonam conscientiã gerit.

Secũdum Indiciũ. 1. Tim. 1. In Ps. 31. in præfat.

rit. Quem verò pungit mala conſcientia, retrahit ſe à ſpe,& non ſibi ſperat niſi damnationem. Vt ergò ſperet regnum, habeat bonam conſcientiam,& vt habeat bonam conſcientiam, credat, & operetur. Hęc non dicit S. Auguſtinus vt ſpem adimat peccatoribus, quippe Spem ſicut & Fidem non exterminat quodcunque peccatum: ſed vt oſtendat, quibus gradibus Spes conſcendat ad id quod ſperat; & peccatorem vitam ęternam quam ſperat, non adepturum, niſi depoſito prius peccato bonam conſcientiam induerit. Hanc Spem exercuerunt Sancti quique in calamitatibus conſtituti.

Matth.1. Sanctiſſima Virgo Maria in primis, quæ cum ſponſum Ioſephum de ſua integritate dubitantem non ignoraret, nihil tamen fecit, aut dixit, quo ſuæ exiſtimationi vel minimum conſuleret, certiſſimam ſpem collocatã habens in Deo, qui iccircò per ſeipſum Virginis patrocinio ſuſcepto, Ioſepho per Angelum errorem omnẽ, ac formidinem eripuit. Eandem ſpem præſetuliſſe Suſannam illam apud Danielem à ſenibus impudicis adulterij accuſatam falsò, nemo dubitat, & apertè de ea ſcribitur: Flens ſuſpexit in cælum, erat enim cor eius fiduciam habens in Domino. Eiuſdem ſpei Paphnutius fuit, eiuſdem Marina Virgo; hæc cum in ſtupri, ille cum in furti falſam & iniquam inſimulationẽ vocati, tacẽt; niſi quod felicior ac magis admiranda Marina, quę etiã damnata tacet, pœnaſq; ſubit, & ignominiam, moriens adhuc tacet, ſolo muto cadauere poſt mortem locutura, cum Fœmina & Virgo integerrima deprehenſa eſt, quæ viuens Vir, & Virginum ſtuprator habebatur.

(Dan.13. — Caſſianus Col.18. cap. 15. Vitæ patrum p. 1. cap 44. Pet.de Natalib. lib. 6. c. 108.)

Tertium Indiciũ. Tertium Indicium Spei eſt, Sui met deſpicientia, ac

vitæ

vitæ propriæ abiectio, cum fides & Dei gloria ita ferũt, usq; ad Martyrium & sanguinem. Qua in re ita excellit vera Spes, ut longè superet amorem naturalem quemlibet, quantumcunq; ardentissimum arctissimũque, qualis est parẽtum, filiorum, coniugum, suiipsius. Exempla sint apud nos Symphorosa & Felicitas, apud Hebræos septem filiorum Machabæa mater, cuius sũt ad filios pro fide mox trucidandos hæc postrema verba. Nescio qualiter in vtero meo apparuistis: neq; enim ego spiritum & animam donaui uobis & vitam, & singulorum membra non ego ipsa compegi; sed enim, Mundi creator qui formauit hominis natiuitatẽ, quique omnium inuenit originem, & spiritum uobis iterũ cum misericordia reddet, & vitam, sicut nunc vosmetipsos despicitis propter Leges eius. Sed haud scio an ex infinitis mirabilibus exemplis, huius Spei, quę in historijs sacris narrantur ullum sit præstantius exemplo Nataliæ coniugis Sanctissimi Martyris Adriani, & ipsius etiam Adriani. De ea scribitur in Actis S. Adriani. Cum audisset uetitum esse fęminis ne seruirent Martyribus, neve ad eos in carcerem aditus illis aperiretur, totondit capillos suos, & veste virili induta carcerem ingressa, martyres suis officijs recreauit. Quam post secutæ sunt aliæ matronæ habitu similiter ementito; ac tandẽ, cum Maximianus Tyrannus id comperisset, iussit (inquit historicus ille) incudem in carcerem inferri, & martyrum pedibus subijci, vecteq; ferreo manus ac tibias illorum confringi; fecerunt lictores quod iussi fuerant. Id vt vidit B. Natalia, occurrit eis, rogauitq; ut ab Adriano inciperent, obtemperarunt carnifices, & cum impo-

2. Mach. 7.

Suriu. Tomo 5. 8. Septembris.

suissent

ſuiſſent Adriani tibiam ſuper incudem, B. Natalia pedē eius apprehendens extendit ſuper incudem, carnifices verò multa ui cædentes, amputarunt pedes eius, & crura confregerunt. porrò B. Natalia ait ad Adrianum, precor te mi Domine, ſerue Chriſti, dum adhuc in te hæret ſpiritus, extende etiam manum vt amputent eam, vt ſanctis martyribus ſimilis efficiaris per omnia, maiora enim ſupplicia illi perpeſſi ſunt quàm tu. Extendit ergo manum Beatiſſimus Adrianus, & porrexit eam Nataliæ, illa impoſuit eam incudi, & carnifices ſimiliter amputarunt. Deinde amouent ab illo incudem, & mox ſpiritum reddidit. Hæc ibi & alia multa apud Euſebium & Nicephorum.

Euſeb. lib. 8. hiſt. c. 7. Nicephorus lib. 7. per multa capita à 2. & deinceps.

Quartum Indiciū.

Quartum Indicium eſt, Patientia cum perſeuerātia, & ſi fortaſſe tardius & difficilius, quàm optamus, Spei noſtræ præmium attingatur. Expecta Dominum (ait Dauid) viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. Erit merces operi tuo, ait alius. Et quanquā longum, & laborioſum eſſe videtur iter, quod ingredimur ad æternam vitam, eſt tamen momentaneum & leue (vt ait S. Paulus) quod toleramus propter æternam vitam. Et ſi quia fragiles ſumus, & vaſa lutea, ac ſæpè labimur, ſi non in flagitia & ſcelera, in quotidiana certè ac multa peccata, non ideo deſpondeamus animum, aut ſegnius viam incœptam progrediamur, modò cum cadimus, ſurgamus, & quoties cadimus, toties reſurgamus, noſq; ipſos ad noſtrimet victoriam, & labores pro Chriſto acriter concitemus: nam ut rectè ſcribit S. Augustinus: Optimus ille quidem eſt, qui & viam tenet, & bene ibi ambulat; ſequentis tamen Spei eſt, qui etſi aliquan-

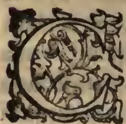
Pſal. 26. 2. Par. 15.

2. Cor. 4.

In Pſ. 31. in præfat.

quantulum claudicat, non omninò errat, aut remanet, ſed progreditur, etſi paulatim.

De præcipuis Actionibus & occaſionibus Charitatis in Deum. Cap. XIX.

CHaritatis in Deum Actio proprijſſima, & nobiliſſima illa eſt, quam deſcriptione Charitatis complexus eſt S. Auguſtinus il lis verbis: Charitas eſt virtus coniungens nos Deo, qua ipſum diligimus. Duplex autem eſt amo ris coniunctio cum Deo. Vná eſt, cum diligitur Deus ad noſtram vtilitatem, etiam ſempiternam, qualis eſt æterna felicitas; & hac ratione (ut alia eius innumera beneficia omittantur) diligitur ut ſummum bonum noſtrum, & finis bonorum. Sancti Patres rem hanc ple riq; omnes vel attingunt, uel explicant. Nobis non eſt propoſitum omnes producere, eſt enim ſuperuacaneum, & alienum à ſimplicitate inſtitutæ tractationis. Egregiè S. Auguſtinus & iucundè de hac ſic ſcribit, Chriſtum alloquens. Audiamus ergò quem finem bonorum nobis Chriſte præſcribas; Nec dubium eſt, quin is erit finis, quo nos ſummo amore tendere iubes. Dili ges inquit Dominum Deum tuum. Dic mihi ēt quæſo te, qui ſit diligendi modus? vereor enim, ne plus minuſ ue quàm oportet, inflammer deſiderio & amore Domini mei. Ex toto inquit corde tuo. Non eſt ſatis. Ex to ta anima tua. Ne id quidē ſatis eſt. Ex tota mente tua. Quid vis amplius? Vellem fortaſſe ſi uiderem quid poſ ſet eſſe amplius. Quid ad hæc Paulus? Scimus inquit,

Lib. de moribus Eccleſ. c. 11.

Lib. de Moribus Eccl. c. 8.

Matth. 22.

Rom.8. quoniam diligentibus Deum omnia procedunt in bonũ. Dicat etiam ipse dilectionis modum Quis ergo inquit, nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculũ, an gladius? Audiuimus quid diligere, & quantum diligere debeamus; eo est omninò tendendum, ad id omnia consilia nostra referẽda. Bonorum summa nobis Deus est, Deus est nobis summum bonum. Neq; infrà remanendum nobis est, neque ultra quærendum: alterum enim periculosum, alterum nullum est. Hæc S. Augustinus. Qui quanquam alibi docet, præceptum diligendi Deũ ex toto Corde, & ex tota Mẽte, & ex tota Anima, non posse impleri in hac vita; hoc tamen loco in uita etiam mortali, tanto mandato posse pro nostro modulo satisfieri, ratione aliqua censet. Amor porrò hic, & summus appellatur à S. Augustino, & ut is sit, quem ipse depingit, talis sit oportet, qualem volunt Theologi, cum describunt amorem Dei super omnia; quo nimirum Deum, vt summum bonum quidem, sed plus, & ante omnes alias quaslibet res, etiam ante nos ipsos

Cap. 11. diligamus. Ob quam causam idem S. Augustinus postea auctoritatem ex Apostolo petitam, scilicet, qua docet nihil nos à charitate Christi separare posse, sic explicat: Nemo nos inde separat minando mortem: idipsum enim quod diligimus Deum, mori non potest, cum mors ipsa sit non diligere Deum, quod nihil est aliud, quàm ei quicquam in diligendo, atq; sequendo præponere. Nemo inde separat pollicẽdo vitam: nemo enim ab ipso fonte separat pollicendo aquam. Non separat Angelus: non enim est Angelus cum inhæremus Deo,

nostra

nostra mente potentior. Non separat Virtus: nam si Virtus hic illa nominata est, quæ aliquam potestatem in hoc mundo habet, toto mundo est omninò sublimior mens inhærens Deo. Sin Virtus illa dicta est, quæ ipsius animi nostri rectissima affectio est; si in alio est, faciet, ut coniungamur Deo; si in nobis est, ipsa coniungit. Non separant instantes molestiæ: hoc enim leuiores eas sentimus, quo ei vnde nos separare moliuntur, arctius inhęremus. Non separat promissio futurorum: nam & quicquid boni futurum est, certius promittit Deus, & nihil est ipso Deo melius: qui iam profectò bene sibi inhęrentibus præsens est. Non separat altitudo neq; profundum: etenim, si hæc verba scientiæ fortè altitudinem ac profunditatem significant, non ero curiosus, ne seiungar à Deo, nec cuiusquam doctrina me ab eo separat, ut quasi depellat errorem, à quo nemo prorsus nisi separatus, erraret. Si uerò altitudine & profundo superna & inferna huius mundi significantur, quis mihi Cęlum polliceatur, ut à Cęli fabricatore seiungar? Aut quis teneat infernus, ut Deum deseram, quem si nunquam deseruissem, inferna nescirem? Postremò, quis me locus ab eius charitate diuellet, qui non vbiq; totus esset, si ullo contineretur loco? Non inquit separat alia creatura. O altissimorum mysteriorum virum. Hæc ille. Aliam creaturam post interpretatur, primò sensibilem mundum, cuius amore à Deo nunquam se separari sinit qui Deú diligit. Deinde animum ipsum, qui solus sibi ruinæ ac mortis causa potest esse, si seipso nimio plus oblectatus & captus, à summo suo bono Deo hoc ipso se abstrahat; hic non est planè gratuitus

 amor.

amor. Et de eo plura diximus in Opere de Disciplina.

Lib.3.c.6. Altera coniunctio cum Deo est, cum diligitur Deus propter seipsum, & non eius beneficia. Hæc adeo superiore nobilior actio est, ut illa præ hac non casta iudicetur à Patribus. Vnus id asserat S. Augustinus. Quisquis à Deo præter Deum aliquid quærit, non castè Deum quęrit. Si vxor amet maritum quia diues est, non est casta: non enim maritum amat, sed aurum mariti; si autem uerè maritum amet, etiam pauperem plus amat, quia cum misericordia amat. Et Deus noster numquam pauper esse potest, diues est, ipse fecit omnia; non (tamen) tibi promisit nisi se; inueni aliquid pretiosius; & hoc dabit. Pulchra est Terra, Cælũ & Angeli, sed pulchrior est, qui fecit hæc. & quia id non sine maxima victoria sui, omniumq; humanorum & creatorum commodorum perfecta & plena abdicatione fit ab homine, de eadem ipsa re alibi breuius sic S. Augustinus: Ille ergò verissimè atq; certissimè inuictus homo est, qui cohæret Deo, non ut ab eo aliquid boni extra mercatur, sed cui nihil aliud quàm ipsum inhærere Deo, bonum est. Et alio loco: Quid nam dulcius à Deo pręmium, quàm ipse Deus? S. Chrysostomo similiter nulla maior merces est, quàm amare Deum. Quod non dicitur, quia spe pręmij amandus Deus non sit, cum scriptum sit: Inclinaui cor meũ ad faciendas iustificationes tuas, propter retributionẽ. sed ut quod in amore perfectius est, indicetur. Et S. Bernardus. Causa diligendi Deum Deus est. Proprietates huius amoris in libro de Perfectis, explicantur, & post aliquæ etiam hic commemorantur.

[Marginal notes: De verbis Domini Serm. 49. — Lib. de vera Relig. cap. 47. — Serm. 32. de tempore, cap. 4. — Hom. 42. in 1. Cor. — Psal. 118.]

Quo-

Quoniam verò amandi Deum nullus finis, est enim Deus infinitè amabilis; & Charitas numquam excidit; 1.Cor. 13. &, vt ait idem S. Bernardus: Modus diligendi Deum, est sine modo diligere; iccirco à quibusdam amor noster quo Deum amamus in hac vita, amor desiderij dicitur. Explicat id Gulielmus Abbas S. Theodorici. Certus Lib. de Amore. sum ait per gratiam tuam, desiderium desiderij tui, & amorem amoris tui habere me in toto corde, & in tota anima mea. Huc vsq; te adiuuante profeci, ut desiderē desiderare te, & amem amare, sed hoc amans, nescio quid amem. Quid enim est amare amorem, & desiderare desiderium? Et postea: Sed respondet mihi in corde meo Veritas consolationis tuæ, & consolatio Veritatis tuæ. Est amor desiderij, & est amor fruitionis; Amor desiderij meretur aliquando visionem, visio fruitionem, fruitio amoris perfectionem. Gratias ago gratiæ tuæ, qui loqui dignaris ad Cor serui tui, & anxijs eius quæstionibus aliquatenus respondere. Suscipio & amplector hanc Spiritus tui arrham, & lætus expecto in arrha promissionem tuam. Desidero itaq; amare te, & amo desiderare te: & hoc modo curro, ut apprehendam in quo apprehensus sum, scilicet, vt amem te perfectè aliquando, ò qui prior nos amasti amande & amabilis Domine. Hęc ille. Hoc amoris desiderium S. Chrysostomus nominat coronam maximam, & quid quouis diademate præclarius. Nunc ponendæ Occasiones. In Ps. 115.

Occasiones Amorem Dei excitantes in nobis sunt infinitę. Sunt enim infinita beneficia Dei, & omnia Diuini amoris insignes notæ; ac (vt ait S. Chrysostomus) Hom. 27. in Genes. præparant animum, ut omnia despiciamus, & vt ei qui

tanta in nos beneficia contulit, adhæreamus, amorem in illum singulis diebus augeri declarantes. Ac propterea idem alio loco hortatur, vt per singulos dies vnusquisque intra se computet non tantum communia beneficia, verùm & propriè sibi collata: non tantum promulgata & omnibus manifesta, sed etiam peculiaria multosq; latentia. Hæc percensere facultatis meæ non est, sed nec delibare. Consideret se quisq; cum seipsum recognoscit, quod aliquádo faciunt etiam illi, qui quidlibet aliud faciunt, recognoscit inquam semet, se esse non alium; sui ipsius se curam gerere, seipsum tutari oportere, se non quemlibet, sed certum vnum è ciuibus suis esse, certo genere, certo loco natum, certis cognationibus, affinitatibus, amicitijs circumscriptum, certa corporis constitutione ac forma, certo ingenio ac viribus animi, certa ætate, certo deniq; ac ita proprio statu, vt is sibi cum nullo alio mortalium prorsus communis sit, aut esse possit; Cum id in mentem venit. recogitet se, qui ante non multos annos adhuc inter homines non erat, & erat nihil, vnde nam repentè extiterit is, qui est, quærat ex seipso, ex singulis animi, corporisque partibus; quis eas animauerit, quis formauerit, quis aluerit, quis auxerit, quis in lucem produxerit, quis uitam, quis totum se, tantum, quantus est, & talem, qualis est, ad istam ætatem statumq; prouexerit, & intelliget ni fallor, antedicta omnia non aliam vocem mittere, quàm hanc vnam: Ipse fecit nos, & non ipsi nos. Ipsius enim & genus sumus; genus ergò cum simus Dei, Deo non minus quàm terræ stirpes, inhæreamus, vt à quo vitam accepimus, ex eodem vitæ propagatio-

nem

Hom. 72. ad populum.

Psal. 99.

Act. 17.

nem & robur hauriamus; inhæremus autem amore. Amemus igitur, & amandi occasiones capiamus ex nobis. Dedit amicus librum, ensem, equum, cum uides quod ille donauit, amici subit animũ tuum grata memoria. Dedit sponsus annulum, gemmam, torquem, aspectus eius illecebra est amoris ad sponsum. Dedit te tibi Deus, dedit inquam hominem animâtium omniũ nobilissimum, regalem animum, Diuinum Spiritum humano corpore Dei item opere artificiosissimo gerentem, & cum te intueris, cum tui memineris, non veniet in mentem tantæ liberalitatis Dei magnificentia, tanta benignitas, tantus amor? Tunc beneficia scribit S. Chrysostomus, duplicia sunt, cum & natura magna sũt, & conferuntur in eum, qui est nihili. Quid tibi teipso maius? hoc totum ex vno Deo habes; quid magis nihili quàm id ipsum quod nihil nominatur, quod ita nihil est, vt minus adhuc sit quàm figmentum ac somnium? hoc ipsum quilibet nostrum extitit antequàm Deus nos ipsos nobis donaret, hoc est ex nihilo faceret homines; & non erit hic acerrimus stimulus auctorem recognoscendi, & diligendi? Hæc nemo non videt quam verè & meritò amplificari possent. Sed ne minuam dicẽdo potius; simpliciter pono quæ Sacris literis simpliciter traduntur. Creauit Deus hominem. Manus Dei plasmauerunt. Non ne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti? Pelle & carnibus vestisti me, ossibus & neruis compegisti me, vitam & misericordiam tribuisti mihi. Dat vitam, inspirationem, & omnia. Ad imaginem Dei creauit illum. Reliquit illum in manu consilij sui. Minuisti eum paulo minus ab Angelis; Gloria

In Psal. 115. Genes. 1. Psal. 118. Iob. 10. Act. 17. Genes. 1. Eccl. 15. Psal. 8.

ria & honore coronasti eum; Posuisti eum super opera manuum tuarum; Omnia subiecisti sub pedibus eius.
Act. 17. Habitare fecit super vniuersam faciem terræ, quærere Deum si fortè attrectent eum, quia non longè est ab
Psal. 8. unoquoq; nostrum. Quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis, quia visitas eum? Hæc de hominis creatione, & omnibus quæ cum creatione coniuncta sunt Diuina beneficia plurima amplissimaq;.

Sed quanquam Creatio hominis occasio est homini amandi creatorem, non minus facilè fuerit amorem eundem elicere ex Diuinæ erga hominem prouidentiæ commemoratione; & fortasse facilius, quia in oculis est, & quasi manu tangitur. Cernis hominem non integro corpore ac sano ipse tu sanus & integer? alium, te fortè meliorem, cõtemptum, abiectum, destitutum cõsilijs, bonis, amicis, & tua tibi nõ infeliciter succedere? afflictum aliquem animo, uexatum corpore, carentem liberis, nec vxore & familia ad voluntatem vtentem, fortuna minus florente, ipse interim tua contentus sorte? exules alios, alios ære alieno penuria, bello, tyrannide oppressos, alios decedentes è vita, ad sepulchrum elatos, alios peste, alios incendio naufragioue extinctos, te, tuaq; procul esse ab his calamitatibus, alijsque sexcentis, quas singulis penè momentis & horis propè intueris alios incurrere? Hæc tu inquam cernis? quære igitur tantorum bonorum fontem, & intelliges hunc non alium esse nisi Deum: qui enim te genuit, is te edu-
Sap. 11. cat, is seruat, & tuetur. Quomodo enim (ait Salomon) posset aliquid permanere nisi tu uoluisses, & quod à te uocatum non esset, conseruaretur? Is est cui cura est de

nobis;

nobis; qui homines & iumenta saluat; qui dat escam omni carni ad usum hominis; qui produit in montibus fœnum, & herbam seruituti hominum, rigans montes de superioribus suis, de fructu operum suorum terram satians; is denique cui omnes capilli capitis numerati sunt; & qui regit me, & nihil mihi deerit. Hæc quid agunt omnia, singula quid à nobis petunt, nisi vt non solum quæramus Deum, sed (quod Apostolus addidit) attrectemus etiam non manu, sed amoris affectu? ut quemadmodum sunt Diuini amoris vestigia ac signa, sint similiter Diuini amoris voces, & faces. Diligam te Domine (ait Dauid dignissimus tali magistro discipulus) fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meũ, & liberator meus. Deus adiutor meus, & sperabo in eum, protector meus, & cornu salutis meę, & susceptor meus. Et infrà; Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & super excelsa statuẽs me; Qui docet manus meas ad prælium, & posuisti ut arcũ ęreum brachia mea; Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ, & dextera tua suscepit me. Et alio loco: Diligite Dominum omnes Sancti eius, quoniam nihil deest timentibus eum. Ad hanc communicationem amoris & laudis inuitat idẽ sæpè creatas res omnes, quòd nimirũ illæ cõmodis & vtilitatibus hominũ maximè seruiant, sintq; singulæ propterea maximũ Diuini amoris incitamentũ, præsertim ea, quæ nos propius attingũt, qualia sunt esculẽta, poculẽta, vestimẽta, tã multa, tã varia, tã apta, tã pretiosa, & iucũda; qualia patrocinia, amicitiæ, opes, prædia, domus, supellex, dignitates, patrimonia, clientelæ, seruitia, pacis & belli instrumenta, nauigia,

Act. 17.

Psal. 17.

Psal. 33.

equi, vtilium animantium armenta, & greges; uoluptariorum etiam, ad domesticas delicias, ad venationem, ad pastum, ad tripudium. qualia deniq; sunt remotiora illa nemora, syluæ, montium vestitus densissimi, luxuriosa fruměta, eaq; adeo multiplicia, fructus agrorum, & arborum, riparum ornatus, hortorum amœnitates, quicquid denique Cæli complexu continetur, in aere, aquis, terra, urbibus, pagis, villis; quid dico complexu
Deut. 4. Cælum? cum Cæli ipsi & sidera à Deo creata dicantur à Moyse in ministerium cunctis gentibus, quæ sub Cælo sunt; ea nempè de causa, quòd tam Cæli & astra, quàm Elementa, & reliqua omnia, quæ terra vel fert, vel sustinet, res sunt, quibus tăquam administris vtitur Deus ad uitam hominum sustentandam propagandamque; Nec ijs solum, sed Angelis ipsis qui nobilissimi spiritus
Hebr. 1. sunt, Deoq; affines; sunt .n. ait Apostolus administratorij spiritus in ministerium missi, propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Quare & verè & sapienter à
Hom. 10. in Euang. S. Gregorio dictum illud est: Vitam hominum *solus* hanc conditor qui creauit, administrat. Et ecce tibi amoris incentiuæ creatæ res omnes, quas oculis cernis, omnes enim vt homini vel maximè, uel proximè seruiant constitutum est à Deo, cuius vnius nutu arbitrioq; gubernantur, ita, vt nec folium, aut pluma, aut atomus quolibet uel minimo uentulo leuiter etiam moueatur, nisi ad Dei voluntatem. Attrectat igitur nos Deus, immò replet, & obruit continuis magnisq; beneficijs suis, in Deo tanquă pisces in mari viuimus, mouemur, & sumus, & non quæremus cogitatione Deum, non amore affectuq; tangemus? Hæ sint Occasiones quas ferè nobis

bis præbent, oculi Deum amandi. Veniamus ad aures. Et ſanè illud prædicare & ipſi poſſumus. Domine auribus noſtris audiuimus, Patres noſtri annunciauerunt nobis, opus, quod operatus es in diebus antiquis. Fides enim, quę eſt ex auditu, quàm multa, quàm certa, quàm pręclara proponit ad amorem Diuinum inuitamenta. Breuiter Duo omninò ſunt Dei præcipua teſtimonia, quæ Scriptura Duo Dei Teſtamenta nominat. De quibus ſic S. Auguſtinus. Hæc eſt breuiſſima & apertiſſima differentia duorum Teſtamentorum, Timor, & Amor. & alibi. Quanquam enim vtrunq; in vtroq; ſit, præualet tamen in Vetere Timor, Amor in Nouo. Et ecce tibi in ipſo limine primam amoris notam; natus es enim non ſub priori Teſtamento, Timore regnante, ſed ſub poſteriori, beatiſſimo inquam Amoris dominatu. Huius autem Teſtamẽti principium & finis Chriſtus vnus eſt, propè dixerim Amor ipſe. Explicemus quamuis nõ latè: Quid Patrem vt Filium mitteret, adduxit? Amor. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum vnigenitum daret. Quem habitũ induit Filius, cum uenit? Amoris. Et ipſe tanquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Quid idem in terras detulit? Amoris ignem. Ignem veni mittere in terram. Spiritus Sanctus quid adiecit? Amorem Charitatis. Charitas enim diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. Cum Chriſtus quaſi Sol alter mundum luſtraret, quid ex eius aſpectu emicuit? Amoris radij. Nec eſt qui ſe ab ſcondat à calore eius. Quæ ſumma doctrinæ eius? Amor. Diliges Dominum Deum tuum; Diliges proximum tuum; in his duobus mandatis vniuerſa Lex pen-

Pſalm 43. Lib. Aduerſus Adimantum, c. 17. De Moribus Eccleſiæ, c. 28. Ioan. 3. Pſal. 18. Lucæ. 12. Rom. 5. Pſal. 18. Matth. 22.

det & prophetæ. Quid legauit Testamento? Amorem.
Ioan. 15. Hæc mando vobis, ut diligatis inuicem. Qua nota in-
Ioan. 13. signes esse uoluit discipulos? Amoris. In hoc cogno-
scent omnes, quod discipuli mei eritis, si dilectionem
habueritis ad inuicem. Quid potissimum rogauit Patrẽ?
Ioan. 17. Amorem. Vt sint vnum, sicut & nos. Vitam humilli-
mam, & laboriosissimam cur totos triginta tres annos
Ephes. 50. traduxit? ob Amorem Sponsę. Dilexit enim Ecclesiã.
Et sanè de hoc mystico Iacob dici uerius potest illud:
Gen. 29. Et uidebantur illi dies pauci præ amoris magnitudine.
Quis ex eo miracula, & gratias sanitatum, mortuorum
Ioan. 11. etiã hominum suscitationes elicuit? Amor. Ecce quem
amas, infirmatur. Quis illi lachrymas excussit? Amor.
Ecce quomodo amabat eum. Quis ad sanguinem pro
Apocal. 1. hominibus profundendum impulit? Amor. Dilexit
nos, & lauit nos à peccatis nostris, in sanguine suo.
Quid ad Diuinum planè ac inexplicabile mysterium
Eucharistiæ instituendum, & commendandum? Amor.
1. Cor. 11. Hoc facite in meam commemorationem. Quis adegit
Origenes Homil. 2. in Cant. in Crucem? Amor. Amor meus dicebat Sanctissimus
Ignatius, Crucifixus est. Quis detrusit ad inferos, reuo-
Psal. 138. cauit ad vitam? Amor. Exurrexi & adhuc tecum sum.
Ioan. 16. Quis in Cælum sustulit? Amor. Expedit uobis, vt ego
Ioan. 14. vadam. Vado parare vobis locum; Assummam vos ad
me ipsum. Quid nunc cum regnat in Cælis agit? Amat.
1. Ioan. 2. Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum facie-
mus. Amoris præstat officium. Aduocatum habemus
apud Patrem Iesum Christum iustum. Ergo cum nomẽ
Christi audis, non fingas animo, sed certò credas, te no
Cant. 5. men Amoris audire. Et ipse est amicus meus ait Spon-
sa in

ſa in Cãticis; hoc eſt, ut habet aliã verſio, ipſe eſt Amor meus. Et Eccleſia: Ieſu noſtra redemptio, Amor & deſiderium. Eadem ex S. Bernardo: Amor Ieſu dulciſſime. Cum audis Euangelium, audis amoris nuntium: audis omnia bona. Quærit Origenes, Cur cum dicat Iſaias Euangelizantium bonum, Apoſtolus referat Euãgelizantium bona? Quia inquit non ſolum aut vnum bonum Ieſus, ſed omnia bona. Vita bonum eſt, Ieſus eſt Vita. Reſurrectio bonum eſt, Ieſus eſt reſurrectio. Lux mundi bonum eſt, Ieſus eſt Lux mundi uera, ueritas, via, oſtium, ſapientia, potentia, theſaurus denique omnium bonorum Ieſus eſt. Hunc ait Euangelizauit Paulus hominẽ factũ, ut principiũ omniũ bonorum noſtrorum; mortuum, vt nos viueremus; reſurgentem, ut nos reſurrectioni eius conformes eſſe mus; deniq; ut iuſtitiam, ſanctificationem, & redemptionem noſtram, quia infinita bona eſt Ieſus, & finis & complementum omnium bonorum noſtrorum, in quo beneplacitum eſt Deo omnem plenitudinem Diuinitatis corporaliter habitare. Hæc omnia bona Euangelizat, qui Ieſum Euangelizat: & qui Ieſum, omnia bona. Hęc ex Origene. Quam rectè igitur, quàm ſanctè, quàm appoſitè dictum eſt illud ab Apoſtolo. Siquis non amat Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum, Anathema. Quod idem de Amore in Deum à nobis eſt aſſiduè cogitandum, & aſſerendum. Hęc quàm multa magnaque ſit amoris in Deum ſeges, nemo non videt, complectitur enim quid quid Sacris literis Euangelio præſertim continetur; quicquid à Deo ad hominis beneficium patratum ſupernaturaliter eſt; quicquid egit, dixit, paſſus eſt viuens

In Iubilo.

Præfat. in Ioan.

Iſaia. 12.

Rom. 10.

1. Cor. 16.

& moriens Christus Dominus ac Redẽptor; quicquid Apostoli de Christo eiusq; rebus gestis & institutis promulgarunt orbi vniuerso; quicquid gesserunt ipsi, quicquid cruciatus & laboris, quicquid calamitatis & mortis propter Christum subierunt, deniq; quicquid est caput & membra Christi, Christus inquam & Ecclesia, pro qua se Christus tam profusè tradidit, ut eam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ, in verbo vitæ,
Eph. 5. & exhiberet eam sibi gloriosam, non habentem maculam neq; rugam. Hæc omnia sunt amoris Diuini clarissima monumenta, hæc quę ipsum in nobis excitant, & nutriunt, cum attentè recogitantur, modo cum leguntur, & audiuntur ea cogitandi, indeq; amandi Deum occasionem arripiamus.

Ad beneficia Euangelica consentaneum est maximum donorum omnium quę Deus optimus maximus adeo largè, effuseq; donauit hominibus; Hoc autem
Rom. 8. est Adoptio filiorum. Non enim accepistis (ait Apostolus) Spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Ab
Serm. 6. in Natiuitat. ba Pater. Qua de re sic S. Leo Papa. Magnum est Dilectissimi huius muneris Sacramentum, & omnia dona excedit hoc donum, vt Deus hominem vocet filium, & homo Deum nominet Patrem. Per has enim appellationes sentitur, & discitur, quis ad tãtam altitudinem ascendat effectus. Nam si in progenie carnali & stirpe terrena claris parentibus genitos vitia malæ conuersationis obscurant, & ipso maiorum suorum lumine soboles indigna confunditur: in quem exitum venient, qui propter amorem mundi à generatione Christi non

metuunt abdicari? si autem ad humanam pertinet laudem, vt patrum decus in prole resplendeat, quanto magis gloriosum est, ex Deo natos in auctoris sui imaginem refulgere; & illum in se qui illos generauit ostendere? Hæc S. Leo. Hanc amoris in Deum occasionem habemus, cum Deum siue orando, siue loquendo nominamus Patrem, cum Ecclesiam appellamus Matrem, quod freques est in ore Christianorum, cum nos ipsos Dei filios agnoscimus, & profitemur, cum nos redemptos à Diaboli seruitute gaudemus, cū Sacro nos Christi Baptismate initiatos, restitutos nos intelligimus in libertatem gloriæ filiorum Dei. Ad huiusmodi occasiones non negligendas, S. Ioannes hortatur, cum ait: Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur, & simus. Quod si nonnunquam propter Christum aut contemnimur, aut etiam odio habemur à mundanis hominibus, istud ipsum Amoris Dei, & Patris nostri nobis sit argumentum, & occasio. Propter hoc addit idem: Mundus non nouit nos, quia non nouit eum. Charissimi nunc filij Dei sumus. Est porrò commemorationis huius opportunum tempus, cum nos alicunde allici ad peccandum animaduertimus, tunc enim illud maximè refricandum: Qui natus est ex Deo, non peccat. Cum item nos angit præteritorum expiatorum licet criminum conscientia, siquidem miseretur omnium Deus, filiorum autem clementissimè, & cumulatissimè. Verum excitatur in Dei filio maximè Diuini Amoris flamma, cū subit animū illud: Quoniam ipse prior dilexit nos; & quidem cum inimici essemus. Quis autem ait S. Augustinus, non redamare af-

1. Ioan. 3.

Ibidem.

1. Ioan. 3.

Lib. de Catechizan-

fectet

dis rudi, cap. 22. fectet iustissimum, & misericordissimum Deum, qui prior sic amauit iniustissimos, & superbissimos homines, vt propter eos mitteret vnicum filium, per quem fecit omnia? Sed hęc sunt cōmunia, & promulgata Dei beneficia; sic vt suprà retulimus dicta à S. Chrysostomo, quibus etiam auctore eodem dicat Dauid Psalmum centesimum tertium.

Quam occasionem prębabit Amoris recognitio beneficiorum, quæ idem S. Chrysostomus nominat propria, atq; latentia. Hæc autem numeret secum quisq; censet aliqua Dauid Psalmo centesimo secundo. Capi-
1 ta præcipua sint. Educatio & pietas Parentum. Hui c
Lib. 9 Cō- plurimum se debere fatetur S. Augustinus: Suxisse cum
fes. cap. 9. 2 lacte matris veram Religionem. Quod si contrà factū
Lib. 3. c. 4. est, an non magnum beneficium est ex impijs parenti-
3 bus tanquam è spinis rosam pium extitisse? an non beatitudo quędam est, per externos homines à Spiritu Sā-
Matth. 16. cto edoctum super senes intellexisse? Certè B. Petro à Domino dictum est: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi. Magistrorum hone-
4 sta disciplina. Consuetudo virorum bonorum. Et si in
5 6 perditos incidisti, quale Dei donum est, quod te non planè perdideris, quod gradum reuocaueris, quod vel
7 serò sapere cęperis? In adolescentia vel Virginitatem retinuisse, uel castitatem amplexum, carnis illecebras
8 repudiasse. Et si fragilitate prolapsus sis, teipsū recuperasse, ad pœnitentiam recurrisse, vsui sacramentorum, sacræ lectioni, orationi, corporis afflictationi institisse,
9 Christianam certam vocationem elegisse, in ea ex vir-
10 tute viuere, charitatis operibus operam dare, iniquitatē

ex

ex animo odiſſe,pietatem diligere, colere religionem, pacem ſectari,mortem ſi non appetere, certè cogitare, ad eamq; in tempore fortiter ferendam ſe comparare.
Deo deniq; quacunq; ratione poſſit placere ſemper,ac 11
ſeruire,vehementer optare. At hæc etiam ſat generalia & multis communia beneficia Dei ſunt, quanquam præclara & ſingularia. Alia ſunt, quæ tecta fortaſſe ad alienos facilè ſint, nobis qui nobis ipſis intimi ſumus, ac planè ſcimus quid intus in animo & corpore noſtro agatur,aperta ſint neceſſe eſt;nec propterea ab alijs hęc ſed à nobis ſolum ponderari poſſunt. Exempla hic aliqua pono,non vti rerum certarum explicator,aut hiſtoricus,ſed potius vti præſultor ludi;ad ea ſe quiſq; explo
ret. Illa ætatula tu ſalutare nutricis tuæ lac hauſiſti, qua 1
coæuus tuus cum lacte febrim, pituitam, morbum regium,peſtem ſuxit ex ſua.Ita te curauit eadem, ac ſerua 2
uit, ut nullo graui lapſu tui ſint tibi pedes cruraq; confracta, ſicuti accidit Miphipoſeth, nec alia quauis cor- 2. Reg. 4.
poris parte detrimentum factum. Quoties cecidiſti, 3
nec offendiſti? Vix in lucem editi multi, cum parenti- 4
bus orbati repentè ſunt,alijſq; præſidijs infantibus,pueris,adoleſcentibus vtilibus, aut etiam neceſſarijs ſpoliati,nullius penè curæ commiſſi, nullis puerilibus ac multò minus grauioribus diſciplinis exculti. Tibi contrà, rebus in omnibus à parentibus,à curatoribus & tutoribus optimè conſultum, ac prouiſum eſt,te iam tunc & deinceps ſemper tuorum oculi & aures ſpeculabantur accuratè,diligenterq; cuſtodiebant,te magiſtri inſtituerunt, bonis moribus informarunt aſſiduè, nec deſtiterunt priuſquam vir inter viros factus,res tuas,ac teipſũ

5 magis planè regere didicisses. Alij grauibus, periodicis
alij morbis sæpè tentantur. Tu ferè bona semper es ac
6 firma valetudine. Ægrotasti periculosè, ægrotauit &
alius, immò quamplurimi & mortui sunt, tu conualui-
7 sti. Adiuisti periculum capitis & fortunarum, adiuerunt
8 & alij, nec effugerunt, tu propulsasti. Quam multi ex fe
licibus infelices, ex beatissimis facti sunt miserrimi, autq;
aliqua sua culpa, aut occulto Dei consilio, aut inimico-
rum iniuria & impotentia, & tu eodem ac pristino sta-
tu adhuc es, nihil aut minimum mutatus ab illo, qui fue
ras, fortunatus, amicis charus, inimicos uel non, uel mi-
tigatos habens. Occulta porrò & incognita Diuina aut
9 Angelica beneficia huiusmodi quam multa Deus bo-
ne? ictus fulmine non sum, non percussus tegulæ aut
marmorei lapidis casu, non fortuito iaculo petitus,
non belluæ aut bestiæ cuiuspiam feræ morsu ex im-
prouiso laceratus, non cornu vulneratus, non prostra-
tus impetu, non plumbea glande ex sclopeto temerè
displosa traiectus, non obrutus vndis, non extinctus in
cendio, non peste consumptus, deniq; à sexcentis vitæ
periculis immò ab infinitis procul absum, cum ea tamē
quotidie quolibet puncto temporis immineant capi-
ti; quis depellit ista, quis auertit, cuius munere toties
seruamur superstites, & incolumes, quoties hisce peri-
culis vita non adimitur? Dei videlicet optimi parentis
summa cura, maxima prouidentia, propensissima volū
tate. At sint hæc corporis & vitæ mortalis, sint ualetu-
dinis subsidia, & tuitiones, Diuina certè & magna Dei
beneficia. Sed si conferantur cum ijs, quæ in animo
Psal. 102. efficit, exigua. Benedic (aiebat Dauid) anima mea Do-
mino,

mino, & omnia quæ intra me ſunt nomini ſancto eius. Excitauit Satanas immoderatarum tuarum paſſionum impotentes motus, Odij, Inuidiæ, Superbiæ, Libidinis, Iracundiæ, Vindictæ, Dirarum, Execrationum, Spiritũ fortè Blaſphemiæ aduerſus Deum, Diuoſq;, Deſperationem ſalutis, Contemptum Virtutis, Odium Obſeruantiæ, Pietatis, Religionis, Profligatæ vitę amorem, & alia huiuſmodi, quę tela inimici ignea vocat Apoſtolus, Epheſ.6.
& Iob prunarum ardorem Diaboli halitu ventilatum; Iob.41.
his te inquam commotionibus pulſauit Diabolus, nec conſenſiſti; ecce magnum Dei beneficium; conſenſiſti, ſed illico reſipuiſti? ecce alterum beneficium; non reſipuiſti, cohibuiſti tamen motus animi, ne foras erumperent? & hoc beneficium eſt non exiguum; eruperunt quidem foras, ſed intempeſtiuè, & cum ignominia? & hoc eſt Diuinum beneficium; exarſeris etiam libidinibus, ſaturaueris animum, expleueris cupiditates tuas, teipſum effuderis in omni intemperantia, at eo ipſo tẽpore te momordit conſcientia, te pupugit metus? & hoc eſt beneficium; non conſenuiſti in flagitijs, tui te tandem puduit, pœnituit præteritæ vitæ, mutaſti conſilium, ſanã mentem recepiſti? & hoc quantum eſt Diuinæ miſericordiæ beneficium? Eſto etiam, perditus ſis, nec vlla ſpes oſtendatur, te tui diſſimilem euaſurum, an hoc eſt contemnendum beneficium, quo te benignitas Dei expectat, & hac tanta patientia ac diſſimulatione ad pœnitentiam adducit? Interiora & illa magis ſunt; antequam in ſcelus rueres, quoties te retinuit Deus? nunc metu reuocans, nunc pudore; Cum manus dediſti, ac decreuiſti te tam crudeli Domino mancipare,

quoties ne quo cœperas, pergeres, impediuit, quot ademit occasiones, quot certas spes tuas fefellit, quibus te interim tenebris circumfusum aflixit, molestijs animi vexationibusque versauit, turbauit anxietatibus, confixit timoris aculeis, conscientię stimulis exagitauit? quæ salutaria documenta non tibi iniecit in mentem, ut ad ea expergisceeris uel inuitus? Maiorum monita æqualium exempla, sceleratorum & tui similium exitus repentinos, infelices, miserandos, tuum ipsum animum ac cor peccatis ut erat, obrutum, quibus non concussit mœroris, doloris, immò & amoris motibus? morbum illum periculosum, quo penè extinctus es, Deus immisit, vt tu ex animo morbum peccati longe periculosiorem depelleres. Alio tempore venisti in apertum illud vitæ discrimen, atq; (ut aiebat Dauid) eo uentum erat, ut vno tantum gradu tu, morsq; diuideremini, eripuit te ex illo Deus, ut ipse te ex salutis æternæ discrimine, ac tyrannide Satanę quantocyus eriperes, & cum tu scelera sceleribus cumulares, nihilq; te vno in Deum esset ingratius, tunc te tanquam obsequentem piumq; remunerans, nouis beneficijs, hominum gratia, gloriaq; adauxit, ut quem à flagitijs non abstraxerat supplicij sensus, pudore saltem suffunderent insolita in indignissimum hominem collata Diuinitus munera. Ac si se ita cum inimicis gerit Deus, quem se præstabit amicis? Ab his vt amouet peccandi voluntatem, sic sæpissimè eosdem abstrahit ab omnibus peccandi occasionibus, quippè, quos adstringit & quidem libentes legibus continuæ disciplinæ. Quod si interdum ex occasione tentatione aliqua pulsari permittit, ea animi firmita

Lib. 1. Reg. 20.

te

te eos sic roborat, vt confligant quidem cum hoste, sed de hoste gloriosè triumphent. Solicitatus ad adulteriũ opportunitate præsentissima Ioseph à Domina; ad mortem adferendam inimico Sauli, quem comitatu destitutum, oppressum somnio ante pedes suos positum intuebatur Dauid; S. Bernardus ab hospita; S. Thomas Aquinas à muliere impudica remotis arbitris ad facinus, non solum non victi sunt, sed ipsi aduersarios ita fuderunt, fregeruntq;, vt ad eandem periclitationem serò admodum ac fortasse nunquam postea cum ijsdē redierit Satanas; si quidem ut ait Cassianus, retorquetur in Dæmones illa confusio, quæ nos manebat, si ab ipsis fuissemus elisi, secundum illud: Caput circuitus eorum, labor labiorum ipsorum operiet eos. Et, Conuertetur dolor eius in caput eius. Et, Captio quàm absconđit, apprehendat eum.

Gen. 39. 1. Reg. 26. Col. 7. cap. 21. Psal. 139. Psal. 7. Psal. 34.

Id facit Deus auertendo mala à suis, at quæ in eorũ animos congerit bona? quot mentis illustrationes subitas, diuturnas, ad se, ad Deum cognoscendum, ad Sacras literas percipiendas, ad rerum spiritualium arcana quælibet peruestiganda, ad iuuandos proximos? Quam sanctis cogitationibus, & spiritualium voluptatum illecebris mentes voluntatesq; eorum ad se allicit, trahit, sustentat, facultatum internarum vires corroborat, cōplet? Et si ad tempus aut ipse languefacit, ut probet sine vllo eorum crimine, aut ad aliquam expiandam culpā languere permittit, quàm citò ac liberaliter eos reuisit, recreat suæ præsentiæ solatio, amplectitur, ac stringit charitatis vinculis, suauissimi amoris sui osculis mulcet? Deniq;, nunquam non exercet suos vtiliter Deus,

vt in

vt in Virtutum ſolidarum fructu,ſtudioq; propriæ perfectionis progreſſiones in dies maiores faciant. Ad hęc ſiquidem capita duo reuocat Dauid hæc aduerſus Sanctos Diuinæ charitatis & rectionis officia. Benedic anima mea Domino; Qui replet in bonis deſideriũ tuum. Ecce primum. Renouabitur vt Aquila iuuentus tua, & hoc eſt ſecundum.

Pſal. 102.

Hæc eò pertinent, vt intelligamus, quàm multas, quàm proximas occaſiones amandi Deum extra,adeoque magis intra nos ipſos habeamus. Vt quid enim nobis benefacit Deus, niſi vt beneficijs conciliatos ſibi perpetuò in amore coniungat? At inquis mercenarius eſt huiuſmodi amor, & amare Deum propter ſeipſum, multo optabilius eſt longèq; perfectius. Ita quidem certè,nihilo minus ſanctus eſt etiam amor hic; & quando nos plerumq; ij ſumus,qui non niſi utilitatibus noſtris ducimur, magnum Diuinæ benignitatis munus eſt, quod ſe Deus ad hominis genium, naturæque noſtræ propenſionem accommodet, gratumque & acceptum habeat cum qualicunq; ratione, etiam ſi commodis & uoluptatibus ad illum trahimur.

Prima.

Propono tamen breuiter Occaſiones quattuor amãdi Deum propter ſe. Prima eſt hęc ipſa, qua Deum diligimus vt in nos beneficum. Eſt is amor gradus ad amandum Deum propter ſeipſum, etiam ſi nobis nihil hactenus præſtitiſſet, nec præſtaturus eſſet aliquando. Purga amorem, dicebat S. Auguſtinus, & aquam fluentem in cloacam, conuerte ad hortum. Sic dicamus nos, & purgemus amorem noſtrum in Deum, non quidem aliqua fœculenta impuritate, neq; enim eſt ut dixi vitio-

Præfat. in Pſal. 31.

ſus

ſus amor mercenarius, ſed ne nos in Deum rapiat proprij boni cupiditate, verum ſola Dei bonitate & pulchritudine. Veh .n. tali amori tuo dicit idem pater, ſi vel ſuſpicaris aliquid pulchrius, quàm eſt ille, à quo eſt omne pulchrum. Quo loco cum quæreret, cur Pſalmus qui eſt de ſponſi pulchritudine, ſcribitur enim in eo: Speciosus forma præ filijs hominum; &, Specie tua, & pulchritudine tua inſcriptus eſſet in intellectu filijs Chore; reſpondet, vt hæc fides noſtra qua purgamur, ad inuiſibilia præparetur, hoc eſt, quod in intellectu filijs Chore facta ſunt omnia iſta, ut detraherentur ſanctis ipſa quæ habebant, detraheretur & ipſa uita temporalis, vt non propter hæc ipſa temporalia colerent ipſum æternum; ſed amore illius caſto tolerarent hæc omnia, quæ pro tempore paterentur. Propterea quia intellexerunt; dicunt, hæc omnia venerunt ſuper nos, nec obliti ſumus te. Amemus igitur initio Deum tanquam beneficiarij, eum qui effuſè adeò de nobis benemeritus eſt, & quotidie benè meretur, ac in omnem æternitatem benè merebitur; procedente autem ſpirituali ætate, amorem hunc quacunq; beneficiaria ratione exuamus, diligamuſq; fontem bonorum omnium diuinam ipſam per ſeſe ſummè colendam & obſeruandam bonitatem. In Pſ. 44.

Secunda Occaſio amoris Dei per ſeipſum, eſt, cum cogitatur, aut nominatur à nobis Deus, vt Deus eſt, veniũtq; in mẽtẽ, aut cõmemorãtur illa attributa Dei, quæ dicimus abſoluta, quia eorum conceptione notioneue nullus ad res creatas reſpectus includitur; qualia sũt Maieſtas, Poteſtas, & vis infinita, Sapientia, Bonitas, Immenſitas, Secunda.

mensitas, Simplicitas omnis prorsus concretionis expers, Infinitas, deniq; omnis Perfectio, quam vocant
Prosologio, cap. 5. & 11. Theologi simpliciter, & quæ ex S. Anselmi descriptione receptissima, ea est, quæ melior est ipsa, quàm non ipsa. Cuius rationis est hoc ipsum nomen DEVS, & si quæ sunt alia tam Latina quàm Greca, & cuiusuis alterius linguæ nomina Dei, quæ affecta non sint, aut relatiua; quale certè est apud Hebręos Sacratissimum Nomē Tetragrammaton. Et, Ego sum, qui sum. &, Qui est. Siue Grecè τὸ ὢν. Hæc quia referunt ac obijciunt nobis Deum uti est per se, excitant etiam amorem cum recogitantur exutū omnia alia re, aut affectione, qua Deus non sit, aut ad ipsam Diuinitatem non attingat per se, amorem inquam quo diligamus Deum, uti Deus est, Omnipotentem, Sapientissimum, Optimum, Immensum, & Infinitum, Perfectissimum, & quo nihil excogitari possit maius, aut melius, qualis prorsus ipsissimus est in se, & suprà omnem creatam capacitatem cuiuscūque mentis adhuc infinitè perfectior, maior, & melior, & fortè hunc amoris actum & in Deum obseruantiæ
Psal. 15. Dauid induerat, cum dixit: Deus meus es tu, quoniam
Psal. 45. bonorum meorum non eges. &, Quis sicut Dominus
Psal. 34. Deus noster? Et Vacate, & uidete, quoniam ego sum
39. 70. 81. 85. 88. Deus. &, cum frequenter admodum in ore habet illud:
Isaia. 40. Quis similis tibi? Isaias etiam: Cui similem fecistis Deū
Isaias. 6. aut quam imaginem ponetis ei? Idem Angeli, Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Tertia Occasio amoris huius perpurgatissimi, est ipse Dei Amor in homines; amauit enim Deus homi-
1. Ioan. 3. nem ipse prior, ut ait S. Ioannes; amauit teste Apostolo:

Cum inimici essemus, amauit, & vi amoris impulsus ad demerendum & ornandum hominem ea excogitauit, & fecit, quæ solus Diuinus amor inuenire potuit, solus exhibere. Amauit postremò homunciones vilissimos, indignissimos, & quos ingratissimos fore non ignorabat; an non maximè vacuus & purus est hic amor, ab omni suspicione vtilitatis & commodi? an non maximè voluntarius, & ad quem nihil induxerit, aut inducere potuerit Deum, nisi semet Deus ipse pro sua insita, inexhausta, infinita bonitate? Demum castissimus est hic amor, purissimus, Diuinissimus, quo hominem amat Deus, vt amat, & non nisi Deus sic amasset. Rom. 5.

Quarta Occasio est ratio amicitiæ, quæ Deo est cũ hominibus: Scriptum est enim in Sacris literis, Viros fideles & bonos participes factos esse amicitiæ Dei. Et Christus non solum amicos nominauit Apostolos, sed cur eos amicos haberet, explicauit: Quia inquit, omnia quæ audiui à Patre meo, nota feci uobis. Nec arcana cõmunicauit solum Deus, sed Filiũ ipsum, & cum eo omnia simul nobis donauit. Porrò, hæc Dei amicitia erga homines gratuita prorsus est, ea enim nos diligit Deus ad nostra commoda, non ad sua. Quare si nos in hoc Amore Deo nõ respondemus, quæ inter Deum nosq; est amicitia? ex nostra parte sine dubio claudicat. Amemus igitur Deum, quia per se maximè amabilis est, illudq; spectemus vnum semper, vt eius fiat voluntas in nobis, & quando idem uelle ac nolle cum illo nobis esse debet, ne optemus ad nostram voluntatem Diuinã flecti, sed nostram Diuinæ in rebus omnibus libentissimè subijciamus, hocq; antè omnia velle velimus, ama- Sap. 7. Ioan. 15.

ri à nobis Deum per ſeipſum, adeò, ut (quod fieri non poteſt) ſi nulla in nos manaſſet nec manaret à Deo vtilitas, nec vlla ſperanda ſit inquam, maneat tamen illud ac fixum ſit animo, Deum ſemper amandi atq; colendi quanto maximo, puriſſimoq; poſſimus amore, ac obſeruantia; idq; tum maximè præſtemus, cum mentem ſubit hæc tam ſanctæ amicitiæ ſacroſancta Lex, Amicus propter ſe amandus. Hæcq; de Occaſionibus Charitatis in Deum ſatis ſint.

Amoris in Deum & Chriſtum Dominum exercendi occaſiones, Indicia & exempla.
Caput XX.

Quomodo amandus Chriſtus Dominus à nobis.

MAximum omnium certiſſimumq; Indiciū Amoris noſtri in Deum, eſt, cum ita Deū diligimus, quemadmodum Chriſtus Dominus Patrē noſq; dilexit, quo ſanè amore flagrare etiam nos oportet aduerſus eundem Chriſtum; cur enim ſeparemus amore, quos eadem Diuinitas iūgit? Qua de re tota luculēter & piè S. Bernardus ſic ſcripſit: Diſce o Chriſtiane à Chriſto, quemadmodum diligas Chriſtum. Diſce amare dulciter, amare prudenter, amare fortiter. Dulciter, ne illecti, prudenter, ne decepti, fortiter, ne oppreſſi ab amore Domini auertamur. Ne mundi gloria ſeu carnis voluptatibus abducaris, dulceſcat tibi præ his ſapientia Chriſtus. Ne ſeducaris ſpiritu mendacij & erroris, luceſcat tibi veritas Chriſtus. Ne aduerſitatibus fatigeris, confortet te Virtus Dei Chriſtus. Zelum tuum inflammet charitas, informet

Serm. 20. in Cant.

met ſcientia, firmet conſtantia, ſit feruidus, ſit circumſpectus, ſit inuictus. Nec temporem habeat, nec careat diſcretione, nec timidus ſit. Et vide, ne forte tria iſta & in lege tradita fuerint, dicente Deo Diliges Dominũ Deum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. Deut.6. Mihi videtur amor quidem cordis, ad zelũ quendam pertinere affectionis; animæ uerò amor ad induſtriam ſeu iudicium rationis: Virtutis autem dilectio ad animi poſſe referri coſtantiam vel vigorem. Dilige ergo Dominum Deum tuum toto & pleno cordis affectu, dilige tota rationis vigilantia & circunſpectione, dilige & tota virtute, vt nec mori pro eius amore pertimeſcas, ſicut ſcriptum eſt: Quia fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio. ſit ſuauis & dulcis affectui tuo Dominus Ieſus contra malè vtiq; dulces vitæ carnalis illecebras, & vincat dulcedo dulcedinem. ſit nihilo minus intellectui præuia lux, & dux rationi; ſit etiã fortis & conſtans amor tuus, nec cedens terroribus nec ſuccumbens laboribus. Ergo amemus affectuosè, circũſpectè, & validè, ſcientes amorem cordis quem affectuoſum dicimus, abſq; eo qui dicitur animæ, dulcem quidem, ſed uetibilem, iſtum verò abſq; illo qui virtutis eſt, rationabilem eſſe, ſed fragilem. Hæc S. Bernardus quæ explicat exemplis Euangelicis latè. Amorem autem Chriſti talem fuiſſe qualem deſcripſit hactenus, ante oſtenderat, ac propterea nos ad eum imitandum inuitauerat: & nos afferimus poſtea, cum de charitate in proximum diſſerimus. Eſſe verò Chriſtum Dominũ amoris noſtri exemplar, nemo dubitat; ſi enim reliquarum omnium Virtutum Idea & Regula, ad quam nos

ipsos dirigeremus à Patre hominibus datus est, cur nō multò magis & amoris qui arx, caput, finis est omnis

Ioan. 15. Virtutis, ac perfectionis? Si præcepta inquit, mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta seruaui, & maneo in eius dilectione. Et paulò antè optare se insinuat, certè etiam ad imitan-

Ioan. 14. dum; Vt cognoscat (inquit) mundus, quia diligo Patrē, sic facio: hoc est, pro hominibus mortem ignominiæ plenissimam oppeto libentissimè. Ac ne quis dicat primam hanc amoris Dei proprietatem, dulcedinem nimirum & suauitatem, optabilem potius esse, quàm parabilem, nec in nostra esse potestate, & fortasse nec etiam uiro forti optandam esse, quippè, cuius proprium sit, omni voluptate posthabita, doloreq; contempto ac su-

1. Pet. 2. perato, magna aggredi fortiter, maioraq; patienter tolerare; aio suauitatem hanc per se amorem Dei sequi; Si tamen gustastis, ait S. Petrus. Nec contemnendam aut non æstimandam esse, cum ad eam hortetur Scri-

Psal. 33. ptura: Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus; & indicium esse aliquod Diuini constantisq; amoris. Ic circo familiare est sanctis uiris, si ea destituuntur, flagitare eam à Deo summis precibus; quod fecisse Sponsam illis verbis: Osculetur me osculo oris sui, auctor est

Serm. 9. in Cant. idem S. Bernardus qui cum docuisset Sponsam osculo pedum sponsi per pœnitentiam peccatorum veniam consecutam esse, ac post adeptione Virtutum locupletatam, ad oscula manuum, existimare debere sibi factū esse satis à Sponso, nec quiquam ultra quærere, inducit illam sic reclamantem: Non quiesco ait, nisi osculetur me osculo oris sui. Gratias de osculo pedum, gratias & de

de manus, ſed ſi cura eſt illi vlla de me, oſculetur me oſculo oris ſui. Non ſum ingrata, ſed amo. Accepi fateor, meritis potiora, ſed prorſus inferiora uotis. Deſiderio feror, non ratione; ne quęſo cauſemini rationem, ubi affectio vrget. Pudor ſanè reclamat, ſed ſuperat amor. Nec ignoro, quod honor Regis iudicium diligit, ſed præceps amor nec iudicium præſtolatur, nec conſilio temperatur, nec pudore frȩnatur, nec rationi ſubijcitur. Rogo, ſupplico, flagito, oſculetur me oſculo oris ſui. Deinde cum commemoraſſet quibus nam virtutis actionibus ex Dei voluntate multò iam tempore detineretur addit: Ceterum, quod in his omnibus eſt, totũ conſtat de conſuetudine, de dulcedine nihil. Mandata forſam utcunq; adimpleo, ſed anima mea ſicut terra ſine aqua in illis. Vt igitur holocauſtum meum pingue fiat, oſculetur me quæſo oſculo oris ſui. Hæc ibi. Conſequitur ſimiliter amorem Dei altera etiam proprietas, quam nominat diſcretionem S. Bernardus, tùm, quia amore augeſcit ipſamet Dei cognitio, quæ fons eſt ſpiritualis prudentiæ, cognoſcimus enim (ait S. Auguſtinus) vt diligamus Deum, & diligendo plenius cognoſcimus: tùm, quia amor ipſe ſua ſolicitudine mentem acuit & illuſtrat ad ſeipſam circumſpiciendam, fraudeſque hoſtis omnes peruestigandas & eludendas, ſiquidẽ ſpiritualis omnia iudicat. Sed potiſſima amoris Diuini affectio eſt tertia illa proprietas ferẽdi fortiter res quaſcunq; quantumlibet aduerſas, perpeſſiones quaslibet aſperas propter Deum. Ea quippe eſt amantium Lex (ait S. Chryſoſtomus,) vt ſe tum demum felices putẽt, cum aduerſa pro his quos diligunt ſuſtinent. Ita ergo & nos

Serm. 11. de Verbis Domini.

1. Cor. 2.

Hom. 3. in epiſt. ad Philemonem.

& nos erga Dominum noſtrum afficiamur. Quare ſe potius ad patientiam comparant qui ſic Deum amant, cogitant potius, & quærunt quid pro Chriſto tolerēt, etiam ſi pericula ſint ſubeunda grauiſſima, quàm guſtare quàm ſuauis ſit Dominus. Ac quanquam ſuauitatē amoris non negligant, ſuauitati tamen laborum tolerā-

Hom. 54. in Geneſ. tiam anteponunt. Idem S. Chryſoſtomus ſic habet alibi. Quando quis ſauciatur Charitatis deſiderio, nihil difficile ſpectat, ſed id, quod fuerit plenum periculis, & multa miſeria, leuiter fert, hoc vnum intuens, quomo-

Gen. 29. do ſuo potiatur uoto & deſiderio. Nam ſi iuſtus ille propter puellæ amorem ſeptennium ſeruire, ferreq; paſtoralium laborum ærumnas decreuit, & non ſentit uel laboris, uel temporis longitudinem, ſed illi omnia leuia & facilia videntur, expectatione & ſpe fructus alitur, ita vt dies paucos longum illud tempus putet, qualem nos habebimus excuſationem, qui non pari ſtudio erga Dominum noſtrum & benefactorem, & curatorem, & qui nobis eſt omnia, afficimur? & paulo poſt adferens S. Pauli exemplum, addit: Verum & ſi nos tā ingrati, non ita Beatus Paulus, qui tanta feruebat & ignitus erat Charitate in Deum, vt verba illa tanto viro di-

Rom. 8. gna loqueretur clamans: Quis nos ſeparabit à Charitate Dei. Vide dictionis emphaſin, & latentem vim, vide amoris violenti furorem, vide Charitatem incenſam. Quid inquit, eſt quod poſſit nos à Charitate Dei ſeparare? quid inter viſibilia? quid inter inuiſibilia? Deinde volens omnia numerare, ſimul manifeſtum facere deſiderium nullo fręno fręnandum quod erga Dominum gerebat, ſubdidit: num afflictio? num anguſtia? num fames?

mes? num persequutio? num nuditas? num periculum? num gladius? O animam sana furentem insania, eaq; quæ continentiæ mater est. Et paulo post: Nullus alius sic à Deo dignatus est diligere Dominum, sicut beata illa anima. Quasi enim liberatus à corpore, es sublimis factus, & ut ita dicam, neq; super terram ambulare se putans, ita loquitur: Amor enim in Deum & succensa Charitas, mentem eius à sensibilibus ad spiritualia transtulit, & à præsentibus ad futura, & à visibilibus ad inuisibilia. Eodem modo se habent Fides & Charitas in Deum. Et vt discas magnam eius gratitudinem, vide eum, qui sic Dominum dilexit & eius Charitate exarsit, fugari, persecutionem pati, flagellari, innumera grauia ferre, & dicere: In laboribus abundantius, in plagis supra modũ, in mortibus frequenter, à Iudæis quinquies quadraginta vna minus accepi, ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, nocte & die in profundo maris fui, in itineribus sæpè, periculis fluminum, periculis in falsis fratribus, in labore & ærumna, & talia patiens gaudebat, & exultabat. Studeamus igitur & nos diligere Christum, & hoc fuerit regnum cælorum, infinitaq; bona, & fructus bonorũ assequi, si germanè & sicut oportet, eum dilexeris. Hæc ibi; & alibi addit de corporis infirmitatibus ac morbis sic: Nihil est tam horridum, tanq; tremendum, quod hi qui vel morbo aut pœnis discruciantur, non superent, si Diuino sint amore incẽsi, & ita ut neq; ignis neq; ferrum, neq; inopia, neq; lãguor aliquis, neq; mors, neq; aliud quidpiam istiusmodi, graue aut molestium appareat ei, qui hunc sit erga Deum consecutus, quin etiam aspernatus cuncta, & irridens,

Hom. 18. De Dei amore, & tolerãtia.

ridens, ſubleuabitur ad Cælum, ubi pari cum reliquis ibidem uerſantibus fruetur beatitudine. & poſt: Afficiamur itaq; amore eiuſmodi, quem æquiparare nihil poteſt, nec ſolum præſentium aut futurorum gratia, quin his amiſſis, ob ipſius amoris naturam. Hæc S. Chryſoſtomus.

Scundum Indicium Amoris Dei.

Secundum Indicium Amoris noſtri erga Deum eſt, ita Deũ diligere, vt præ vi amoris ignoremus ipſi quid amemus aliud præter Deum, amoreq; ita extra nos rapiamur, vt penè noſtrimet obliuiſcamur. Hoc acutè & piè vt omnia S. Auguſtinus, Anima inquit ſe reſpexerat, ſibiq; placuerat, ſuæq; poteſtatis amatrix facta fuerat: receſſit ab illo, & non remanſit in ſe, & à ſe repellitur, & ab illo excluditur, in exteriora prloabitur; Amat mundum, amat temporalia, amat terrena, quæ ſi ſeipsã amaret, neglecto à quo facta eſt, iam minus eſſet, iam deficeret amando quod minus eſt, minus eſt enim ipſa, quàm Deus, & longè minus, tantoq; minus, quàntò minus eſt res facta quàm factor. Ergo amãdus erat Deus, & amandus eſt Deus ita, vt ſi fieri poteſt, nosipſos obliuiſcamur. Hoc inde multò ante S. Auguſtinum ſignificatum fuerat in Canticis: vbi enim nos legimus: Ordinauit in me Charitatem, vertunt alij: Vexillum ſuper me Charitas; vt enim in exercitu vexillum attollitur ſupra omnia, ſic in animo omnibus anteit. Dicitur autem ſuper me: quia vt ait doctiſſimus Pater Barradius, non ſolum ceteras creaturas, verum etiam ipſum hominẽ, qui Deum amat, ſuperare debet Dei amor ita ut dicere poſſit ſuper me Charitas, hoc eſt Deum multò maiori quàm me amore complector: immò ſi me diligo, non niſi

Lib. 50. Homil. Hom. 34.

Cant. 1.

Tomo 1. Concord. Lib. 4. c. 8.

nisi propter Deum diligo. Vexillum totus sequitur exercitus, Charitatem Dei reliqui sequuntur amores affectusque animi, nulla enim res nisi propter Deum amari debet. Amor enim singularis qualis est Diuinus (vt ait Richardus) consortem non recipit; Exempla autem hominum qui sui obliti sunt præ amore Dei & Christi, reliquerunt nobis omnes penè Martyres, illi præsertim, qui non solum patienter, sed alacriter etiam immanissimos quoslibet cruciatus corporis tolerarunt pro Christo. Præter Martytes multi etiam Viri sancti qui ita Deo hærebant animo, itaq; curam corporis ac sui ipsius dimiserunt, ac si ad seipsos non pertinerent ipsi. Illustris in hoc genere S. Bernardus extitit. Quoties (ait eius vitæ scriptor) sibi pia ministrantium fraude deceptus liquores pro alijs alios sumpsit? nam & oleum aliquando per errorem sibi propinatum bibit; & penitus ignorauit, & cum à Claraualle Cartusiam vsq; venisset, insidens stramento equi minus paupertatem præferente, mirante Cartusiæ Priore, miratus & ipse est, quærebatq; quale illud esset, cum toto illo itinere nunquã vidisset, nunquam considerasset, & usq; in horam illam quale esset, omninò nesciret. Deniq; iuxta Lacum Lemanum totius diei itinere pergens, penitus eum non vidit, aut se videre non vidit. Affinia sunt exempla illorum, qui etsi viderẽt res alias, homines, Angelos ipsos, non magni admodũ facerent, in vnum Deum cogitandum quærendumq; defixis animis prorsus intenti. Scribit S. Nilus cum monacho cuidam Deum contemplanti obuij in itinere Angeli fuissent, ab eo prætermissos esse, ac penè neglectos; vt hinc etiam verax S. Pauli ora-

Lib. 4. de Cõtempl. cap. 15.

Lib. 3 c. 1.

culum intelligeretur neq; Angeli poterunt nos separa-
Rom. 8. re à charitate Dei. Sed quàm singularis ac præstans in hac rerum humanarum, immò etiam Angelorum ex Dei amore incuria & incogitantia fuit Maria Magdalena? quę cum Christum quæreret in sepulchro, Angelosque in eo inuenisset, ad eorumq; interrogationem responso breuiter reddito, Tulerunt Dominum meum,
Ioan. 20. & nescio ubi posuerunt eum; ait Euangelista: Hęc cum
Tomo 2. Hom. Maria stabat ad monumẽtum foris. dixisset, conuersa est retrorsum. Cur hoc? inquit Origenes, quia onerosi mihi sunt omnes consolatores, grauant me, & non consolantur, ego enim quæro creatorem, & ideo grauis mihi est ad videndum omnis creatura, nolo Angelos videre, nolo cum Angelis manere; quia possunt dolorem augere, & non possunt penitus delere; Deniq; ego non quæro Angelos, sed eum qui fecit me, & Angelos. Huius autem proprietatis Diuini Amoris hæc potest adferri ratio: quod ebrietas quædã spiritualis est Dei Amor & suimet Dei Amantẽ compo-
2. Cor. 5. tem esse non sinit interdum. Siue ait Apostolus, mente excedimus, Deo: siue sobrij sumus, vobis. Si hæc sobrietas quo modo sua propria ratione illa non sit ebrietas?

Tertium Indicium Amoris Dei. Tertium Indicium Amoris Dei est orandi studium. Est enim amantis eius quem amat aspectu, colloquio, consuetudine velle semper frui, si possit. Oratio autem conuersatio cum Deo est, aiunt Patres; propterea sancti quiq; Viri quo magis Dei amatores, eo orationis studiosiores extiterunt. Exempla post Apostolos dederũt nobis Dei amantissimi S. Dominicus & S. Franciscus, quorum vita Oratio perpetua fuit; quod eo maiorem habet admirationem, cum nihil interim quod ad homi-

num

num salutem, Ecclesiæq; vtilitatem pertineret prætermiserunt vnquam; nimirum, quod ut scriptum est de S. Bernardo, in quolibet cætu hominum vel tumultu, nisi eorũ intentionem causa deposceret, tota facilitate animum colligentes, interiori quadam, quam ubique ipsi sibi circumferebant, solitudine fruebãtur, nil prorsus attendentes quid sonaret, vel appareret exterius. Lib.3. vitæ, cap. 1.

Quartum Indicium eiusdem Diuini Amoris, sit affectio ad Christum Dominum, in primis ad eius passionẽ & mortem pro salute hominum obitam, nonnisi uehementissimo amoris eius in patrem hominesq; impulsu. Quo affectu incensum Apostolum nemo dubitat qui eius epistolas vel primis labris attigerit. Certè S. Chrysostomus de Pauli in Christum amore ea prędicat, quæ ut uerissima sunt, sic etiam maxima admiratione dignissima; aliqua adscribam Corinthijs inquit scribẽs, Placeo mihi in periculis, & infirmitatibus meis. Itaque cum inter medias inimicorum versaretur insidias, ouãs tamen de omni referebat eorum impugnatione victorias: & ubiq; cæsus verberibus, affectus iniurijs atq; maledictis, quasi triumphales pompas ageret, crebra trophæa strueret, orabat, gratiasq; referebat Deo dicens: Deo autem gratias, qui semper triumphat nos. Itaq; ad confusiones & iniurias quas ob prædicandum Christũ sustinebat, magis quàm ad bonorum oblectamẽta properabat, mortem potius quàm vitam appetens, paupertatem quàm opulẽtiam, & multo amplius laborem desiderans quàm alij requiem post laborẽ, ac mœrorem magis eligens, quàm alij voluptatem, studiosius pro inimicis orans, quàm alij aduersus inimicos. Et postea: Quartum Indicium Amoris Dei. Homil. 2. de laudibus Pauli.

Non dico quia nihil præſentium deſiderabat, ſed nec ipſorum aliquid futurorum. Non enim mihi dicas Vrbes, gentes, exercitus, prouincias, pecunias, poteſtates, Hæc enim ille quaſi arenam vilia reputabat: ſed ea ipſa penè quæ promittuntur in cælis: & tunc eius ardentem amorem in Chriſtum videbis: hic ſiquidem præ illius dulcedine non Angelorum, non Archangelorum admiratus eſt dignitatem, neq; quicquam horum ſimile concupiuit. Quod enim erat maius omnibus, Chriſti amore fruebatur, cum hoc beatiorem ſe cunctis putabat, ſine hoc autem neq; dominatuum, neq; principatuum ſocius eſſe cupiebat, ſed cum hac dilectione magis eſſe extremus optabat, immò etiam ex numero punitorũ, quàm ſine hac inter ſummos, & honore ſublimes: hoc enim erat illi maximum & ſingulare tormentum, *ab* hac charitate diſcedere, hęc illi erat gehenna, hæc *ſola* pœna, hæc intoleranda ſupplicia: ſicut etiam perfrui Charitate Chriſti, hæc illi vita, hoc mundus, hoc Angelus, hoc præſentia, hoc futura, hoc Regnum, hoc promiſſio, hoc bona videbantur innumera; præter hoc verò nihil in triſtium parte ponebat. Horum enim quæ habentur, nihil aſperum, nihil etiam ſuaue reputabat; ſic deſpiciebat vniuerſa, quæ cernimus, vt ſolet herba iam putrefacta contemni. Tyrannos uerò ipſos, ac populos ſpirantes furorem, uelut eſſe quoſdam culices exiſtimabat. Mortem uerò & cruciatus, & mille ſupplicia, quaſi ludum putabat eſſe puerorum, dummodo propter Chriſtum aliquid ſuſtineret; Tunc enim, tunc amplectebatur libenter, & decorabatur uinctus catena magis, quam diademate coronatus; etenim coarctatus

carcere

carcere habitabat Cælum, ac libentius uerbera excipie bat & vulnera, quàm alij brauia diripiunt, & dolores non minus quàm præmia diligebat, cum ipsos vtiq; do lores loco duceret præmiorum. Hæc S. Chrisostomus. Qualem ergo dicemus hunc Pauli amorem aduersus Christum, an non planè Heroicum atq; Diuinissimum. eodem inflammati sine dubio fuerunt & alij Apostoli Christi, & qui eos post imitati sunt innumeri Viri Apostolici, fœminæue, præsertim Petrus, Andręas, Polycarpus, Irenæus, Ignatius, Laurentius, Sebastianus, Vincentius, Agnes, Cęcilia, Agatha, Lucia, Catherina, Sympho rosa, Felicitas, quos ad supplicia quidem tormentaque rapuere Tyranni, ad ea verò ipsi tanqnàm ad nuptias conuolabant, robur & alas vno Christi crucifixi amore subministrante. Et sanè quid nos arctiore ardentioreq; astringat amore cum Christo, quàm Christi pro nobis spontè crucifixi commemoratio? S. Bernardus cum Serm. 20. in Cant. alia quædam amoris in Christum incitamenta produxisset, addit: Sed est, quod me plus mouet, plus urget, plus accendit. Super omnia inquam reddit amabilem te mihi Iesu bone calix quem bibisti, opus nostræ redemptionis. Hoc omnino amorem nostrum facilè vendicat totum sibi. Hoc in quam est, quod nostram deuotionem & blandius allicit, & iustius exigit, & arctius stringit, & afficit uehementius. Multum quippe laborau it in eo Saluator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis auctor assumpsit. Illa denique di xit, & fa cta sunt, mandauit, & creata sunt. At verò hoc, & in dictis suis sustinuit contradictores, & in factis obseruatores, & in tormentis illusores, & in morte ex-

probratores. Ecce quomodo dilexit. sic S. Bernardus.

Quintum Indiciū est, omnem rerum omnium, quæ Deus non sunt, amorem a se prorsus abijcere, ac in vnū Deum transfundere, nulliq; alij solatio quàm Dei seruitutis ac voluntatis eius explendæ addictum esse eum, qui ex animo Deū diligit, talis fuit Apostolus, cū omnia vt stercora arbitrabatur propter Christū, tales alij Christi discipuli cum vni Christi amori ac fidei posthabenda prædicabant terrena commoda ac emolumenta omnia, vitam etiam ipsam quanquam vt ait S. Paulus responsum mortis haberent. tales qui se ab omni affiniū, amicorum, ciuium, parentum consuetudine ita abstraxerunt, vt non solum loca deserta ciuitatibus, tuguria casasq; magnificis ædibus ac palatijs, sed solitudinem & mendicitatem hominum quoruncunque charissimorū conuictui iucundissimo, opibus ipsis maximisq; diuitijs longè præferrent. Sunt hi Ecclesiæ Dei clarissima lumina, Pauli, Antonij, Hilariones, Macarij, & alij innumerabiles vtriusq; sexus homines, qui horum vestigia deinceps sunt secuti; quibus recensendis nil est quod immorer, hoc iter institutumq; tenuerunt post ad horū xēpla in omnibus religiosis ordinibus sanctissimi quique viri, qui summa cū laude admirationeq; omniū hominum perfectam rerum omnium abdicationem propter Christum coluerunt. Immò & perfecti illi Heroes Euangeliciq; pastores, qui etsi rebus mundauis omnibus afluerent, ijs tamen ita vtebantur ex Apostoli regula, ac si non vterentur, nihil in suas suorumue, omnia in pauperum vtilitates deriuantes. Quare de S. Gregorio Papa scribit Ioannes Diaconus, Viro solitario ac sum-

Phil. 3.

2. Cor. 1.

1. Cor. 7.

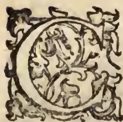
Lib. 20. Vitę c. 40.

mæ continentiæ qui Gregorianas diuitias suæ paupertati conferebat, diuinitus indicatum fuisse in hæc verba: Quando diuitem non possessio diuitiarum faciat, sed cupido, cur audes paupertatem tuam Gregorij diuitijs comparare, qui magis illum felem quem habes, quotidie palpando, nulliq; conferendo diligere comprobaris, quàm ille, qui tantas diuitias non amando, sed contemnendo, cunctisq; liberaliter largiendo dispergit? Ita solitarius increpatus ait, Deo gratias retulit. Sed ex priorum numero singulare nobis reliquit huius perfectæ abdicationis exemplum Ioannes monachus apud Theodoretũ, de eo is ita narrat: Est autem humanis omnibus adeò superior, ut nullo ex eis fruatur solatio. Afferam autem huius rei indicium euidens. Nam cum propter torum eius herbaceum vir quidam bonus plantasset amygdalum, & ea deinde procedente tẽpore arbor euasisset, adeo vt & ei vmbram præberet, & oculos pasceret, iussit eam excindi, ut ex ea nullam reciperet recreationem. Hæc ille, sed antiquorum omnium paupertatem non solum ęquauit S. Franciscus, sed longè superauit, nimirum Dei & Christi flagrantissimus amator, cælestibus Seraphinis adhuc in terris positus, per simillimus.

Hist. Sanctorum patrũ c. 20.

Actio-

Actiones Charitatis erga proximum. Occasio eas obeundi fraternè corrigendo, atque sublata omni excusatione rectæ correctionis Ratio.
Caput XXI.

Haritas quanquam eadem est, qua Deum & proximum diligimus, estque amor Dei nobilior multò quàm proximi, complectur tamen ac perficitur amore proximi. Si
1. Ioan. 4. diligamus inuicem ait S. Ioannes, charitas Dei in nobis perfecta est. Ex quo intelligitur, quæ sit propria & præcipua Actio charitatis erga proximum, nimirum diligere proximum propter Deum; quid autem hoc sit, non
2. 2. q. 25. art. 1. potest magis propriè explicari quam S. Thomæ verbis. Ratio ait diligendi proximum Deus est. Hoc enim debemus in proximo diligere vt in Deo sit. atq; hoc est,
Ioan. 15. In Ioan. tract. 83. quod Dominus tradidit: Hoc est præceptu meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Vt quid enim ait S. Augustinus, diligit nos Christus, nisi vt regnare possimus cum Christo? quæ sanè diligendi ratio paucorum est, quia & pauci sunt, qui vt debent, diligant Deum. ideo subdit idem pater. Ad hoc ergo & nos inuicem diligamus, vt dilectionem nostram discernamus à cęteris, qui non ad hoc se inuicem diligunt, quia nec diligunt. Qui autem se propter habendum Deum diligunt, ipsi se diligunt: ergo vt se diligant, Deum diligunt. Non est hæc dilectiò in omnibus hominibus: pauci se propterea diligunt, vt sit Deus omnia in omnibus: hæc S. Augustinus. Ex quibus vltimis verbis, quā altè spectet charitas

in proximum, quàmq; insignis ac prope diuinus sit hic dilectionis gradus, nemo non videt, integram nimirũ & plenam postulans Dei in hominem amoris dominationem, mutuamq; hominis in Deum amoris seruitutem, qua solus Deus planè sit omnia in omnibus nobis. De hac præstantissima Charitatis Actione sic scribit S. Chrysostomus: Vt intelligas, quàm pulchra & præclara sit Actio, eam verbis describemus, quando nõ videmus eam rebus apparere: Nobis veniat in mentem si ea vbiq; esset, affatim, quanta bona ubiq; existerent. Nam si omnes diligerent, & diligerentur, nullus cuiq; faceret iniuriam. Sed cædes, & pugnæ, & bella, & seditiones, & rapinæ, & propter nimirum habendi cupiditatem circumscriptiones, & omnia mala procul abessent, & ad nomen vsq; ignoratum esset vitium. Signa autem (hoc est miracula) hoc non efficiunt, sed ad inanem gloriam & insolentiam efferunt eos, qui non attendũt. Et quod charitatis est admirabile, alia quidem bona mala habent adiuncta, ut qui pauper est, quod suas abdicarit facultates, propterea sæpè intumescit. Qui est dicendi facultate præditus, laborat vesana gloriæ cupiditate. Humilis propter hoc ipsum in sua insolescit, & superbit conscientia. Charitas ab omni eiusmodi pernicie est libera. Nam aduersus eum qui diligitur nemo vnquam fuerit elatus. Nec mihi posueris vnum diligentẽ, sed omnes similiter, & tunc eius videbis virtutem. Vel potius si vis, pone vnum, qui diligitur, & vnum, qui diligit, diligit autem, vt par est diligere. Is terram tanquã cælum habitabit, ubiq; & semper fruens tranquillitate, & innumerabiles sibi contexens coronas: Nam qui est

Hom. 32. in primã ad Cor.

 eiusmodi

eiusmodi is ab odio, & ira, & inuidia, & arrogantia, & vanagloria, & à mala cupiditate, & ab omni prauo ac nefario amore, & ab omni mala ægritudine suam purã conseruabit animam. Et post: Propterea Dominus perfectæ in ipsum charitatis signum esse dixit, proximum
Ioan.21. diligere. Si enim o Petre me plus his diligis ait, pasce oues meas. Hæc S. Chrysostomus. Ex quibus perspicitur, quæ sit ratio, quamobrem charitas tam multa immo omnia bona secum afferat, auertat omnia mala, & præsertim animum à prauis cupiditatibus liberet, quia nimirum diligendi proximum ex charitate Deus solus vt est auctor, sic ratio & forma est; fieri autem non potest, vt qui se intelligit, à Deo moueri ad amandum proximũ, amori huic aliquid admisceat, quod aut proximum aut Deum offendat: Propterea addit S. Chrysostomus: Si hoc exactè seruaretur, non esset seruus, non liber, non princeps, non qui pareret principi, nõ diues, non pauper, non paruus, non magnus, non Diabolus vnquàm esset cognitus. Non hic dico solus, sed etiam si alius talis, immò verò & si centum, vel etiam decies mille essent eiusmodi, nihil valuissent, si illa esset: ignis enim immissionem magis tulerit fœnum, quàm flammam charitatis Diabolus: Hęc ille. Ac ne gratis S. Chrysostomus hæc de charitate prædicasse videretur, paulo
1.Cor.13. post ex eodem Apostolo id confirmat, ait enim: Non irritatur, non cogitat malum vide (ait) non solum in vitium dominatum obtinere, sed nec omninò sinere, vt consistat, non enim dixit, irritatur quidem & superat, sed nec irritatur quidem; neq; dixit, non operatur malum, sed, ne cogitat quidem: nihil enim mali non modo

comparat

comparat aduersus eum, quem diligit, sed ne suspicatur quidem. & post. Hinc non æmulatur, hinc non inflatur: nam aliena mala sua esse existimat. Vidisti quemadmodum Angelum suum alumnum paulatim facit charitas? Quando enim fuerit ab Ira remotus, & ab Inuidia mundus, & liber ab omni Tyrannica animi perturbatione, traductus est etiam ad ipsam Angelorum impatibilitatem. Vide ibidẽ alia. Atq; hæc sit potissima Actio charitatis aduersus proximum. Est & altera Actio charitatis eiusdem, quæ nõ ita propriè ad eam pertinet sicut antedicta, maximè tamen pertinet, estq; cum re ipsa proximo præstamus, quod nobis noster in eum amor dictat, amor inquam charitatis. Et quia hæc Actio multiplex est, ad hanc quippè omnes penè aliarum virtutũ actiones reuocari possunt, omnes enim charitas imperat; S. Augustinus eam bipartitò generatim distribuit his verbis: Partim corpori p artim animæ hominis benefacit, qui hominem diligit. Ad corpus quod pertinet, medicina nominata est, ad animam autem disciplina. Sed medicinam nunc uoco, quicquid omninò corporis vel tuetur, vel instaurat salutem. Ad hanc itaq; pertinet non ea tantum, quæ ars eorum exhibet, qui propriè Medici nominantur, sed etiam cibus & potus, tegmen & tectum, defensio deniq; omnis, atque munitio, qua nostrum corpus aduersus externos ictus, actusq; seruatur. Atq; ad hoc caput misericordiæ corporalis opera reduci omnia, ibidem postea insinuat idem S. Pater. Qui deinde de altero sic scribit. Quod autem attinet ad disciplinam, per quam ipsi animo sanitas instauratur, animi medicina est, & quantum Scripturis ipsis Di-

Lib. de morib. Eccles. c. 27.

Cap. 28.

uinis colligi licet, in duo distribuitur, Coercitionem, & Instructionem. Coercitio timore, Instructio uerò amore perficitur eius dico cui per disciplinā subuenitur, nā qui subuenit, nihil horum duorum habet nisi amare. Hæc S. Augustinus. Hæq; sunt actiones charitatis in proximum, nunc exponendæ Occasiones.

Occasiones charitatis in proximum sunt tot, quot sunt miseriæ eius & indigentiæ; eas tamen ex S. Augustini doctrina nunc allata, redigimus ad duo illa capita disciplinæ, Coercitionem & Instructionem: si quidem ea pars quæ ad medicinam aut subsidium corporis attinet, est misericordiæ. Porro coercitio communis Actio est maiorum qui cum potestate & imperio animas regunt, & nostri similium æqualiumq; qui similiter nobis in aliorum potestate sunt; Coercent autem hi non regio paternoue more ac supercilio, vt illi, sed fraternè omninò: nec factis, nisi forte exemplo, sed verbis spiritu charitatis compositis & animatis. Ac de maioribus quidem nihil aliud in præsentia dicendum videtur, quàm quod scribit S. Gregorius Ioanni Episcopo Corinthiorum: Sit igitur (ait) erga subiectos solicitudo laudabilis; exhibeatur cum mansuetudine disciplina; sit cum discretione correctio; Iram benignitas mitiget, benignitatem Zelus exacuat: & ita alterum condiatur ex altero, ut nec immoderata vltio plusquàm oportet affligat, nec iterum frangat rectitudinem disciplinæ remissio. Occasionem officij huius accipiant Præsides, cum ad aures eorum peruenit delictum, caueantq; ne eneruati sint & languidi, dum corrigunt, nec nimis molli brachio obiurgent filios peccantes, ne in eam perniciem incurrant,

Superiores quomodo debeant corrigere.

Lib. 4. Regist. epist. 99.

incurrant, in quam incidit sacerdos Heli propter videlicet inbecillitatem animi, obiurgationisq; mollitiem. Corripiamus verbis ait S. Augustinus, & si opus est, corripiamus & verberibus, sed delictum dimittamus, culpam uerò de corde abijciamus. Ideo enim Dominus subdidit: De cordibus uestris, ut si per charitatem imponitur disciplina, de corde leuitas non recedat. Quid enim tam pium, quàm medicus ferens ferramentum? plorat secandus, & secatur, plorat urendus, & uritur; non est ista crudelitas; sæuit in vulnus, ut homo sanetur, quia si vulnus palpetur, homo perditur. Hęc ille Hæcq; de Maiorum reprehensione.

Lib. 1. Regum, c. 2.

Serm. 15. de Verbis Domini.

Æquales autem & pares monentur à Domino: Si peccauerit in te frater tuus, uade & corripe eum inter te & ipsum solum, &c. & certum est præceptum hoc non solum Euangelicum esse, sed etiam ipsius Naturæ Legis. Cōstet igitur primum peccasse fratrem, nec nos eodem peccato teneri, muniamus pectus charitate & prudentia, & fortiter ac suauiter peccantem fraternè aggrediamur opportunitate captata. Non deerit autē uolenti & parato opportunitas, verendum potius, ne desit uoluntas. Quare non tam laborandum nobis est in proponendis corrigendi occasionibus, quàm in persuadendo, ne prętermittantur oblatæ, uarijs uanisq; ut solet fieri, excusationibus allatis. Numerat istas S. Chrysostomus, ijsq; respondet non minus eleganter ac solidè, quàm dignum est Chrysostomo. Prima excusatio est Quid mihi curę est, superuacaneas suscipere inimicitias? Hæc sunt inquit, uerba delira bestiarum, uel potius Dæmonum. Non potest enim fieri, ut temerè &

Matth. 18.

Hom. 44. in primā ad Cor.

Prima excusatio nō corrigēdi.

sine

ſine cauſa odio habeatur qui hoc facit non ob correctionem, ſed ob magna bona, & coronas ineffabiles.

Secunda. Secunda excuſatio; Si autem dicas: Quid uerò non ipſe ſapit? Audies inquit à nobis, eum non ſapere, eſt enim animi perturbatione ebrius: ſi enim in externis iudicijs ij qui iniuria afficiuntur, non poſſunt pro ſe dicere, ut qui ira ferueant, (quanquã non eſt uitium hæc commiſeratio), multò magis ij qui tenentur mala conſuetudine. Propterea dico, quod etiam ſi millies ſit ſapiens, mentem non habet uigilantem. Quid enim erat

Pſal. 50. Dauide ſapientius, qui dicebat: Incerta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi. Sed quando iniuſtis oculis vidit vxorem militis, tunc dicebat, id ſibi accidere,

Pſal. 106. quod ijs qui nauigãt in mari furienti. Omnis ſapientia mea eſt abſorpta, & opus habebat alijs, qui corrigerét, nec ſentiebat quidem in qualibus & quantis intus verſaretur malis. Quam ob rem ſua deflens peccata dicebat.

Pſal. 37. bat. Putruerunt, & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. Non ſapit ergo, nec mentem habet, qui peccat, eſt enim ebrius, & eius caligant oculi.

Tertia. Tertia excuſatio. Ne dicas illud, non eſt mihi curæ. Vnuſquiſq; enim ſuum onus portabit. Etenim inquit, vel maximum tibi crimen oritur, quòd cum vidiſſes errantem in viam non reduxeris: Si enim iumentum ini-

Deut. 22. mici in Iudæorum lege non licet deſpicere, qui non iumentum, neq; inimici animam, ſed amici deſpicit, quãnam aſſequetur veniam? Time eum, qui primus dixit

Geneſ. 4. hoc uerbum, non eſt mihi curæ: nam illud: Numquid ſum cuſtos fratris mei, eodem quod hoc recidit. Hinc mala naſcuntur omnia, quod quæ ſunt noſtri corporis,

aliena

aliena esse ducimus. Si non est tibi curæ, cui erit curæ? Infidelíne, qui eius malis lætatur, exprobratq; & insultat? At diabolo, qui impellit, & supplantat? Quarta excusatio; Et vndenam intelligam, quod proficiam dicens, & consulens? Vndenam inquit, est perspicuum, quod non proficies? Hoc est extremæ amentiæ, cum in incerto sit finis, certum subire crimen negligentiæ? Atqui Deus futura præsciens sæpè dixit, & nihil profecit, & neq; sic destitit, idq; cum sciret, se non persuasurum. Quam tu igitur habebis excusationem, qui futurum omninò ignoras, pigrescisq; & torpescis? Etenim multi sæpè aggressi profecerunt, & cum maximè desperassent, tūc maximè sunt assecuti Quod si etiam nil id amplius effeceris, fecisti quod tuum est. Ne sis ergo inhumanus, neq; immisericors, neque negligens: nam quod hæc verba sint crudelitatis & socordiæ, illinc est perspicuum. Cur enim cum vnum ex tuis membris laborat, non dicis: Quid mihi curæ, & vnum mihi constabit, quod si eius curam geram, conualescet? Deinde mēbrorum corporis tantam curam gerimus, membra autem Christi negligemus? Quomodo enim non est horrendum putrescentem carnem tuam aspicere & despicere? Christi autem corpus videns repletum scabie, prætercurris? & non existimas hæc esse digna mille fulminibus? hæc contra excusationes S. Chrysostomus. De occasionibus autem correctionis faciendæ multa dici possunt: Primò enim Deus ipse longè petito principio inchoat Caini reprehensionem ab illa interrogatione; Vbi est Abel frater tuus? Altius multò repetito proœmio, nimirum ab externa parabola Nathan Propheta

Quarta.

Genes. 4.

cum

Lib. 2. Regum c. 12. cum ad Dauidem adiisset, vt eum grauissimi illius sceleris quod patrarat, argueret, Deniq; insinuatione & circuitione subire animũ eius qui peccauit consilium est sapientum, & gradus ad emendationem vitij. Illud etiã valde opportunum, si ea oratione utamur, quæ alienissima sit non solum à conuitio & iniuria, sed etiam ab omni asperitate verborum. Ne loquaris ita Rex, ait Iosaphat itidem Rex, corrigens Regem Israel. Lib. 2. Regum c. 22. Quin minimè ad corrigendum apposita si condiatur potius humanitate corrigentis oratio. Qua de re tota S. Chryso-
1 stomus præclarè sic scribit. Accede inquit ad illum, & paruum dic fratris encomium, alijs quæ habet commodis & dotibus id componens, & tanquam aqua calida
2 fouens laudibus ita deprime furorem eius vulneris. Te
3 quoq; ipsum pronuncia miserum: Accusa commune genus hominum: ostende nos omnes esse in peccatis.
4 Veniam pete dicens, te maiora aggredi, quàm quæ vi-
5 res tuę ferre possint, sed charitatem omnia audere. Deinde consulens hoc fac, non tanquam imperans, sed vt frater, cum his omnibus phlegmonem depresseris, & lenieris dolorem, qui accidit ex sectione futuræ reprehensionis, & sæpè usus fueris excusatione, & rogaueris, ne irascatur; cum eum his ligaueris, tunc plagam infligе, nec vulnus alligans, nec dissoluens, ut neq; illinc desiliat, neq; hinc despiciat: nam si certum non dederis vulnus, nihil amplius efficies; sin autem vehementer
6 percusseris, efficies, vt resiliat. Sexto loco S. Chrysostomus auctor est, vt quia quod ab eo fit encomij materia non est, excusetur intentio si fiere id posse criminis ratio patitur, vt cum quis bonum alioquin opus versat,

sed

ſed imprudenter, & cum periculo. Addit poſtea. Nec 7
ſtatim adiungas ſupplicia propoſita ijs, qui offendunt, & ſcandalum adferunt. Sed eius quoq; aſſume teſtimonium dicens: Non opus eſt, vt hæc à me diſcas, tu ipſe
ſcis. Et breue quidem ſit conſilium, venia autem ſit 8
multa, & frequens, & continuò ſurge ad charitatem, eorum quæ dicta ſunt, contegens grauitatem, & moleſtiã.
Da etiam illi poteſtatem dicens: Ego quidem hæc ſua- 9
deo, & conſulo; in tua autem poteſtate eſt, ut perſuadearis, neq; enim cogo, nec uim affero, ſed totum permitto libero tuo arbitrio. Hæc ex S. Chryſoſtomo: Maximè demum curandum eſt vt correctio opportuno tempore fiat, ne ſi dum efferueſcit quis libidine, aut furit iracundia, corrigatur, non tam extrahatur, quàm impellatur in ſcelus. Quamobrem laudanda ſemper imitandaq; Abigailis prudentia, quæ viro ſuo periculum Lib. 1. Regum 25.
quod illa ab eius ceruice fortuniſq; depulerat, non indicauit veſpere, erat enim ebrius, donec ſcilicet vinum mane digeſſiſſet. Atq; de charitatis regula in corrigendo adhibenda non plura. Sequitur altera diſciplinæ pars, quam nominat S. Auguſtinus vt diximus, inſtructiõnem.

In qua exercenda innumeræ ſeſe offerunt charitatis Chriſtianæ atq; perfectæ Occaſiones.

Occasiones charitatis Christianæ iuuandis in spiritu excolendisq; hominibus præsertim in disciplina Christiana, & Sacris confessionibus. Caput XXII.

PArs disciplinæ hactenus explicatæ ad Christianos omnes pertinet, non ita quæ superest posterior pars in instituendo proximo posita. Hęc enim in primis Episcoporum est maximè propria, quibus à Domino dicitur in Petri persona: Pasce oues meas; ideò S. Gregorius Episcopo cuidam: Instructio inquit, commissi populi fraternitatis vestrę sit Actio. Secundum Episcopos eius magistri sũt, qui vel ex officio, vel ex instituto. Vocationis animas Domino lucrantur, aut curant: Parochi, Religiosi pleriq;, alij studiorum eorum æmuli; ausim dicere etiam laici si prudentes & docti sint, zeloque salutis animarum exardescant: Quales multi sunt plerisq; pijs sodalitijs Actionibusq; charitatis operam dantes, dum nec temere, nec clanculum, nec Maioribus inuitis id faciunt.

Joan. 21.
Ep. 99. lib. 1. Regist.

Actio hæc vniuersa charitatis amplissima seges est. habet enim plerunq; eas difficultates, quas sola potest charitas superare. Quare eæ ex parte hic recensendæ sunt, vt quot sint, & quàm vtiles occasiones charitatis proximo exhibendæ; ex difficultatum numero perspicuum sit. Nihil hic dico de ea disciplina, quæ pro concione ex superiore loco populo explicatur. Constat .n. ex Apostolo concionem sine charitate esse cimbalum

1. Cor. 13.

tinniens,

tinniens, aut æs sonans; & magnos qui propterea susci-
piuntur labores, sola charitate quæ omnia suffert, miti-
gari. Nihil de ea difficultate, quam experiuntur, qui
pueris rudioribusq; hominibus Christianam Doctrinã
tradunt, de qua suprà aliqua diximus, & palam est, solã
charitatem Actionis speciei humillimæ illecebram esse:
Contraho orationem ad priuatam institutionem, quæ
tam in Sacramento Confessionis quàm extra, Christia-
nis hominibus nostris inquam fratribus in Christo ut
ad Dominum conuertantur, impenditur. Qua in re
(quamuis de Catechismo scribens) S. Augustinus præ
claræ ut solet, versatus est, sed simul etiam ita ad rem
nostram apposite, ut nihil desideres amplius, modo
pro Catechistę & Catechumeni Confessarij & Pęniten
tis nomina subieceris.

Maximè igitur ex S. Augustino, ex S. Chrysostomo
etiam & alijs quas hic pono difficultates, & ad has vin-
cendas documenta charitatis accipio.

Prima difficultas institutionis cuiuslibet qui Chri-
stianæ disciplinæ aut pœnitentiæ causa ad nos accedat,
est, si is veniat non paratus, sola vt accidit, consuetudi
ne, aut simili alia quapiam ratione ductus, quod sanè
malum est non contemnẽdum, sed illud peius, si adeat
Sacramentum commodi aut alicuius terrenæ cupidita-
tis causa. S. Augustinus. Rarissimè accidit, vt quisquã Lib. de Catechizãd. rudibus cap. 50.
veniat volens fieri Christianus (aut confiteri, peccata
sua) qui non sit aliquo Dei timore perculsus. Si enim
aliquod commodum spectando ab hominibus, non
fieri vult potius quàm fingere. Sed planè sæpè adest mi
sericordia Dei per ministerium Catechizantis, ut ser-

mone commotus, iam fieri velit, quod decreuerat fingere. Sicq; cum illo debemus agere; ut fiat in illo hæc uoluntas, etiam si non est: Nihil enim deperit, quando si est, vtiq; tali nostra actione firmatur. Sed si ficto pectore accesserit humana commoda cupiẽs, vel incommoda fugiens, vtiq; mentiturus est: tamen ex eo ipso, quod mentitur, capiendum est principium, & faciamus eum delectari esse se talem, qualem videri vult. (id intellige tantisper, dum occasionem dederit ille nobis ipsum apertè redarguendi.) si autẽ dixerit aliud quàm oportet esse in animo eius, qui Christiana fide imbuendus est (aut pœnitentiæ Sacramento initiandus) blandius & lenius reprehendendo tanquam ignarum, facias eum uelle quod aut per errorem, aut per simulationem nondum volebat.

De Cat. rud. c. 10. Secunda difficultas est, si non capiat auditor, quæ magister vt ad salutem eius necessaria tradit. S. Augustinus hic docet quantum se demittere debeat ad Christi Domini imitationem spiritualis magister & nutricum more omnia, minima etiam, ad eius animæ incolumitatem spectantia quasi præmansa in cordis eius os per corporis aures inferre charitate impellente, & præeunte. eius verba suprà retulimus. S. Chrysostomus. Sic nos cum (fratribus) sermonem conferamus cum demissione & charitate. Ea est enim magna magistra, aptaq; & idonea ad abducendum ab errore, & ad mores componendos, & adducendum ad Philosophiam, & ad efficiendum homines ex lapidibus. Et si uis eius vim intelligere, adduc ad me vnum timidum, & qui vel solo terreatur strepitu, & ipsas vmbras pertimescat, sitq; iracun-

Hom. 33. in prima ad Cor.

dus,

dus, & aſper, & ſit potius fera, quàm homo, ſalaxque & libidinoſus, & qui omni laboret vitio, & trade eum in manus charitatis, & eum adduc in hoc Gymnaſium, & videbis illum timidum & ignauum, fieri fortem, magniq; & excelſi animi, facileq; quiduis audere, & quod eſt admirabile, hæc non fiunt eius mutatâ natura, ſed in ipſa timida anima ſuam vim oſtendit charitas. Hęc S. Chryſoſtomus.

Tertia difficultas eſt, cum non animaduertimus audientem aut pœnitentem moueri; ſiue humana verecũdia reprimatur, ſiue dicta non intelligat, ſiue contemnat. S. Auguſtinus. Quandoquidem nobis non cernentibus animum eius, incertum eſt, omnia ſermone tentanda ſunt, quæ ad eum excitandum, & tanquam de latebris eruendum poſſint valere: nam & timor nimius blanda exhortatione pellendus eſt, & inſinuando fraternam ſocietatem, uerecundia temperanda: & interrogatione quęrendum vtrum intelligat, & danda fiducia ut liberè proferat. Quod ſi nimis tardus eſt, & ab omni tali ſuauitate abſurdus & auerſus, miſericorditer ſufferendus eſt, breuiter decurſis ceteris ea quæ maximè neceſſaria ſunt, propter futurum iudicium terribiliter inculcanda ſunt, magiſq; pro illo ad Deum, quàm illi de Deo multa dicenda. Idem S. Auguſtinus alio loco adfert exemplum accommodatum ad perſuadendum ne cuiuſquam quamuis infirmiſſimi & deſperatiſſimi ſalutem deſperemus. Etiam ait: Lethargici multi ſanantur; ipſis enim ſimiles ſunt qui non ſæuiunt in Chriſtũ, nec malitioſi ſunt aduerſus Chriſtum, ſed tantum differendo langueſcunt verbis ſomnolentis, & in lucem

De Cat. rud. c. 13.

Serm. de Verb. Domini 59.

oculos extēdere pigrescunt; & illis qui eos excitare volunt molesti sunt. Recede à me inquit languidus Lethargicus, obsecro te, recede à me. Quare? Dormire volo, sed ille. Morieris inde. Ille amore somni mori uolo respondet. Et charitas desuper: Nolo. Plerunq; istum charitatis affectum exhibet etiam filius seni Patri moriturо post paucos dies, iam utiq; ætate finita, si Lethargicum uidet, & Lethargico morbo premi suum Patrē à medico agnoscit, dicēte sibi: excita Patrem tuum, si uis ut uiuat: adest puer seni, pulsat, uellicat, pungit, pietate molestus est, nec mori cito permittit cito moriturum. Quanto maiore charitate nos amicis nostris molesti esse debemus, cum quibus non paucos in hoc mundo dies, sed apud Deum in æternum uiuamus. Ament ergo nos, & faciāt quod audiunt per nos, & colant quem colimus & nos, ut recipiāt quē speramus & nos, hęc ibi.

Quarta difficultas est cum exigua, aut nulla spes ostenditur futuræ emendationis eius, in quo nos operam nostram ponimus ac studium: sed veremur potius, ne vel redeat ad ingenium, sitq; sibi semper similis, vel fiat etiam vitiosior & deterior: Cui affinis est illa, si sit is medicamēti impatiens, nec vllam quantucunq; salutarem ac lenem curationem ferat. Et quidem quod ad primam attinet, præstemus ipsi erga ægrotum hominem quem tractamus, id, quod muneris nostri est, reliqua Deo committamus; fretiq; eius misericordia & Sacramenti virtute, speremus potius de homine bene; pro illoq; oremus & ingemiscamus ante Dominum, qui potens est de lapidibus suscitare filios Abrahæ, & cuius opus est tota peccatoris conuersio, & confirma-

tio;

tio; & si secus accidat hominis culpa, non nostra, nec tunc tamen iccirco nobis letandum est, quod nos nostro munere ritè functi sumus, ille autem suo vitio recidit in scelus, vt enim lætitia hæc peccatum non sit, postulat tamen charitas vt casum fratris doleamus ex animo; pro illoq; obnixè ac continuo Dominum deprecemur. Hic sanè sensus erat S. Bernardi cum sic scripsit: Dicas forsan quia liberaui animam meam, & mundus sum à sanguine hominis, cui annunciaui, & locutus sũ, ut auerteretur à uia sua mala, & viueret. Sed etsi innumera talia addas, ne tamen ista minimè consolantur mortem filij intuentem, &c. De secunda verò ita loquitur S. Augustinus. si resilierit, & curari recusauerit, cõsoletur nos Dominicum illud exemplum, qui offensis hominibus ex verbo suo, & tanquam durum refugientibus, etiam ijs, qui remanserant ait: Nunquid & vos vultis ire? satis enim fixum atq; immobile debet corde retineri Hierusalem captiuam ab huius seculi Babylonia decursis temporibus liberari, nullumque ex illa esse periturum, quia qui perierit, non ex illa erat. Firmum enim fundamentum Dei stat habens signaculum hoc: Nouit Dominus, qui sunt eius, & recedit ab iniquitate omnis qui inuocat nomen Domini. Ista cogitantes & inuocantes Dominum in cor nostrum, minus timebimus incertos exitus sermonis nostri, delectabitq; nos etiam ipsa perpessio molestiarum pro misericordi opere, si non in eo nostram gloriam requiramus. Tunc enim est verè opus bonum cum à charitate iaculatur agentis intentio, & tanquam ad locum suum rediens rursus in charitate requiescit. Hæc S. Augustinus.

Serm. 42. in Cant.

De Cat. rud. c. 11.

Ioan. 6.

2. Tim. 2.

nus. Atq; hæ ſunt pleræq; difficultates quæ non ex nobis, hoc eſt ex inſtitutoribus ipſis & confeſſarijs exiſtunt, ſed ex auditoribus. Ex nobis ſunt quę ſequūtur.

Quinta difficultas eſt, cum nos ipſi occupatione aliqua vtili ita diſtinemur, ut graue admodum ſit ab ea diuelli, vt confeſſioni aut diſciplinæ proximi nauetur opera, qualis eſt lectio ſacra, auditio Doctrinæ grauioris à docto magiſtro, aut alia aliqua fortaſſis ad ſpeciem neceſſaria Actio. S. Auguſtinus. Lectio verò quæ nos delectat, aut aliqua auditio melioris eloquij, ut eam pro mendo ſermoni noſtro (& audiendæ confeſſionis miniſterio) præponere uolentes, cum pigritia, uel tædio loquamur, alacriores nos ſuſcipiet, iucundiorq; præſtabitur poſt laborem; & maiore fiducia deprecabimur, vt loquatur nobis Deus, quomodo volumus, ſi ſuſcipiamus hilariter, vt loquatur per nos quomodo poſſumus: ita fit, vt diligentibus Deum omnia concurrant in bonum. Alio poſtea loco; Si autem confregit animum tuum alterius Actionis, cui tanquam magis neceſſariæ iam ſuſpenſus eras, omiſſio & propterea triſtis inſuauiter Catechizas (aut pęnitentem audis) cogitare debes, excepto quod ſcimus, miſericorditer nobis agendum eſſe quicquid cum hominibus agimus, & ex officio ſynceriſſimæ charitatis: Hoc ergo excepto, incertum eſſe, quid vtilius agamus, & quid opportunius aut intermittamus, aut omittamus omninò. Quia enim merita hominum pro quibus agimus, qualia ſunt apud Dominũ non nouimus, quid eis ad tempus expediat, aut nulla aut tenuiſſima & incertiſſima coniectura ſuſpicamur, potius quàm conprehendimus. Quapropter res quidẽ

De Cat. rud. c. 11.

De Cat. rud. c. 14.

agendas

agendas pro nostro captu ordinare debemus: quas eo modo quo statuimus, si peragere potuimus, non ideo gaudeamus, qui à nobis, sed quia Deo sic eas agi placuit, si autem aliqua inciderit necessitas, qua noster ille ordo turbetur, flectamur facile ne frangamur: ut quem Deus nostro præposuit, ipse sit noster. Æquius est .n. ut nos eius, quàm vt ille nostrã voluntatẽ sequatur, quia & ordo agendarũ rerũ quẽ nostro arbitrio tenere volumus, ille vtiq; approbandus est vbi potiora præcedunt: Cur ergo nos dolemus homines à Domino Deo tanto potiore præcedi, ut eo ipso quo nostrum amamus ordinem, inordinati esse cupiamus? Nemo enim melius ordinat quid agat, nisi qui paratior est nõ agere, quòd Diuina potestate prohibetur, quàm cupidior agere quod humana cogitatione meditatur. Quia multæ cogitationes sunt in corde viri, consilium autẽ Domini manet in æternum. Hæc S. Augustinus, quæ si quadrant in oẽs Christi vineę operarios, quanto magis in eos, quibus ex instituto iuuãdi animas munus incũbit, quibusque pro tempore à Maioribus imponitur? Prou.19.

Sexta difficultas est, cum grauiter ferimus fastidium, idem saxum semper versandi, eadem audiendi peccata, & ea peccata plerunque à quorum commemoratione maximè abhorrent aures, ob quam causam eadem semper interroganda, eadem paranda ac præbẽda remedia, eadem refricanda & inculcanda suasio, impulsio, rogatio, commotio affectus, hortatio, ad idem suscipiendum consilium, firmandum idem propositum, fugiendi easdem occasiones, frequentandi easdem Actiones salutares & necessarias ad vitam nõ-

uam instituendam, quæ sine dubio molesta sunt ex se-se, & Diaboli etiam tentatione nonnunquam molestiora redduntur. S. Augustinus. Iam verò si vsitata & paruulis congruentia (dicam & pœnitentibus) sæpè repetere fastidimus, congruamus eis per fraternum, paternũ, maternumq; amorem, & copulatis cordi eorum etiam nobis noua videbuntur. Tantum enim valet animi cõpatientis affectus, vt cum illi afficiuntur nobis loquentibus, & nos illis discentibus, habitemus in inuicem: atque ita & illi quæ audiunt, quasi loquantur in nobis, & nos in illis discamus quodammodo quæ docemus. Nonne accidere hoc solet cum loca quædam ampla & pulchra vel vrbium, vel agrorum, quæ nos sæpè videndo sine aliqua voluptate præteribamus, ostendimus eis, qui antea nunquam viderant, vt nostra delectatio in eorum nouitatis delectatione renouetur? & tanto magis, quanto sunt amicitiores: quia per amoris vinculum in quantum in illis sumus, in tantum & nobis noua fiunt, quæ vetera fuerunt, sed nolumus eos, quos diligimus lætari & stupere, cum intuentur opera manuum hominum, sed volumus eos exurgere in admirationé laudemq; omnicreantis Dei, vbi amoris fructuosissimus finis est: quanto ergo magis delectari nos oportet, cum ipsum Dominum iam discere homines accedunt, propter quem discenda sunt, quæcunq; discenda sunt, & in eorum nouitate innouari, vt si frigidior est solito nostra prædicatio, eorum insolita auditione ferueſcat. Huc accedit ad comparandam lætitiam, quod cogitamus & consideramus, de qua erroris morte in uitam fidei transeat homo. Et si vicos vsitatissimos cum be-

De Cat. rud. c. 12.

nefica

nifica hilaritate transimus, quando alicui fortè qui errando laborauerat, demonstramus viam; quanto alacrius & cum gaudio maiore in Doctrina salutari & iam illa quæ propter nos retexere non opus est, perambulare debemus: cum animam miserandam & erroribus seculi fatigatam per itinera pacis ipso qui nobis eam præstitit, iubente deducimus?

Septima difficultas est cum ipsi fastidio nostro tabescimus, sumusq; uel scandalo, vel tædio aliquo ita affecti, vt quidlibet velimus aliud, quàm proximis operam præstare. S. Augustinus; Si ex aliquo scandalo perturbatus animus, non valet edere serenum iucundumq; sermonem, tantá esse charitatem in eos, pro quibus Christus mortuus est, volens eos pretio sanguinis sui ab errore secularium morte redimere, ut hoc ipsum quod nobis tristibus nunciatur, præsto esse aliquem qui desideret fieri Christianus (aut peccata expiare Sacramento) ad consolationem illius resolutionemq; tristitiæ valere debeat, sicut solent lucrorum gaudia dolorem lenire damnorum. Non enim nos scandalum contristat alicuius, nisi quem perire, aut per quem perire infirmū vel credimus, vel videmus. Ille igitur qui initiādus aduenit, dum speratur posse proficere, dolorem deficientis abstergat. Si autem de aliquo errato nostro vel peccato nos mœstitudo comprehendit: non tantum meminerimus, sacrificium Deo spiritum esse contribulatum, sed etiam illud: Quia sicut aqua ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum. Et quia misericordiam inquit, magis volo, quàm sacrificium. Sicut ergo si periclitaremur incendio, ad aquam vtiq; curreremus, qua posset extin

De Cat. rud. c. 14.

Psal. 50.

Eccles. 3.

Oseæ. 6.

gui, & gratularemur, si quis eam de proximo offerret: ita si de nostro fœno aliqua peccati flamma surrexerit, & propterea perturbamur, data occasione misericordissimi operis, tanquam de oblato fonte gaudeamus, ut inde illud quod exarserat opprimatur. Nisi fortè tam stulti sumus, ut alacrius arbitremur, cum pane currendum, quo uentrem esurientis impleamus, quàm cũ uerbo Dei quo mentem studentis instruamus. Huc accedit, quia si tantum modo prodesset hoc facere, non facere autem nihil obesset, infeliciter in periculo salutis, non iam proximi, sed nostræ oblatum remedium sperneremus. Cum uerò ex ore Domini tam minaciter sonet: Serue nequam & piger dares pecuniam nummularijs, quæ tandem dementia est, quoniam peccatum nostrum nos angit, ideo rursus uelle peccare non dando pecuniam Dominicam uolenti, & petenti? Hactenus de septima difficultate.

Luc. 19.

Octaua difficultas est cum suboritur timor ille, ne nostra institutio ac ministerium detrimentum adferat homini ad nos adeunti, suo scilicet uitio abusuro Dei tanta liberalitate, nec uitam in melius commutaturo, quod non paucis hominibus accidere non sine summo animi dolore quotidie cernimus. Cui dubitationi aliquid suprà respondimus: & S. Augustinus hæc nunc. Quod si timor ille suggeritur, ne fiat proselytus filius gehennæ, dum multi tales uersantur ante oculos, ex quibus ea oriuntur, quibus urimur, scandala, non ad retardandos nos pertinere debet, sed magis ad excitandos, & acuendos. Quin & quem imbuimus, moneamus, ut caueat imitationem eorum, qui non ipsa uerita

De Cat. rud. c. 14.

te,

te, ſed ſolo nomine Chriſtiani ſunt, ne eorum turba commotus aut ſectari uelit eos, aut Chriſtum nolit ſectari propter eos; & aut nolit eſſe in Eccleſia Dei, ubi illi ſunt, aut talis uelit eſſe quales illi ſunt. Et neſcio quomodo in huiuſmodi motu ardentior ſermo eſt, cui fomitem ſuum miniſtrat præſens dolor. Hæc ibi, & ecce tibi quanta charitatis materia, quàm multæ graues & neceſſariæ eam obeundi opportunitates.

Nona difficultas hic inſeritur ex S. Gregorio (2. p. Paſt. c. 5.) Fit inquit plerũq; ut dũ Rectoris animus aliena tẽtamenta cõdeſcendẽdo cognoſcit, auditis tẽtatiõnibus etiam ipſe pulſetur, quia eadem per quam populi diluitur, aqua proculdubio lutis inquinatur. Sed hæc nequaquam Paſtori timenda ſunt, quia Deo ſubtiliter cuncta diſpenſante tanto facilius à ſua eripitur, quanto miſericordius ex aliena tentatione fatigatur.

Supereſt adhuc una difficultas, quam ſola poſſit charitas explicare, quomodo cum tam uarijs omnis generis hominibus accedentibus nos gerere debeamus, non enim omnibus eadem inſtitutio conuenit, nec omnes eandem planè medicinam ac curationem flagitent. Sed alij aliam pro cuiuſque hominis ſtatu, conditione, morbis. Huic etiam ſatisfacit S. Auguſtinus. De meipſo teſtis tibi ſum, aliter atq; aliter me moueri cum ante me Catechizandum uideo eruditum, inertem, ciuem, peregrinum, diuitem, pauperem, priuatum, honoratum, in poteſtate aliqua conſtitutum, illius aut illius gentis hominem, illius aut illius ætatis, aut ſexus, ex illa aut illa ſecta, ex illo aut ex illo uulgari errore uenientem, ac pro diuerſitate motus mei ſermo ipſe & pro-

De Cat. rud. c. 15.

& procedit, & progreditur, & finitur. Et quia cum eadē omnibus debeatur chariras, non eadem eſt omnibus adhibenda medicina: ipſa item charitas alios parturit, cum alijs infirmatur, alios curat ædificare, alios contremiſcit offendere, ad alios ſe inclinat, ad alios ſe erigit, alijs blanda, alijs ſeuera, nulli inimica, omnibus mater. Hæc ibi.

Poſtremo ne quid huic tractationi deeſſet, idem S. Doctor Magiſtro diſciplinæ huius ſcopum deſignat & ſtatuit, ad quem vniuerſam actionem & operam ſuam dirigat, efficiatq; vt illum attingat ſiue Catechumenus, ſiue pœnitens quem inſtituit. Scribit enim ita. Qui autem propter beatitudinem ſempiternam, & perpetuā requiem, quæ poſt hanc vitam ſanctis futura promittitur, vult fieri Chriſtianus, ut non eat in ignem æternum cum Diabolo, ſed in regnum ęternum intret cum Chriſto, verè ipſe Chriſtianus eſt: cautus in omni tentatione, ne proſperis rebus corrumpatur, & ne frangatur aduerſis, & in abundantia bonorum terrenorum modeſtus & temperans, & in tribulationibus fortis & patiens. Qui etiam proficiendo perueniet ad talem animum, vt plus amet Dominum, quàm timeat gehennam, ut etiam ſi dicat illi Deus, vtere delicijs carnalibus ſempiternis, & quantum potes, pecca, nec morieris, nec in gehennam mitteris, ſed mecum tantummodo non eris: exhorreſcat, & omninò non peccet, non iam ut in illud quod timebat, non incidat, ſed ne illum, quem ſic amat, offendat; in quo vna eſt requies, quam oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quā præparauit Deus diligentibus ſe. Hęc ibi.

De Cat. rud. c. 17.

1. Cor. 2.

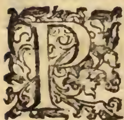
Et

Et quoniam huiusmodi homines siue viri, siue fœminæ beneficio huius institutionis allecti, & continuato ministerio recreati plusquam par est, plerunque spiritualibus Catechistis & Confessarijs affici animo solent, & ad eorum ora ac latera ambitiosius ne dicam an accidius adhærescere; huic etiam malo S. Augustinus vt medeatur sic ait. Ad extremum ne spes eius in homine ponatur sedulo monendus est: quia neq; facilè ab homine iudicari potest, quis homo sit iustus, & si facilè posset, non ideo proponi nobis exempla iustorum, ut ab eis iustificemur, sed ut eos imitantes ab eorum iustificatore nos quoque iustificari sciamus. Hinc enim fiet, quod maximè commendādum est, vt cum ille qui nos audit, immò per nos audit Deũ, moribus & scientia proficere cęperit, & viam Christi cum alacritate ingredi, nec nobis audeat assignare, nec sibi: sed seipsum & nos, & quoscunque alios diligit amicos, in illo, & propter illum diligit, qui eum dilexit inimicum, ut iustificans faceret amicum. De Cat. rud. c. 7.

Hæc ex S. Augustino, vt propterea eius liber ex quo ista de vsu charitatis deprompta sunt, non tam de Catechizandis rudibus, quàm de veræ & Christianæ charitatis ingenio ac industria inscribendus mihi non immeritò videatur.

Indicia

Indicia & Exempla Christianæ charitatis in proximum. Caput XXIII.

Rimum Indicium Christianæ charitatis in proximum vt etiam nos alibi insinuasse meminimus, nunc paulo latius explicandum est ardens cupiditas salutis animarũ.
In vita S. Francisci cap. 5. De S. Francisco S. Bonauẽtura sic scripsit: Non se Christi reputabat amicum, nisi animas foueret, quas ille redemit; saluti animarum nihil præferendum esse ducebat, eo magis probans, quod vnigenitus Dei pro animabus dignatus fuerit in Cruce pendere. De S. Paulo sic S. Chrysostomus. Audi quàm sit Paulus summus. Quis inquit infirmatur, & ego non infirmor? Quis scãdalizatur, & ego non vror? non dixit, & ego non molestia afficior: sed ego, non vror, dixit, vrendi verbo ostẽdere volens summum dolorem. Et rursus scribens in alia Epistola dicit: Sine nobis regnauistis, & vtinam regnauissetis. Et rursus: Nunc viuimus, si vos statis in Domino. Vide, quantopere studebat, vt res fratrum se rectè haberent, qui nec viuere quidem se existimabat, si illi non essent salui. Homo qui fuerat raptus ad tertiũ cælum, & delatus in paradisum, & qui fuerat particeps mysteriorum ineffabilium, & tantam apud Deum assecutus erat fiduciam, illorum bonorum sensum non valde accipiebat, nisi etiam vidisset fratres secum esse saluos. Sciebat enim apertè, sciebat charitate nihil esse maius, neq; quod sit cum ea conferendum, nec ipsum quidem martyrium, quod est summa bonorum. Nam charitas

In Encomio S. Romani martyris apud Surium Tomo. 6. 18. Nou.

2. Cor. 11.

1. Cor. 4.

1. Thes. 3.

ritas quidem absque martyrio facit Christi discipulos: martyrium autem sine charitate non potest hoc facere: hæc S. Chrysostomus. Qui pluribus locis cum de S. Pauli charitate aduersus proximos loquitur, ita efferuescit spiritu, adeo alta admiratione tantę charitatis suspẽditur, & abripitur animo, vt uix apud se sit, uix se ipsum capiat, præsertim cum illud explicat: Optabam anathema esse à Christo (hoc est inquit carere æterna remuneratione & Christi præsenti conspectu) pro fratribus meis, qui sunt Israelitæ; sic exponit in Commentarijs Epistolæ ad Romanos, at alibi optabat inquit in gehennam mitti, & iudicium subire perpetuum, pro eorum salute à quibus fuerat sæpè lapidatus, qui eum interficere contederãt, ut hi tantarum ei auctores aflictionum per fidem corpori Christi iungerentur. Quis ita dilexit Christum? Si tamen hoc dilectione, & non amore maius est aliquid nuncupandum. Alio item loco scribit & aliud non minus minum. Is qui eligebat gehennæ cruciatum, ut Iudæos omnes ad fidem posset inducere, liquet profecto, quod non potitus uoti sui grauius afficiebatur, quàm hi, qui in gehenna cruciantur, quandoquidem hoc potius, quàm illud cupiebat. Quæ tamen omnia Anathemata optauit Apostolus modo nulla sua culpa cõtingerent: Nec aliter sentit S. Chrysostomus. Cæterum idem S. Pater alia quadam homilia uarias charitatis formas, & quasi personas recognoscit in Apostolo, quas operæpretium est hic producere tanquam Ideas perfectissimi amoris in Deum & proximum. Ait primò Pauli charitatem fuisse (quod indicium esse charitatis magnum post dicemus) commiseratione plenissi-

Rom. 9.
Hom. 16.
De dign. sacerd. lib. 4. c4.
Lib. 3. de prouid.
Homil. 3. de laud. S. Pauli.

mam, & quam potius iniuriæ suppliciaq; illata prouocarent, quàm offenderent. Quanto amplius offerebantur inimici, tanto eorum magis miserebatur insaniam. Vt cum aliquis indulgentissimus pater afficitur erga filium in phrenesi correptum, cuius quanto magis conuitijs percussionibusq; pulsatur, tanto eum potius miseratur, ac deflet. Ita Paulus qui de magnitudine passionum eorum à quibus afligebatur, æstimaret furorem, maiora illis adhibet fometa pietatis. Audi igitur, quàm patienter, quàm mansuetè nobis pro illis loquatur, qui eum quinquies verberauerunt, qui eum catenis onerauerunt, qui vinculis sæpè cōstrinxerant, qui eius ipsum sitiebāt cruorem, quiq; illum quotidie discerpere gestiebant. Testimonium inquit illis perhibeo, quoniam
Rom. 10. Zelum Dei habent, sed non secundum scientiam. Et rursus eos, qui se supra illos superbius efferebant, refrę-
Rom. 11. nans ait: Noli altum sapere, sed time; si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Sæpè lachrymabatur vehementer, & pro illis dolebat, uolentes illis insultare prohibebat, atq; in quantum poterat, laborabat vmbram eis aliquam excusationis obtendere. Et quia propter pertinaciam, atq; duritiam persuadere eis fidem sermone non poterat, ad orationes conuertebatur Fratres, inquit, volūtas quidem cordis mei,
Rom. 10. & obsecratio à Deum fit pro illis in salutem. Spe quoq;
Rom. 11. meliore illos solicitat dicens; sine pęnitentia enim sunt dona & vocatio Dei, ut non pertinaci usq; ad finem desperatione moriantur. Quæ vtiq; omnia sunt verba amantis, & ualde eorum vtilitatibus prouidentis. Vt cū
Isaias 59. dixit: Veniet ex Siō, qui eripiat, & auertat impietates à Iacob;

Iacob; mordebatur enim, ac penitus dissecabatur, cum eos pereuntes videret. Atq; hoc est Apostolicæ charitatis simulachrum.

Alterum eius charitatis exemplum est aduersus eos, qui Iudæi non erant. His autem inquit, qui sine lege erant, factus sum quasi sine lege essem, ut omnes lucrifacerem. Audi quid à Timotheum sit locutus: Seruum Dei non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, Doctorem patientem, cum modestia corripientē eos, qui resistunt, si quando det illis Deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem.

1. Cor. 9.

2. Tim. 2.

Tertiū exēplū Apostolicū est modestia charitatis eius aduersus eos qui lapsi erant in crimina; Vis autem ait S. Chrysostomus probare, quàm modestè ēt & cū illis loquatur, qui in peccata corruerūt? Audi quid Corinthijs dicat: Timeo, ne cum uenero, homiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex his, qui antè peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione, & impudicitia quam gesserunt. Et ad Galatas: Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in uobis. Et in causa eius qui fuerat fornicatus non minus quàm ipse, qui peccato suo lamentabatur, dolet, proq; illo alios deprecatur dicens: Confirmate in illum charitatem. Sed etiam quando illum ab Ecclesiæ corpore separabat, quam multis hoc lachrymis gemituq; faciebat? ex multa inquit tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas, non vt contristemini, sed vt sciatis quoniam charitatem habeā abundantius in uos. Et rursus: Factus sum Iudæis tanquam Iudæus, his qui sub lege erant, tanquam sub lege

2. Cor. 12.

Galat. 4.

2. Cor. 2.

2. Cor. 9.

essem, factus sum infirmus infirmis, omnia omnibus factus sum, ut omnes saluos facerem. Vidisti ne quæso animam omnia superantem? omnem enim prorsus hominem Deo exhibere cupiebat, & omnes quantum ad ipsum spectat, exhibuit, quasi vniuersum mundum genuisset, sic perturbabatur, sic currebat; sic omnes in regnum Dei festinabat inducere, docendo, pollicendo, meditando, tum orando, pro ipsis, tum etiam ipsis supplicando, & terrendo, & dæmones animarum fugando, aliquando Epistolis, aliquando præsentia, nunc sermone, nunc rebus, per discipulos, per semetipsum conabatur erigere labantes, stantes uerò firmare, humi iacentes attollere, sanare contritos, torpẽtes oleo exhortationis animare, inimicis insonare terribiliter, hostes minaciter intueri, more optimi cuiusdam Ducis ac medici artis suę instrumenta gestantis, protector ipse bellantium, ipse sedulus ægrotorum minister, & vnus omnium officiorum personas & exercitium vbique custodiens.

Quartum exemplum charitatis Apostolicæ est illud quod S. Paulus simul edidit in procurandis proximo subsidijs etiam terrenis & ad mortalis vitæ vsus necessarijs. In carnalibus (ait S. Chrysostomus) non in spiritualibus solum plurima solicitudinis ac prouidentiæ suæ documenta præstabat. Audi quomodo pro una muliere ad vniuersum scribat populum. Commendo autem vobis Phœbem sororem meam, quæ est in ministerio Ecclesiæ, quæ est in Centhris, ut eam suscipiatis in Domino dignè sanctis, & assistatis ei in negotio quocunque vestri indiguerit. Et iterum: Nostis ait, domum

Rom. vlt.

Ste-

Stephanæ, & vos ſubditi ſitis eiuſmodi. Et rurſus: Cognoſcite, quæ huiuſmodi ſunt. Poſt confirmans idem exemplo etiam Eliſæi Prophetæ, addit, nec de viatico 4. Reg. 4.
illorum quos euocabat, curam gerere dedignatus eſt. Tito ait: Zenam legis peritum & Apollo ſolicitè præ- Tit. 3.
mitte, ut nihil illis deſit. Qui autem pro vno ſeruulo fugitiuo Oneſimo, & qui ex rebus Domini multa ſubtraxerat, integram omniq; affectu plenam Epiſtolam ad Philemonem ſine cunctatione compoſuit, qualis circa alios fuerit perpende. Vnum enim hoc ille pudore dignum putauit, aliquid ſcilicet pro cuiuslibet ſalute negligere. Propter hoc agebat omnia, nec omninò quicquam pro his qui ſaluandi erant, cunctabatur impendere, non verba, non pecunias, nō corpus ipſum. Quo- 2. Cor. 12.
niam inquit libenter impendam, & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris.

Ad extremum narrationem tantæ charitatis ſic claudit S. Chryſoſtomus. Cum celſus in omnium conſiſteret arce virtutum, omnem tamen flammam præcipuo charitatis ardore vincebat. Vt .n. miſſum in ignem ferrum totum profecto ignis efficitur, ſic Paulus charitate ſuccenſus, totus factus eſt charitas, qui quaſi communis totius mundi eſſet Pater, ita in amore omnium ipſos eorum imitabatur parentes, immò cunctos non carnales tantum, ſed ſpirituales etiam Patres ſolicitudine ac pietate ſuperabat, & pecunias, & uerba, & corpus, & animam pro his quos diligebat impendens. Hæc de S. Pauli exemplis ex S. Chryſoſtomo. Quæ quàm ſint utroq; digna documenta charitatis, nemo non uidet.

De ipsomet tamen S. Chrysostomo illustri admodum tanti magistri imitatione discipulo, est, quod aliquid adferamus, quo intelligatur quanta fuerit illius in proximos charitatis flamma.

Secūdū igitur indiciū perfectę charitatis in proximos est, & quidē ad ante dictū maximè cōsentaneū, animus paratus ac prōptus ad quidlibet perferendū, prò salute animarum, si opus sit, et si illud sit nō solum cū labore, dolore, cruciatuq; corporis coniunctum, sed cuiuscunque etiam ignominiæ ac probri sordibus delibutum. S.

Homil. in Acta. Chrysostomus igitur, sic de se scribit. Vellem si fieri posset, vestris oculis ostendere, quam in uos habeo charitatem. Nihil est enim mihi vobis iucundius, & desiderabilius, ne hæc ipsa quidem Lux: Millies enim optarē ipse esse cæcus, si per hoc liceret vestras animas conuertere, adeo ipsa luce mihi est vestra salus iucundior. Quid enim me iuuant solares radij, quando quæ propter vos accipitur animi ægritudo oculis meis magnas offundit tenebras? Lux enim tunc est bona, quando apparet in lætitia. Et paulo post: Implere gaudium meum, liceat uobis salutem assequi, me autem propter vos reddere rationem: uobis dari salutem, me verò accusari, quod meum munus non impleuerim. Non enim curo, vt per me salui sitis, sed vt salui sitis quacunq; ratione. Probant hoc idem indicium ea quæ ante attulimus de S. Pauli laboribus, perpessionibus, probris. Et quidem contemptionis huius ac dispicientiæ rerum omnium præ animarum lucro origo est Dei amor, & proximi. Est etiam propria ratione species ipsa animæ sanguine

In eius vita B. Rai- Christi expiatæ, quam cum semel S. Catharinę Senensi

datum

datum diuinitus esset animo contueri, ita exarsit Zelo salutis animarum, vt dixerit. Tanta est animarum dignitas & pulchritudo, ut ad eas lucrandas nullus par labor esse possit. Idque glorifissimis factis à se in hunc finem gestis, maximisq; laboribus periculisq; susceptis, ita esse vt dicebat ostendit. Plenæ etiam sunt Sacræ literæ, & historiæ Ecclesiasticæ Apostolicus exemplis innumerabilium hominum, qui & vitam salutis aliorum causa libentissimè profuderunt, & ipsas etiam grauissimę ignominiæ notas subierunt eandem ob caussam, ut sine culpa, sic laudabiliter; vt propterea necesse non sit longũ facere in ijs recẽsendis. Vnũ non omitto, quod nostræ societatis homines ijsq; similes non paucos, quos in Ecclesia tenet sua quenq; vocatio, animare possit ad contemnenda & pro nihilo putanda præ salute proximorum speciosa quæq; munera, ad abijciendumq; sese ad vilissima officia, Actionesque despicatissimas, modo ex ijs Dei gloria & animarum salus colligatur. Dicebat B. P. Ignatius Societatis nostrę parens, se si quid ad animarum salutem pertineret, paratissimum esse nudis pedibus cornibusq; onustum per plateas incedere: nullumque recusare habitum, aut ridiculum ac probrosum vestiméti genus, quod esse vtile hominibus posset, quod re ipsa comprobauit, si quando sese occasio obtulit. Ita scribit P. Ribadineira, qui eiusdem Patris eximia & sui despicientiæ plenissima documenta plura charitatis in proximos latè exponit eodem loco: Nimirum hi fructus erant eorum seminum, quæ imitationis humilitatis Christi in tam multas partes suorum Exercitiorum, immò & Cõstitutionum libris sparsit, vt nos eos nobis deme-

mundus Capuan.

Lib. 5. Vitæ cap. 2.

demeteremus,& in eundem vſum ederemus temporibus ſuis,atque hoc illud eſt Apoſtoli: Charitas non eſt
1.Cor.13. ambitioſa. Hoc eſt vt exponunt quidam, non eſt faſti-
Vatablus ibid. dioſa. Ideſt nihil ſibi indecorum putat, quamlibet vile officium, modo proſit.

Tertium Indicium charitatis erga proximum, eſt pergere in amore,quamuis non reſpondeat in amore, minuſque officio noſtro proficiat is,quem in Domino diligimus,& cuius cauſa laboramus. Exemplo Apoſto-
2.Cor.12. li,qui ſic ſcribit:Ego autem libentiſſimè impendam, & ſuperimpēdar ipſe pro animabus veſtris, licet plus vos
Gradus charit. S. Pauli. diligens minus diligar Conſidera ait S. Chyſoſtomus, quot gradus commemorat. Licebat accipere, ipſe autē
Hom. 26. in primā ad Cor. non accipiebat. Ecce primum opus bonum: & quam-
uis inopia premeretur, ecce ſecundum: & illis prædi-
1
cans,en tertium: & impendit,ecce quartum:& non ſim
2
pliciter adiecit, ſed cum incremento, ecce quintum: &
3
non ſolum pecuniam, ſed & ſeipſum, en ſextum:& his
4
5
qui non valde diligebant,ecce ſeptimum:& his, qui val
6
de diligebantur,ecce octauum. Hoc ſanè & nos imite-
7
mur.Hęc S. Pater.Quam ob rem S. Anſelmus his ratio-
8
nibus probabat, eum qui charitatem habet, maius aliquid habere, quàm illum, ad quem charitas habetur, ideoque optabilius eſſe charitate diligere, quàm diligi.
Prima ratio S. Anſelmi. Primo enim aiebat ille(ut auctor eſt, qui eius vitam poſteris mandauit) Qui charitatem habet,hoc vnde Deus ei ſcit gratias, habet: ille uerò ad quem tantummodo habetur, minimè. Quas etenim gratias mihi debet Deus,ſi tu me, vel quilibet alius diligit? Quod ſi maius eſt habere hoc, vnde Deus ſcit homini grates, quàm

hoc

hoc vnde nullas, cum pro habita charitate gratias sciat, pro suscepta non adeo: colligitur, eum qui charitatem erga aliũ habet, maius quid habere, quàm ipsũ cui impẽditur. Amplius: Is cui dilectio alterius seruit, solius commodi munus perfunctoriè suscipit, verbi gratia, honorem vnum, beneficium vnum, prandium vnum, vel quodlibet officij genus, in hunc modum. Alius verò charitatem quæ commodi munus exhibuit, sibi retinuit. Ad hæc conuersus ad fratres coram quibus verba faciebat, si ex ipso officio circa vos aliquid charitatis in me creuit, & hoc ipsum vobis ad cumulum retributionis erit, qui fecistis, vnde mihi tantum bonum prouenit. Hæc igitur si recta consideratione attendimus, profecto perspiciemus, magis nobis esse gaudendum, si alios diligimus, quàm si diligimur ab alijs. Quod quia non omnes faciunt, multi potius ab alijs amari, quàm amare alios cupiunt. S. Thomas etiam docet charitati magis conuenire amare quàm amari, est enim amare actus proprius eius, non item amari, quod potius rationem quandam indicat amoris alterius ergà eum in quo est charitas. Et huius ait, duplex est signum. Primum quidem, quod amici magis laudantur ex hoc quod amant, quàm ex hoc quod amantur, quinimo si non amant, & amentur, vituperantur. Secundum, quia matres quæ maximè amant, plus quærunt amare, quàm amari, hæc S. Thomas.

Secunda ratio.

Tertia ratio.

2.2.q.27. art.1.

Quartum Indicium eiusdem charitatis est commiseratio calamitatis alterius perinde ac nostræmet. S. Augustinus, quomodo se inuicem amant membra corporis nostri, si nos inuicem amare voluerimus, perfecta in

Lib.50. homil. homil.15.

nobis charitas poterit custodire. Quando sanum est caput, congaudent omnia membra, quando aliquid mali patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra.. Ecce spinam calcat pes. Quid tam longè ab oculis quàm pes? longè est loco, proximus charitatis affectu. Modicum pungit spina, & perparuum locum tenet in pede, uide quomodo illuc conuertuntur omnia membra? Primo ipsa spina dorsi incuruat se, & deponunt se omnia membra. Nunquid oculi cessant quaerere? Nunquid aures cessant audire? forte alij qui vident, vbi sit, dicunt, ecce ibi est, statim hoc aures audiunt, & sequuntur consilium: ibi & oculi quaerunt, & manus operantur, & ut dixi, totum corpus illuc incuruatur, & nihil vacat in homine ad subueniendum. solum in pede factum est vulnus, & totum quod est in homine operatur, omnia membta sana sunt, etiam pes, nisi ibi vbi punctus est: Non est ergo communis calamitas omnibus, sed per compassionem charitatis omnia ueniunt ad subueniendum, & omnia volunt succurrere,
1.Cor.12. vt impleatur quod ait Apostolus. Si patitur vnum membrum compatiuntur omnia membra Probat deinde S. Augustinus perfectae charitatis esse miserari proximi damna, eaq; nostra reputare, ex eo quod Christus ipse caput & princeps omnis charitatis suorum persecutio-
Act.9. nes, suas esse profitetur, cum ait Saule Saule quid me persequeris.

Quintum charitatis Indicium est omnes iniurias criminaq; alterius ex animo illi condonare. Idq; non semel, sed iterum, & quotiescunq; ille peccauerit, & errorem deposuerit, immò & si non deposuerit, quemad-

modum

modum qui nobis vel inuitissimis inimici esse volunt: Quoties debeo ignoscere? vsq; septies? quærit Petrus, non vsq; septies ait Dominus, sed vsq; septuagesies se ptics. S. Augustinus. Et si septuagies octies peccauerit, ignosce, & si centies peccauerit, ignosce. Ipsum Dominum audi loquentem in Apostolo, vbi modus & nume rus præfixus non est: Donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut Deus in Christo donauit uobis. Audistis formam, si septuagies septies peccata tibi Christus donauit, si hucusq; ignouit, & ultra negauit, pone & tu limitem, & vlterius noli ignoscere, si autem Christus millia peccata peccatorũ inuenit, & tamen omnia donauit, noli subducere mise ricordiã, sed posce illius numeri solutionem. Post decla rat numerum illum finitum Dominum posuisse pro in finito: Quomodo etiam cum aliqua numerauimus, & optamus intelligi adhuc plura superesse, vulgo dicimus, & sexcenta alia: ad indicandum eius numeri nullum finem esse.

Matth. 18.

Hom. 15. De Verbis Domini.

Colos. 3.

Porrò quàm insignia fuerint in Christo Domino, hęc charitatis indicia omnia, & plurima alia his adhuc multò maiora, quis est, qui explicet? Zelo animarum ita exarsit, vt coarctaretur, vt ipse ait, donec Baptismo san guinis sui pro earum salute ablutus seipsum patri Hostiam viuentem immolaret. Passionem & mortem pro brosissimam obiuit spõte, libensq; & gaudẽs sustinuit, quod optauit ardenter; ut opprobria exprobrantium Deo in ipsũ reciderẽt oĩa, fieretq; vnus pro oĩum gloria opprobrium hominum, & abiectio plebis. Quàm verò constanter in amore ingratissimæ & pessimę gen-

Luc. 12.

tis perseuerauerit, quàm ardẽter nec amatus & capitalissimo odio habitus ab inimicis ciuibus, & popularibus suis inimicos ipse dilexerit, quàm facilis ad ignoscendum fuerit suismet hostibus & interfectoribus immanissimis, efferatissimis, in ipso feruore tãti sceleris mortis suæ, locupletissimè testatur vel vna illa eius oratio.

Luc. 23. Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Ad quã rem faciunt quæ scribit S. Bernardus in eadem verba.

Ser. fer. 4. hebdoma de pęnoſæ. O inquit, quàm multus es ad ignoscendum, o quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine. O quàm longè cogitationes tuæ à cogitationibus nostris: o quàm firmata est etiam super impios misericordia tua? Mira res: ille clamat: Ignosce, Iudæi, Crucifige. Molliti sunt sermones eius super oleũ, & isti sunt iacula. O charitas patiens, sed & cõpatiẽs. Charitas patiẽs est, sufficit: Charitas benigna est cumulus est. Noli vinci à malo, charitas abundans, sed vince in bono malũ, superabundans est. Non enim sola patientia, sed & benignitas Dei ad pœnitentiam Iudæos adduxit, quia benigna charitas etiam quos tolerat, amat, & amat tam ardenter: patiens charitas dissimulat, expectat, sustinet delinquentes, sed benigna trahit, adducit, conuerti facit ab errore vię suę. Deniq; cooperit multitudinem peccatorum. O Iudæi lapides estis, sed lapidem percutitis molliorem, de quo resonat tinniens pietatis, & ebulliẽs oleum charitatis. Quomodo potabis Domine desiderantes te torrente voluptatis tuæ, qui sic perfundis crucifigentes te oleo misericordiæ tuæ? hæc ille: Vt mirum propterea non sit, si etiam miraculis & prodigijs imitatoribus suis Christus ostendat, quàm sibi gratum sit

hoc

hoc tantum perfectiſſimę charitatis officium. Exemplũ vnum adfero Ioannis Gualberti, poſt Sãctiſſimi Abbatis ac Patris Monachorum Vmbroſæ vallis, tunc adhuc in ſeculo conſtituti, & inimicitiarum irarumq; parentis non minus quàm facultatum hæredis. Incidit is ſemel in hoſtem & interfectorem propinqui ſui, cuius diu exoptauerat interitum, loco tam anguſto, ut neuter poſſet de uia deflectere. Tum uerò hoſtis quòd inermis eſſet, nihil niſi mortem præſentem expectans concepta tamen repente fiducia de Ioannis clementia deſilijt ab equo, humiq; proſtratus ueniam iunctis manibus ſibi dari pro crucifixi amore ſuppliciter petijt. Audito crucifixi nomine compunctus Ioannes, amore crucifixi pacem illi obtulit, iuſſumq; è terra ſurgere liberum hominem dimiſit. Ingreſſus poſt Ioannes in Eccleſiam S. Miniati quæ nunc arce Florẽtinæ Ciuitatis obducitur, cum coram crucifixi imagine flexiſſet genua, uidit à Cruce pendentis caput ad ſe inclinari, tanquam ipſi gratias agentis, quod pro eius amore ac in eum pietate hoſti capitali peperciſſet. Hodieque, hoc eſt poſt annos quingentos adhuc uiſitur & piè colitur ſacra illa Chriſti Crucifixi ſtatua. Cerniturque ad facti memoriam ſempiternam etiam nunc caput eius exporrecta fronte motum longius à ligno cui ſuffixa illa eſt non in grauati morem demiſſum, ſed eius potius qui amicum benignè ſalutet, illiq; præſtitum officium gratuletur.

Surius Tomo 4. Iul. 12.

lum, quæ falsa prudentia est, aut prudentia carnis. Vera autem Prudentia circa ea tantum versatur quæ iusta, honesta, & bona homini sunt, ea verò sunt huiusmodi quæ agunt viri boni. Sic loquitur idem Aristoteles. Ex his duo conficiuntur. Vnum: Prudentiam repugnare peccato, nec posse vt ait Salomon, sapientiam hanc habitare in corpore subdito peccatis, quoniam vt S. Thomas scribit, Prudentia est præceptiua rectorum operũ, quod non contingit, nisi existente appetitu recto. peccatum verò procedit ex peruersitate appetitus. Alterũ, est propriam & præcipuam Prudentiæ actionem esse, imperare, ad quod præparant mentem, quæ illud antecunt consilium, & iudicium, suntque veluti mancipia duo aut ancillę prudentiæ. Ceterum vt ex Philosophis S. Thomas accepit multas alias virtutes proximè administras habet Prudentia, quibus ad munus præcipiendi ritè obeundum instruitur, & adornatur. Hæ numerantur octo. Memoria, Intelligentia, Docilitas, Solertia, Ratio, Prouidentia, Circumspectio, Cautio. Memoria est cognitio præteritarum rerum: Intelligentia præsentiũ: Docilitas quæ per institutionem acquiritur notitia: Solertia quæ propria inuentione & rectè conijciendo: Ratio, quæ argumentatione ratiocinationeq; concluditur. Prouidentia est ipsa dispositio rerum ad finem consequendum idonearũ: Circumspectio, est ad circunstãtias rei ipsius qua de agitur, attentio: Cautio deniq; machinatio quædam mentis est aduersus quæ sese obijciunt, impedimenta.

Ibid.c.13.

Sap.1.

Ibid.ad 2.

1. 2 q. 48. art. vnico.

Proposito igitur bono & fine, consulit mens, quibus rationibus illud adipisci possit, aduocat in consiliũ

res

res præteritas memoria duce, & comite experimento, ponderat res præsentes, adhibet peritos bonosq; consiliarios, seipsam excitat & acuit ad bene conijciẽdum, conficit aliquid ex his quæ vel antè nouit, vel tunc primùm audit, ac inuestigat noua industria; circumspicit attentè circunstantias omnes loci, temporis, facti, personarum; prospicit si quid immineat mali, damniue. Definit qua ratione superandæ sint difficultates, si quæ incidunt, sic rationibus omnibus in medium antè adductis, diligenter examinatis ad vnam rectæ rationis normam sapienter iudicat, quæ nam ex illis ad consequendum finem accommodatior, aptior, opportuniorq; sit, ac tum demum efficaciter imperat Voluntati vt consentiat, velitq; illud amplecti, quo nihil rectæ rationi magis cõsonum, honestius nihil, nihil vtilius sibi tunc esse perspicuè intelligit. Quare Prudentia soboles est rectæ rationis, & parens appetitus recti. Ex illa enim siue ex Synderesi (quæ habitus est innatus principiorum primorum practicorum) ortum ducit, indeque accersit primam suæ bonitatis originem, & primum quasi semen, quod deinde mentis gremio receptum & antedictis cõceptionibus elaboratum, foras erumpens, appetitum efflorescentem, rectum, & Virtutibus conformatum reddit. Porrò nec Prudentiæ origo procreatio & actio Scripturis Sacris etiam continetur. Siquidem de
Iob.12. memoria & experientia scriptum est apud Iob: In antiquis est Sapiẽtia, & in multo tempore Prudentia. Meditationi & considerationi rerum quibus de agitur seriò
Psal. 48. incumbendum, indicatur in Psalmo: Os meum loquetur Sapientiam, & meditatio cordis mei Prudẽtiam. Au-
diendos

diendos alios, & doctiores nobis, & consiliarios fortasse pares sępè præcipit Salomon; audiens sapiens sapientior erit: Animaduertet verba sapientum. Ego sapientia, habito in consilio, & eruditis intersum cogitationibus. Circumspectè considerandas circunstantias, idem scribit Salomon. Prou. 1. Prou. 8.

Qui sapiens est timet. stultus autem transilit, & confidit. Astutus considerat gressus suos. & qui timet Deũ nihil negligit. Timorem autem Dei veram sapientiam Salomoni esse vulgatissimum est. Apud eundem est, prospiciendum antè quàm deliberes. Sapientia inquit callidi est intelligere viam suam, imprudentia stultorũ errans; & palpebræ tuæ pręcedant gressus tuos. Et sis sapiens in nouissimis tuis. Consultandum item de malis auertendis & declinandis, consilium ait, custodiet te, & prudentia seruabit te. Postremo ubi consulueris, mẽtis imperio ad obtemperandum volũtatem inducendá esse, insinuat Salomon, cum ait: Sapiens corde pręcepta suscipit. Et qui sapiens est corde, appellabitur prudens. Deniq; considerauit agrum & emit eum. At ni me mea fallit opinio, explicatè de imperatrice prudentiæ actione disserit, ostenditq; quàm imbecillis ea sit sine consilio, & quantum firmitatis & roboris ex probatis consilijs accipiat, cum ait: Dissipantur cogitationes, vbi non est consilium; vbi verò sunt plures consiliarij, confirmantur. Prou. 14. Eccl. 7. Prou. 14. Prou. 19. Prou. 2. Prou. 10. Prou. 16. Prou. 31. Prou. 15.

Ad similem deliberandi rationem vocat, instituitq; Israeliticum populum Moyses, cum vt confirmet ille voluntatem perpetuò Deo vero seruiendi, eiusq; legis præceptis ob temperandi, Ethnicis simulachris omni-

bus repudiatis altè petito principio ab antiquissimorũ rerum à Deo gestarum commemoratione inchoans, ait: Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt antè ex die, quo creauit Deus hominem super terram à summo cælo, vsq; ad summum eius, si facta est aliquando huiuscemodi res, aut vnquam cognitum est, vt audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, &c. De inde proximè actas res, recentesq; & quasi præsentes vt recogitet diligenter, ait, audisti verba illius de medio ignis, in terra ostendit tibi ignem suum maximum, &c. circunstantias etiam facti ponit ob oculos. Vt tolleret sibi gentem in medio nationum, per tentationes, signa, atq; portenta, per pugnam, & robustam manum, extentumq; brachium, & horribiles visiones excitat simul ad prospiciendam futuram felicitatem, & ad sperandum omnia ad eam impedimenta remouenda, ut deleret inquit, nationes maximas, & fortiores te in introitu tuo, & introduceret te, daretq; tibi terram earũ in possessionem, sicut cernis in præsenti die. Ac demũ vt illud prudenti firmaq; & immutabili ratione apud se statuat, animoque pari fortitudine complectatur, non alium sibi habendum, colendumq; Deum, quàm hunc tantæ suæ salutis auctorem, concludit, scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo, quod Dominus ipse sit Deus in cælo sursum, & in terra deorsum, & nõ sit alius.

Deut. 4.

Eandem viam secuti sunt patres. S. Gregorius vt qualis futurus sit in cura aliorum gerenda is, qui tunc primum ad eam vocatus est, qualemq; seipsum comparare debeat, sic scribit: Mentis oculos ad opera transacta reuocet, penset quisq; quid subiectus egerit, & repentè co-

Prima parte Past. cap. 9.

tè co-

tè cognoſcet, ſi prælatus bona agere, quæ propoſuerat, poſſit, quia nequaquam ualet in culmine humilitatem diſcere, qui in imo poſitus non deſinit ſuperbire. Neſcit laudem cum ſuppetit fugere, qui ad hanc didicit, cum deeſſet annhelare. Nequaquam vincere auaritiam poteſt, quando ad multorum ſuſtentationem tenditur is, cui ſufficere propria nec ſoli potuerunt. Ex anteacta ergo vita ſe vnuſquiſq; inueniat, ne in appetitu ſe culminis imago cogitationis illudat. hæc ibi. Ecce quomodo ex ijs quę in nobis ipſi de nobis experti ſumus, poſſimus probabiliter immò certò conijcere ac diuinare, quales futuri ſimus in poſterũ quę prior pars prudentię eſt, qua homo ſeipſum adhibet in conſilium. Cogitandas deinde circunſtantias eſſe, & prouidenda futura idẽ Pater ſæpè monet, ſed præſertim cum præcipites inſtituit. Hi inquit, dum bonorum actuum pręueniunt tempus, meritum peruertunt, & ſæpè in malis corruunt, quia bona minimè diſcernunt. 3. p. Paſt. Admonit. 16.

Qui nequaquam quid, quomodo, uel quando, quęque agunt, inſpiciunt, ſed plerunq; acta quia ita non debent agere, cognoſcunt. Quibus ſub auditoris ſpecie rectè per Salomonem dicitur: Fili mi ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit. Et rurſum: Palpebræ tuæ pręcedant greſſus tuos. Palpebrę quidem greſſus præcedunt, cum operationem noſtram recta conſilia præueniunt. Qui enim negligit conſiderando præuidere quod facit, greſſus tendit, oculos claudit, pergendo iter conficit, ſed præuidendo ſibimetipſi non antecedit. Hæc ibi. Eccl. 33. Prou. 4.

Poſtremò vbi conſultum & cogitatum diu ac ſatis

est, maturæ facto opus esse, idq; ratione appetitui ac sibi subiectis facultatibus animæ omnibus fortiter imperante tradit idem S. Gregorius. Qui proposita ait, non perficiunt, etiam quæ sunt cœpta conuellunt. Si enim quod videtur gerendum solicita intentione nō crescit, etiam quod fuerat bene gestum decrescit. In hoc quippe mundo humana anima quasi more nauis est, contra ictum fluminis condescendentis, uno in loco nequaq; stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi ad summa conetur. Si ergo inchoata bona fortis operantis manus ad perfectionem non subleuat, ipsa operandi remissio contra hoc quod operatum est, pugnat. Hinc est enim, quod per Salomonem dicitur: Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est sua opera dissipātis. Quia videlicet qui cępta bona districtè non exequitur, dissolutione negligentiæ manum destruentis imitatur. Hinc Sardis Ecclesię ab Angelo dicitur: Esto vigilans, & confirma cetera, quæ moritura erant, non enim inuenio opera tua plena coram Deo meo. Quia ergo plena coram Deo eius opera inuenta nō fuerant, moritura etiā reliqua, quæ erant gesta, prædicabat, si enim quod mortuum in nobis est, ad vitam non accenditur, hoc etiam extinguitur, quod quasi adhuc viuum tenetur. Hæc S. Gregorius. Cuius aliquæ sententiæ quanquam de ipsa externa actione intelliguntur, pleręq; tamen omnes in Actiones etiam mentis internas quadrant. Pręsertim in Rationis imperium, quando post consilium iudiciumque aut nullum est, aut perinde ac nullum minimè efficax, languidum, & eneruatum, quòd peccatum est incōsiderationis, & inconstantiam aduersus, prouidentiam,

3. p. Past. cap. 1. Admonit. 35.

Prou. 18.

Apoc. 3.

ſolertiá,& intelligentiá. Ex quibus propriè exiſtit ratio
nis imperium. Quare imprudens homo à ſapiente dici Prou. 21.
tur diſſipare theſaurum, bonarum nimirum & vtilium
cogitationum. Et componitur cum errante, & eo qui Eccl. 16.
minoratur cordę: Minoratur enim corde cum errore
inanium cogitationum ad alia diſtractus, nihil dignum
homine concipit animo, nihil deliberat, aut agit, quod
cordis ſtuporem excutiat. Contrà verò de prudente Eccl. 22.
ſcribitur: Loramentum ligneum colligatum in funda-
mento ædificij non diſſoluętur: ſic & cor confirmatum
in cogitatione conſilij & cogitatus ſenſati in omni tem
pore metu non deprauabitur. Quod ab alijs ſic uertitur
clarius, ut compages & iugamenta lignea ædificio indi-
ta concuſſu non diſſoluuntur, ſic animus firmatus per-
penſo conſilio, nullo tempore pertimeſcet.

Quæ autem dicta ſunt de Actione Prudentiæ quæ
uerſatur circa bonum proprium & peculiare vniuſcu-
iuſque, & Ethica ſiue Moralis nominatur, eadem pror-
ſus conueniunt partibus Prudentiæ, quæ ſpectant com
mune bonum: Regiæ nimirum, qua Rex Princepsue
curat bonum Regni, aut Tetrarchiæ: Politicæ qua ciues
in idem incumbunt: Militari & Oeconomicæ, quarum
illa exercitus vniuerſi, hęc familię conſulit vtilitatibus.
Et hęc dicta ſint de Actione Prudentię Moralis.

Prudentia Chriſtiana nobilior multo altiorq; eſt, He
roica uidelicet, Diuina. Hęc in Prouerbijs diſertè appel Prou. 9.
latur Scientia Sanctorum, & de ea ſcriptum eſt: Ex ore
Domini Prudentia, & Scientia. Hęc exercetur maximè Prou. 2.
per Diuinos inſtinctus, pręſertim per donum Spiritus
ſancti, quod dicitur Conſilium, quo in Scripturis Sacris

non

Eph. 1. non solum ipsa consultatio significatur, sed etiam iudicium, & imperium, ut cum Apostolus de Deo loquens ait, secundum consilium uoluntatis suæ. Est autem hęc Prudentia à Deo, non solum quia à Deo creatur in anima, sed quia ut S. Thomas loquitur, animam à Deo mobilem reddit, & ad res diuinas erigit, & inflammat. Addo, ad eam iudicandi rationem hominem instituit, quæ Diuinæ propior est. Huius generis sine dubio fuit sententia Salomonis de matre pueri, quo se priuatam maluit, quàm ne eum vita priuatum videret. Nam vt ait S. Hieronymus, contra ætatis suæ mensuram de intimo humanæ naturæ suo iudicauit affectu, vnde & ad miratus est, & pertimuit illum omnis Israel. Videntes vt Scriptura dicit, sapiētiam Dei esse in eo ad faciendũ iudicium. Sed mirabilior longè utpotè longè diuinior Christi Domini Prudentia, cum mulierem adulteram eripit ab imminenti vitæ discrimine illo dicto: Qui sine peccato est uestrum, primus in eam lapidem mittat. illa item cum Pharisæorum dolosa consilia tam facilè eludit. Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.

[Margin notes: 2. 2. q. 52. art. 1. — Lib. 3. Reg. 3. — Ep. ad Rufinum de Salomonis Iudicio. — Io. 8. — Matth. 22.]

Sed & alia ratione superat humanam Christiana Prudentia. Consiliarios habet plures, clariores, locupletiores, certiores, nempè diuinos libros Deo dictante conscriptos; Diuinos item homines adeo integros & incorruptos, adeo sapientes & expertos, sanctos inquam Doctores, aut vita functos, aut adhuc superstites, Ecclesiæ etiam pastores, quibus (summo pręsertim cui tanquam capiti & magistro subijciuntur reliqui) certò scimus assistere Spiritum sanctum. Ex quo efficitur, ut consilium

Chri-

Christianæ prudentię lõge meliore loco ſit quàm conſiliũ morale, propterea q; longè plura ſint & nobiliora, quæ iuuant & roborant eas partes quibus illud conſtat: Memoriam ſcilicet, Intelligentiam, Docilitatem.

Sed & pręter Diuinum conſilium accedit plerunq; aliqua Diuini luminis illuſtratio, qua conſultãtiũ mens nouo beneficio à Deo completur, ita, ut quod quærit ſine multarum ratiocinationum circuitione ac penè ſubito aſſequatur. Hac excelluerunt Prophetæ, vt cum Daniel iudicium mortis aduerſus Suſannam tanta iniuria conſtitutum repente retractat, & cum clandeſtinas comeſtiones & nocturna facinora Sacerdotũ Belis ex veſtigijs cineri pauimento aſperſi impreſſis deprehendit, ac detegit. Hac Apoſtoli, ut cum Petrus tam improuiſo manifeſti ſceleris conuincit Ananiam & Saphirã. Certè S. Paulus cum de virginibus conſilium dat, cauſam hanc reddit: Puto inquit, quod & ego ſpiritum Dei habeam. Adhibet interdum ad eandem lucem adferendam animis Deus miracula & ſomnia, reuelationes etiã quæ tamen vt vera Diuinæ voluntatis indicia ſint, minus certa ſunt, quàm Scripturarum Diuina teſtimonia. Vt propterea ad Scripturarum regulam omninò examinanda ſint, nec cenſenda uera niſi quatenus veritati aut ſcriptæ aut traditæ Diuinitus conſonant. Extat hac de re S. Auguſtini pręclara ſentẽtia. Quod ſi Diuinitus admonitum vel territũ eſſe reſponderit, ut fieret Chriſtianus, lætiſſimum nobis exordiendi aditum præbet, quanta Deo ſit cura pro nobis. Sanè ab huiuſcemodi miraculorũ ſiue ſomniorum ad Scripturarum ſolidiorum viam & oracula certiora transferenda eſt eius intentio:

Dan. 13.
Dan. 14.
Act. 5.
1. Cor. 7.
Lib. de Catech. rud. cap. 6.

tentio: vt & illa admonitio quàm misericorditer ei prę-rogata sit nouerit, antequam Scripturis sanctis inhęreret. Et vtique demonstrandum est ei, quod ipse Dominus non eum admoneret, aut compelleret fieri Christianum, & incorporari Ecclesiæ, & talibus signis aut reuelationibus erudiret, nisi iam pręparatũ iter in Scripturis sanctis ubi non quęreret visibilia miracula, sed inuisibilia sperare consuesceret, neq; dormiens, sed vigilãs moneretur, cum securius & tutius carpere voluisset. Hęc S. Augustinus, quod est idem ac dicere, Prudentiã extraordinariam tum demum ueram esse, & nec fallere, nec falli, cum innititur pręceptis regulisq; prudẽtię morali, illi pręsertim quę Scriptura continetur, nec illã huius normam esse, sed contrà potius hac illa omninò dirigi oportere.

Habet & aliud commodum Christiana Prudentia: Cum enim omni prudentię commune sit, exemplis prudentum virorum quęri, confirmari, augescere, ac proinde eorum consuetudine lectioneque librorum quicunque prudentię studiosus est, inuitetur, & iuuetur ad prudentes actiones edendas; quis non videt, quàm compendiariam ad Prudentiam viam nobis parauerit Christus Dominus, qui tam multa ipse per se nobis Virtutis huius exempla suppeditat, aliosque tam multos sui instituti aluerit in Ecclesia imitatores diligentissimos, prudentissimos, sanctissimos? Atq; hęc de Actione Prudentię potissima breuiter dixerim. Nunc de Occasionibus agendum.

Occasiones, & exempla Prudentiæ in Actionibus Virtutum Charitatis erga Deum, & orationis. Caput 11.

NOrma Virtutum omnium moralium est Prudentia; Theologicarum etiam est regula, & est Exercitationis earum administra. Iccirco occasionem Prudentiam exercendi præbent proficienti Virtutes omnes, & simul omnia illa, quæ nos ad actiones Virtutis cuiuscunq; obeundas quacunq; ratione vel inuitant, vel urgent. Quare non venabimur occasiones Prudentiæ melius quàm cum in actionibus Virtutum singularum circumspectè versabimur.

Et primum quidem vniuersè illud statuendum est, Prudentiam eum actionibibus humanis modum ponere, eosq; fines, quos vltra citraq; nequit cõsistere rectũ; eaq; veluti mẽsura quædã ita moderatur & regit actiones hominis bonas, vt eæ remissæ non sint, neq; redundent, nihilq; quod ad eas honestandas necessariũ sit, aut prætermittatur, aut vacet, quæ magnum momẽtum habet ad hominem excitandum ad studium amoremq; Prudentiæ. Omni conatu ait Cassianus, debet discretionis bonum Virtute humilitatis acquiri, quę nos illæsos ab vtraq; potest nimietate seruare. Vetus namq; sententia est, ἀκρότητες ἰσότητες, idest, nimietates æqualites sunt, ad vnum enim finem nimietas ieiunij, & voracitas peruenit, eodemq; dispendio vigiliarum immoderata continuatio monachum, quo somni grauissimi tor

Col. 2. cap. 16.

Mm por

por inuoluit. Nam per exceſſum continentiæ debilitatum quenq; ad eum ſtatum reuocari neceſſe eſt, in quo negligens quiſq; per incuriam detinetur: ita vt frequenter quos per gaſtrimargiam decipi non potuiſſe conſpeximus, per immoderationem ieiuniorum viderimus eſſe deiectos, atq; ad eandem quam vicerant, paſſionẽ, infirmitatis occaſione collapſos. Vigilia quoq; & pernoctationes irrationabiles deiecerunt, quos ſomnus ſuperare non potuit. Quapropter ſecundum Apoſtolum per arma iuſtitiæ quæ à dextris ſunt & à ſiniſtris, recto moderamine tranſeundum eſt, & ita inter vtraſque nimietates diſcretione moderante gradiendum eſt, vt nec à tradito continentiæ tramite acquieſcamus abduci, nec rurſum remiſſione nimia in gulæ ac ventris deſideria concidamus. Et alia ibid. Caſſianus: Nunc aliqua adferenda de Prudentia ſingularum Virtutum functionibus mixta, eaſq; vti neceſſe eſt, moderante; ſic .n. palã fiet, quemadmodũ in exercitatione Virtutum aliarũ occaſiones nõ ſolum opportunas, ſed neceſſarias exercendæ ſimul Prudentiæ habeamus.

2. Cor. 6.

Ac vt nihil dicam de Fide & Spe, Amor charitatis in Deum non eſt ſine Prudentia: Siquidem ſcriptum eſt: Ordinauit in me charitatem. Hic autem ordo Prudentiæ fructus eſt. Et quamuis amare Deum nunquam ſatis poſſimus, nec modus alius in Dei amore ſit, quàm Deum ſine modo diligere, vt auctor eſt S. Bernardus, docet nihilo minus S. Thomas, non debere nos credendo, ſperando, amando in Deum ferri, niſi ſecundum menſuram noſtræ conditionis, hoc eſt pro eo captu, ijsq; viribus, quas ſuppeditat nobis gratuito Deus, qui

Lib. de diligendo Deo in princ.
1. 2. q. 64. art. 4.

dat quidem omnibus abundanter, ſed prout vult. Hinc illa S. Bernardi doctrina: Qui etſi quantum debeo non Ibid. c. 2. poſſum, non poſſum tamen vltra quàm poſſum, potero verò plus, cum plus donari dignaberis, nunquam tamen prout dignus haberis. Imperfectum meum viderunt Pſal. 138. oculi tui, ſed tamen in libro tuo omnes ſcribẽtur, qui quod poſſunt, faciunt, etſi quod debent, non poſſunt. Idem fortè ſignificauit Vgo de S. Victore, cum de In Decalogũ c. 4. Dei Amore loquens, ſi deſiderium ait eſt, currat: ſi gaudium, quieſcat: ſicut enim alijs in rebus omnibus, ſic in hac etiam in vna Dei voluntate planè acquieſcendũ eſt, & quamuis in amore currendum ſemper eſt, ſtandum tamen ſimul eſt, quando nullo noſtro vitio à curſu impedimur. Ratione igitur Dei quem charitate diligimus, nullus eſt Amoris finis, quia Deus infinitus eſt; Ratione autem charitatis qua amamus, nullus etiam terminus eſt amandi, ignis enim eſt Diuinus Amor, qui nunquam dicit ſufficit, & nos ita Deum debemus amare, vt quantum in nobis eſt, nunquam velimus ſiſtere in amore, aut amorem noſtrũ erga Deum non augeri, ſi Deus det, ut magis ſemper amemus, magisq; creſcat erga eum amor noſter. Quare nec in obiecto diceret Theologus, nec in termino ad quem, charitatis in Deũ terminus vllus eſt amandi. In termino à quo tamẽ, hoc eſt in eo quod repudiamus præ amore Dei, ſtatui menſura aliqua poteſt Diuini amoris certa: ita quippe amare debemus Deum, vt nec res alias, nec nosipſos niſi in Deo, ac propter Deum, amemus, immò ſolum Deum amemus, nos nihil, niſi in Deo. Sic habet S. Gregorius. Lib. 10. Mor. c. 6. Dei dilectio per tria diſtinguitur, quia ex toto corde,

ex tota anima, ex tota virtute diligi conditor iubetur. Qua in re notandum eſt, quod Diuinus Sermo cum Deum diligi pręcipit, non ſolum narrat ex quo, ſed etiá informat ex quanto, cum ſubiungit ex toto, ut videlicet, qui perfectè Deo placere deſiderat, ſibi de ſe nihil relinquat. Eſt igitur terminus à quo Diuini Amoris, anihilatio ſui, cùm ita ſeipſum homo à ſeipſo abſtrahit, ut nihil in ſe diligat niſi Deum. Qua de re aliqua diximus in libro de perfectis.

Cap. 24.

Eſt & alia Prudentiæ functio in Exercitatione charitatis erga Deum. Quia enim ut ait Salomon, omni tempore diligit, qui amicus eſt, & Deus adeo amabilis eſt, ut ſi fieri poſſet, amore continuato, nec vnquam intermiſſo (quod faciunt Beati) amandus à nobis eſſet; noſtrũ eſt propterea ita frequenter in amore erga Deum eſſe, vt ab eo ne latum unguem nec ad punctum temporis diuelli uelimus. At quoniam id poſſibile non eſt, dum grauamur mortali corpore, munus Chriſtianæ Prudentiæ eſt, deſignari tempora, horas, momenta, modum ac fines pręſcribere non tam amori, quàm amanti Deũ. Vt Deum per ſe ſemper amabilem, ſempiterna charitate amem ipſe, cum ualeo, ſemper, eadem ſcilicet nec vnquam mutata voluntate ſemper, non eodem actu amoris ſemper, cum nimirum ſpiritualis Prudentia id ſapienter vetat. Vetat autem cum ceſſationem poſtulat vitæ aut corporis ſiue periculum, ſiue neceſſitas: Periculum quidem ualetudinis, neceſſitas autem, ut ſomni ac cibi capiendi. Cum item vt S. Bernardus ait, ſpiritualia ſtudia noſtra fraternæ vtilitati ex charitate poſtponimus, cum deniq; ex inſtituto uocationis ſuæ

Prou. 17.

In ſententijs ſent. 6.

ijs

ijs virtutibus, operibus, ſtudijs quiſq; uacat, quę nec prę termittere ſine culpa poteſt, nec cum actu amoris in Deum perfectè obire.

Secundum Amorem in Deum regit Prudentia omnem Deum orandi rationem. Dirigit noſtram cum eo conſuetudinem ac familiaritatem ad eum modum quẽ de amore diximus, ut ſine detrimento corporis, proximi damno munerumq; uocationis cuiuſq; fiat. Præcipit præparationem, ne ſimus orantes ſicut ij qui tẽtant Deum; præſcribit, ut magna cum reuerentia ac modeſtia Deum alloquamur orãdo; complectamur amantiſſimè ſuauiſſimum parentem ac ſponſum, ſed cum maxima animi ſubmiſſione: Eam ita frequentemus, ut non in illa incurramus uitia reflexionis & Actuationis, quæ commemorauimus libro primo. Cap. 7.

Sed pergit Prudentia ad interiora ſecretioraq; arcana occultiſſimæ ac ſanctiſſimæ illius mutuæ congreſſionis Dei & hominis, nõ quidem ut eam dirigat, cur enim hoc audeat in conſpectu tanti magiſtri, hoc eſt Spiritu Sancto illuſtrante, mouente, poſtulante pro nobis gemitibus inenarrabilibus? ſed ut obſeruet ſigna ingreſſionis & egreſſionis eius, indicetq; ſuo modulo ſpiritus præſentiam, ut ſciat homo eius ductum ſequi tam in Scripturarum intelligentia, quàm in omnibus humanę uitæ officijs, ſpiritualibus in primis. Scribit hac de re S. Bernardus piè & accuratè ut ſolet. Ceterum ait, quando ueniat, uel quãdo uadat, periculoſiſſimè ignoratur. Serm. 17. in Cant.
Cum enim hæ Spiritus Sancti circa nos diſpenſatoriæ uiciſſitudines uigilantiſſimè non obſeruantur, fit, ut nec abſentem deſideres, nec præſentem glorifices. Nẽ-

pè

pè qui iccirco recedit, ut auidius requiratur, quo nam modo ſi abeſſe neſcitur, requiritur? Et rurſum: Qui dignanter ad hoc redit, ut conſoletur, qualiter dignè pro ſua maieſtate ſuſcipitur, ſi nec adeſſe ſentitur? Mens ergo quæ ignorat abſceſſum, patet ſeductioni, & quæ reditum non obſeruat erit ingrata uiſitationi. Probat deinde neceſſariam eſſe continuam uigilantiam, & cõcludit; Vigilandum proinde, & uigilandum omni hora, quia neſcimus qua hora Spiritus uenturus ſit, ſeu iterũ abiturus. It & redit ſpiritus. Et qui ſtat eo tenente, deſerente cadat neceſſe eſt: ſed non collidetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam. Et has alternare uices non ceſſat in his, qui ſpirituales ſunt, uel quos potius ſpirituales ipſe creare intendit, uiſitans diluculo, & ſubito probans. Porrò S. Bernardus duas præſcribit regulas, ad quas noſtra deliberationes, & cõſilia dirigamus, tam in firmanda deliberatione, quàm in differenda. Prior regula eſt: Cum loquitur Spiritus, cedit vtraq;, dubietas ſcilicet, & falſitas, & eſt nõ ſolum Veritas, ſed & certa Veritas. Eſt quippe Veritatis ille Spiritus, cui contraria falſitas eſt. Eſt & Sapientiæ, quæ cum ſit candor vitæ æternæ, & vbiq; attingat propter munditiam ſuã, obſcurum ambigui non admittit. Poſterior regula. Cauenda ſanè cum Spiritus iſte nõ loquitur, & ſi non moleſta dubietas, certè falſitas execranda, quam facile caues, ſi eandem tuam ignorantiam non ignores, quatenus dicas & tu: Et ſi quid ignoraui, ignorantia mea mecum eſt. Aliud eſt autem ſub incerto hoc uel illud opinando ſentire, aliud temerè affirmare quod neſcias. Aut ergo loquatur ſemper Spiritus, quod noſtri quidẽ

Iob. 29.

minimè

minimè arbitrij est, aut quando silere placet, hoc ipsum indicet, & loquatur saltem suum silentium, ne ipsum nobis falsò præire putantes, nostrum pro ipso malè securi sequamur errorem. Et si suspenderit ambiguo, nō relinquat mendacio. Hæc ex S. Bernardo.

Quod si quæras, quæ sint hæc Indicia præsentię Spiritus in anima? Respondeo, rem hanc latè explicatam alibi esse, nimirum Tertio libro de Disciplina. Quare inde accipi possunt omnia quæ ad eam pertinent. Breuiter tamen hic duo præcepta ex Patribus accepta adscribenda videntur. Indicia diuinæ præsentiæ. Cap. 14.

Primum est. Animæ quies atq; securitas, Indicium est præsentiæ Spiritus, coniuncta præsertim cum magna Cōscientiæ puritate. Sic aiebat S. Antonius; Securitas inquiens Animę, præsentis Maiestatis indicium est. Idem asserunt alij, S. Hieronymus, S. Gregorius, S. Chrysostomus, Beda, item Theophilactus, & Eutymius. Qui omnes hoc differre Spiritum bonum à malo aiunt, si mens (verba sunt Theophilacti) primum turbetur, & statim timor soluatur, & iterū quiescat, reuera Diuina visio est: si autem timor & turbatio magis & magis crescant, est Dæmoniaca. Idem ijsdem verbis Beda, & S. Thomas, & alij; Beda sic scribit: Tremētem Zachariam confortat Angelus, quia sicut humanę fragilitatis est spiritualis creaturæ visione turbari, ita & Angelicę benignitatis est, pauentes de aspectu suo mortales, mox blādè consolari. At contra, Dæmoniacæ est ferocitatis, quos sui præsentia territos senserit, ampliori semper horrore concutere: Quæ nulla melius ratione quàm fide superatur intrepida. Hæc Beda. Nec quicquā refert, In Matth. 28 Hom 26. in Euang. Hom. 30. in Matth. In Matth. P 3. q. 3. art. 3. ad tertium.

siue

ſiue Spiritus per ſe loquatur, & viſat animam, ſiue adhibeat Angelũ, eoq; vtatur vt adminiſtro; ſemper .n. intus in animo Spiritus Sanctus eſt, qui vel ſeipſo, vel Angelo præeunte excitat hominem, mouet, agit, inſtituit.

Secundum Pręceptum eſt S. Baſilij hominis in hiſce affectionibus diſcernendis experientiſſimi, qui ſic ſcribit: Vbi nihil quod humanum ſit, præ oculis eſt, neque proprij oblectamenti gratia ad operandum mouentur ſancti, ſed quod Deo probatur, ſpectant, manifeſtum eſt Dominum eſſe, qui corda eorum dirigat.

Ep. 2. inter vltimo editas.

Orationes iaculatrices.

Eſt & alia Prudentiæ induſtria oranti neceſſaria ad finem orationis conſequendum, cum Deo videlicet coniunctionem; frequentare orationes, ſed breues, quæ iaculatrices orationes appellantur: nam breuitas colligit attentionem, & repetitio iungit Deo firmiter: repetiti enim actus habitum gignunt. Quod præceptum fuit antiquorum Patrum, Caſſiani, à quo accepit S. Benedictus in Regula, & S. Chryſoſtomi qui ſic ſcribit: Vtrunque faciẽdum eſt, ut ne in longum uerba proferamus, & tamen aſſiduè deprecemur. Hoc inquies, cum illo pugnat: ſed non inter ſe pugnant iſta; abſit hoc, ſed magnoperè inter ſe congruunt, ſiquidem & Chriſtus, & Paulus, iuſſit crebras, ſed breues fieri precationes ex paucis interuallis: nam ſi in longum extenderis verba, cum frequenter parum ſis attentus, multam audaciam Diabolo ſuppeditaſti, vt accedat, ſupplantetq;, ac mentẽ ab his quæ dicuntur, auocet. Quod ſi frequẽter ac ſubinde oraueris, tempus omne crebris dirimens interuallis, facile poteris eſſe ſobrius, ac vigilans, vt precationẽ multa cũ attẽtione perficias. Hæc S. Chryſoſtomus.

Col. 2. cap. 35.
Homil. 1. de Anna Tomo. 1.

Occa-

Occasiones, & exempla Prudentiæ in Actionibus charitatis erga proximum, & fraterna correctione. Cap. III.

SEd vberrimam segetem Actionibus Prudẽtię subministrat Charitas erga proximum, maximè verò ea qua excellere oportet pastorem animarum, quæ iccirco pastoralis dici potest, & à S. Gregorio in Pastorali sic describitur, vt quàm necesse sit, eam cõtinuò Prudentiæ coniugatã esse superuacaneum iam planè sit, uelle demonstrare. Ex eo aliqua hic producemus præcepta & exempla. Primùm tamen illud ex auctore Imperfecti in Matthæum obseruandum est. Iccirco Dominum in Euãgelio duo illa copulasse. Fidelis seruus & prudens, vt rem laudabilem, sed rarissimam proponeret, ut quis fidelis inueniatur & prudens. Ecce si quæras fideles, idest Deum timẽtes, & ipsos quidem non multos inuenies, tamen adhuc facilè inuenis. Item si prudentes quæras, inuenies multos. Fidelis autem & prudens difficile inuenitur. Quomodo qui fideles sunt, & Deum timentes, difficilè sunt & prudentes, & qui prudentes inueniuntur, difficilè sũt & Deum timentes. Quanto ergo rarior inuenitur fidelis & prudens, tantò qui inuentus fuerit, beatior est. & paulo post. Quoniam ergo Deo non tantum Prudentia hominis quantum conscientia placet: hominibus autem non tantum conscientia quantum Prudentia prodest, si fuerit tantum quis fidelis Laicum quidem facit, Sacerdotem autem non facit, nisi fuerit fidelis &

Hom. 51. Matth. 24.

prudẽs. Hæc ibi. Deinde & illud intelligendum hoc loco est, pastoris nomine hic appellare nos non solum illum qui rem Christianam in gerenda animarum cura administrat, ex officio, quales sunt Episcopi & Parochi, sed illum æquè qui idem præstat ex charitate, quales sunt in Ecclesia Catholica pleriq; omnes Concionatores, Confessarij, Catechistæ, & breuiter Spirituales Patres & Magistri.

Pastoris cum humilitate auctoritas.

Primum igitur Monitum sit. Magna Pastori Prudẽtia opus est, ad hoc vt ita se in humilitate contineat, ut tamen eius potestas, ac auctoritas nullum faciat detrimentum. Sit Rector ait S. Gregorius bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum Iustitiæ erectus, vt & de bonis in nullo se pręferat, & cum prauorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratus agnoscat; quatenus & honore suppresso æqualem se subditis bene viuentibus putet, & erga peruersos iura rectitudinis exercere non formidet. & Paulo post. Antiqui Patres nostri non Reges hominum, sed Pastores pecorum fuisse memorantur. Et vni dicitur, & terror vester ac tremor sit super cuncta animantia terræ. Homo quippe brutis animalibus non autem hominibus ceteris natura prælatus est, & iccirco ei dicitur, vt ab animalibus, non ab hominibus timeatur, quia contra naturam superbire est, ab æqualibus uelle timeri. Et tamen necesse est, vt Rectores à subditis timeantur, quando ab eis Deum minimè timeri deprehendũt. Vt humana saltem formidine peccare metuãt, qui Diuina iudicia non formidant. Id verò cum probasset potestate eorum fieri, addit. Quam potentiam

2. p. Past. cap. 6.

Genes. 6.

bene

bene regit, qui ſcit per illam ſuper culpas erigi, ſcit & cum illa ceteris æqualiter componi. Adfert Exempla. Hanc inquit diſcretionem plenius agnoſcimus, ſi Paſto ris primi exempla cernamus. Petrus nanq; auctore Deo Sanctæ Eccleſiæ principatum tenens, à bene agente Cornelio, & ſeſe ei humiliter proſternente immoderatius venerari recuſauit, ſeq; ei ſimilem recognouit dicens: Surge, ne feceris, & ipſe ego homo ſum. Sed cum Ananiæ & Saphiræ culpam reperit, mox quanta poten tia ſupra ceteros excreuiſſet, oſtendit. Verbo nanq; eorum vitam perculit, quam Spiritu perſcrutante deprehendit. Alterum exemplum. Paulus bene agentibus fra tribus Prælaturum ſe eſſe neſciebat, cum diceret: Non quia dominamur fidei ueſtræ, ſed adiutores ſumus gau dij veſtri. Item facti ſumus ſicut paruuli in medio veſtrum. Et rurſum: Nos autem ſerui ueſtri per Chriſtum. Sed cum culpam, quæ corrigi debuiſſet, inuenit, illico magiſtrum ſe eſſe recoluit dicens. Quid vultis? in virga veniam ad vos. Tertium Exemplum. Nonnunquam inquit grauius delinquitur, ſi inter peruerſos plus æqua litas, quàm diſciplina cuſtoditur. Quia enim falſa pietate ferire Hely delinquentes filios noluit, apud diſtrictũ iudicem ſemetipſum cũ filijs crudeli damnatione percuſſit. Hinc nanq; Diuina uoce ei dicitur: Honoraſti filios tuos magis quam me. Hinc Paſtores increpat per Prophetam dicens: Quod fractum eſt non alligaſtis, & quod abiectum fuerat non reduxiſtis: Hæc ille. Atq; vt nihil interim dicamus de alijs ſanctiſſimis & fortiſſimis viris, præſertim Ambroſio, Chryſoſtomo & alijs, idem S. Gregorius & dictis, & factis eum ſe præſtitit, quem

Act. 10. Act. 5. 1. Cor. 1. 1. Theſ. 2. 2. Cor. 4. 1. Cor. 4. 1. Reg. 2. Ezech. 34. Lib. 4. Ep. 34. ſiue

Ind.13. cap.78. describit. Constantię Augustæ ita scribit: Etsi peccata Gregorij tanta sunt, ut pati talia debeat: Petri tamen Apostoli peccata nulla sunt, ut vestris temporibus pati ista mereatur. Et Sabiniano Diacono, potius ait mori paratus sum, quàm B. Petri Ecclesiam temporibus meis in aliquo degenerare permittere. Mores meos cognitos habes, quia diu porto, sed si semel deliberauero nō portare contra omnia pericula lætus vado. Similia sunt illa. In tanto se existimet quis omnipotenti Deo placuisse, quanto se peruersis hominibus displicuisse cognoscit. Et Homines non sunt formidandi in causa, in qua Deo placere cupimus. Et sanè in causa Maximi Episcopi Salonitani initio quidem clementissimè moderatissimèq; se gessit, studuitq; pro viribus vt sese recognosceret, ac facinoris quod patrarat pœniteret. At cum deinde hominem natura insolentem & Imperatoris gratia ac patrocinio fretum obstinationem in sua pertinacia cerneret, nihil veritus Imperatoris auctoritatem, audaciam Maximi fortiter fregit, eumq; Christianis Sacris Communioneq; fidelium interdictum in ijs sordibus totos annos septem iacere permisit. De cuius tandem seria quamuis sera pœnitentia ac sanctissimi Gregorij charitate, humilitate, Prudentia, sic narrat Ioannes Diaconus. Inter hęc præuaricator Maximus anno septimo Excommunicationis suæ post castigationes & flagella Gregorij ad cor reuertens, Rauennam petijt (annuente pro sua clementia S. Gregorio) & iactauit se tensus intra Ciuitatem in media silice, clamans & dicens: Peccaui Deo, & Beatissimo Papę Gregorio. Et agente eo pœnitentiam tribus horis, cucurrit Gallinicus

Marginal notes: Lib.7.Ep. prima. — Lib.8.Ep. 56. — Lib.7.Ep. 80. — Lib.4.4. Vitæ. S. Gregor. c.13.

cus Exarchus, & Castorius Chartularius Ecclesiæ Romanæ cum Mariniano Episcopo, & leuauerunt eum de silice: qui etiam cœpit ampliorem pœnitentiam coram eis agere. Quod Gregorius ut audiuit, ad misericordiā protinus redijt. Hæc ibi.

Secundum Monitum. Ita prudenter regat seipsum Pastor, vt quanquam amari ab hominibus optare laudabiliter potest, velit tamen diligi potius Deum ac Veritatem: nec amoris sui immoderati vinculis ac tenebris se ullo unquam tempore ita capi ac obuolui, ut vel remissior quàm par est, uel asperior in ijs corrigendis ac iuuandis euadat. De primo sic S. Gregorius. Difficilè est, vt quamlibet recta denuncians Prædicator, qui nō diligitur, libenter audiatur. Debet ergo qui præest, & studere se diligi, quatenus possit audiri, & tamen amorem suum pro seipso non quærere: ne inueniatur ei cui seruire per officium cernitur, occulta cogitationis tyrannide resultare. Quod bene Paulus insinuat, cum sui nobis studij occulta manifestat, dicens: Sicut & ego per omnia placeo omnibus. Qui tamen rursus dicit: Ego si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Placet ergo Paulus, & non placet, quia in eo quod placere appetit nō se, sed per se hominibus placere Veritatem quęrit. De secūdo sic idem. Solerter inuigilet, nec hunc cupido placendi hominibus pulset. Quia nimirū Amor proprius cum Rectoris mentem cęperit, aliquā do hanc inordinatè ad mollitiem, aliquando verò ad asperitatem rapit. Ad mollitiem, quia cum peccantes subditos respicit, ne erga se eorum dilectio torpeat, corripere non præsumit, nonnunquam uerò errata subdi-

Quatenus amari se optare possit Pastor.

2. p. Past. cap. 8.

1. Cor. 10.

torum, quæ increpare debuerat, adulatione demulcet.
Ezech.13. Vnde bene per Prophetá dicitur: Veh his qui cõsuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis. Quos autem nil contra se valere cõspiciunt, hos (Rectores seipsos amantes) asperitate rigidæ semper inuectionis premunt. Quos rectè
Ezech.34. per Prophetam Diuina vox increpat dicens: Vos autẽ cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. Plus enim se suo auctore diligentes, iactanter erga subditos se erigunt, nec quid agere debeant, sed quid ualeant, attendunt. Quod si quæras, qua ratione explorare quisq; possit amorem suum, an sit erga Deum & Veritatem, an erga seipsum propensior, hanc Regulam ponit S. Gregorius. Ille seipso amplius Veritatẽ desiderat ama-
Gal.2. ri, qui sibi à nullo vult contra Veritatem parci. Hinc etenim Petrus increpationem Pauli libenter accipit.
2.Reg.5. Hinc Dauid increpationem subditi humiliter audiuit. Hæc S. Pater.

Conciliat autem sibi Amorem ac beneuolentam suarum ouium Pastor Euangelicus; Primò quidem exemplo vitæ probatæ, ac morum sanctitate. Ad quem finẽ facem vt hominibus præferant virtutum suarum splendore, discipulos suos hoc est orbis magistros & paren-
Matth.5. tes animarum sæpè iubebat Dominus, tunc præsertim, cum dixit: Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera uestra bona, & glorificẽt patrem vestrum, qui in cælis est. Maximè verò id assequitur Pastor magnis ueræ charitatis significationibus. Vulgatum enim est illud: Si vis amari ama. Et amoris amor merces, & illecebra. Charitate autem si non præstat Pastor, Pastor

non

non est, sed mercenarius. Sed de lege ac necessitate dan di exempli S. Gregorius latè sub initium secundæ partis Pastoralis. Secundò ita cum hominibus agendo vt non eis in odium ueniat sua consuetudine: non irascatur intempestiuè accedentibus, impudenter rogantes ferat, ne sit importunus in repetenda ratione vitæ atq; conscientiæ, non vrgeat plus quàm par est ad morum vitæq; mutationem, multò minus ad certum vitæ genus eligendum, fugiat omnem inutilem ac odiosam morositatem, abstineat ab his, quæ hominum animos meritò abalienant, quales sunt lites, contentiones, iniuriæ, negotia etiam quædam quæ non nisi cum aliqua seueritate aut acerbitate explicari & peragi possunt. In quam sententiam sic scriptum est, apud S. Chrysostomum. Ab initio inquit, vehementius quidem Petrus loquebatur, hic autem minus. (cum scilicet statuit de abrogandis Mosaycę legis cęremonijs) Ita semper faciendum est his, qui in magna potestate sunt, ut onerosa illa alijs permittant, ipsi autem mansuetius agant. S. Gregorius etiam scribit de se Italicæ Patritiæ in hunc modum. Explentes memoratam petitionem vestram, iam de causis ipsis præuidimus reticendum, nec in his in quibus minus agi benignè cognouimus, desideramus nos per nosipsos immiscere negotijs. Addit post, se cōcordiæ causa negotia illa commisisse Diacono suo Cypriano expedienda. Atq; vt intelligamus, ex eodem Spiritus Sancti purissimo fonte Prudentiam Spiritus hausisse Sanctos Patres, & eos qui postea ijsdem eorum vestigijs institerunt: De B. P. Ignatio parente nostro tradidit P. Maffeius sic: Si quid pro imperio asperius exequendum

Cap. 3.

Hom. 33. in Acta Apost.

Lib. 2. Ind. 11. Ep. 17. cap. 96.

Lib. 3. Vitæ cap. 10.

quędum esset, eius inuidiam ad inferiores administros reijcere solitus est, ipsis videlicet non inuitis communemq; parentem piè ac religiosè tuentibus. Hæc ille: Quod simul ab eo factitatum non dubito, ut aflictis hominibus aditus ad se adeundi semper apertus relinqueretur, quæ maior ne sit charitas quàm Prudentia non facilè dijudicari potest; certè magnę charitatis est omni ratione proximos iuuare, & eximia Prudentia est, ita se cum illis gerere, ut illi à nobis iuuari & velint, & sperēt. Tertiò dissimulando peccata aliqua ad tempus, tolerando etiam alia, corrigendo etiam nonnunquam cum aliqua remissione, nō parua colligitur apud homines gratia. Exempla profero unius S. Gregorij. Minores inquit culpas quæ negantur, vlcisci recusamus. Hocque dat Episcopo Rauennati, vt grauius crimen quod incurrerat facilius agnosceret, ac corrigeret, pœnas non sumit de Ciriaco Episcopo Constātinopolitano, qui sibi Episcopi vniuersalis per summam simplicitatem vsurparat nomen, sola monitione contentus, ne vt ait Ecclesiæ vnitatem perturbaret, pro causa profani vocabuli moras faciendo. Quædam quę corrigi nequeunt, æquanimiter tolerare oportere scribit Isicio Hierosolymitano Episcopo. Nauis enim inquit, gubernator cum aduersari sibi uentum considerat, quosdam fluctus directo clauo exuperat, quosdam verò quos superari non posse præuidet, inflexo cursu prudenter declinat. Sic itaq; Sanctitas uestra quædam compescendo, quædam tolerando mitiget, ut in Sancta Hierosolymorum Ecclesia pacem cohabitantium conseruet. Scriptum quippe est: Pacem sequimini cum omnibus. Deniq; Clemētinam

Lib.2.Ep.54. Lib.6.Ep.24. Lib.9.Ep.40. Heb.12.

tinam Patritiam monet his verbis: Plerunq; plus viriũ habet discreta in correctione remissio, quã in exequenda vltione districtio. Adeo ut nonnunquam hæc fideliorem atque subiectum, illa verò obstinatum faciat & æmulum. Ex S. Gregorio hæc: Possent & aliæ concilian di amoris Rationes adduci, sed faciles sunt & in promptu, & nobis hic breuitati suus dandus est locus, & pergendum ad alia prudenti charitate monita. Lib. 8. Ep. 16.

Tertium Monitum. Quandoquidem multa sunt quæ in proximo corrigantur, & corrigere pastoris maximè proprium officium est, adhibeatur correctio cum res exigit, sed non nisi magna prudentia castigata Primò igitur postquàm de crimine decretum est, ante omnia vniuscuiusq; natura considerãda est, & cognoscẽda & aptè accommodanda emendatio ad captum, ingenium, propensiones, mores. Quod fortasse ait S. Gregorius melius ostendemus, si in medium Pauli magisteriũ proferamus, qui duobus discipulis & non diuersa charitate præditis diuersa tamen adiutoria prædicationis impẽdit. Timotheum namq; admonens ait: Argue, obsecra, increpa cum omni patientia & doctrina. Titum quoq; admonet dicens: Hęc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio. Quid est, quod Doctrinam suam tanta arte dispensat, ut in exhibenda hac alteri imperium atq; alteri patientiam proponat, nisi quod mãsuetioris Spiritus Titum, & paulo feruentioris vidit esse Timotheum? illum per æmulationis studium inflãmat, hunc per lenitatem patientiæ temperat, illi quod deest iungit, huic quod superest subtrahit; illum stimulo impellere nititur, hunc fręno moderatur. Magnus 3. p. Past. cap. 1. Ad monit. 17. 2. Tim. 4. Tit. 2.

quippe susceptæ Ecclesię colonus alios palmites, ut crescere debeant, rigat, alios cum plus iusto crescere videt, resecat, ne aut non crescendo non ferant fructus, aut immoderatè crescendo quos protulerunt, amittant. Hæc ibi. Deinde attendendus est cuiusq; status ac conditio. Calamitatis enim tempore haud est opportuna

Lib. 12. Ep. 26. correctio. S. Gregorius acriter reprehendit Maximianũ Episcopum, quod aduersus Abbatem ægrotãtem acerbior extitisset. Quilibet inquit in eo fuerit excessus, ipsa ægritudinis aflictio ei debuit pro flagello sufficere. Quem enim Diuina disciplina conterit, ei humana flagella addi, superfluum fuit. Quam ob causam noster

Ribaden. lib. 5. Vitæ cap. 8. etiam B. Ignatius ægrotos morosos & intractabiles tolerabat, nec nisi postquam conualuissent, in eos animaduerti iubebat. Aliqui etiam rationibus & argumentis conuincendi sunt, quales plerunq; sunt viri docti & literati: alij exemplis & similitudine; quales sunt rudiores homines ac interdum mulieres. Illis ait S. Gregorius

3 p. Past. cap. 1. Admon. 7. prodest vt in suis allegationibus victi iaceant, istis uerò aliquando sufficit, vt laudabilia aliorum facta cognoscant. Adfert Apostoli ex Epistola ad Hebræos auctori

Heb. 8. tatem. Is enim sapientioribus illius gentis dictum vult illud: Quod antiquatur, & senescit propè interitum est, minus doctis autem narrat exempla sanctorum virorum. Sancti ludibria & verbera experti sunt, insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Et rursum: Memẽtote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt uerbum Dei, quorum intuentes exitum cõuersationis imitamini fidem; vt & illos ait, victrix ratio frãgeret, &

istos

istós ad maiora conscendere imitatio blanda suaderet. Idem præcipit ut impudentibus hominibus adhibeantur increpationes graues etiam à pluribus. Quod facit Apostolus aduersus Galatas. Modestis autem sufficiant suaues commemorationes, quibus vel in eorum memoriam reuocentur culpæ. Et huc spectant reliqua ferè omnia S. Gregorij præcepta quæ Tertia eius Pastoralis pars complectitur. Vitanda etiam est maximè offensio eorum quos emendare cupimus æqualitate correctionis. Nec enim vt aiebat S. Gregorius, tales esse debemus in minimis quales in maximis: nec Stoica est Christiana disciplina, quæ peccata omnia paria dicat. S. Paulus vt idem Pater obseruat alio loco: Corinthiorum superbiã frangit obiecto incestu ciuis eorum, & addit: Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, vt tolleretur de medio vestrum, qui hoc opus fecit. Pusillos autem Thessalonicensium animos mira orationis suauitate erigit, recreatq; cum dicit: Rogamus autem uos fratres per aduentum Domini nostri Iesu Christi, & nostrę cõgregationis in idipsum, ut nõ cito moueamini à uestro sensu, neq; terreamini, neq; per Spiritum, neq; per sermonem, neq; per Epistolam tanquam per nos missam, quasi instet dies Domini. Ac generatim loquendo hæc sit clausula. Lenitatem correctori dum corrigit quærendam potius esse, quàm ostendendam seueritatem. Nam ut idem S. Pontifex monet, dura vulnera per lenia fomenta mollescunt, & furor insanorum sępè ad salutem medico blandiente reducitur; cumque eis in dulcedine condescenditur, languor insaniæ mitigatur. Cum Saulẽ Spiritus aduersus inuaderet, apprehensa Dauid Cithara,

Ad nc. 8. Gal. 3. Lib. 8. Ep. 16. 3. p. Past. Admo. 9. 1. Cor. 5. 2. Thes. 2. 3. p. Past. Admo. 3. 1. Reg. 18.

cius insaniam mitigabat, ac temperabat. Et certò ac quotidiano experimento probatum est, uerbis homines allici, trahi, ligari. Id tamen ea cautione gerendum est, ut quando Prudentiæ proprium munus est omnes exuperátias quadam quasi iudicij falce demetere, sicq; vitiosas omnes redundantias recidere, ut suam mediocritatem Virtus teneat, in id potissimum incumbamus, ut quemadmodum apud eundem scriptum est tanta arte correctio temperetur, ut cum diuersa sint auditorum vitia, & singulis inueniatur congrua, & tamen sibimetipsi non sit diuersa, vt inter passiones medias vno quidem ductu transeat, sed more gladij bicipitis tumores cogitationum carnalium ex diuerso latere incidat; quatenus sic superbis prædicetur humilitas, ut tamen timidis non augeatur metus; sic timidis infudatur auctoritas, ut tamen non crescat superbis effrœnatio; sic otiosis ac torpentibus prædicetur solicitudo boni operis, ut tamen inquietis immoderatè licentia non augeatur actionis; sic inquietis imponatur modus, ut tamen otiosis non fiat torpor securus; sic ab impatientibus extinguatur ira, ut tamen remissis ac lenibus non crescat negligentia; sic lenes accendantur ad zelum, ut tamen iracundis non addatur incendium; sic tenacibus infundatur tribuendi largitas, ut tamen prodigis effusionis frœna minimè laxentur; sic prodigis prædicetur parcitas, ut tamen tenacibus periturarum rerum custodia non augeatur. Hæc ibi.

3. p. Past. cap. 2.

Occasiones & Exempla Prudentiæ in Actionibus multarum Virtutum Moralium. Caput IV.

IN Actionibus Virtutum Moralium elucet ac latè dominatur Prudentia. Quippe quę Theologicarum administra, Moralium Domina est & Regina. Exempla hic aliqua producam, ne nimis longum faciam, si omnia. Ac primum quidem Vigilantiæ, quæ vt post indicandum est, comes est Prudentię. Est autem Vigilantia maximè propria Præsidis Animarum. Ob hanc causam (ait S. Gregorius) admonendi sunt, qui præsunt, vt per circũspectionis studium oculos peruigiles intus & in circuitu habeant, & cæli animalia fieri contendant. Ostensa quippe cæli animalia in circuitu & intus oculis plena habentur, & sic describuntur. Dignum quippe est, ut cuncti qui pręsunt, intus & in circuitu oculos habeant, quatenus & interno iudici in semetipsis placere studeant, & exempla vitæ exterius præbentes, ea etiam quæ in alijs sunt corrigenda, deprehendant. Primi muneris horum duorum hoc est, curam sui gerere, partes continẽtur his capitibus, conscientiæ puritate cui examen quotidianum & exquisitum ualde necessarium & præsentaneum adiumentum est, mortificatione passionum, & sui ipsius abnegatione, ac rerum humanarum contemptu, Christi Virtutum accurata imitatione, deuotionis & orationis studio, feruido salutis animarum zelo, ac in primis ardenti in Deum ac Dominum nostrum Ie-

De Prudẽtia Maiorum in vigilando. 3. p. Past. Admo. 5.

ſum Chriſtum Amore, eiuſq; vnius gloriæ purgatiſſima intentione. De quibus alibi à nobis dictum copiosè eſt. Alterum autem munus, quod eſt, quæ in alijs ſint corrigenda, diligenti inueſtigatione cognoſcere, præſtabit præſes, ſi poſthabitis omnibus alijs vitæ mortalis cogitationibus & curis, ſe totum ſecundum ſui ipſius antedictam cuſtodiam vni animarum quas regit ſaluti ac perfectioni deuouerit, ita, ut ſi opus ſit in eo labore nō ſolū vires ac fortunas, ſed ipſam etiam vitam profundere, id uerò habeat pro maximo omnium quod à Deo accipere poſſit beneficio ac præmio. Ita ſenſerunt antiqui Patres omnes, ita ſe præſtiterunt, cum poſtulauit neceſſitas, cum tulit occaſio, quam nec remittebant oblatā, & præſentem urgebant interdum cupiditate martyrij; quod poſt Apoſtolos fecerūt Stephanus, Ignatius, Laurentius, Sebaſtianus, Clemens, Marcellinus, & alij qui martyrio coronati vt optabant, glorioſiſſimum de Chriſti fidei inimicis triumphum retulerunt. Non defuit par cupiditas alijs innumeris ſanctiſſimis hominibus, qui & omnem mouerunt lapidem ut uoti compotes fierent, non ſolum nulla culpa, ſed magna charitatis laude, ſi adfuiſſet qui pro Chriſtiana cauſa illis vitam adimeret; quales fuerunt Ambroſij, Chryſoſtomi, Athanaſij, Hilarij, Martini, poſtremo Franciſci duo, quorum prior ſanctiſſimus Patriarcha vſq; ad Ægyptū ex Italia profectus; poſterior noſter Xauerius vſq; ad Iaponios Garamantas & Sinas penetrauit, ulterius etiam progreſſurus, ſi quo progrederetur inueniſſet, vnius martyrij venandi gratia. Terrena autem negotia non curanda paſtori, immò magnoperè repudianda docet

S. Gre-

S. Gregorius latè in Pastorali. Quo loco ubi multis præclarè Philosophatus esset hac de re, hanc habet clausulam, quę optima regula mihi esse videtur ijs, qui ad rem animarum gerendam Diuinitus sunt vocati. Secularia inquit, negotia aliquando ex compassione toleranda sunt, nunquam verò ex amore requirenda, ne cum mẽtem diligentis aggrauant, hanc suo victam pondere ad ima de cælestibus immergant. Quis me dicebat Dominus constituit iudicem super uos? &, Dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et Apostolus: Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus, vt ei placeat, cui se probauit. At nec sat est, si deponantur terrenæ curæ, nec interim pro suorum salute excubet, ac vigilet Pastor, orationibus quidem apud Deum assiduis, quod faciebat Moyses, quod fecerunt Apostoli, immò Dominus ipse, qui noctes insomnes peruigilabat in oratione Dei; Manendo præterea in Pastorali quadam vigilia semper, vt sua prouidentia animas sibi commissas tentationibus & periculis uacuas quoad fieri possit, reddat. Deniq; agnoscẽdo vt ait Scriptura Vultum pecoris sui, commiserationis & subsidij quasi humeris fœtas oues portando, brachijs charitatis ac tolerantiæ agnos leuando, Arietes autem, hędos & hircos frequentibus admonitionis officijs, ac correctionis & disciplinæ uirga compescendo, & in officio continendo.

2. p. Past. cap. 7.

Luc. 12.

Matth. 8.

2. Tim. 2.

Ceterum sicut Vigilantiæ Maiorum dominatur Prudentia; sic regere etiam debet obseruantiam subiectorum erga Maiores. Ac quanta in curiositate esse debet qui præsunt, ut sciant non solum facta, sed etiam si commodè fieri possit, cogitata subiectorum tanta simplici-

Prudentia subditorum.

tate

tate ac obſeruantia, Paſtores ſuos colere debent hi, ut quę ad illos pertinent, minimè uelint, etiam ſi poſſint, cognoſcere, cognoſcenda relinquant potius ijs, qui (ut ait S. Baſilius) cum dignitatis gradu, tum conſilij Prudētia antiſtiti ipſi proximi ſunt. Addit enim ibidem idem Pater: Cum enim illi animas noſtras gubernandas commiſimus tamquam Deo de ijs rationē redditurò: prorſus abſurdiſſimè facimus, ſi huic fidem in rebus contēptiſſimis abrogamus; & cum ipſi falſis aduerſus fratrem noſtrum ſuſpicionibus impleamur, tum reliquos exem plo noſtro, ut idem faciant, incitamus. Ne igitur hoc eueniat, vnuſquiſq; maneat in ea vocatione, in qua uo catus eſt, & cum animum ſuum totum in rerum ad ſe pertinentium cura occupauerit, minimè in aliorum con ſilijs inquirendis ſit curioſus, ſed ſacroſanctos Domini Diſcipulos imitetur, quorum eſto illud quod in Euangelio eſt, de Samaritana ſuſpicionem ipſis poſſet commouere, nemo tamen dixit, inquit: Quid quæris, aut quid loqueris cum ea? Quod ſi quæ ſint Maiorum delicta ac culpæ, ita perſpicuè certa, ut de illis dubitatio nec excuſatio vlla ſit; ſic inquit S. Gregorius: Si quæ valdè ſunt eorum praua, apud ſemetipſos dijudicent, ut tamen Diuino munere conſtricti, ferre ſub eis iugum reuerentiæ non recuſent. Quod melius oſtendimus, ſi Dauid factum ad medium deducamus; Saul quippe perſecutor cum ad purgandum ventrem ſpeluncam fuiſſet ingreſſus, illic cum viris ſuis Dauid inerat, qui iam tam longo tempore perſecutionis eius mala tolerabat; cumq; eum viri ſui ad feriendum Saul accenderent, fregit eos reſponſionibus, quia manum

Reg. fuſius diſp. Inter. 48.

Io. 4.

3. p. Paſt. c. 1. Admonit. 5.

1. Reg. 18.

mittere

mittere in Christum Domini non deberet. Qui tamen occultè surrexit, & oram clamydis eius abscidit. Quid enim per Saul nisi mali Rectores, quid per Dauid nisi boni subditi designantur? Saul igitur ventrem purgare, est prauos præpositos conceptam in corde malitiam vsque ad opera miseri odoris extendere, & cogitata apud se noxia factis exterioribus exequendo monstrare. Quem tamen Dauid ferire metuit, quia piæ subditorum mentes ab omni se obtrectationis peste abstinentes prępositorũ vitã nullo linguę gladio percutiũt, ét cũ de imperfectione reprehẽdunt. Quod & si quando præ infirmitate sese abstinere vix possunt, vt extrema quædã atq; exteriora præpositorũ mala, sed tñ humiliter loquãtur, quasi orã clamydis scilicet incidunt, quia uidelicet dum prælatę dignitati saltem innoxiè & latenter derogant, quasi regis superpositi vestem secant, sed tamẽ ad semetipsos redeunt, seq; vehementissimè uel de tenuissima verbi laceratione reprehendunt. Vnde & illic scriptum est: post hæc Dauid percussit cor suum, quod abscidisset oram clamydis Saul; facta quippe pręposito rum oris gladio ferienda non sunt, etiam cum recte reprehendenda iudicantur; si quando uerò contra eos uel in minimis lingua labitur, necesse est, ut per aflictionem pœnitentiæ cor prematur, quatenus ad semetipsũ redeat, & cum præpositæ potestati deliquerit, eius contra se iudicium à quo sibi prælata est, perhorrescat; nam cum in præpositis delinquimus eius ordinationi, qui eos nobis prętulit obuiamus Vnde Moyses quoq; cum contra se & Aaron conqueri populum cognouisset, ait: Nos enim quid sumus? nec contra nos est mur- Exod. 16.

mur vestrum, sed contra Dominum. Hæc illi.

Prudentia in concionando. Est item Prudentia uerbi Diuini concionatori apprimè commendata, quia apprimè necessaria. Est enim Verbum Diuinum æternæ Sapientiæ Verbum, quod à Christo ipso gratia quidem magna, sed grauitate ac seueritate maiore hominibus promulgatum est, & vt ab Apostolis pari prudentia orbi vniuerso publicaretur Mar. 9. edictum. Habete inquit, sal in uobis, & pacem habete inter vos; pacem ad vnitatem fidei refert, quam eandẽ 2. p. Past. cap. 4. ab Apostolis omnibus Euangelizari voluit; at sal ad illud etiam ait S. Gregorius, quia prouidendum solicita intentione Rectoribus, ut ab eis non solum praua nullo modo, sed recta quidem nimiè & inordinatè proferatur, quia sępè dictorum Virtus perditur, cũ apud corda audientium loquacitatis incauta importunitate leuigatur, & auctorem suum hæc eadem loquacitas inquinat, quæ seruire auditoribus ad usum profectus ignorat. Comparat deinde huiusmodi concionatorem ei, qui fluxum seminis patitur, quem Lex Moysis reputabat immundum, iccirco inquit, quia multiloquio subditus, ex eo se inquinat, quod si ordinatè promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corda potuisset: dumq; incautus per loquitatem defluit, non ad vsum generis, sed ad immunditiam semen effundit. Vn 2. Tim. 4. de Paulus quoq; cum discipulum de instantia prædicationis admoneret, dicit: Testificor coram Deo & Christo Iesu, qui iudicaturus est viuos & mortuos, & aduentum ipsius & regnum eius, prædica Verbum, insta opportunè, importunè; dicturus importunè, præmisit opportunè: quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua

vtili-

vtilitate se destruit, si habere importunitas opportunitatem nescit. Hæc ille, sed exagitat hanc concionatorũ leuitatem S. Chrysostomus mirificè. Primum culpã eorum auditoribus obijcit dicens: Hoc subuertit Ecclesias, quod & uos non quæritis audire sermonem, qui compungere possit, sed qui oblectet, & tinnulo strepitu & verborum compositione quasi citharœdos & cantores audientes. Deinde oratione conuersa ad concionatores ipsos, & nos ait frigidè & miserè facimus, uestras affectiones sequentes, quas eijcere oportebat. Et idem fit ac si Pater vidẽs puerum, quem supra modum tenerè amat, ægrotum, illi frigidam & quæcunq; oblectant, porrigat, quæ autem vtilia, minimè curet; & obiurgatus à medicis dicat: Quid patior uidens flentem puerum? ferre nequeo. Miser, & erumnose, ac proditor, neq; enim talem Patrem dixerim. Et quanto satius fuerit paruo tempore tristitia affectum perfectæ sanitati restitui, quàm temporariam illam gratiam perpetuæ tristitiæ causam fieri. Hoc etiam nobis accidit, flosculos verborum & compositionem, & harmoniam curiosius sectamur, vt canamus, non ut prosimus, ut simus in admiratione, non ut doceamus, ut oblectemus, non ut compungamus, ut plausu & laudibus obtentis abeamus, non ut mores componamus. Credite mihi, non dicerem alioquin, quoniam quãdo inter dicendum plausum excito, per illud quidem tempus humanum quiddam mihi accidit; vbi autem domum redeo, & intelligo plaudentes sine fructu abijsse, & si fructum accipere poterant, à plausu & laudibus perijsse, ploro, & gemo, & lachrymor, & quasi frustra omnia dixerim sic af-

Homil. 3. in Acta Apostolorum.

ficior, mihique ipsi dico: Quæ sudorum meorum vtilitas, si auditores è verbis meis nullum fructum accipere video? hæc S. Chrysostomus. Quibus addendum extremum ex S. Gregorio. Audiant prædicatores, si quis loquitur quasi sermones Dei. Item quod scriptum est: Sicut ex Deo coram Deo in Christo loquimur. Ex Deo enim coram Deo loquimur, qui prædicationis uerbum & quia à Deo accepit, intelligit, & placere per illud Deo non hominibus quęrit; Audiant, quod scriptũ est: Abominatio est Deo omnis arrogans, quia videlicet dum in uerbo Dei laudē ac gloriā propriā quęrit, ius dātis inuadit, eũq; laudi suæ postponere nequaquā metuit, à quo hoc ipsũ quod laudat, accepit, & alia ibidē adscribũtur.

3. p. Past. Adm. 25. 1. Pet. 4. 2. Cor. 12. Prou. 16.

Verum de Prudentia Dei Verbo tradendo adhibenda multo adhuc plura scribenda superessent, nisi ad alia me mea institutæ breuitatis ratio uocaret; addam tantum duo S. Gregorij præcepta, si prius tamen monuero, Auctorem Imperfecti in Matthæum illa Domini verba: Fidelis seruus & prudens, iterum sic interpretari. In persecutione inquit, instanter de veritate fidei doceamus, quàm de iustitia conuersationis; in pace autem magis assiduè de Iustitia conuersationis, quàm de veritate fidei. Quoniam in persecutionibus quidem plus necessaria est Doctrina fidei quàm cõuersationis; in pace autem plus necessaria est doctrina conuersationis, quàm fidei, quoniam in persecutione fides Christianorum periclitatur, in pace autem iustitia. Hæc illi.

Hom. 51. Matth. 24.

Ad sanctæ autem conuersationis studijs ac legibus imbuendos auditorum animos illud maximè facit, si, quod aiebat S. Franciscus, concionator nil aliud in ore

habeat

habeat, nil aliud ſpectet magis, quàm perſuadere Virtutem, diſſuadere vitium illius præmium, huius pœnam proponere; illudq; omninò uelle & obnixè contendere, vt repudiato vitio ac peccato, auditor ad virtutem conſectandam pro viribus præparetur, accendatur, trahatur, maximè uerò ad pacem & charitatem, quæ duo ſunt Chriſtianiſmi ſingularia ęternaq; inſignia; ad quod præſtandum, officium ſuum prudentia conferat, neceſſe eſt, ſic enim debet concionator inter bonos charitatem pacemq; conciliare, & ſi quæ oriantur, diſcordias ſedare, vt ſimul efficiat, improbos inter ſe potius diſſidere, quàm iungi; atq; hoc eſt primum S. Gregorij præceptum; Sicut multum inquit, nocet, ſi unitas deſit bonis, ita ualde eſt noxium, ſi non deſit malis; Si ergo peruerſorum nequitia in pacem iungitur, profectò eorum malis actibus robur augetur, quia quo ſibi in malitia congruunt, eo ſe robuſtius bonorum aflictionibus illidunt. Adfert deinde ad hanc rem confirmandam S. Pauli exemplum. Vnde ait, prædicator egregius graui Phariſęorum Saducęorumq; perſecutione deprehenſus, inter ſemetipſos diuidere ſtuduit, quos contra ſe grauiter vnitos uidit: cum clamauit dicens: Ego Phariſæus ſum, filius Phariſæorum, de ſpe & reſurrectione mortuorũ ego iudicor. Dumq; Sadducęi ſpem reſurrectionemq; mortuorum eſſe denegarent, quam Phariſæi iuxta præcepta ſacri eloquij crederent, ſacta in perſecutorum vnanimitate diſſenſio eſt & diuiſa turba, illæſus Paulus exiuit, quæ vnita prius immaniter preſſit. Prauorũ (ergo) mentibus prius debent (concionatores) amorem internæ pacis infundere, quatenus eis poſtmodum ualeat

3. p. Paſt. Adm. 24.

Act. 23.

leat

leat exterior pax prodesse. Alterum S. Gregorij præceptum ad res ipsas quæ pro concione tractantur earúq; tractandi rationem pertinet, potiusque ad scopum ad quem priore præcepto docuit à Christiano oratore di-
p. 3. Past. cap. 5. rigendam esse orationem; contineturq; his verbis. Prædicator auditoris sui animum vltra vires non trahat; ne ut ita dicam, dum plus quàm ualet, tenditur mẽtis chorda rumpatur. Alta enim quæq; debent multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri. Hinc nan q; per se-
Luc. 7. metipsum Veritas dicit: Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illis in tempore tritici mensuram? per mensuram quippe tritici exprimitur modus uerbi; nec cum angusto cordi incapabile aliquid tribuitur, extra
1. Cor. 3. fundatur. Hinc Paulus ait, non potui uobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam paruulis in Christo lac vobis potũ dedi, non escam. Hæc ibi, & alia.

Humilitatis Prudẽtia. Christianæ etiam Humilitatis Virtus se Christianæ prudentię ad suas functiones dirigendas omni ex parte committit. De humilitatis prudentia Pastorali explicat
Lib. 28. Mor. c. 12. documenta duo S. Gregorius in Moralibus. Primum D. Petri qui quanquam potestate & auctoritate maximus in Ecclesia Christi esset, aliorum tamen etiam inferiorũ cum res postulauit, benignè consilia audiuit, ijsq; pru-
Cap. 38. denter stetit; exponens enim verba illa Domini ad Iob: Aut quis tetendit super eam lineam; ait lineam illã tropologicè esse discretionis virtutem, extra quam in virtutis curriculo qui graditur, digreditur, à rectoq; declinat ad vitia, quales sunt illi qui alioquin cum se in præsentibus periculis ac discriminibus fortiter gerunt, ita

tamen

tamen seipsos suasq; sentẽtias diligunt; ut aliorum etiã opportuna & sancta consilia aspernẽtur. Petrus inquit; cum prohiberetur loqui, nequaquam saltem in pręsens cessit; nam respondẽs protinus dixit: Obedire oportet Deo magis quàm hominibus. Et rursum; non possu- Act. 5.
mus, quæ audiuimus & vidimus non loqui, addit; Petrũ si sequatur quis fortiter se gerẽdo, qui tamen ita in suo deindè abundat sensu, ut aliorum sana consilia non admittat, hunc Petrus intra mensuræ lineam reuocat, qui postquã libertate vocis auctoritatem principum pressit, per humilitatem cordis de non circuncidendis gentibus, Pauli consilium audiuit, sic enim semetipsum cõ- Act. 15.
tra aduersarios ex auctoritate curabat erigere, ut tamen sibimetipsi non crederet, intus quæ non rectè sentiret: ut & libertate fortitudinis tumentes potestates excederet, & humilitate mansuetudinis obedientiam in recto consilio et minoribus fratribus exhiberet, & modo per semetipsum alijs, modo sibimetipsi cum alijs obuiaret.

Alterum documentum à S. Gregorio positũ est D. Pauli, qui imperante prudentia ita seipsum rexit in non nullis Virtutum actionibus, vt eas constanter obiret, si id aliorum exigeret vtilitas, & nihilominus si eadem postularet, prudenter pręcermitteret, voluntatem suam ita aliorum vtilitatibus dedicans, vt simul ijsdem pro tempore virtutis cessationẽ seruire cogeret sine virtutis detrimento, & aliorum emolumento maximo. Dicatur nunc inquit, quemadmodum in vna eademq; virtute discretionis lineam deserimus, si hanc & aliquando agere, & aliquando postponere nesciamus. Non enim res eadem semper est Virtus, quia per momenta

tem-

temporum sæpe merita mutantur actionum. Vnde fit, vt cum quid bene agimus plerũq; melius ab eius actione cessemus, & laudabilius ad tempus deserat, quod in suo tempore laudabiliter mens tenebat. Quam discretionis lineam bene ante intuentium oculus Paulus tetendit, qui & gentiles ad libertatem fidei venientes circuncidi prohibuit, & tamen Listris atq; Iconium transiens ipse Timotheum qui gentili patre editus fuerat, circuncidit. Videns enim quod nisi se mandata litteræ seruare ostenderet, Iudæorum rabiem etiam in his, qui sibi tunc comites aderant, excitaret, assertionis suæ vim postposuit, & sine damno fidei, se suosq; comites à persecutionis immanitate custodiuit; fecitq; quod fieri fidei amore prohibuit, sed ad fidei retorsit ministerium quod quasi non fideliter fecit. Quo quidem exemplo illud tantum commendatum vult S. Gregorius, vt si ita fert proximi spiritualis salus, prudenter intermittamus, ac differamus vsq; dum tempestiuæ sint, aliquas virtutis actiones nullo tunc legis præcepto necessariò obeundas, cum perspicuum sit eas potius tunc nocituras, quàm proximo futuras emolumento; nullo autem modo vt inde colligamus, licere Christianis hominibus antiquatas & emortuas Legis Mosaycæ ceremonias in vsum aliquando deducere, aut quidpiam quod Diuina lege vetitum sit per dissimulationem probare, aut agere, nullum enim ob alterius quantumcunq; magnum bonum mali quicquam committendum vnquam est, nec facienda mala, ut ueniant bona. Apostolo autem permissum illud diuinitus est tantisper, dum promulgabatur Euangelium Christi orbi terrarum uniuerso, idq;

Act. 16.

inter Hebræos ſolum, qui Chriſtianis Sacris initiabantur, non autem inter Gentiles; vt ita honorificè ſepulturæ Synagoga mandaretur, & intelligerent homines ſanctiones illas non perinde ac Gētiles ſuperſtitiones execrandas ſemper deteſtabilesq; fuiſſe, quod & ipſe S. Paulus ad Galatas docet, & teſtis eſt; Idem approbaſſe exēplo ſuo S. Petrum. Atq; hæc eſt S. Auguſtini doctiſſima ſententia, quam ſequitur etiam S. Gregorius & vniuerſa Theologorum ſchola. Ex eo igitur, id efficitur ſolū, quod ibidem concludit S. Gregorius: Plerumq; Virtus cum indiſcretè tenetur, amittitur, cumq; diſcretè intermittitur, plus tenetur. Gal. 2. Ep. 19.

Prudentiam etiam non exiguam poſtulat Chriſtiana humilitas, cum neceſſitas tempuſque flagitant vt de nobis ipſi honorificè loquamur, ſi enim id prudenter fiat, perutiliter etiam fit; Sat ſit in præſentia vnius S. Pauli exemplum attuliſſe, prout à S. Io. Chryſoſtomo examinatur. Primum monet id opportunè & neceſſariò debere fieri, ſicq; ait de Apoſtolo: Hęc autem tam opportunè aptèq; faciebat, ut magis mereretur loquendo de ſe quàm tacendo laudari. Qui niſi feciſſet iſtud, culpabilior eſſet illis, qui ſeipſos importunè laudare didicerunt, & niſi etiam gloriatus fuiſſet, creditos ſibi perdidiſſet, omneſq; res inimicorum dum ſe humiliat, extuliſſet. Deinde moderatè ita ut non offendat, & probetur laudatio, ſic inquit nouerat vtrunq; temperatè & cū conſilio atq; ſententia ea quæ videntur prohibita perficere tam vtiliter & commodè, ut non minus de illis placeret, quàm cum quę ſunt imperata, compleret. Amplius enim tunc Paulus placuit gloriando, quàm alter Homil. 5. de laudibus Pauli.

laudes proprias occultando; nec quiſquam tantum profuit, cum ſua merita celaret, quãtum ille cum proderet. Tertio: Non omnia quæ dixiſſe potuit, de ſe dixit. Non enim quaſi maximam licentiam de opportunitate nactus immoderatius laudibus ſuis uſus eſt, ſed conſideratiſſimè quouſq; eum progredi liceret, agnouit. Quartò diligenter cauit ne alios offenderet, ſuoq; exemplo ad idem intempeſtiuè agendum adduceret. Iccirco ait, libenter ſe etiam inſipientem vocauit; & quia conſequens erat, ut id alij idipſum reſpicientes temerè atque inaniter eius uterentur exemplo, quod plerunq; contingit in medicis: ſæpè enim medicamentum quod alter appoſuit, importunè alter amouens vim medicaminis obſcurat atq; corrũpit. Ne igitur id quoq; hic accideret, vide quanta procuratione uſus ſit, qui cum gloriaturus eſſet, non ſemel, non ſecundo, ſed ſæpius diffe-
2. Cor. 11. rendo, atq; cunctando dicebat: Vtinam ſuſtineretis modicum quid inſipientiæ meæ, & rurſum, quod loquor, non ſecundum Deum, ſed in inſipientia. Cumq; tanta dixiſſet, non tamen ea ſe præmiſiſſe contentus eſt, ſed rurſus ingreſſurus in laudes, ſemetipſum occultat, & dicit: Scio hominẽ; & iterum: Pro huiuſmodi gloriabor; poſtq; hæc omnia: Factus ſum inſipiens. His autem (ait poſt pauca) profectò maius eſt, quia neceſſitate cogente non vniuerſa fudit in medium, ſed plura etiam & maiora celauit. Venio inquit ad viſiones & reuelationes Dei, parco autem ne quis me exiſtimet ſuper id, quod videt. Hoc verò dicendo, nos erudit, vt ne exiſtente quidem neceſſitate omnia quorum nobis conſcij ſumus, in medium proferendo vulgemus, ſed ea ſolum,

quæ

quæ audiētibus vtilia iudicamus; Quod & fecit Samuel, & Dauid; nam altius efferre se, gloriosi est, & insolenter se iactantis; dicere autem illa quæ præsentis causa tantummodo necessaria sunt futura, amantis est, multorumq; commoda cogitantis. Hoc itaq; fecit & Paulus, qui cum à Pseudo apostolis carperetur, quasi non esset probatus Apostolus, nec haberet à Christo aliquam potestatem, propter obtrectationes falsas in laudes suas ire compulsus est. Vides ne igitur per quanta docuerit auditorem non inaniter gloriari? Primò quidem dum ostendit se, istud necessitatem uocauit. Secundò, dum plurimis laudes suas satisfactionibus temperaret. Tertiò, quia non cuncta confessus est, sed maiora suppressit, & hoc certè cum necessitate quadam in sua præconia cogeretur. Quartò, dum sub alterius persona dixit: Scio hominem. Quintò, cum non omnes Virtutes suas adduxit in medium, sed eam partem, quam præsens tēpus maximè flagitabat. Hæc S. Chrysostomus, qui post etiam ostendit, Apostolum eadem prudentia vsum, cū asperius aliquid dicere coactus est corrigendo; ita enim ait, iniurijs opportunè usus est, & congruè, vt magis etiā quàm laudans placeret.

Eandem Prudentiam requirit Temperantia eiusque species qualis est abstinentia, sobrietas, & quælibet corporis propter Virtutem Deiq; gloriā vexatio uoluntaria, qua de re quamuis in libro secūdo De Disciplina multa dicta sint, ad ea tamen nihil oberit, hic adiungere id, quod in primis hisce Virtutibus largitur Prudentia, modum scilicet affligendi corporis, & quatenus in hac duriore viuendi ratione, perfectionis studiosus progre- Prudentia in tēperātia & mortificatione carnis.

di possit. Ea autem est in re hac Prudentiæ Christianæ regula, vt quisq; saluis & integris instituti sui legibus ac muneribus eam sequatur corporis aflictationẽ, quam vires corporis ac necessaria sanitas hominis postulat, patiturue. Sic Sãcti Patres. Ex his hic adscribo pauca. S. Chrysostomus. Qui Christum inquit induerit delicijs vniuersis intercisis id solũ curat, ut corpori æquam pariat valetudinem; pro qua vel sola consequenda carnis cura habenda est, neque id ultra aliquid appetendum. Alio loco: Necessarium est nobis traditos cibos & potus temporibus & necessitatibus semper metiri, & nullatenus necessitatem excedere, neq; imprudenter & temerè quid facere oportet; & paulo antè. Iccirco ad Timotheum scribens Apostolus, nobis bibendi uini mensuram & terminos statuit, tantum bibere studens, quantum valetudinem adiuuet, & quantum corpori sanitatem præbeat. S. Hieronymus (qui vitam austeriorem semper vixit, ubiq; ieiunia immoderata detestatur) sic in Epistola ad Nepotianum: Modum ieiunijs impone, quantum ferre potes, sint pura, non superstitiosa ieiunia. De eodem in Epitaphio: ieiunia in aurigæ modum pro lassitudine & viribus corporis attemperabat. Idem præscribit Rustico, Lætæ, & Demetriadi. Postremo S. Gregorius: Scriptũ est ait, Carnis curam ne feceritis in desiderijs. Quæ igitur fieri in desiderio prohibetur, in necessitate conceditur; sed sæpè dum incautè in necessitate condescendimus, desiderijs deseruimus. Nonnunquam uerò dum desiderijs immoderatius obuiare nitimur, necessitatis miserias augemus, sic enim necesse est, vt artem quisq; continentiæ teneat, quatenus non

Rom. 5. Hom. carnis concupiscentias ne sectemini.

Homil. 1. ad populũ Antioch.

Lib. 30. Mor. c. 28. Rom. 13.

carnem,

carnem, ſed uitia carnis occidat. Nam plerunq; dum plus iuſto caro reſtringitur, etiam ab exercitatione boni operis eneruatur, ut ad orationem quoq; uel prædicationem non ſufficiat, dum incentiua uitiorum in ſe funditus ſuffocare feſtinat. Adiutorem quippe habemus intentionis internæ hunc hominem quem exterius geſtamus:& ipſi inſunt motus laſciuiæ, ipſi effectus ſuppetunt operationis prauæ: ſępè uerò dum in illo hoſtem inſequimur, etiam ciuem quem diligimus, trucidamus, & ſæpè, dum quaſi conciui parcimus, ad præliũ hoſtem nutrimus. E poſt. Vnde neceſſe eſt, ut interior homo noſter æquus quidam arbiter præſideat inter ſe, & eum, quem exterius geſtat: quatenus ei ſuus homo exterior ad debitum miniſterium ſemper ſeruire ſufficiat, & nunquam ſuperbè libera ceruice contradicat. Idem (ut docuimus loco antedicto) latè S. Baſilius. Atq; hæ ſunt omnes occaſiones exercendæ Prudentiæ, quas in præſentia uiſum eſt commemorare. His alię in alijs Virtutum ceterarum functionibus adiungi facilè poſſent, ſed hæ ad exemplum ſatis ſunt ad doctrinam autem ſatis ſuperq;.

Indicia Prudentiæ & reliqua exempla quædam. Cap. V.

Rimum & maximè propriũ Indicium Prudentiæ eſt ſolicitudo, ſiue celeritas quædam id quod imperio prudentiæ præcipitur exequendi, vbi conſulueris ait ille, maturè facto opus eſt. & S. Petrus vigilantiam prudentiæ 1. Pet. 4.

ſociat,

ſociat: Eſtote prudentes, & vigilate in orationibus. & S.
Rom. 12. Paulus: Solicitudine non pigri. Ariſtoteles cum idem
Lib. 6. Eth. c. 9. tradiderat conceptis verbis, cito agenda ſunt, quæ con
ſultaueris, tardè verò ac diu cõſultandum. Ab his acce-
2. 2. q. 47. art. 9. pit S. Thomas quod ſcripſit: Solicitudo propriè ad Pru-
dentiam pertinet. Hunc præſtare debent omnes Prudé
tiæ ſectatores, ſed magis præſides, hi enim & vigiles per
ſe eſſe debent, & alios præterea ad vigilias excitare.
3. p. Paſt. Admo. 5. Quiſquis enim ait S. Gregorius ad uiuendum alijs in
exemplum præponitur, non ſolum ipſe vt vigilet, ſed
etiam vt amicum ſuſcitet, admonetur, ei nanq; vigila-
re bene viuendo non ſufficit, ſi non & illum cui pręeſt,
Prou. 6. à peccati torpore disiungit. Bene autem dicitur (in Pro-
uerbijs) ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent
palpebræ tuę. Somnum quippe oculis dare, eſt intentio
ne ceſſante ſubditorum curam omninò negligere. Pal-
pebræ autem dormitant, cum cogitationes noſtræ ea
quæ in ſubditis arguenda cognoſcunt, pigredine depri-
mente, diſſimulant. Plene enim dormire eſt commiſſa
acta nec ſcire, nec corrigere. Non autem dormire, ſed
dormitare eſt, quæ quidem reprehendenda ſunt co-
gnoſcere, ſed tamen propter mentis tædium dignis ea
increpationibus non emendare. Dormitando verò
oculus ad pleniſſimum ſomnum ducitur, quia dum
plerunque qui præeſt, malum quod cognoſcit, non
reſecat, ad hoc quandoque negligentiæ ſuæ meritò
peruenit, ut quod à ſubiectis delinquitur, non agno-
ſcat. Qui præſunt igitur, oculos circunſpectionis perui
giles intus & in circuitu habeant, & reliqua, quæ ſupe-
riore Tertio capite dicta ſunt. Quare idem S. Grego-
rius

rius, cũ de uitijs virtutes perimentibus differit nullãcapitaliorem pestẽ prudentiæ opponit, quàm ignauiã torporemq; animi, dũ mẽti inquit ignauia surrepit, prudẽtia frigescit; nã cum fessa torpet, uentura nõ prouidet. Lib.2. Mor c.36.

Secũdum spiritualis Prudentię Indicium est summa quidem vigilantia ne in bonis appetendis (ut S. Augustinus ait) malisq; vitandis vllus error obrepat: sed præcipuè illa, ne clam subrepant in animum minuta quædam & exiliora vitia, vitia tñ, aut clãdestinæ spiritualiũ hominis inimicorum insidię. Quę est etiam eiusdem patris sententia. Huius prudentię scilicet excubię, atq; diligentissima vigilãtia est, ne subrepẽte paulatim mala suasione fallamur: Vnde sępè Dominus Vigilate, clamat; & ambulate inquit dum lumen habetis, ne uos tenebrę comprehendant. Itemq; dicitur: Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit. Hęc ibi. Huic diligentissimæ vigilantię contraria omninò est mentis dormitatio in sui ipsius custodia, hominisq; interioris cura. Quid autem ait idem, proferri manifestius de Veteri testamento contra istam dormitationẽ animi potest, per quam fit, ut non sentiamus quasi minutatim serpentem perniciem, quàm illud, quod à Propheta dictum est: Qui spernit modica, paulatim decidet? Huc pertinent omnia quę ad Diaboli artes retegẽdas scribunt Patres; & nos alibi obseruauimus. Huc accurata illa diligentia seipsum quotidiè sępiusq; examinandi explorandique diligẽter, non solum quę grauia peccata committamus, sed quęcunq; etiam leuissima, & quę alioquin sua exiguitate ac tenuitate aciem mentis quasi subterfugiant, nec multum noceant. Quare pruden-

Lib.18.de ciuit. Dei cap.4.
Libr. de moribus Eccl.c.24.
Matth.24. 25. & 26.
Mar. 13.
Ioan.12.
1. Cor.5.
Eccl.19.

prudentissimi censendi & appellandi sunt uiri illi sancti, qui eas de seipsis pœnas sumebant, cum in re parua peccassent, quas nos nec etiam cũ grauissimè labimur, subire solemus; tales fuere S. Franciscus, Sancta Catharina Senensis, & multi alij, quos referunt Ecclesiastici Historici vel propter verbum quod imprudenter exciderat, uel propter oculum inaniter coniectum, similéue aliquam leuissimam culpam in omne ætatis tempus ita seipsos acerbè castigasse, ut ad magnam admirationem intuentes traducerent; Prudentissimi itẽ illi, qui ad Diaboli fraudes eludendas, tentationesq; omnes propulsandas, vigilabant ipsi de nocte cum dormirent alij, cõclauia cubiculaq; suorum diligenter lustrabant, orabãt assiduè, ut à se suorumq; capitibus auerterent imminẽtia spiritualia pericula omnia, cuiusmodi erant S. Macarius, S. Dominicus, & qui horum postea secuti sunt uestigia B. P. Ignatius & alij.

3. p. Past. Adm. 18. Num. 10.

Tertium Indicium. Spiritualis Prudentia est (ut ita dicam) ingeniosa, & acuta, in proximorum pręsertim salute procuranda. Ponderat S. Gregorius exemplum Moysis, cum enim dixisset, persuadere elatis vtilia melius possumus, si profectum eorum nobis potius quàm illis profuturum dicamus, si eorum meliorationem nobis magis quàm illis profuturam dicamus, & eam magis nobis quàm illis impendi postulamus, adiungit. Vnde Moyses qui regente se Deo, deserti iter aerea columna duce pergebat, cũ Obab cognatum suum à gentilitatis conuersatione vellet educere, & omnipotenti Domino subiugare: Proficiscimur ad locum, quem Dominus daturus est nobis: Veni nobiscũ, & benefaciemus tibi,

quia

quia Dominus bona promisit Israeli. Cui cum respondisset ille, non veniam tecum, sed reuertar ad terram meam in qua natus sum, illico adiunxit. Noli nos relinquere, tu enim nosti, in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, & eris Dux noster. Neq, Moysi mentem ignorantia itineris angustabat, quam & ad prophetiæ scientiam cognitio diuinitatis expanderat, quem columna exterius præibat, quem decunctis interius per conuersationem cum Deo sedulam locutio familiaris instruebat; Sed videlicet vir prouidus elato auditori colloquens solatium petiuit, vt daret, ducem eũ requirebat in uia, ut Dux ei fieri ad vitam potuisset. Hęc S. Gregorius. Eandem Prudentiam exhibuit Dominus, cum Samaritanam ad Aquæ uiuæ fontem traducturus, primus petit: Mulier da mihi bibere; & cum Zachęum ex auaritiæ sordibus discipulum Euangelij facere deliberans, ait ante. Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua, oportet me manere. S. Chrysostomus cũ exponit illa Apostoli uerba ad Romanos. Desidero videre vos, vt aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandum vos, idest simul consolari in uobis per eam, quæ inuicem est, fidem vestram, atque meam. Hic ait tu expende magistri sapientiam, dixerat, ut confirmemini, vidit id dictum graue & inuidiosum discipulis esse, addidit consolationis verbum, sed & hoc rursus graue, non perinde tamen, ut quod prius dixerat, graue tamen, eius itaq; grauitatem, asperitatemque succidens resecat, orationem vndiq; edulcans, acceptabilemque reddens, non enim simpliciter dixit consolationem, sed mutuam consolationem, ac nec sic quidem satisfa-

Hom. 2. in Epist. ad Rom.

Rom. 1.

ctum sibi putauit, sed & aliam, & quidem maiorem definitionem adhibuit, cum dixit, per mutuam fidem vestram simul ac meam. Papè quanta est hæc animi humilitas, ostendit & se illis indigere. Commune est inquit lucrum, & ego vestra indigeo consolatione, & uos itē mea Hoc autem dixit, non quod illorum consolatione indigeret, absit hoc, quo enim pacto qui Ecclesiæ columna esset, quiq; idem & ferro & petra firmior, idem spiritualis ille adamas, idem infinitis ciuitatibus sufficiens, alieni auxilij indigens esse posset, sed ut ne orationem molestam increpationemq; acrem redderet, fatetur & ipse eorum se indigere consolatione; postea concludit eguisse consolatione, lætitià nimirum, quam fidei illorum incrementum adferebat.

Ad Prudentiæ industriam spectat & illud, vt quique maximè opis spiritualis indigent, ita illis potissimum opitulari; obseruat S. Chrysostomus id fuisse S. Paulo antiquissimum, immò hæc fuit eius regula, vt ipse Corinthijs scribit etiam in ijs qui vltra sunt Euangelizare, vide illius sapientiam inquit, vbi quidem sermo Domini ac Verbum fuerat dispersum, transcurrit, ubi fuerat nullus sermo Domini, diutius hęret ac uersatur, quemadmodum & ipse scribens dicit. Ita autem adnitēs Euāgelizare vbi nondum erat Christus nominatus. Hanc & noster B. Xauerius perpetuò secutus est regulam, ut aliquando etiam de seipso vendendo & in seruitutem tradendo cogitarit, ut Euangelij causa Sinas peruaderet. Hæc eadem Prudentia ordinem charitatis dictat etiam reliquis in rebus omnibus, nec dictat solum, sed præcipit suo modo, in vsumq; deducit. Charitas inquit

2. Cor. 10. Hom. 28. In Acta Apost.

Apo-

Apostolus, non quærit quæ sua sunt, hoc est vt ait S. Au 1. Cor. 13. In regula
gustinus, communia proprijs anteponit, hoc exequitur cap. 3.
prudentia; præferenda sunt spiritualia temporarijs, hoc
præstat prudentia; præ animarum salute negligenda
sunt corporis commoda; hoc etiam prudentiæ præce-
ptum est. Quid prodest homini si vniuersum mundum Matth 16.
lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur, aut
quam dabit homo commutationem pro anima sua. Mi Eccl. 30.
serere animæ tuę placens Deo. Initium sapientiæ timor Psal. 110.
Domini, & similia sexcenta, aut ratiocinationes sunt
prudentię, aut sanctiones & scita. Et quo quisq; pruden
tior, eo etiam magis acer, perspicax. & industrius sem-
per extitit in rebus spiritualibus gerendis.

Quartum Indicium Prudentiæ sunt Actiones alia-
rum Virtutum omnium, neq; enim est prudentia Chri
stiana perfecta, si desint aliæ Virtutes, immò si uel alia-
rum desit vna, ut ergo Virtutum singularum quasi no-
ta est & insigne prudentia, sic vicissim actiones virtutū
singularum testes & nuntiæ sunt prudentiæ, quare pru-
dentia non amittitur si Aristoteli credimus, obliuione Libr. 6.
sicut ars, sed depravatione & corruptela appetitus, & iu Eth. c. 5.
cundum inquit, & molestum circa quæ uersātur animi
affectiones, corrumpunt æstimationem atq; iudicium,
non quodcunq;, sed prudentiæ, intellige tunc, cum de
prauatæ sunt affectiones exuperantia voluptatis, aut do
loris, quam etiam ob causam mensuram prudentiæ col
locat S. Gregorius in actionibus aliarū Virtutum, quia
nimirum quanta ea sit ex harum momentis intelligitur.
Magna inquit est prudentia, sed si minus est à volupta- Hom. 22.
itbus temperans, minus in periculis fortis, minus in in Ezech.

operationibus iusta, profectò minus est prudens. & infra: Vnusquisq; tantum prudens est, quantum temperans. In primis autẽ prudentiæ ueluti indices inter omnes alias Virtutes hæ sunt. Prima Humilitas, huius instinctu ac ductu audit uir prudens libenter obiurgationes, undecunq; sint, quod sæpè Salomon docuit in Prouerbijs, ibi præsertim: Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud stultum. Eadem humilitate vir prudens sese sponte ita Deo submittit, ut eius prouidentiæ arcana nec dijudicare, nec penetrare velit, quod quia Baldad ille apud Iob fecit, ideo redarguitur prudentię plurimę, hoc est superbiæ, ut S. Gregorius explicat; Omnis enim inquit, cui prudẽtia recta est, plurima non est, quia iuxta Pauli vocem non plus appetit sapere, quàm oportet sapere: cui uerò est plurima, non est recta, quia dum ultra modum tenditur, in quolibet latere culpæ declinatur. Prudentiam verò suam plurimam ostendunt, qui videri præ alijs prudentiores appetunt. Vnde fit plerunq; vt cum moderatè sapere nesciunt, etiam fatua loquantur. Pro qua re ipse excessus prudentię subiungitur, cum dicitur: Quem docere voluisti? (Deum scilicet) quia enim beatum Iob flagellatum pro culpa credidit, occultum Dei iudicium quod humiliter venerari debuit, superba nisus est temeritate penetrare. Hęc ibi, deniq; prudens si humilis est, consilium & petit libenter, & cum datur, accipit libentius, nec obfirmatæ sententię est, aut suę (quod uetat Sapiens) prudentię niti solet, quę .n. de sursum est sapientia, suadibilis est. Secunda prudentiæ comes Virtus est Constantia, scriptum est enim de imprudentibus:

Prou. 17.

Lib. 22. Mor c. 9.

Iob 26.

Prou. 3.

Iacob. 3.

Cor ſtultorum diſſimile erit. Cor quippe ſapiẽtium ſcri bit S. Gregorius, ſibimetipſis ſemper eſt ſimile, quia dum rectis perſuaſionibus acquieſcit, conſtanter ſe in bono opere dirigit. Cor uerò ſtultorum diſſimile eſt, quia dũ mutabilitate ſe uariũ exhibet, numq; idẽ quod fuerat, manet. Hęc ibi. Tertia Virtus quam prudentia parit, eſt pax & charitas fraterna. Habete ait Dominus (ut ẽt antè retulimus) Sal in vobis, & pacem habete inter vos. Sal quippe ſine pace non eſt Virtutis donũ ait S. Gregorius, ſed damnationis argumentum. Quo enim quiſq; melius ſapit, eo deterius delinquit, iccirco inexcuſabiliter & multo magis merebitur ſupplicium, quia prudenter ſi voluiſſet, potuit euitare peccatum. Quibus quoq; rectè per Iacobum dicitur: Quod ſi zelũ amarum habetis inter uos, & contentiones ſunt in corde ueſtro, nolite gloriari, & mendaces eſſe aduerſus ueritatem: non eſt iſta ſapientia de ſcendens deſurſum, ſed terrena, animalis, Diabolica. Quæ enim de ſurſum eſt ſapientia, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica, pudica videlicet, quia caſtè intelligit, pacifica autem, quia per elationem ſe minimè à proximorum ſocietate disiungit. Ita ſcripſit de cognatione prudentię & charitatis ac pacis S. Gregorius. Accedat Quarta Virtus linguæ cura; de qua idem S. Pontifex ſic ẽt ſcribit. Lingua diſcretè frenanda eſt, non indiſſolubiliter obliganda, ſcriptum nanq; eſt: Sapiens tacebit vſq; ad tempus, ut nimirum cum opportunum conſiderat, poſtpoſita cenſura ſilentij, loquendo quæ congruunt, in uſum ſe vtilitatis impendat. Et rurſum quoq; ſcriptum eſt: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Diſcretè quippe viciſ ſitu-

Margin notes: Prou. 15. — 3. p. Paſt. cap. 2. Admonit. 19. — Mar. 9. — Iacob. 3. — 3. p. Paſt. Adm. 23. — 3. p. Paſt. Adm. 15. — Eccl. 20. — Eccl. 3.

ſitudinum penſanda ſunt tempora: ne aut cum reſtringi lingua debet, per uerba inutiliter defluat, aut cum loqui utiliter poteſt, ſemetipſam pigrè reſtringat. Quod
Pſal. 140. bene Pſalmiſta conſiderans dicit: Pone Domine cuſtodiam ori meo, & oſtium circunſtantiæ labijs meis. Non enim poni ori ſuo parietẽ, ſed oſtium petit, quod videlicet aperitur, & clauditur. Vnde & nobis cautè diſcendũ eſt, quatenus diſcretè & congruo tempore vox aperiat, & rurſum congruo taciturnitas claudat. Hęc S. Gregorius. Similia poſſunt de alijs Virtutibꝰ exempla proferri.

Quintum Prudentiæ Indicium eſt, libenter audire ſapientes, viros bonos & diuturna experientia doctos imitari, in eorum dictis ac præceptis ita acquieſcere, ac ſi quod affirmant, uel negant, digito oſtenderent, & vt
Lib. 6. Eth. c. 11. dixit Ariſtoteles: Euidentibus ratiocinationibus demõſtrarent, atq; hoc Indicium quidem eſt prudentiæ alicuius, ſed ſimul compendium eſt certiſſimum ac tutiſſi-
Eccl. 6. mum ad eandem prudentiam acquirendam. Si dilexeris audire (ait Salomon) ſapiens eris; in multitudine preſbyterorum prudentium ſta, & ſapientiæ illorum ex corde coniungere, vt omnem narrationem Dei poſſis audire, & prouerbia laudis non effugiant à te. Et ſi uideris ſenſatum, vigila ad eum, & gradus oſtiorum illius ex-
Hom. 22. in Ezech. terat pes tuus. Quod ſi qui ait S. Gregorius, literas ignorant, & præcepta Dei legere non ualent, certè in multorum fidelium conuerſatione bona, quæ imitentur, vident. Ecce in Eccleſia voces ſancti Euangelij, atq; Apoſtolorum ſonant, ecce exempla bene uiuentium quotidie omnium oculis opponuntur. Hæc Sanctus Pater.

Literati autem habent præterea infinitam librorum ſupellectilem & Hiſtoricorum, qui uitę ſunt magiſtri, & ſcriptorum omnis generis Virtutis, diſciplinæ, & exemplorum, è quibus pręclara quęq; ornamenta vitæ actionumq; rectarum ſibi comparare poſſunt. Quòd ſi ille ut ait Cicero, uno itinere & vna nauigatione percontando à peritis, & libros legendo in Aſiam peruenit Imperator, cũ eſſet Roma profectus rei militaris rudis; quæ nobis ſpes eſſe debet, diſciplinam Chriſtianæ prudentię cito ac facile ediſcendi, ſi aſſidui fuerimus in lectione Euangelij, librorum Apoſtolotum, aliorumque quos tam multos, tam nobiles omni ſapientię genere, veritate doctrinę, ſingularium exemplorum copia, ac ſplendore Eccleſia Chriſti legit, laudat, Chriſtianiſque diu noctuq; euoluendos prębet, & pręcipit? quàm compẽdiario itinere ad Chriſtianã Prudẽtiã perueniemus, ſi prudẽtiſſimos viros, ſãctiſſimosq; Heroas utriuſq; Teſtamenti, antiquiores, recentiores, vitã functos, & eos qui adhuc inter nos ſuperſtites ſunt, noſtriſq; oculis obuerſantur, nobis animo proponamus, in quorum uitas intueamur, quorum mores actioneſq; imitemur, à quorum cogitatis, dictis, factis, ne latum vnguem declinemus, eamq; demum ueram ac ſolidam prudentiã exiſtimemus, quàm illi uerbis quidem ac pręceptionibus magis tamen uita moribusq; expreſſerunt, nobiſq; hęreditariam reliquerunt. Quod ſi dicas homunciones nos eſſe, & exiguarum virium, nec poſſe tam altè ſpectare, vt Petros & Paulos alioſq; ut dicebamus Eccleſię Heroas nobis imitandos deſignemus: Reſpondet S. Chryſoſtomus. Quid eſt, ille Paulus erat? dic mihi quid eſt,

Libr 2. Acad. qq.

Libr. 1. de compunct. cordis.

est, ille Petrus erat? Nonne eiusdem naturę erant, cuius & nos? Nonne eadem via ingressi sunt hunc mundum, qua & nos? Nonne eisdem cibis vtebantur, atque eundem respirabant aerem? Nonne eisdem vitæ usibus agebantur? Nōne aliqui eorum etiá coniugia experti sunt, & liberos procrearunt? Quidam verò ipsorum etiam opifices communium artium erant. Alij verò & lapsus perpessi sunt peccatorum. Alij in vltimum malorum barathrum deciderunt. Sed multum inquit illi gratiæ acceperunt à Domino. Si quidem mortuos suscitare iuberemur, aut oculos aperire cæcorum, aut mundare leprosos, aut claudos erigere, aut dæmones effugare, aliasque similes sanare ægritudines. Si operationum virtus quæreretur, locum haberet ista responsio. Si verò vitæ à nobis obseruantia, conuersationisque requiritur, & obedientiæ ratio. Quid facit ad hæc ista narratio? Et tu etiam accepisti gratiam Dei per baptismum, & participium Spiritus Sancti consecutus es: etiá si non ad hoc ut signa faceres, sed quantum sufficeret ad hoc ut rectę vitæ innocentiam custodires. Et ideo perditionis nostræ causæ nulla est alia, quàm negligentia nostra, atque desidia. hęc S. Chrysostomus S. Ambrosius ob eandem causam idem suadet omnibus, maximè verò adolescentibus. Plurimum inquit, prodest vnicuique bonis iungi, adolescentibus quoque vtile, vt claros & sapientes viros sequantur. quoniam qui congreditur sapientibus, sapiens est, & qui cohæret imprudentibus imprudens agnoscitur. ostendunt adolescentes eorum se imitatores esse, quibus adhęserũt. Adfert deinde exempla Iosue consuetudinis cum Moyse,

Lib. 2. offic. c. 20.

Prou. 15.

Moyse, Loth cũ Abraham, Helisęi cũ Elia. Ex Actibus Apostolorum Mani cum Barnaba, Silæ, Timothei, Titi cum Paulo, & certè hac semita perrexerunt ad prudentiam breui tempore multi, ex non diuturno conuictu Hilarij prudentissimus exiuit Martinus, & duobus tantum mensibus Antonij discipulus Hilarion magistrum æquauit. Quod si ex sanctorum vitæ riuulis, ex Christi Domini inexhaustis Diuinæ sapientiæ prudentiæque omnis fontibus quid hauriendum censebimus? hæc nimirum causa est, cur Euangelia nobis perpetuò meditãda proponunt Sancti Patres, quodlibet enim uerbum quęlibet actio Christi nostræ est prudentiæ forma, nostra loquendi, agendi, uiuendi, lex. Hæc omnis Philosophia nostra, hoc apertum, commune, perpetuum sacrosanctum Gymnasium Christianorum, in tractatu de Oratione elementa quædam & initia prudentiæ huius posita sunt, & qua ratione ea sit indaganda breuiter ostensum.

De Religionis Virtute, eiusque Actionibus, & occasionibus, præsertim de Adoratione. Caput VI.

DE Iustitia hic agere alienum esset non quidem ab ordine institutæ tractationis, opportunus enim eius esset hic locus, proximè post prudentiam; sed à totius huius operis scopo, qui non est de conscientiæ casibus aut locis difficilioribus Theologiæ Moralis disputare, sed simpliciter explicare eas Virtutum Actiones, quas quisque

perfectionis amator per se ut potest, sic optat perfectè obire. Quod quidem quatenus id ad iustitiam pertinet, tunc præstat, cum Actiones eius charitate imperante, & prudentia dirigente ad Dei gloriam proximiq; vtilitatem refert omnes, earumq; externa officia erga homines ita exercet, vt eam æqualitatem quæ iustitiæ finis est, quemadmodum spectat, sic semper efficiat, teneatque, ac re ipsa suo tempore & certis iam & fixis circunstantijs reliquis, quod suum est, cuiq; aut reddat, aut curet, sic ut id præstare voluntate semper promptissimus ac paratissimus esse debet. De Iustitia igitur & eius Actionibus legantur S. Thomas, & alij: Nos ad eius partes, eiq; affines Virtutes morales pergamus.

Inter has primum locum obtinet Religio Moraliũ
2. 2. q. 81. Virtutum princeps, quia ut S. Thomas scribit, propin-
art. 6. quior Deo est quàm aliæ Virtutes Morales, operatur enim ea, quæ directè & immediatè ordinantur in ho-
Ibid. ar. 3. norem Diuinum; quare Religio eodem auctore Virtus moralis est, quæ reuerentiam exhibet uni Deo, secundum rationem vnam, scilicet ut est primum principiũ
Malach. 1. creationis & gubernationis rerum. Vnde ipse dicit: Si ego Pater, ubi est honor meus. Patris enim est, & producere, & gubernare.

Multæ sunt Religionis Actiones. Prima & maximè propria est Adoratio Dei. Hanc anteit in mente existimatio optima de Diuina Excellentia & Maiestate, quæ quia summa est, immẽsa, infinita, incomprehensa, inexplicabilis, parit iudicium sapientissimum eiusdem mentis, deberi Deo omnium summum maximumq; qui esse aut excogitari possit, honorem, & reuerentiam. Im-

mò

mò nullum parem honorem ab capite ullo creato exhiberi Deo unquam posse, propter infinitam eius excellentiam & præstantiam. Ex his existit in uoluntate hominis actus quo cupit Deum ita uenerari, quem sequitur submissio quanto maximè alta Voluntatis & subiectio totius hominis interioris & exterioris ipsi summæ ac Diuinæ Maiestati, quæ propriè Adoratio est interna; nã externa submissionibus corporis externis cõtinetur. Quoniam verò antedictas Actiones obire nec potest, nec solet animus Christianus, nisi quatenus imbutus est habitibus Virtutum Theologicarum, præsertim Fidei, propterea scriptum est apud S. Augustinum sępè, Deum, Fide, Spe, & Charitate colendum Huic Actioni coniuncta est Dei laudatio, quem enim summè uenerabilem opinamur propter infinita sanctissima, laudabilissima eius atributa, Virtutes, & bona, hunc etiam summis & omninò singularibus laudibus celebrare & cumulare par est. Quare apud Isaiam Seraphim Deum adorantes simul laudant, & prædicant, clamantes alter ad alterum, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria eius. Adorare autẽ eos ibi, testis est S. Chrysostomus Inexpugnabilem inquit, erga conditorem reuerentiam exhibere student, multamq; anxietatem tum ipsò habitu, tum voce, tum aspectu, deniq; ipsa statione. Quoniam igitur, id quod desiderant, quodq; conueniebat, non assequuntur, declarant eo, quod undiq; velantur. Dauid etiam adorationem cum laude copulare solet. Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini eius, Adorate Dominum in atrio Sancto eius. Adora-

In Ench. cap 3. & 6 & 12. de Trinit. cap. 14.

If. 6.

Homil. 1. de Verbis Isaiæ. Tom. 1.

Psal. 28.

Psal. 85. bunt coram te Domine,& glorificabunt nomen tuum.

Altera similiter propria Religionis Actio est Deuotio. Est autem Deuotio vt S. Thomas docet, Actus vo-
2. 2. q. 82. art. 3. luntatis ad hoc quod homo promptè se tradat ad Diuinum obsequium. Vel ut alij aiunt, Actus volũtatis quo
P. Val. 3. Tom. d. 6. q. 1. p. 2. quis promptè vult exequi omnia, quę pertinent ad Dei seruitium, atq; se totum sic tradit cultui Diuino. Porro Deuotio non est inquiunt, hi, quicunq; actus voluntatis, sed propriè electio mediorum omnium in genere, ad finem vltimum consequendum. Hæc illi. Et fortassis deuotionis actũ exercebat, qui dixit: Cõcupiuit ani-
Psal. 118. ma mea desiderare iustificationes tuas in omni tẽpore; nam ut ait S. Ambrosius, concupiscere ut desideremus
Ibid. iudicia Dei, plus est, quàm desiderare iudicia. Concupiscamus ergo desiderare iudicia Dei, & concupiscamus desiderare in omni tempore, ut nullum momentum bonę prætereat vacuum cupiditatis. Alię præterea sunt actiones Religionis internę, & externę, ut oratio, actus vouendi, iurandi, sacramẽtorum usus, exterior cultus, sacrificium, oblationes, primitię, decimę: sed hęc uel nostra non sunt in pręsentia, nisi quatenus infrà explicantur; uel requirunt suam propriam & certam tractationem, qualem de oratione pro nostro modulo dedimus alibi, & de eadem & alijs alij pręclarè. Atq; hę omnes actiones religiosę ad maximum excellentissimumque illum Dei cultum pertinent, qui dicitur Latria, qua
Deut. 6. solus Deus colitur, quia scriptum est: Dominum Deũ tuum adorabis, & illi soli seruies. Gręcè λατρεύσεις, vnde Latria. Et ob eandẽ quoq; causam Christus Dominus,
Io. 5. Deus & Homo. Quare dicitur in Euangelio: Vt omnes hono-

honorificent filium, ſicut honorificant patrem. Nec ſolum Diuinitas eius, ſed & ipſa humanitas Diuinitati cõiuncta. Imagines Dei, & Chriſti, Crux eius & Reliquiæ. Harum enim rerum adoratio tanquam rerum Deo & Chriſto coniunctarum, Deumue & Chriſtum referentium, Deum & Chriſtum ſpectat, ac proinde hęc religioſiſſima adoratio eſt, gratitudiniſq; pleniſſima. Aliæ præterea ſunt Actiones, Religionis quidem, ſed longè ſuperioribus inferiores, quippe quæ ad alias duas ſpecies cultus reducuntur, quarum prior Hyperdulia eſt, poſterior Dulia; Hyperdulia exhibetur illi cuius ſanctitas Diuina non eſt, eſt tamẽ ſingulari ratione excellens inter ſanctos omnes tam Angelos beatos, quàm homines item beatos vita functos, qualis eſt ſola Beatiſſima Virgo Maria Dei mater. Dulia alijs beati ſpiritibus ſiue Angelorum, ſiue hominum tribuitur, eademque horum imaginibus ſanctiſq; reliquijs, ob eandem cauſam.

Religioſas Actiones edendi magnus eſt in Chriſtiana vita campus. De occaſionibus adorationis & laudis primum, poſt de occaſionibus deuotionis. Ante omnia cognitio quam de Diuino numine habemus, cũ gignitur, renouatur, iteraturq; in animo, Dei adorationẽ & laudationem poſtulat, propterea enim vituperatione & pœna dignos prædicat Apoſtolus illos, Qui cum Deum cognouiſſent, non ſicut Deum glorificauerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, id autem quàm frequenter accidit Deus bone? ſi quidem quoties interdiu, noctu, domi, foris, otioſis, laborantibus, cum bona ſumus valetudine, cum ægrotamus, cùm proſpera ſuccedunt omnia, cum incidunt aduerſa, quoties inquam Rom. 1.

ſpontè

ſpõte uenit in mẽtem Deus, quoties ſe in memoriã ingerit, quoties ad eius cõmemorationẽ & quaſi conſpe-
Pſal. 4. ctum vel naturę inſtinctu ducimur? ſiquidem ſcriptum eſt: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. Quoties occurrit animo, ab ipſo creatos nos eſſe, ab eodem ſumma prouidentia gubernari ac regi? & hoc quid requirit aliud, quàm id ad quod inuitat hęc contemplãs
Pſal. 94. Prophetia: Venite adoremus & procidamus ante Deũ,
Pſal. 21. qui fecit nos, quia ipſe eſt Dominus Deus noſter, nos autem populus eius, & oues paſcuæ eius, & alibi, manducauerunt, & adorauerunt omnes pingues terræ, in conſpectu eius cadent omnes, qui deſcẽdũt interram, & addunt aliqui ex Hebræo, cum vitam eorum nemo ſeruare potuerit. Quod ſi hunc Diuini cultus gradum conſcendit naturalis cognitio Dei, quid faciet Chriſtianæ fidei lux? ſanè Dauid ex vna fide innumeras deriuat Deum piè colendi rationes, eaſq; nobis vt documento ſint, recenſet ad hunc modum.

Pſal. 115. Ponit primum ipſam fidei veluti radicem. Credidi ait; poſt fructus quos illa fundit, enumerat, propter quod locutus ſum. Ecce oris & laudis confeſſionem. Ego dixi in exceſſu meo. Ecce altiſſimam De Deo contemplationem, & extaſin mentis, qua abripitur in Dei admirationem & reuerentiam. Omnis homo mendax. Ecce contemptionem præ Dei honore omnium humanarum doctrinarum, ac opinionum. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Ecce ardentem gratificandi Deo affectum. Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Ecce planè nouum grati animi officium, ut cui par eſſe non poſſis in

referenda

referenda ulla gratia, quàm tibi grata ſit eius liberalitas vicisſimq; tu erga eam animo gratus, nouo ab eo accepto beneficio, oſtendas, laudibusq; vt potes, celebres. Vota mea Domino reddam coram omni populo eius. Ecce cultum Dei uota faciendo, eaq; etiam publicè ſol uendo. Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorũ eius. Ecce maximam uenerationem, quã deferre Deo posſit mortalis homo, Martyrium. O Domine quia ego ſeruus tuus: Ego ſeruus tuus, & filius ancillæ tuæ. Ecce totius vitę ac facultatum bonorumque omnium quæ posſidet, Deo humillimam deuotionem, & conſecrationem. Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Ecce maximum Dei cultum, Sacrificium.

Porro eadem fides quanquam infinitas Dei colendi rationes ſuppeditare hominibus posſit, eas tamen auctore S. Damaſceno reſtringit ad quinq;. Oratione 3. de Imaginibus.

Prima eſt ſupremum Dominium Dei Dauid. Adorate eum omnes Angeli eius. Cur? Quoniam tu Dominus Pſal. 96. altisſimus ſuper omnem terram, nimis exaltatus ſuper omnes Deos, non ſolum ſuper idola ait S. Auguſtinus In Pſ. 96. ſed etiã ſuper Dæmonia, nec ſolum ſuper Dæmonia, ſed etiam ſuper homines maximè iuſtos, qui dicuntur Dij, & hoc parũ eſt, ſuper omnes etiam Angelos. Nam unde eſt: Adorate eũ omnes Angeli eius; & Nimis exaltatus eſt ſuper omnes Deos? & in illa verba: Quoniam Pſal. 94. Deus magnus Dominus, ſit inquit laus illi, confesſio illi, ſit iubilatio illi, quia magnus eſt Dominus, & rex magnus ſuper omnes Deos, quia non repellet Dominus plebem ſuam. Laus illi, iubilatio illi. Hæc ibi.

Secunda eſt ſuprema gloria & ſanctitas Dei. Exalta- Pſal. 98.

te Dauid ait Dominũ Deũ noſtrũ, & adorate in monte ſancto eius: Cur? quoniã sãctus Dominus Deus noſter.

Tertia eſt Maxima Dei beneficentia erga homines. Cantabo Domino, qui bona fecit mihi, & pſallam nomini Domini altiſſimi.

Pſal. 71. Quarta eſt: Quoniam ab illo ſperamus omne bonũ. & adorabunt, eum omnes reges terræ, omnes gentes ſeruient ei, quia liberabit pauperem à potente, & pauperem cui non erat adiutor, parcet pauperi & inopi, &

Pſal. 61. animas pauperum ſaluas faciet. Verum tamen ait aliò in Pſalmo idem Vates, Deo ſubiecta eſto anima mea, quoniam ab ipſo patientia mea. Quia ipſe Deus meus, & ſaluator meus, adiutor meus, non emigrabo. In Deo ſalutare meum, & gloria mea, Deus auxilij mei, & Spes mea in Deo eſt.

Pſal. 94. Quinta denique ratio Deum colendi eſt, ait idem S. Damaſcenus, quia Deum offendimus: Præueniamus ait Dauid faciem eius in confeſſione. Nunquid inquit S. Auguſtinus, & hoc non pertinet ad laudem Dei, quã do confiteris peccata tua? immò uerò maximè. Quia tanto amplius laudatur medicus, quanto plus deſperabatur ægrotus, & tanto maior eſt laus ignoſcentis, quãto maior eſt exaggeratio peccata confitentis; & infrà. Venite adoremus, & procidamus, & ploremus ante Dominum, qui fecit nos; lachrymare antè illum ſcribit S. Auguſtinus, confitere illi, præueni faciem eius in confeſſione. Quis enim es tu, qui illi confiteris, & qui illi ploras, niſi quem fecit? Non paruæ fiduciæ eſt ad factorem res facta, & nón quocunq; modo facta, ſed ad imaginem & ſimilitudinem illius. Ergo ſi memineris

Deum

Deum Dominum esse ac Regem, meministi autẽ quoties Deum aut nominas, aut audis appellatum, hoc est sexcenties in singulos dies & horas, cum Maiestatem eius ac sanctitatem, cum beneficentiam & liberalitatẽ summam tanti patris recolis, simulq; cum spes affulget animo æternæ vitæ, quam ille pollicetur, deniq; cum te peccatorem, ac peccata ipsa tua recognoscis, Deum ut adores inuitari te scito; tu recordationes huiusmodi libenter suscipe, cum se offerunt, accerse cum absunt, præsentes iam consuesce ad Deum tuum intimo animi affectu sensuq; colendum conferre. Atq; hæc de occasionibus adorationis internis tetigisse sufficiat.

Externas eiusdem Diuini cultus occasiones quis enumeret? breuiter tamen ad hæc reducuntur capita. Iusiurandum actus est religionis, & scriptum est: Laudabuntur omnes, qui iurant in eo. Hoc inquit ille, est affirmatio religiosa: Iusiurandum iurare nos vetant Sacræ literæ nisi coniunctum interno Dei cultui ac reuerentię. Hoc est enim iurare cum iudicio vt est apud Ieremiam, & in Sacris Canonibus legimus esse honestum, vt qui in sanctis audet iurare, hoc ieiunus faciat, cum omni honestate & timore Dei Et S. Chrysostomus aduersus iusiurandi sui temporis abusus scribens ait: tu si nil aliud saltem librum ipsum reuerere, quem in iuramentum porrigis, & Euangelium, quod intra manus capiens iurare iuberis, explica, & audiens quid tibi Christus de iuramentis disserat, horresce, & desiste.

[Psal. 62. Cic. lib. 3. off. Ier. 4. 2. 2. q. 5. Hom. 15. ad prop.]

Votum similiter actus est religionis, eo enim Deo aliquid promittimus, cũ firmitate & obligatione, quod ut S. Gregorius Nissenus scripsit, non fit, nisi quidpiam Homil. 2. de oratio-

pietatis nomine dedicetur, & sacris destinetur. Hoc quanta veneratione Diuini numinis nuncupandum sit, cum nuncupatur, satis indicant pauca illa verba Dauidis, Vouete, & reddite Domino Deo uestro.

...ne Dominica.

Psal. 75.

Vsus Sacramentorum Actus est religionis hic quo interno animi cultu adoretur Deus, quem certa fide credimus præsentem Sacramentorum ministerijs assistere, eaq; per Sacramenta in animis hominum beneficia collocare, quibus Diuinus cultus excitari, augeri & propagari solet? nam ut dictum est de baptismo: Hic est qui baptizat, nec minister aliam quam vicariam operam præstat, sic de aliorum Sacramentorum administratione dicendum est.

Io. 1.

Sacrificium ita est actus religionis, ut scribat S. Augustinus, cum honorabilia omnia externis actionibus demonstrata sibi usurpauerint homines, & Deo quasi suffurati sint, inter hæc omnia tamen sacrificium soli Deo seruatum esse, nec ab ullo homine Deo ademptũ; quod quidem constat plerunq; esse verum. Quod si sacrificijs omnibus quibus animantium carnes Deo imolabantur tantus cultus coniunctus erat, quantum requirit Moyses in legibus quas scripsit de sacrificiorũ ritibus, quid nobis censendum de cultu animi, de externa veneratione & reuerentia Sacrosancto Eucharistiæ Sacramento, tremendoq; Missæ sacrificio adhibenda ab ijs, qui certo certius credunt eo contineri, ac offerri Deo Vnigenitum filium eius hominem factum, Iesum Christum saluatorem mundi Ecclesiæ sponsum, Iudicẽ venturum viuorum & mortuorum? S. Chrysostomus dicat ipse, quid de re tanta sentiendum sit, simulq; afferat

Lib. 10. de ciuit. c. 4.

rationes

rationes quibus ad summam hanc internam externamque religionem erga Sacramentum & sacrificium Christianum moueri Christianos homines & decet, & oportet. Sic autem scribit. Pape mensa Mysterijs instructa est, & agnus Dei pro te imolatur, sacerdos pro te angitur, ignis spiritualis ex sacra mensa refluit, Seraphim adstant sex alis faciem tegentia, omnes incorporeæ Virtutes pro te cum sacerdote intercedunt, ignis spiritualis è cælo descendit, sanguis in cratere in tuam purificationem ex immaculato latere haustus est, & nō erubescis, revereris, & confunderis, neq; Deū tibi propitium facis? Non conscientia tua iudicat te o Homo. Centum sexaginta octo horas habente hebdomada, unam & solam horam sibi ipsi segregauit Deus, & hanc in opera secularia, & in ridicula, & in conuenticula insumis? cum qua postea fiducia ad mysteria accedes? O quam polluta conscientia. Num si stercora in manibus haberes, auderes appropinquare fimbriæ Regis, & post, propter quod accedentes ne putetis, quod accipiatis Diuinum corpus ex homine, sed ex ipsis Seraphim forcipe igne, quem scilicet Esaias vidit, vos accipere. Reputate salutarem sanguinem quasi è Diuino latere effluere, & ita approximantes labijs puris accipite. Stemus trementes oro fratres, stemus timidi demissis oculis, renata autem anima, gementes sine voce, iubilantes corde. An non vides eos, qui sensibili, corruptibili, temporali, terreno Regi assistunt quàm sint immobiles, non loquētes, nō oculos huc & illuc mittentes, sed mœsti, territi, lugentes? Ex ipsis documentum accipite homines, & sic assistite Deo, quasi terrenum Regem accessuri. Multò ma-

Ser. de Eucharist. in Encenijs Tom. 3.

Is. 6.

gis cælesti regi cum timore adstare oportet. Hæc illi.

Sed præter sacrificia propriè dicta & meminit Scriptura, & assertores sunt Patres aliorum sacrificiorum; quæ non nisi per similitudinem hoc nomine censentur; vt autem similitudo inanis non sit, sed apposita, facit vna religionis Virtus. Sacrificium Deo ait Dauid, spiritus contribulatus, & sacrificium laudis honorificabit me, & Apostolus, beneficentiæ & Communionis nolite obliuisci, talibus .n. hostijs promeretur Deus. Nulla enim est virtutis cuiuscunq; actio, siue interna, siue externa, quę si referatur ad Deum piè venerandum, religiosa non sit; & sacrificij etiam nomine suo modo digna. Qua de re sic S. Augustinus. Proinde uerum Sacrificium est omne opus quod agitur, ut Sancta societate inhæreamus Deo: relatum scilicet ad illum finem boni, quo ueraciter beati esse possimus. Explicat id primò in homine ipso. Ipse inquit homo Dei nomini consecratus, & Deo deuotus in quantum mundo moritur, ut Deo uiuat, Sacrificium est. Secundo in corpore hominis. Corpus nostrum cum per temperantiam castigamus, si hoc quemadmodum debemus, propter Deum facimus, Sacrificium est, ad hoc exhortans Apostolus ait: Obsecro itaq; uos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora uestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium uestrum. Et si corpus, quanto magis anima, cum se refert ad Deum, fit sacrificium? concludit Augustino dignam sententiã. Cum igitur uera sacrificia sint opera misericordiæ siue in nosipsos, siue in proximos, quæ referuntur ad Deũ: opera uerò misericordiæ non ob aliud fiant, nisi ut à mi

Psal. 50. Psal. 49. Heb. 13. Lib. 10. de ciuit. c. 6. Rom. 12.

ſeria liberemur, ac per hoc ut beati ſimus, quod non fit, niſi à bono illo de quo dictum eſt: Mihi autem adhærere Deo bonum eſt; profectò efficitur, ut tota ipſa redempta ciuitas, hoc eſt congregatio ſocietaſq; Sanctorum, vniuerſale ſacrificium offeratur Deo, per ſacerdotem magnum, qui etiam ſeipſum obtulit in paſſione pro nobis, ut tanti capitis corpus eſſemus, ſecũdum formam ſerui. Hanc enim obtulit, hac oblatus eſt, quia ſecundum hanc mediator eſt, in hac ſacerdos, in hac ſacrificium eſt. Et ad extremum hoc eſt ſacrificium Chriſtianorũ, multi unum corpus ſumus in Chriſto: Quod etiam Sacramento Altaris fidelibus noto frequentat Eccleſia, ubi ei demonſtratur, quod in ea oblatione quã offert, ipſa offertur. Sic S. Auguſtinus. Quem facilè prudens lector intelligit, non appellare hęc ſacrificia metaphorica vera ſacrificia, quod propriè ſint ſacrificia, ſed quod ſint & ipſa Deo grata, ſicut uera ſacrificia, & quia ferè Ethicis ſcribit, illa uocare uera ſacrificia, quę tam longè diſtant à falſis Ethnicorum ſacrificijs, quantum Deus verus à falſis Dijs, ſimulq; docere nõ tam mactãdis uictimis incumbendum ad placandum Deũ, quàm litandis animis, corporibus, ſenſibusque noſtris omnibus uerarum ſolidarumq; Virtutum Actionibus. Pſal. 72.

Deniq; ſcribit Ariſtoteles Honoris partes ſunt, Sacra, Memorationes, decantationes carminum, aut ſolutæ orationis ad laudem recitatio, præmia, delubra uel primi conſeſſus, ſepulchra, imagines, publici ritus. Ad hæc etiã Barbara ut inclinari, loco cædere, munera quoque deferre. Ergo in Chriſtiana Republica ſacra tam multa, tam celebres dies feſti, ac commemorationes, 1. libr. Rhet. c. 5

pſal-

psalmodia penè continua, conciones & è superiore loco frequentissimæ orationes, Vota priuata & publica, templa, basilicæ, ædiculæ, initia actionum omnium nostrarũ ab inuocatione Diuini numinis, & Crucis signo facta, Tabernacula, pixides quibus Sanctissimum Christi corpus in Eucharistia conseruatur, & clauditur, innumeræ ubiq; locorum imagines Dei, Christi, vitę, Crucis & mortis eius, publici ritus siue supplicandi, siue sacramenta suscipiendi, siue sacramentalibus utendi, siue uisendi templa stationum & indulgentiarum gratia, omnia sunt Diuini cultus incitamẽta: nec nisi ad Deũ piè uenerandum instituta sunt, aut aliò, nisi impiè & ab hominibus impijs referri possibile est. Idem vno verbo dixerim de cultu qui Beatissimæ Dei Matri, ac Sanctis Angelis hominibusq; ritè defertur. Ex eisdẽ enim cum præstandi occasiones accipere par est, ex quibus captamus cum Deum colimus, ac sicut me ad Diuinum honorem Deo præbendum alliciunt, quæ numerata sunt omnia, sic prorsus ad Hyperduliæ & Duliæ cultum Virgini ac Sanctis exhibẽdum me trahunt eadem omnia, quatenus illis ex Maiorum institutis ac legibus ritè cõsecrata ac deuota sunt, aut ad eos aliquo modo pertinent, ex illis enim quę proximè ex Philosopho recensuimus, nihil est quod Beatissimæ Dei Matris ac Sanctis non conueniat, præter vnum sacrificium, quanquam sacrificium etsi non offertur Deiparæ Virgini aut superis, sed sole Deo, vt diximus ex S. Augustino, celebratur tamen & sacratur Deo etiam in honorificam Virginis & Sanctorum commemorationem. Et ecce tibi syluam Actionum, quæ aut Diuinum cultum per se spectant,

ctant, aut ad eum facili industria dirigi, illiq; subijci possunt, adsit modo industria atq; religiosa ardensq; cupiditas, quæ industriam excitet & exacuat.

Aliqua hic etiam adscribi possent de externis corporis Actionibus quæ honorificæ sunt, ut est inclinatio capitis, corporisq; totius, genuum submissio, oculos in cælum tollere, tundere pectus, aperire caput, iungere manus, & alia similia multa & uaria, quæ pro uario hominum usu consensuq; recepta iam sunt ubiq;. Sed nihil necesse est in his immorari, quòd externo gestu corporis compleantur, & tum demum ad Diuinum cultũ pertinent, cum infirmantur & quasi animantur internis affectibus.

Quanta porro reuerentia & Dei cultus accensa cupiditate vacandum sit Psalmodiæ sacræ, Hymnisq; Ecclesiasticis concinẽdis, adeo perspicuum & certum est, vt superuacaneũ sit id pluribus confirmare. Afferte Do- Psal. 28.
mino ait principes psallentiũ oĩum quot sunt, fuerũt lõgeq; post alijs erũt in annis, afferte Dño patrię gẽtiũ, afferte Dño gloriã & honorẽ, afferte Domino gloriã nomini eius. Psallite Deo nostro, psallite, psallite sapienter Ecclesia tantæ musicæ magistra, ad finem cuiusque Psalmi intentionem renouat Diuini cultus illa celebri Dei Vnius ac Trini laudatione. Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto. Tam multa huc spectantia & ab Dauide olim instituta, & postea ab Apostolis commendata, & à summis pontificibus renouata, & aucta, in omnes orbis Ecclesias introducta sunt; quorsum Deus bone? ad cultum Dei in animis hominum suauiter serendum, fortiter infigendum, summaq; cum animorum iucun-

ditate & fructu continuandum semper, quotidieq; magis amplificandum, qua venia digni erimus si talem occasionem oscitanter præterierimus, si id quod ad Deũ colendum propriè & per se à Maioribus institutum est, uel solutè remisseq; persoluatur, uel cum negligentia nostra, ac non sine Diuini cultus iniuria peragatur.

Multa hic etiam dici possent de ueneratione imaginum & reliquiarum sanctarum, & harum etiam gestatione de collo pendentium, quod fecisse multos & inter hos S. Thomam Aquinatem testantur Historiæ:
In Ps. 98. si quidem scribit S. Augustinus, (& ad reliquias referendum est) cum te inclinas atq; prosternis, non quasi terram intuearis, sed illum sanctum cuius pedum scabellum est, quod adoras. Accedit, cultum sanctorum rerumq; ad ipsos spectantium non circumscribi sanctorum finibus, sed Deum ipsum sanctitatis fontem attingere, in eiusq; qui sanctificat homines Angelosque redundare honorem & gloriam. Sed hæc omittuntur de industria, quòd pijs animis ad actum adorationis obeundum iam dicta sufficiant, non pijs satis nunquam sit, etiam si ad huc multo plura dicerentur.

De Deuotionis Actione, Occasionibus, Indicijs. Cap. VII.

Obilissimus Actus Religionis est ut antè diximus, Deuotio. Hic vt optabilissimus est proficienti, sic eius vsus minimè expeditus, ac difficillimus uidetur propter mortalis uitæ continuas necessariasque quibus distinetur,

tur, occupationes. Quis enim ſtatus hominum ſi contemplantes excipias, poteſt frequenter velle rem Deo gratam facere, & in rebus omnibus quæ quis cogitat, molitur, agit, ſeipſum Deo offerre mancipium ad omnia paratum; nihilq; uelle omittere, quod intelligat ad Dei liberam ſeruitutem pertinere in medijs fluctibus ac tempeſtatibus humanæ vitæ, eius inquam, quæ negotioſa eſt, ſiue in adminiſtranda Republica, ſiue in regenda familia, liberis educandis, & re domeſtica procurãda, ſiue in quibuslibet alijs muneribus occupetur? & nihilominus omnibus dicitur: Primùm quærite regnũ Dei, & iuſtitiam eius. &, Solicitudine non pigri, ſpiritu feruentes, Domino ſeruientes Et vt deuotionis antiquæ, & hominum Chriſtianorum naſcentis Eccleſiæ habeamus, quæ imitemur exempla, ſcribit de ijs idem Apoſtolus. Qui ſapit diem, Domino ſapit: Et qui manducat, Domino manducat, gratias enim agit Deo: Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo: Nemo enim noſtrum ſibi viuit, & nemo ſibi moritur, ſiue enim viuimus, Domino uiuimus, ſiue morimur, Domino morimur, ſiue ergo uiuimus, ſiue morimur Domini ſumus, in hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, vt mortuorum, & viuorum dominetur, vbi non ſolum de Chriſti in hominum vitam actiones, mortem poteſtate loquitur Apoſtolus, ſed etiam de deuotionis actione, qua ſe Domino viciſſim homines conſecrare debent; idque in rebus omnibus velle quod ad Dei cultum & gloriam amplificandam ualet.

Matth. 6.
Rom. 12.
Rom. 14.

Quanquam uerò uſus hic difficultatem aliquam habeat, non tantam tamen, quæ ſuperari non poſſit indu-

ſtria proficientis. Et primùm quidem hoc etiam ſicut & ceteræ Virtutis Actiones donum Dei eſt, ex uberrimo bonitatis eius fonte promanans, ipſe enim eſt qui dat uelle, & preficere; quare & ab eo precibus impetrãdum eſt, dicendumq; illi cum Propheta, non ſolum ut doceat nos uoluntatem ſuam facere, ſed ut etiam quaſi manu ſuæ gratiç adiuuantis deducat in ſemitam man
Pſal. 118. datorum ſuorum, & in uia æterna.

Poſtea ea acquirendæ & exercendæ deuotionis ſequenda ratio eſt, quam maximè probant patres, & qui à patribus acceperunt S. Thomas eiuſq; commentator, quorum uerba hic referre ad finem nobis propoſitum
2. 2. q. 82. art. 3. vtiliſſimum cenſeo. Sic igitur ſcribit S. Thomas. Deuotio eſt quidam uoluntatis actus ad hoc quòd homo promptè ſe tradat ad Diuinum obſequium, omnis autẽ actus uoluntatis ex aliqua conſideratione procedit, ideo neceſſe eſt, quod meditatio ſit deuotionis cauſa, in quantum ſcilicet per meditationem homo cõcipit, quod ſe tradat Diuino obſequio. Ad quod quidem inducit duplex conſideratio. Vna quidem quæ eſt ex parte Diuinæ bonitatis, & beneficiorum ipſius ſecundum
Pſal. 72. illud Pſalmi, Mihi adhærere Deo bonum eſt, & ponere in Domino Deo meo ſpem meam. Et hæc conſideratio excitat dilectionem, quæ eſt proxima deuotionis cauſa. Alia uerò eſt ex parte hominis conſiderãtis ſuos defectus, ex quibus indiget, ut Deo innitatur, ſecundũ
Pſal. 120. illud Pſalmi: Leuaui oculos meos in mõte, unde ueniet auxilium mihi. Auxilium meum à Domino, qui fecit cçlum & terram. & hæc conſideratio excludit præſumptionem, per quam aliquis impeditur, ne ſe Deo ſubijciat,

ciat, dum suæ virtuti innititur. Hæc S. Thomas. Ex his commentator eius colligit duas internas & proprias deuotionis causas, alteram ex parte inquit, meditationis Dei, & beneficiorum eius, alteram ex parte meditationis propriorum defectuum. In prima sũt bonitas, misericordia, charitas, &c Dei erga hominem, & me: beneficiaq; creationis ad imaginẽ suam, redemptionis, baptismi, inspirationum, uocationum per se uel alios, expectationis ad pœnitentiam, Eucharistię, pręseruationis à tot periculis animæ & corporis, Angelicæ custodiæ, & reliquorum beneficiorum singularium. In secunda sunt defectus culpæ & pœnæ, tam in præterito, quàm in præsenti, labilitas ad peccandum, dissipatio propriæ substantiæ, assuefaciendo cogitationes, & uoluntates, & inclinationes aliarum suarum virium ad malum, habitatio in regione longinqua ab amicitia & conuersatione Diuina, peruersitas affectus magis temporalia quàm spiritualia commoda, uel incommoda sentientis, nuditas à Virtutibus, vulnera ignorantiæ, infirmitatis, & concupiscentię; Vincula manuum, & pedum, operum scilicet & affectuum; in tenebris, in fœtoribus, in amaritudinibus esse, nec horrere, uocem pastoris interius non agnoscere, & quod omnibus peius est, Deum pro inimico & hoste toties elegisse, mortaliter peccando, & propterea tantam ei iniuriam fecisse, ut pro Deo refutatus sit, factusq; noster Deus sit venter, aut pecunia, aut delectatio. Hæc præclarè Cardinalis Caietanus. Ad quæ aureum adscribit Monitum ad usum frequentem deuotionis excitandum in hæc uerba: Ex huiusmodi meditationibus, quæ quotidianæ esse debent religiosis & spiri

tualibus personis omisso uocalium orationum multiloquio voluntario, deuotio aliæque consequenter gignuntur virtutes, nec religiosi aut religiosæ, seu spiritualis etiam nomine vocari potest, qui saltem semel in die ad huiusmodi se non transfert. Quomodo nanq; effectus absq; causa, finis absq; medio, Insularia, portus absq; nauigatione haberi nequit, sic nec religio in actu absq; frequentatis actibus suarum causarum, mediorũ, ac uehiculorum. Hęc ille, non reprehendit autem Caietanus orationem uocalem, sed multiloquium ęmulum Ethnicæ uerbositatis ad sensum Euangelicum.

Si quis igitur sit meditationi deditus, & meditatio uertatur, & quasi rotetur assiduè circa duos hosce cardines, Dei beneficia, malaq; nostra tam culpæ quàm pœnæ, existet sine dubio in animo habitus deuotionis. Verum non solum certo illo ac fixo meditationis articulo actus deuotionis excitatur in nobis, sed in ipsis etiam negotijs & uitæ officijs quotidianis, modo ad antedicta capita cum in animum incidunt, attendamus, incidunt aũt cũ uolumus, & sanè continenter id fieri oporteret, cũ continuis à Deo beneficijs augeamur, assiduèq; uel labamur in culpas, uel lapsos nos olim per imprudentiã vitiositatemq; naturę & uoluntatis facilè meminimus.

At inquis, rem esse difficilem, cum ad terrena & humana officia incumbimus, ut deuotionis actiones artesq; simul excolamus. Nõ id ego diffiteor, & Apostolus homines coniugio copulatos diuisos appellat. Hoc est diuersis affectionibus amoribusq; ad diuersa distractos. Et Propheta de quibusdam huiusmodi farinæ hominibus ait transierũt in affectum cordis. & alius: Facti

1. Cor. 7.

Psal. 72.

Osee. 9.

ſunt ſicut ea, quæ dilexerunt. Sed hæc uitia ſunt, contra quæ Chriſtiani hominis eſt, bellum alacriter ſuſcipere, ac fortiter gerere. Si quidem idem Apoſtolus Chriſtianis omnibus illud dictum vult; Qui habent uxores, tanquam nõ habentes ſint, & qui utuntur hoc mundo, tanquã non utantur. Dauid ſimiliter: Diuitię ait, ſi affluant, nolite cor apponere. Celeberrima etiam ſunt ſanctorũ hominum documenta, qui in rebus alioquin à deuotione remotis vtiliter detenti, ſeſe religioſiſſimè deuotiſſimèq; geſſerunt, & ne nobis neceſſe ſit, uocationes terrenas ac ſeculares omnes percurrere, de literarum profanarum ſtudijs exemplum unum adfero, hæc enim cũ occupent omninò animum, nemo non videt, quantũ impedimentum deuotioni adferant, & nihilo minus ea ſic tractarunt homines ſancti, ut & literatiſſimi ſimul ac ſancti, hoc eſt deuotione pleni, ex illis extiterint. Ac ut nihil dicam de antiquioribus Prophetis, Moyſe inquam, quem conſtat eruditum fuiſſe in omni ſapientia Ægyptiorum, Daniele, qui Chaldęorum omnem diſciplinam tenuit, & alijs multis; certiſſimum eſt, in literis Gentilium longo tempore uerſatos eſſe veteres Patres Eccleſiæ Catholicæ omnes, non ſolum initio, in pueritia nimirum & adoleſcentia, ſed poſt etiam cum ipſasmet Sacras literas explicarent. Apud Græcos quidem Iuſtinum Martyrem, Origenem, Clementem Alexandrinum, Didymum, Euſæbium Cæſarienſem, Pamphilum Martyrem, Baſilium, Gregorium Naziãzenum, & Niſſenum, Damaſcenum, & alios. Inter Latinos uerò duo illa Eccleſiæ lumina, Hieronymum & Auguſtinũ, & S. Hieronymus quidem de ſe ſcribit, per Iſagogen

1. Cor. 7.
Pſal. 61.
Ep. 52.

Por-

Porphyrij ad Logicam introductum, & Alexandri Veri vertisse commentaria. At Rufinus de eodem testatur, & sibi id laudi duxit S. Hieronymus. In Bethleem ante non multo tempore, (hoc est in extrema iam ætate) partes Grammaticas executus est, & Maronē suum, Comicosq; ac Lyricos & Historicos auctores traditis sibi ad discendum Dei timorem puerulis exponebat, id quod fieri etiam debere à monachis suis S. Basilius censuit, & factitarunt olim in occidente Patres Benedictini, vt auctor est Tritemius. Et post Patres Dominicani ex decreto B. Io. Vercellensis Magistri ordinis Generalis sexti, viri sanctissimi, ut antè me sapienter obseruauit P. meus Ribadeneira in B. P. nostri Ignatij vita S. Augustinus autem postquam ad Dominum conuersus Sacrarum literarum studia colere cępit, non solum libros Gentilium eorumq; disciplinas euoluit, sed scripsit etiā & tractauit de solo rhythmo ut ipse ait, libros sex, & deliberabat de melo sex alios scribere, ac ad illorum lectionem inuitat Iulianum quendam Diaconum, sunt autem hi sex libri de musica, qui adhuc extant, quibus mirum est, quantam vir sanctus ex profanis scriptoribus Poeticę ac Philosophicæ eruditionis copiam asperserit, in quadam etiam Epistola cuidam Audacis nomine nuncupato rescribens ait, aliquos olim studiosos carminum conficiendorum postea plurimum in Ecclesiasticis literis profecisse, sed quanti fecerit uir tantus seculares disciplinas, auctoresq; Gentiles, illisq; quantopere studuerit, intelliget facilè, qui uel leuiter attigerit opus eius, hoc est, viginti duos libros de ciuitate Dei. Quos in medijs Episcopatus sui laboribus positus scripsit.

Reg. fusius disp. q. 15.

Li. 3. c. 24.

Ep. 131.

Ep. 140.

psit S. Hieronymus aliquid amplius audet, licere minimum, decere, utile esse Christiana scripta Gentilium doctrinis & dictis si non ornare, certè respergere. Quis inquit, nesciat & in Moyse & in Prophetarum voluminibus, quædam assumpta de gentilium libris: & Salomonem Philosophis Tyri & nonnulla proposuisse, & aliqua respondisse? unde in exordio Prouerbiorum commonet, ut intelligamus sermones prudentiæ, uersutiasque verborum, parabolas, & obscurum sermonem, dicta sapientum & ænigmata, quę propriè Dialecticorũ, & Philosophorum sunt. Addit deinde, Apostolum Paulum uersus Poetarum Epimenidis ad Titum, Menandri ad Corinthios, & Arati in Curia Martis apud Athenienses disputantem, vsurpasse, suisque scriptis ac concionibus inseruisse. Profert deinceps exempla Scriptorum Ecclesiasticorum innumerabilium, quibus idem familiare non minus quàm gloriosum fuit, qui omnes inquit, in tantum Philosophorum Doctrinis atq; Sententijs suos referciunt libros, ut nescias quid in illis primũ admirari debeas, eruditionem seculi, an scientiam Scripturarum. Idem sensit, & fecit S. Basilius, qui etiam libro edito qua ratione id fructuosè fieri possit, ostendit. Nimirum, ut ille de Ennij stercore aurum eruere, sic hi religione ac pietate duce de Gentilium cloacis ueritatis pretiosissimas Margaritas expiscari didicerant, ac pijs animis etiam irreligiosæ & profanæ tractationes religionis ac deuotionis occasiones multas magnasque præbebant.

Ep. 84. Prou. 1. Tit. 1. 1. Cor. 15. Act. 17. Homil. de utilit. capienda ex libris Gentilium.

Primum quidem in lectione earum ad vnam veritatem indagandam & colligendam intendebant animũ,

Lib. 3. de Doctrina Christiana, cap. 40. & eam (ut S. Augustinus loquitur) à Philosophis tanquã ab iniustis possessoribus ereptam in usum Christianũ ac proprium uindicabant. Sicut enim inquit Ægyptij non solum idola habebant, & onera grauia, quæ populus Israel detestaretur, & fugeret, sed etiam uasa atq; ornamenta de auro & argenro, & vestem, quæ ille populus exiens de Ægypto sibi potius tanquam ad usum meliorem sibi clanculo uendicauit; sic doctrinæ omnes Gentilium, non solum simulata & superstitiosa figmenta, grauesq; saninas superuacanei laboris habent, quæ unusquisq; nostrum debet abominari, sed etiam liberales disciplinas vsui ueritatis aptiores, & quædam morum præcepta vtilissima continent, deque uno Deo colendo nonnulla uera inueniuntur apud eos, quod eorum tanquam aurum & argentum, quod non ipsi instituerunt, sed de quibusdam quasi metallis Diuinæ prouidentię eruerũt, debet eis auferre Christianus ad vsum iustum prædicandi Euangelij. Vestem quoq; illorum, idest hominum quidem instituta, sed accommodata humanæ societati, qua in hac uita carere non possumus, accipere atq; habere licuerit in vsum conuertenda Christianum. Hæc S. Augustinus.

Exod. 3. & 12.

Secundo loco Sancti Patres Veritatem apud Ethnicos inuentam, non transferebant ad vsum pietatis, sordidam & inquinatam, qualem apud illos repererant; sed purgatam prius ac in pristinum splendorem restitutam, quod ante S. Augustinum egregiè declarauerat S. Hieronymus. In Deuteronomio Domini voce præcipitur, mulieris captiuæ radendum caput, supercilia, omnes pilos & ungues corporis amputandos, & sic eã haben-

Ep. 84. Deut. 21.

habendam in coniugio. Quid ergo mirum si & ego sapientiam secularem propter eloquij venustatem & mēbrorum pulchritudinem de ancilla atq; captiua Israelitidem facere cupio? & si quidquid in ea mortuum est idolatriæ, voluptatis, erroris, libidinum, uel præcido, vel rado, & mixtos purissimo corpori vernaculos ex ea genero Domino Sabaoth? Labor meus in familiā Christi proficit, stuprum in alienam auget numerum conseruorum. Oseæ accepit vxorem fornicariam Gomer filiā Debelahim, & nascitur ei de meretrice filius Israel, qui vocatur semen Dei. Esaias nouacula acuta barbam & crura radit peccantium. Et Ezechiel in typo fornicantis Hierusalem tondet cæsariem suam: vt quicquid in ea absq; sensu, & vita est, auferatur. Hæc S. Hieronymus. S. Basilius cum reijcienda quæ vitiosa sunt in gentilium monumentis docuisset, adscribit exemplum elegantissimum apum, quo discamus id solum quod apud illos bonum est verumue, in nostrum vsum conuertendum. Velut enim ait apes, non omnibus floribus similiter insidunt, neq; ex eis ad quos accedunt, omnia auferre conantur, sed quantum ipsis ad opus necessarium fuerit, comprehendentes, reliquum dimittunt. Hos etiam vt sobrij sapientesq; quantum congruum nobis, propinquumq; ueritati ex ipsis fuerit, prosequamur, reliquum prætereamus. Sic S. Basilius.

Oseæ. 1.
Is. 7.
Lib. de uti lit. capienda ex lib. Gent.

Tertiò ueritate accepta à gentilibus ad eorum falsa dogmata confutanda pietateq; Christiana confirmanda vtebantur Patres, ac ut S. Hieronymus loquitur, didicerant cùm uero Dauid extorquere de manibus hostium gladium, & Goliæ superbissimi caput proprio

mucrone truncare. Nec id solum, sed liberalibus disciplinis administris, humana & ad infirmiorum captum sensumq; accommodata argumenta sequebantur, potius quàm neruosiores alias ex Diuina Theologia deIn fine lib. 6. de Musica. promptas ratiocinationes, quod se fecisse S. Augustinus testatur aduersus quosdam quos per fraudem errore deceptos ab hæreticis comperit. Nos inquit, dum negligendos esse non existimamus, quos hæretici notionis & fallaci scientiæ pollicitatione decipiunt, tardius incedimus consideratione ipsarum viarum, quàm sancti viri, qui eas volãdo non dignantur attendere. Quod tamen facere non auderemus, nisi multos pios Ecclesię Catholicæ matris optimæ filios, qui puerilibus studijs loquendi, ac differendi facultatem, quantum satis est, consecuti essent, eadem refellendorum hæreticorum necessitate fecisse videremus. Hæc S. Augustinus.

Quartò in studio profanarum artium cum versati sunt viri sancti, id ita fecerunt, vt studia omnia sua, omnesq; labores ad vnam Dei gloriam omninò referrent, Lib. 4. confess. c. 16. quod caput est Christianæ pietatis ac deuotionis. S. Augustinus cum adhuc errore detineretur Manichæi, non dolet quod artes omnes liberales didicerit, sed quod inquit Deo, non inde sacrificabam tibi. Itaq; mihi non ad vsum, sed ad perniciem magis ualebant. Nam quid Ep. 56. mihi proderat bona res, non vtenti bene? Et alio loco cum argueret Dioscorum quendam, quem discendi cupidum deprehenderat, sed gloriolæ cupiditate non salutis suę, aut Dei gloriæ ait, quod non dico, quia istæ discuntur quæstiones, sed quia tali fine discuntur. Hunc enim finem iam certè sentis esse nugatorium, inanem,

ventosum; Habet & tumorem, sub quo etiam tabes gignitur, & pupilla mentis ad non videndum opulentiā veritatis offunditur. Hęc ibi.

Ceterùm, non solum profanarum artium cognitione superbia effertur hominis animus, sed ipsa etiam veritatis Christianæ Doctrina. Siquidem de omni scientia dictum intelligitur, scientia inflat. Huius mali causam reddit omnium liberalium artium ac Theologiæ columen S. Thomas, nec solum causam adfert, sed simul etiam remedium tanto malo. Causam sic; Scientia & quicquid aliud ad magnitudinem pertinet, occasio est, quod homo confideret de seipso, & ideo non totaliter se Deo tradat, & inde est quod huiusmodi quandoque occasionaliter deuotionem impediunt. Remedium uerò sic; Si tamen inquit scientiam & quācunq; aliam perfectionem homo perfectè Deo subdat, ex hoc ipso deuotio augetur. Industriæ igitur nostræ est, cum Dei gratia occasionē Superbiæ in occasionem Deuotionis cōuertere, & quo nos magis supra nos erigit multarum rerum cognitio, eo nos magis Deo subijciat pia & incensa cupiditas Deo seruiendi, nostrisq; studijs in eius amorem quotidiæ magis exardescendi.

1. Cor. 8.

2. 2. q. 82.

Quod de literatorum statu dictum est hactenus, idē de omni alio genere vitæ ac Christianæ Vocationis dictum putandum est: nulla enim conditio Christiani hominis adeo mundanis ac terrenis muneribus alligata ac implicata esse potest, quin Christiana sit, hoc est suis tēporibus & sua certa ac propria ratione pia, religiosa, De Deo cogitans, Deum inuocans, & deuotionis internæ affectionibus Deum colens, Deoq; inhærens. Matri-

monio iunctos quomodo id faciant, docet Apostolus sæpè, S. Petrus etiam & S. Ioannes in suis Epistolis. Sed quid est quod à religiosis & deuotionis actionibus magis animum hominis abalienet, quàm vita militaris, siue illa sit soluta & libera, ut in otiosis cessationibus, siue proprijs occupationibus implicata, vt in stationibus, & cum bellum geritur? Hanc tamen vitam ad pietatem etiam informat Euangelica Doctrina. Et S. Augustinus luculentam de militari institutione Epistolam scribit Bonifacio Comiti; cuius illud primum præceptum est. Hoc inquit primum cogita quando armaris ad pugnā, quia Virtus tua etiam ipsa corporalis donum Dei est; sic enim cogitabis de dono Dei non facere cōtra Deū. Vltimum verò illud, in omnibus actibus tuis Deo daclaritatem, tibi verò humilitatem. S. Bernardus eadem de re pręclarè scripsit cum milites templi Hierosolymitani instituit. Idem ij Patres alijque cum Virginibus, Viduis, Clericis, Episcopis, Monachis, Principibus, omnibus deniq; cuiuscunq; Christianæ professionis hominibus normam ac præcepta viuendi tradunt, quorum caput est illud. Deuotio erga Deum.

Ep. 205. | Ser. Exhortatorio ad milites tēpli cap. 4.

Primū deuotionis indiciū est mentis custodia, sic habet S. Gregorius in illa scripturæ Verba, comedent, qui uocati sunt. Ieiuni inquit uocantur ad comestionem, qui à prauis desiderijs mentem custodiunt, & per gratiā spiritus sancti ad internæ dulcedinis experientiam trahuntur. Vocati ergo ieiuni tunc comedunt, quando hi spiritualis gratiæ deuotione pascuntur, qui ad eam percipiendam se magna mentis suæ custodia parauerunt.

Lib. 4. in 1. Reg. cap. 9.

Secundum Indicium est ex eodem S. Gregorio mortificatio

Ibid.

tificatio prauarum affectionum appetitionumque nostrarum, quia inquit carnalia nostra destruimus, cum ardenti deuotione ad cælestia subleuamur;

Tertium Indicium est spiritualis cordis lętitia: cui minimè repugnat aliqua eodem simul tempore spiritualis animi tristitia, siue ea sit in animę rationalis appetitu, siue in sensu, potior tamen & per se proprius deuotionis effectus lætitia est, quàm tristitia. Sic docet S. Thomas, si quidem ex Dei consideratione lętitia existit. Memor enim ait Propheta fui Dei, & delectatus sum, hanc delectationis uoluptaté comitatur certus dolor, quod adhuc tam absimus longè à Deo quem ardenter expetimus; propterea idem vates: Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Et postea: Fuerunt mihi lachrymę meę panes, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus. Ex recogitatione etiam malorum nostrorum primò quidem oritur dolor, quod ijs simus ac fuerimus obnoxij, post etiam gaudium quod ex ijs per Dei misericordiá partim iam emerserimus, partim eripiendos nos planè fore certa fide speremus. Sed hęc spiritualis lętitia proximè sequitur amorem erga Deum qui fons & parens est Deuotionis, quanquam letitię non semper sicut Deuotionis, potest enim Deuotionis actus sine lętitia spiritus animo exerceri, siue id accidat culpa nostra, siue Dei permissione.

2.2. q. 82. art. 4.

Psal. 76.

Psal. 41.

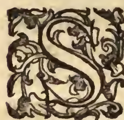
Quartum Indicium est affectio feruida erga Christũ Dominum, & pręcipuè erga passionem eius Sacratissimam. Est enim Christus Dominus ostium vt ita dicam necessarium ad inuenienda Diuinitatis per contemplationem pascua, pręsertim si huius ostij postes & limina,

eius

eius quem in passione profudit sanguine oblinantur, & exornetur; Quam ob rem, sicut ad amandum Deum ait S. Thomas manuducimur per Christi amorem, sic ex deuotione erga Christum passum gradum nobis facimus ad Deuotionem erga Deum.

Ibid. ad 2.

De Actione & Occasionibus obseruantiæ præsertim erga Ecclesiasticos Patres. Cap. VIII.

Equuntur Actiones aliarum Virtutum quę iustitiam æmulantur, in quibus explicandis quod etiam præstandum erit in partibus Fortitudinis & Temperantiæ, nihil nobis repetēdum, quod scriptum iam alibi à nobis sit, propterea breuius agendum. Et quidem de pietate in parentes iam dicta satis sunt. De obseruantia erga Maiores pręsertim Religionis Christianæ Præsides Magistratusue plura quæ desiderari possunt, adscribimus.

Et primùm illud. Obseruātiam non solum esse actionem cultus externi erga Maiores; sed etiam ex uoluntate proficisci debere, bonaq; affectione erga illos Affectio autem oritur ex existimatione recta quam habere debet inferior de præstantia superioris, cui propterea hoc quasi debitum honoris per obseruantiam animi corporisq; exoluit. S. Gregorius in illa verba libri primi Regum: Et non attulerunt ei muñera. Spiritualia inquit munera Rectoribus nostris tribuimus, quando eis debitam honoris reuerentiam offerimus, & ea quæ præcipiunt, cum magna deuotione seruamus. Magna enim munera sunt reuerentia honoris, & humilitas subie-

Lib. 4. in 1. Reg. cap. 11.

ſubiectionis, quia dum Rectoribus noſtris & intus per humilitatem ſubdimur, & per exteriora obſequia foris honoris reuerentiam exhibemus, munus ei vnum præbemus à corpore, aliud à corde. Superbos poſtea dicit eſſe illos, qui neutrum horum præſtant.

Deinde conſiderãda hoc loco eſt excellentia Chriſtianæ Virtutis, eius etiam quæ ſi cum aliarum Virtutũ principibus, Theologicis prę ſertim conferatur, non tanti nominis ac momẽti eſſe videatur, qualis fortè aliquibus videri poſſet hæc, qua de nunc agimus, Obſeruantia. Mirum enim eſt, quam exquiſitam hanc à nobis requirant Sacræ Literę, nam vt nihil dicam, quod ſeruos & mancipia ipſa iubent ſeruire Dominis etiam Gentilibus & inſolentibus, tanquam Deo; omittã pariter quod tradunt de recognitione Diuinæ poteſtatis in Principibus omnibus, qui iure præſunt, qualeſcunq; demum illi ſint, ſiue Chriſtiani, ſiue Barbari, ſiue probi, ſiue improbi; Quia non eſt poteſtas niſi à Deo, quæ de honore Rom. 13.
deferendo Magiſtratibus religionis præſcribunt, ſunt planè ſingularia. Proponunt Sacerdotes nobis tanquã Principes. Conſtitues eos Principes ſuper omnem ter- Pſal. 44.
ram; nec Principes modo, ſed Reges, Melchiſedech Gen. 14.
Rex Salem, Sacerdos Dei altiſſimi, nec Reges ſolũ, ſed Angelos, Angelus enim Domini exercituum eſt. Nec Heb. 7.
Angelos tantum, ſed Deos. Conſtitui te Deum Pharao Mal. 2. Exod. 7.
nis. Deus ſtetit in Synagoga Deorũ. Iccirco vult Deus Pſal. 81.
ipſos audiri à nobis, eorũq; dictis nos præſto eſſe æquè ac ſuis. Qui uos audit, me audit. Illos nõ offendi. Nolite Pſal. 104.
tangere Chriſtos meos. Iniurias his factas ſuas reputat. Non eſt contra nos murmur veſtrum, ſed contra Dominum.

Exod. 16. minum. Scelera aduersus illos commissa seuerissimè vindicat. Exempla vindictæ Diuinæ sunt multa in Scripturis Sacris, illa pręcipuè, quæ Moysis tempore edita
Num. 16. sunt Diuinitus in Maria sorore improuisa lepra consper sa, & in Core, Dathan & Abiron, eorumque sceleris socijs: quos partim terra dehiscēs absorbuit, partim ignis de Cęlo demissus repentè consumpsit. Stat igitur Deo sententia hæc, vt plurimum honoris Sacerdotibus tribuatur, huncq; honorem sibi delatū existimat. Propte
Homil. 46. in Gen. rea S. Chrysostomus: An nescitis inquit, quod honor ad ipsum Deum pertinet. Neq; igitur respicias eum, cui honor cōfertur, neq; enim debes propter illum, quod tuum est facere, sed propter eum, cuius Sacerdos est: ut & ab illo retributiones vbertim accipias. Propter quod & dicebat: Quod feceritis vni horum, & mihi fecit. Et
Matth. 25. qui accipit Prophetam in nomine Prophetæ, merce-
Matth. 10. dem Prophetę accipiet. Propria enim facit Deus, quæ in seruos collocantur. Igitur sicut suum esse honorem, & contemptum dicit. Hæc ille. Ex quibus omnibus quis non intelligit, quantam obseruantiam, eamq; quàm non externam modo, sed etiam internam, non conformatam ad specimen & oculorum iudicium, sed ex animo planè pio atq; ad omne submissionis & modestiæ genus spontè propenso nascentem exigant à nobis Scripturæ Diuinæ?

Ac sanè innumeræ sunt & magnæ rationes illæ, quæ homines ad hanc obseruantiam præstandam Ecclesiasticis Patribus inducunt; quæ simul occasiones sunt ualde opportunæ eandem cum eæ se offerunt, exhibendi. Has breuiter S. Prosper sic recenset. Pro peccatis omnibus

bus inquit velut pro suis infatigabiliter supplicāt Deo, Lib. 2. de Vita contépl. c. 2.
Auertunt iram futuræ aduersionis à populo, per Dei
gratiam sunt Diuinæ voluntatis iudices, Ecclesiarum 1
Christi post Apostolos fundatores, Fidelis populi du- 2
ces, Veritatis assertores, prauæ Doctrinæ hostes, omni- 3 4
bus bonis amabiles, & malè sibi conscijs etiam ipso vi- 5
su terribiles, Vindices oppressorum, Patres in fide Ca- 6 7
tholica regeneratorum, prædicatores cælestium dono- 8
rum, Primi præliatores inuisibilium præliorum, Exem- 9 10
pla bonorum operum, documenta virtutum, & forma 11
fidelium; Ipsi sunt Ecclesiæ decus, in quibus amplius 12
fulget Ecclesia, Ipsi columnæ firmissimæ, quibus in 13
Christo fundatis innititur omnis multitudo credentiū,
Ipsi ianuę Ciuitatis æternæ, per quos omnes, qui credūt 14
in Christum, ingrediuntur ad Christum, Ipsi ianitores, 15
quibus claues datæ sunt regni cælorum, Ipsi etiam di- 16
spensatores regiæ domus, quorum arbitrio in aula re-
gis æterni diuiduntur gradus, & officia singulorum.
Hæc S. Prosper. His addenda præcipua illa & maxima, 17
& quæ instar omnium aliarum esse debet, quas etiam longè superat potestas in Christi verum corpus, illud nimirum consecrandi & conficiendi sub speciebus panis & vini, ac in hostiam viuis & vita functis hominibus adeo salutarem ac necessariam singulis diebus in Ecclesia pio ac sollemni ritu offerendi. Hæc qui sigillatim & accuratè cogitauerit, satis superq; habebit unde obseruare ac uenerari debeat tantos viros. Præsertim exemplo præeuntibus in hoc cultu ipsis Imperatoribus ac Regibus, alijsque omnibus prudentissimis ac sanctissimis viris, quos omnibus antè seculis tam multo desdit

Lib.10. Hist.Eccl. ca.2. apud Eusebiũ.

Ecclesia. Rufinus de Constantino Magno sic scribit. Cũ resedisset (infimo loco,& post trecentos & octodecim Episcopos qui Nicęam couenerant aduersus Arrium) suscepit à singulis libellos (iurgiorum), quos simul omnes in sinu suo continens, nec in eis quid contineretur aperiens, ait ad Episcopos. Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem uobis dedit de nobis quoque iudicandi, & ideo nos à uobis rectè iudicamur. Vos autem non potestis ab hominibus iudicari. Propter quod Dei solius inter uos expectate iudiciũ,& vestra iurgia quæcunq; sint, ad Diuinum illud reseruentur examen. Et post. Quæ cum dixisset, omnes simul querimoniarum libellos iussit exuri, ne innotesceret vlli hominum simultas Sacerdotum. Hæc ibi. Attila Gothorum Rex sæuissimus, cum honorem habuit Leoni Sanctissimo Pontifici, ut eo audito, ex Italia in quã ingressus omnia iam ad vastitatem designauerat, cum copiosissimo exercitu quem ducebat, statim sit in Pannoniam reuersus. Notissima sunt quæ alij Imperatores Iouinianus, Teodosius, Valẽtinianus, Gratianus, Teodosius iunior Arcadius, Honorius, in ordinis Sacerdotalis homines, ac in ipsũ ordinem vniuersum beneficia & ornamenta contulerint. Certe legem tulit Constantinus (si credimus Teodoreto) qua decernit plurimum honoris deberi hominibus in Sacerdotali dignitate constitutis, interitum interminatus horum insectatoribus. Multa de alijs principibus viris, Regibus, Imperatoribus antiquioribus & recentioribus afferri possent ad hanc eandem rem confirmandam, quæ breuitatis causa omittuntur illud non silendum, quod tradunt historiæ, Nicephorus præsertim,

Lib.1. Eccles. hist. cap.1.

Lib.14. hist. Eccl. cap. 43.

tim, cum vt populi Constantinopolitani vehementissimo iustissimoq; desiderio satisfierit, ab exilio corpus S. Io. Chrysostomi Teodosij iunioris iussu reuocaretur, numquã loco tumulus dimoueri potuit, donec litteras scripserit supplices Imperator, quibus petita pro parẽtibus venia, ac fastu ut ipse dicit, Imperiali deposito, quæcunq; potuit honoris ac reuerentiæ signa erga sacrosanctas eius reliquias ostenderit. Sic enim positis supra pectus sãcti corporis litteris, peruigilio peracto, fusisq; ad Deum precibus, tum demum tumulus se adducentibus facilem præbuit, ac curru Imperiali uectus, in sanctorum Apostolorum templum illatus est. Ibi Imperator sacro tumulo clamyde tecto, & fronte atq; oculis urnæ impositis communem supplex precationem pro parentibus fecit, seorsum uerò pro matre (hæc causam exilio dederat) precatus est, ut tumuli eius motus, atq; strepitus consisteret. Triginta enim & quinque annos iam is quatiebatur, quo tempore scilicet & ipsam Ecclesiam concutiebat. Nec ille id non exorauit. Confestim namq; urna eius constitit; hęc ex Nicephoro. De S. Frãcisco Minorũ parẽte scribunt aliqui dicere eum solitũ, si cui sanctorũ è cælo in terrã delapso, & cũ illo simul Sacerdoti fortè occurrisset, prius se Sacerdotis manibus osculũ daturũ, deinde reuerẽtiã facturũ sancto, plus se debere illi significans qui Christi in terris vicẽ gereret, quã illi, quę iã cũ Christo in Cęlis regnare cognosceret.

Sed est hoc loco respondendum quibusdam imperitorum hominum dictis aduersus patrum Ecclesiasticorum reuerentiam. Idq; potissimum sensibus ac uerbis S. Io. Chrysostomi honoris eorum patroni optimi &

Homil. 2. In cap. 1. Epist. 2. ad Timot. assertoris. Primò quibusdam in mentem uenit friuola sane dubitatio, non tamen contemnenda, num sint illi diuinitus ordinati. S. Chrysostomus. Nempe nisi tu hanc habeas opinionem Deum ordinationis eorum auctorem esse, spes tua inanis facta est. Nam si nihil per illum operatur Deus, neq; lauacrum habes, neq; mysteriorum particeps es, neq; benedictionibus fruens. Nõ ergo Christianus es. Quid ergo? Deus omnes ordinat, per omnes ipse operatur, salutem populi moliens, non illorum intuens merita. Nam si per Asinęos, si per Balaam scelestum hominem populi causa locutus est, multo magis loquitur per Sacerdotem plebis suę gratia. Quid.n. nõ agit Deus salutis nostrę causa? quid nõ loquitur, per quẽ non operatur? si enim per Iudam operatus est, per Prophetas, quibus dicturus est: Non noui vos, discedite à me, qui operamini iniquitatem, perq; illos, qui dęmones in nomine suo eiecerunt, non magis Sacerdotes Diuino Mysterio famulantes operabitur. Matth. 7.

Hom. 19. in Acta Apost. Hęc iccirco scribit S. Chrysostomus, non quod existimet baptismum à non Sacerdote collatum non esse ualidum, nam approbat alibi Baptismum datum à Philippo Diacono, ab Anania item nondum Sacerdote. In Ps. 14. Quin idem S. Doctor alio loco cum Catholica Ecclesia asserit Baptismũ etiam ab Arianis & Eunomianis de ritu Ecclesię exhibitum, esse legitimum. Loquitur igitur hoc loco S. Chrysostomus de ministro ordinario, quẽ in Baptismo certum est esse Sacerdotem, & ait si Sacerdos, non habet potestatem à Deo Baptizandi, ut tu dubitas, nec tu ab alio Baptismum suscepisti, ergo tu non es Baptizatus, & perspicuus est sensus ex illis uerbi sis,

Deus non eſt ordinationis eorum auctor, hoc eſt non contulit in eos poteſtatem Baptizandi ex officio &c.

Secunda dubitatio eſt Sacerdotes fortè honore ſuo prauis ſe moribus indignos reddere. S. Chryſoſtomus. Si prępoſitorum uitas diſcutere pergimus, ipſi Doctores noſtros ordinare contendimus: peruerſoq; ordine naturali, quę ſupra ſunt infra eſſe uolumus, ut ſuperius ſint pedes, inferius uerò ſit caput. Audi quid Paulus dicat, Mihi autem pro minimo eſt, ut à uobis iudicer, aut ab humano die. Et interũ. Tu quid iudicas fratrẽ tuum? ſi fratrẽ iudicare non expedit, quantò minus magiſtrũ? 1. Cor. 4. Rom. 14.

Tertia dubitatio. Non diſtribuit pauperibus, non benè diſpenſat Eccleſię res. S. Chryſoſtomus. Vnde tibi id conſtat? Noli illum culpare antequam diſcas. Reatũ caue, plurima quippe ex ſimplici ſuſpicione iudicantur. Imitare Deum tuum, audi ipſum dicentem, deſcendens videbo ſi ſecundum clamorem conſumatur, ſin autem, ut ſuam. Quod etſi didiciſti, & examinaſti, & vidiſti, iudicem ſuſtine. Noli pręripere Chriſti iudicis ordinem. Illius eſt munus iſta diſcutere, non tuum. Tu ſeruus vltimus, non Dominus es, quis ipſe es, Paſtorem noli curioſè diſcutere, ne eius quoq; criminis reus tenearis, qui illum accuſare pręſumis. Gen. 18.

Quarta dubitatio. Et quomodo ipſe mihi dicit, quę ipſe non facit? S. Chryſoſtomus. Non tibi ipſe dicit, nam ſi illi non obtemperas, mercede priuaris. Chriſtus hæc admonet, plus aliquid dicam. Ne Paulo quidem obedire oportet, ſi quid dixerit proprium, ſi quid humanum, ſed Apoſtolo Chriſtum in ſe loquentem circumferenti.

Quinta dubitatio. At debet ille melior esse quàm ego, quia sacerdos est. S. Chrysostomus. Et quid non habet ille amplius, quàm tu? Non labores, non angores, non ęrumnas? Debet esse te melior. Quid ergo? Nisi sit, teipsum perdis, ac perimis? sunt verba ista plena arrogátiæ. Vnde enim nosti, illum non esse meliorem? Cur teipsum per præcipitia impellis? Nempe si quis dixerit, ille purpuram habet, quamuis scias id, aurem obruis, & cum arguere possis, protinus resilis, teq; scire dissimulas, nolens gratis subire periculum. Quid ergo in hoc loco periculum minimè necessarium suscipis? Non
Matth. 12. carent reatu hæc uerba, audi quid dixerit Christus. Dico autem uobis, quod omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent ratione̅ de eo in die iudicij. Cur teipsum quouis arbitraris esse meliorem? cur non ingemiscis magis, ac pectus tundis, atq; in humum respicis imitando felicem publicanum? Et si enim melior sis, hac fœda existimatione tua cuncta perdidisti. Melior es, tace, ut persistas esse melior, quod si loqua-
Luc. 18. ris, omnia exinaniuisti; Pharisæus cum dixit aduersus publicanum, non sum sicut iste publicanus, omnia perdidit. Tu de Sacerdote dicis, non sum sicut iste sacrilegus, & non omnia prorsus amittes?

Sexta dubitatio. Quid ergo intueri debeo in Sacerdote? quid ab eo, quádoquidem mihi pater est & Dux, expectare? S. Chrystomus. Magister hic solum iam or-
Io. 7. dinem implet. Erunt inquit omnes docibiles Dei, neq;
Is. 52.
Ier. 13. dicent: agnosce Dominum, omnes enim agnoscent me à minimo usq; ad maximum eorum. Reuerere Patrem spiritualem, quod tibi singulis diebus Diuina ministrat,

Scriptu-

Scripturas relegi facit, tui gratia exornat domum Dei, propter te vigilat, propter te vota persoluit, pro te Deũ precaturus adstat, tui causa preces exsoluit, pro te apud illum religio, cultusq; & obsequium est, pro te ista omnia. Reuerere hæc ergo, atque considera, accede ad ea summa cum reuerentia. At malus ille est, & hoc ad te quid? numquid enim qui malus non est, ipse tibi magna ista & Diuina largitur? Absit. Fides tua ad omnia valet, neq; tibi iustus quispiam proderit, nisi ipse fidelis sis, neq; nocebit malus, si fueris ipse fidelis; per vaccas in arca operatus est Deus, cũ populũ saluare uellet. Non possunt Sacerdotes, quæ Deus ipse largitur, ueluti Sacerdotali Virtute perfici omnia, quippe Diuinę sunt gratiæ. Horum tantũ est aperire os, ceterum Deus cuncta operatur. Symbolum iste sacerdos tantummodo implet. Intuere quantum inter Ioannem & Iesum inter est, prius tamen quàm à Ioanne Baptizaretur Iesus, non descédit spiritus, neq; Ioãnes illũ descendere fecit. Cur ergo istud fit? vt scias Sacerdotẽ symbolum implere tã tummodo. Nemo homo tantum distat ab homine, quã tum à Christo Ioannes, Descendit tamen spiritus, ut discas Deum omnia operari, Deum omnia facere. Volo quiddam adijcere planè mirabile. Et nolite mirari, neq; turbemini. Quid uero istud est? sacra ipsa oblatio. Siue illam Petrus, siue illam Paulus, siue cuiusuis meriti Sacerdos offerat, eadem est, quam dedit Christus ipse discipulis, quamq; Sacerdotes modo quoq; conficiunt. Nihil habet ista quàm illa minus. Cur id? quia non hanc sanctificant homines, sed Christus, qui illam antè sacrauerat. Quemadmodum enim verba quæ locutus est

Matth. 3. Io. 1 & 3.

Chri-

Christus, eadem sunt, quæ Sacerdotes nunc quoq; pronunciant, & oblatio eadem est, eademq; Baptismi ratio est, adeo omnia fide consistunt. Et hoc igitur Christi corpus, & illud est, qui autem hoc illo minus aliquid habere putat, ignorat Christum esse, qui nunc etiam adest, atq; operatur.

Septima dubitatio. Quid si doceat Sacerdos aut falsa, aut inutilia? S. Chrysostomus. Si fidei dogma peruertat, etiam si Angelus sit, obaudire noli, sin uerò recta docet noli vitæ, sed verbis intendere. Habes Paulum verbis te operibusq; moderantem.

Vltima dubitatio. At cuius est iudicare Sacerdotem?
Rom. 14. Rectè Apostolus. Domino suo stat, aut cadit. S. Chrysostomus. Si quidem hoc statuit Deus, (nempe tibi hoc officium curamq; demandauit,) bene facis (corrigẽdo) peccasq; ni facis, sin uerò contraria præcipit Deus, noli præsumere, neq; ea coneris, quæ super te sunt. Insurre-
Num. 16. xerunt aduersus Aaron post vituli formatam effigiem Core, Dathan, & Abiron. Quid ergo? nonne illi periere; Quilibet quæ ad se pertinent, solicitè curet.

Quę quanquam ita sunt, Sacerdotibus tamen maximè incumbit non solum ex uirtute & sine vitio viuere, sed viam ipsam perfectionis & initio ingredi, & deinde constantissimè pergere. Nec satis inquit S. Gregorius
Apolog. 1. Nazianzenus habere debet vitiosas animi formas obliterare, nisi meliores quoq; notas ipsis substituat, vitæq; integritate magis, quàm dignitate, & auctoritate præstet, nec modum sibi vllum honestè viuendi, & in virtute progrediendi constituat, nec lucro potius id quod cõplexu tenet, quàm detrimento id quod effugit, reputet.

De Obedientiæ Actione eiusq; præcipuis Indicijs. Cap. IX.

OBedientia duplex est. Vna qua Deo præcipienti obtemperat homo. Altera qua paret homini homo propter Deum. Actio obedientiæ erga Deum est ex animo ac firmiter velle subijci Dei legi ac præcepto, sicq; profiteri me Deo subiectum esse, non solum quia à Deo factus sum, eiusque voluntate seruatrice sustentor, sed etiam, quia me vitamq; meam omnem eius prouidentia ac legibus regi & gubernari vehementer volo, hanc autem esse Actionem maximè propriam obedientiæ huius, intelligitur ex eo, quod hæc prorsus mens Dei est, atque consilium, dum præcipit, hancq; ob causam potissimũ præcipit. Explicat id S. Augustinus more suo egregiè, cũ .n. docuisset, Diabolum voluisse nullo regente viuere, addit: Homo autem positus sub præcepto audiuit à Domiuo Deo. Noli inquit, tangere hanc arborem. Quid est enim illa arbor? si bona est, quare non tango? si mala est, quid facit in paradiso? Prosus ideo est in paradiso, quia bona est, sed nolo eam tangas. Quare non tango? Quia obedientem te uolo, non contradicentẽ. Serue audi prius, audi Domini iussum, & tunc iubentis disce consilium. Bona est arbor, nolo tangas, Quare? Quia Dominus sum, & tu seruus. Hæc tota causa est si parua est, dedignaris esse seruus? Quid artem tibi expedit, nisi esse sub Domino? Quomodo eris sub Domino, nisi fueris sub præcepto? Nihil abs te indiget Deus

De Verbis Domini Ser. 34.

(ait post pauca)nihil ergo tibi debuit iubere? si autem debuit aliquid iubere,ut te,quod tibi expedit,sentires esse sub Domino,necesse ab aliquo prohibendus eras, non propter illius arboris malitiam, sed propter tuam obedientiam. Non potuit Deus perfectius demonstrare quantum bonum sit obedientia, nisi cum prohibuisset ab ea re quæ non erat mala.In qua obedientia tenet palmã, sola ibi inobedientia inuenit pœnã. Et postea.Quare tetigit? Nisi quia sua potestate vti uoluit,præceptum rumpere delectauit,ut nullo sibi dominante fieret sicut Deus, quia Deo utiq; nullus dominatur. Excussit à ceruice iugum, & disciplinæ habenas non vescendi libidine,sed exultandi animositate dirupit. Hæc S. Augustinus. Ergo velle parere, ac subesse præcepto, proprium est & præcipuum officium obedientiæ quæ Deo præstatur, omissa interim consideratione rei, quæ præcipitur, quæcunque sit illa, siue ad salutem necessaria, ut Deum diligere, ac colere, proximum item amare, & similia, siue nõ aliter mala nisi quia lege prohibetur. Nobilissimam Actionem hanc imitatur, id enim par est, Obedientia, quæ homini propter Deum defertur.Hoc est,occupatur omninò tota non in cogitatione rei,quę iubetur,sed iussionis ipsius,nec cum uidet longè à peccati suspicione abesse id,quod pręcipitur,aliud curat potius, aut cogitat, quam obtemperare, ac dicto audire quàm potest integerrimè, & accuratissimè. Est hæc sanctorum Patrum Doctrina à S. Gregorio latè declarata. Puer inquit Samuel nec uocatus, nec repulsus offenditur,quia vocãtis aut repellentis animnm videre noluit, qui in hoc solo gaudere nouerat, quod obediuit. Et

Lib. 2. in 1. Reg. cap. 4.

quia

quia surgere, ad laborem, redire autem ad dormiēdum pertinet ad quietem, quid insinuat, nisi quia utranq; nobis vitam præparat, si obedientis animus in eo quod agit, non nisi obedientiæ bonum pensat? Præceptum namq; in hoc solo pensari debet, quod Maioris præceptum est. Et qui obedientiæ bonum exequitur, non iniunctum opus debet considerare, sed fructum, quia ad promerenda æternæ vitæ gaudia non exquiretur qualitas operis, sed mortificatio propriæ, & executio alienæ voluntatis. Vnde & Paulus ait: Circūcisio nihil prodest, & præputium nihil est, sed obseruatio mandatorum. Iam ergo apud omnipotentem Deum nec ea, quæ ad laborem, nec ea quæ ad quietem pertinēt, parua sunt, si æternam vitam parare obedientibus possunt. Quisquis ergo alieno imperio subiectus est, hoc solum consideret, quia quod sibi secundum Deum iniungitur, valdè magnum & excelsum in lucro est menti, quod vitā præparet in mercede retributionis. Et plura quæ sequuntur ibidem. 1. Cor. 7.

Sed occurrit in Actione Obedientiæ res planè mirabilis, & qua ad obedientiam erga Maiores commendādam nihil aptius excogitari poterat. Deum qui per se potest homini imperare, ut imperauit Abrahæ, Iacob, Moysi, & alijs, nulla necessitate aut accipiendi ab hominibus potestatem, aut consilij sui cum hominibus communicandi, palam interdum demonstrasse se, cum sic imperat, nolle tamē fieri quod imperat, nisi Maiorū iudicio quasi cōfirmetur, ac probetur prius. Quod S. Gregorius non minus acutè quàm sanctè obseruauit in eadem Samuelis historia. Et notandum ait: Quia quiescen Lib. 1. in 1. Reg. cap. 3.

tem puerum nesciente Helì Dominus excitat, sed tamen excitato nisi eodem Helì præcipiente uocationis suæ causam nequaquam manifestat, quia electos subditos occulta inspiratione ad supernæ patriæ desiderium erigit, sed per quietem vacare eos ad eam quam diligũt patriam, sine maiorum licentia non permittit. Quia ergo quoties vocatur puer, toties ire ad Magistrũ sinitur, quid est aliud, nisi quia ipsa Diuinitus inspirata subiectorum desideria, maiorum iudicio submittuntur? opus nanq; subditi Diuinitus inspirati, tunc Deo gratum esse cognoscitur, si maioris imperio aut permissione peragatur. Hæc ibi.

Ex his porrò duæ existunt Actionis Obedientiæ illustrissimæ proprietates. Prior est, recognoscere dum pares, in præside Deum, nec dubitare eum, in pręcipiendo vicem Dei gerere, modo nihil cõtra Deum uti dictum est, iubeat. Sic habet S. Benedictus in regula, sic S. Bernardus in libro de dispensatione, idq; probat S. Basilius in Cõstitutionibus ex Euangelij uerbis. Qui uos recipit, me recipit, & item alio loco, Qui uos audit, me audit. Et addit, Quod Apostolis dixit, intelligendus est in commune legem sanxisse in posteros, qui aliorum futuri erant moderatores, id ex multis, ijsdemq; certissimis Diuinarum literarum testimonijs, manifestissimisq; argumentis probari potest. Et paulo post: Nihil aliud est antistes, (qui modo diligenter munus exequatur, cui præpositus sit, pietatem videlicet) quàm is, qui personam Christi sustinet, & sequester est inter Deum & homines, qui in ipsius officio sunt, salutem sacrificans Deo. Atq; hoc à Christo ipso docemur, dum Petrum Ecclesię suæ

[Margin: Cõst. Monast. c. 23. Matth. 10. Luc. 10. Io. 21.]

ſuæ Paſtorem poſt ſe conſtituit. Hæc S. Baſilius. Poſterior proprietas eſt, obtemperare ſimpliciter, nulla quæſita præcepti cauſa. S. Chryſoſtomus hanc Deo obediēdi rationem expendit in Apoſtolo Paulo, in illa verba quæ Romanis ſcripſit: Nolo autē vos ignorare fratres, quod ſæpè propoſueram venire ad vos, licet præpeditus fuerim ad hunc vſq; diem. Vide inquit, ſeruilis obedientiæ modum, & ſimul animi admodum grati argumentum. Quod fuerit prohibitus dicit, quamobrem autem non item: neq; enim examinat Domini mandatum, ſed paret tantum, quanquam par erat hæſitare, quanam de cauſa vrbem tam ſplendidam, tam magnā, & in quā ſe totius orbis oculi conuerterent, prohiberet Deus quo minus talem magiſtrum tanto tempore aſſequeretur, ſi quidem quiſquis imperantem, dominantemq; vrbem vicerit, is & ſubditos paruo negotio adoriatur. At quiſquis regaliore vrbe miſſa ſubditis ſubigēdis inſidias parauerit, idem caput ſe negligere oſtendit, ſed tamen nihil horum Paulus curioſè indagat, quin potius incomprehenſibili prouidentiæ cedit, partim animi ſui moderationem ſpectatam faciens, partim nos omnes erudiens, à Deo nunquam exigendam eſſe rationem eorum quæ facit, etiamſi multum eis animus turbari videatur. Domini enim ſolius eſt iubere, famulorum autem parere. Atq; hac quidem de cauſa quod prohibitus ſit, dicit, non autem quare prohibitus ſit, neque enim ego id ſcio, neq; me interrogetis, quænam ſit Dei uoluntas, aut ſententia. Nam neq; figmentum opifici dicit, quid me ſic finxiſti? qua igitur de cauſa & tu id ſcire elaboras? neſcis illum omnium curam habere, illū

Homil. 1. in Ep. ad Rom.

Rom. 1.

ſapien-

ſapientem eſſe, nihil temerè agere, illum te magis amari quam proprij parentes ament, illum longo interuallo & patris pietatem, & matris curam vehementiſſimè ſuperare? Itaq; nihil amplius perueſtiga. Hæc S. Chryſoſtomus, quæ ſuaſio S. Patris eo etiam ſpectat, ut in ijs quæ non ſunt in noſtra poteſtate, ſed à Deo occultiſſimo prouidentiæ ſuæ conſilio immittuntur, qualia ſunt ægritudo corporis, aut etiam animi, paupertas, vexatio, calamitas, orbitas, illuſio, deſtitutio, & alia ſimilia, ita cõpoſito animo ſimus, ut quod adtinet ad obedientiæ actionem poſthabita omni inquiſitione alterius cauſæ in vna Dei uoluntate prorſus acquieſcamus, dicamuſq;
Iob.1. cum Iob: Sicut Domino placuit, ita factum eſt, ſit nomẽ Domini benedictum. Satq; nobis ſit illud, Dominus eſt, qui iubet.

Atq; hæc eadem ratio efficere debet in obedientis animo parem ut ita dixerim incuriam & inconſiderantiam cauſæ, cum imperat quidpiam nobis homo quicumq;, quem ſibi in cura noſtri vicarium Deus ſubſtituit. Si enim huius ſicut Dei dicto parere debemus, cur non æquè, non inquiramus cur ita iſte dicat, pariter ac negligimus quærere ſi à Deo dicatur? atque hoc ipſum tradunt patres explicatiſſimè, vt alio loco docuimus,
Orat.9. grauiſſimè autem S Gregorius Nazianzenus illis verbis: Oues ne paſcite Paſtores, ne ſupra fines ueſtros aſſurgite, iudices ne iudicate, ne legiſlatoribus leges præ-
P. Valentia Tom.3. diſp. 7. q. 3. p.2. ſcribite nec deſunt, qui hoc ipſum ex Apoſtolo colligant, dum ſcribit de præpoſitis, ipſi enim peruigilant,
Heb.13. quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris, ac ſi diceret, ad eos ſpectare maximè peruigilare, & videre,

quid

quid nobis bonum sit, & expediat, atq; adeo rationem pro nobis reddere in iudicij die eorum, quæ nos ex illorum pręscripto fecimus, ut proinde non nos, sed illi timere debeant iudicium & condemnationem circa ea, quæ nos de eorum mandato præstiterimus.

Quod si subeat animum illa cogitatio, eum qui pręcipit, interdum ad id adduci aut inordinata aliqua animi affectione, aut falsæ alicuius opinionis errore; non iccirco modo absit à re quam pręscribit omnis culpæ suspicio, minus promptè ac integrè curandum est mãdatum illud, si quidem mandatum inordinatum non est, nec vitiosum, ac proinde à Deo est, qui separat pretiosum à vili, vtiturq; culpa & errore maiorum ad subiectorum vtilitatem. Id quippe est Dei vicarium esse hominem dum iubet, nempe Deum hominis pręceptũ ad obtemperantis beneficium dirigere, nec permittere vitiatam voluntatem ac mentem pręcipientis vlla ratione obesse obtemperanti. Aliquid amplius scribit in hanc sententiam S. Gregorius, cum enim retulisset, Antistiti cuidam Romano adulantes clericos persuasisse, ut ad se arcesseret Sanctum Equitium Abbatem, obiurgaretq; quòd absq; Pontificis venia munus Apostolicę prędicationis obiret, ac miraretur Petrus Diaconus, quem secum in eo dialogo colloquentem facit, quod de tali viro surripi pontifici tanto potuerit, respondet, Quid miraris Petre quia fallimur, qui homines sumus. An menti excidit, quòd Dauid qui Prophetiæ spiritum habere consueuerat, contra innocentem Ionathæ filiũ sententiam dedit, cum uerba pueri mentientis audiuit? quod tamen quia per Dauid factum est, & occulto

Libr. 1. Dial. c. 4.

Dei

Dei iudicio iuſtum credimus, & tamen humana ratione qualiter iuſtum fuerit, non videmus. Quid ergo mirum ſi ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui Prophetę nõ ſumus? Multum uerò eſt, quod vniuſcuiuſq; prę̨ſulis mentem curarum denſitas vaſtat, cumque animus diuiditur ad multa, fit minor ad ſingula, tãtoq; ei in una qualibet re ſurripitur, quanto latius multis occupatur. Hęc S. Gregorius.

Parendum igitur malis etiam hominibus Magiſtratum gerentibus, cum non mala iubent. Ac ſi quid contrà nobis in mentem ueniat, iudicemuſq; operę pretiũ id Prę̨ſidi aperire, ne ex eius ignoratione prę̨ceps ad prę̨cipiendum feratur, id licitum nobis eſt, tutèq; facimus, exemplo Moyſis, qui cum iuſſus à Deo adire Pharaonẽ Regem Ægypti, cauſaretur linguę infantiam & tarditatem, audiuit à Domino Aaron frater tuus Leuites ſcio quod eloquens ſit, & erit os tuum. Immo ita nos ante comparare debemus, ut, modo abſit contraria ac pertinax cupiditas mentis, pro varietate mandatorum variam & ipſi ad parendum voluntatis prę̨parationem adferamus, ſi enim optabilia, iucundaq; per ſe ſunt, quę imponuntur, qualia ſunt honorabilia; auerſo potius quàm propenſo adeo animo ſimus, optandum eſt, laudandum contrà cum prompto animo accedimus ad ea obeunda, quę grauia sũt, difficilia, deſpicata, vilia, ſiquidem obedientia ſoror eſt humilitatis, eaq; maximè nititur, perficiturq;; eadem autẽ humilitate & honorem repudiamus, & nos pro Dei gloria ad vilia quęq; deijcimus. Hoc ſubtiliter ac piè S. Gregorius. Cum huius inquit mũdi ſucceſſus prę̨cipitur, cum locus ſuperior imperatur,

Exod. 4.

Lib. 35. Mor. c. 13.

peratur, is qui ad percipienda hæc obedit, obedientiæ sibi virtutem euacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat, neq; enim se sub obedientia dirigit, qui ad accipienda huius vitæ prospera libidini propriæ ambitionis seruit. Rursum cũ mũdi despectus præcipitur, cum probra adipisci, & contumeliæ iubentur, nisi ea seipso animus hæc appetat, obedientiæ sibi meritum minuit, quia ad ea, quæ in hac uita despecta sunt inuitus nolensq; descendit. Ad detrimentum quippe obedientia ducitur, cum mentem ad suscipienda probra huius seculi nequaquam ex parte aliqua etiam sua uota comitantur. Debet ergo obedientia & in aduersis ex suo aliquit habere, & rursum in prosperis ex suo aliquid omnimodò non habere, quatenus & in aduersis tanto sit gloriosior, quantum Diuino ordini etiam ex desiderio iungitur: & in prosperis tanto sit verior, quantum à præsenti ipsa quam Diuinitus percipit gloria funditus ex mente separatur. Hæc ille.

Hac eadem humilitate duce si quando non dubitamus id, quod præcipitur cum peccato aut peccati nostri periculo perspicuè coniunctum esse, si fiat, aditum patefacimus nobis vel ad monendum eum qui nos in tantum discrimen conijcit, vel ad imperium prudenter declinandũ, tunc enim parendũ non esse, satis certum est, & exploratum, nec deest ex eodem S. Gregorio documentum, sic enim scribit de Nonnoso Monacho. Libr. 1. Dial. c. 6.
Dum quadam die in monasterio uetus oleum deesset, iamq; colligendæ oliuæ tempus incumberet, sed fructus in oleis nullus appareret, visum patri monasterij fuerat, ut circumquaq; fratres in colligendis oliuis ad

exhibenda extraneis opera pergerent: quatenus ex mercede sui operis aliquantulum monasterio oleum deportarent.

Quod vir Domini Nõnosus fieri cum magna humilitate prohibuit, ne exeuntes fratres ex monasterio dũ lucra olei quærerent, animarum damna paterentur. Addit postea factum Nonnosi Diuino miraculo illi per simile, quod olim ab Helisæo Propheta editum est, Diuinitus confirmatum esse. Monasterij enim dolia pauculis olei stillis super fusa Nonnosi precibus oleo plenissima redundarunt. Vt hinc etiam intelligamus, Deũ eorum qui ex animo obedientiam colunt singularem patronum ac rectorem esse, utq; non patitur, & cum simpliciter obtemperant, labi, sic eum propius nihil est, quàm ut labantur, aut errent, si id præcipientium vitio fiat, protinus ab omni eos discrimine liberare. Quod similiter B. Romualdo accidisse apud Petrum Damianum legimus, cum enim falsi criminis insimulatus à quodam tanquam reus, tamen sceleris pœnas à discipulis impositas ex animi demissione ac obediendi studio persolueret, atq; à sacrificio missæ iam ferè sex menses abstineret, à Deo monitus est, vt satis datũ putaret iniustæ aliorum voluntati, seq; deinceps sacrosancti altari restitueret, quod cum faceret per mentis excessum ad cælestes delicias prægustandas raptus qua se priuarat spirituali voluntate magno cum fœnore perfusus ac recreatus est.

Libr. 4. Reg. c 4.

In Vita S. Romua.

De obediendi occasionibus paucis agendum est, ad duas potissimũ reducuntur. Prima est expressum & apertum præceptum Præsidis. Secunda est ipsemet eiusdem

nutus,

nutus,ac uoluntatis significatio,ad utranq; obedientię cultor æquè promptum ac paratum se pręstat, nilq; illi gratius,quàm Maiorum suorum uoluntatem sequi, studijs etiam obtemperare, eaq; cum perpecta non sunt explorare,ac diuinare;similiter illi de quo scriptum est: In lege Domini uoluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Hoc est enim quod tradit Salomon: Mens inquit iusti meditatur obedientiam. Meditatur ait, quia nil illi familiarius, nil antiquius, aut gratius, quàm secum et disquirere, quæ sit sui Præsidis mens, quis animus, qua ratione eius uoluntatem ad unguem, & ut aiunt, ad literam possit explere: tunc etiam cum non loquitur, uel si loquitur id per interpretem facit, quod admirantur in S. Io Damasceno ij, qui uitam eius scribunt, non enim solum ad magistri arbitrium se fingebat totum sed si quid illi excidisset, quod rumore nuncio ut fit, ad Ioannis aures pertingeret, id ipsum ac si ab ore magistri explicatum mandatum accepisset, quanta maxima poterat alacritate exequebatur, esset illud quantumuis difficile, durum, laboriosum, horridum, uisu etiam ac adoratu fœdum. Psal. 1. Prou. 15.

Indicia perfectæ obedientiæ sunt multa. Primum est cum amore ad parendum ducimur. Hanc appellat S. Petrus, Obedientiam charitatis, eiusq; sunt omnes illæ charitatis proprietates quas recēset Apostolus in prima Epistola ad Corinthios, quare similiter ac charitas perfecta obedientia patiens est,benigna est,non ęmulatur, non agit perperam;non inflatur,& alia quę ibidem scribit Apostolus. De hac S. Bernardus De Petri & Andręæ uocatione tractans,explicansq; quàm promptè uocan- 1. Pet. 1. 1. Cor. 13. Serm. 2. in die S. Andręæ.

tem Dominum ſint ſecuti, ait, At illi continuò nihil diiudicantes, aut hæſitantes, non ſolliciti unde uiuerent, non conſiderantes quonam modo rudes homines & ſine literis prędicatores fieri poſſent: nihil deniq; interrogantes ſine omni mora relictis retibus & naui ſecuti ſunt eum. Agnoſcite fratres, quoniam propter vos ſcripta ſunt hęc, propter uos ſingulis annis in Eccleſia recitantur, ut diſcentes ueræ obedientię formam, caſtigetis corda ueſtra in obedientia charitatis, hęc nimirum eſt, quæ ſola commendat obedientię nummum, hoc illius argentũ eſt probatũ, atq; purgatũ. Sola eſt charitas quę obedientiã gratã facit, & acceptabilem Deo. Hęc ille.

Secundum Indicium eſt, cum quis obediendo rationem potius habet animi ac uoluntatis pręcipientis, quàm verborum quibus imperando utitur, tũc pręſertim, cum qui iubet, ea modeſtia iubet, vix vt videatur iubeat, ne, an roget, talis erat Apoſtolus, qui Philemoni ſic ſcribit: Multam fiduciam habens in Chriſto Ieſu imperandi tibi, quod ad rem pertinet, propter charitatem magis obſecro, cum ſis talis vt Paulus ſenex, nunc autẽ & vinctus Ieſu Chriſti. Quare merito hęc pręcipientis modeſtia promptam illam ac liberalem obedientiam requirit, de qua idem poſtea ſubſcribit: Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi, ſciens, quoniam & ſuper id, quod dico facies. Nec id repugnat ſimplicitati, quę comes eſt Obedientię perpetua, nam ut perfecta obedientia cęca eſt in non inquirenda ratione, cur quidq; pręcipiatur, ita oculatiſſima eſt in peruidendo intimo pręcipientis ſenſu ac uoluntate, ut ei quàm poteſt accuratius, planiuſque ſatisfaciat.

Tertium

Tertium Indicium eſt contemptio ſui ac rerum omnium mundanarum perfecta deſpicientia, nec enim Chriſtum quis poterit ad obedientiam vſq; mortis & crucis imitari, qui ſui contemptu humilitate, patientia, manſuetudine, ſimilibusq; virtutibus alijs pectus non planè munitum armatumq; geſſerit. Secnudum enim charitatem Dei obedientiam propriè gignit ſubmiſſio animi, alit ſui mundiq; contemptus, roborat ac perficit patientia & manſuetudo, quam rem non pluribus confirmandam cenſeo, quod apud omnes teſtatiſſima ſit, Ex hiſtoria tantum rem ſub oculis pono.

Leo Oſtienſis Epiſcopus in hiſtoria Caſſinenſi narrat de Carolo Manno, Caroli Regis Francorum filio, quemadmodum præ regni cæleſtis deſiderio regno terreno poſthabito, Romam adierit, ſeſeq; in manus sũmi Pontificis tradiderit, (is erat Zacharias Papa) quem ille ait, clericum faciens, poſt aliquot dies huc illum ad B. Benedicti monaſterium cum omnibus opibus ſuis Domino ſub regulari magiſterio ſeruiturum cum cæteris miſit. Vbi ſub prædicti Abbatis regimine (hic Petronax eſt, à B. Benedicto ſextus Caſſinẽſis Abbas) cũ omni humilitate & deuotione Domino ſeruiens, aliquos tranſegit annos. non autem erit otioſum, quantæ humilitatis & obedientiæ fuerit, tradere. Cernens Abbas propoſitum eius feruens, uolens iuxta regulæ mandatum ipſius explorare patientiam, perſeuerantiamq; cognoſcere, paucarum ouium, quæ erant in monaſterio curam illi tentauit iniungere, ut quotidie ad paſcendũ educeret, paſcentes cuſtodiret, paſtaſque reduceret. Quam ille obedientiam ac ſi ex ore Domini, feruenter Lib. 1. c. 7.

ample-

amplexus, satagebat quotidie, quæ sibi fuerant imperata, perficere. Post paucos dies cum longiuscule pascendas duxisset oues, latrunculi quidam repentè irruentes, aliquas ex eis nitebantur violenter arripere. Tum ille constanter accurrens oues inquit, curæ meæ commissas auferre vos nulla ratione permitto, de me autem quod Dominus permiserit, facere non contradico. Illi autem peruersæ mentis homines eum penitus expoliantes, abire cęperunt. At Carolus detegi pudenda nō ferens femoralia tantum ab eis violenter eripuit, cetera patienter eos auferre permisit. Cumq; sic nudus ad monasterium redijsset, interrogatus ab Abbate & fratribus, rem gestam ex ordine pandit. Abbas verò probare uolens an uera esset, an simulata ista patientia, cępit eum vehementer arguere, eiq; segnitiem, ac stultitiam exprobare, cum ille nihil excusans ad omnia se peccasse fateretur. Iubetur ergo vestiri, & ab opus solitum regredi, cum verò die quadam oues à pastu reduceret, una ex eis ægra, claudicare cępit, Videns ergo se ad cōstitutam horam occurrere nullatenus posse, claudicantem ouiculam imposuit humeris suis, sicq; cum omnibus ad monasterium redijt, sed dum rediret, ouiculæ quam gestabat humeris perfundi eum lotio contigit. Quod ille quondam præpotens, ille regia dignitate conspicuus tanta patientia pertulit, tanta animi virtute tolerauit, ut ne ouiculam quidem iccirco deposuerit. Id cum Abbati nunciatum fuisset, admirans tāti uiri mansuetudinem, ac prorsus regiam humilitatem, Diuinoq; spiritu plenū animaduertens, pręcepit, ut iam illo opere omisso, iuxta, hortulū sibi ut sciret, excoleret. Hęc Leo.

Quar-

Quartum Indicium est, cum animus obtemperantis simpliciter ac prorsus acquiescit in imperantis voluntate, æquè, cum præcipit, quæ spiritualia sunt, ac cum imperat alterius generis quidpiam, & cõtrà. Hoc est enim vt antè diximus, obedire, vt obedias, non quia quod imperatur per se gratum nobis, aut optabiliter iucundum est. In quam sententiam illud est apud S. Gregorium scriptum. Nec magna lucra ieiunij, nec asperæ vitæ studia deuotis Christi militibus in maiorum præcepto ualde pensanda sunt. Maioris enim est meriti charitatis iniuncta refectio, ieiunio propria deliberatione suscepto. Qui enim iussus carnē reficit, inuitus ieiunij pręmium deuotione promeruit, & ampliorem mercedem obedientiæ manducando conquisiuit. Atqui dixit Beatus P. Ignatius, obediendum est, cum miraretur medicus, quod feria quarta Maioris hebdomadæ iussui suo obtemperans carnes comedisset.

Lib. 2. in 1. Reg. cap. 3.

P. Maffęus lib. 3. c. 7. Vitæ Ign.

De Actione Simplicitatis. Cap. X.

SImplicitatis Actio propria est dolo ac simulatione deposita, cum præ teferre qui sis; ac ut ait S. Thomas ex cordis duplicitate non vnũ prætendere, & aliud intendere: S. Bernardus: Simplicitas candor est. Probamus à contrario, nam næuus duplicitas, parum dixi, macula est. Quid duplicitas nisi dolus? sed enim qui dolosè egit in conspectu Dei, inuenta est iniquitas eius ad odium. Et ideo, Beatus cui non imputauit Dominus peccatum, nec est in spiritu eius dolus. Pulchrè Dominus utranq; notauit

2.2.q.109. art.2.ad 4.

Ser. 71. in Cant.

Psal. 31.

Matth.6. notauit maculam, dolum triſtitiamq;. Nolite inquit fieri ſicut Hypocritæ triſtes.

3. p. Paſt. Adm. 12. Circunſtantias Actionis huius numerat S. Gregorius. Primam, ſimplices inquit monendi ſunt, ut nouerint nonnunquam vera reticere, ſicut enim ſemper dicentem falſitas læſit, ita nonnunquam quibuſdam auditu veritas nocuit. Io.16. Vnde coram diſcipulis Dominus locutionem ſuam ſilentio temperans ait: Multa habeo vobis dicere, ſed nunc non poteſtis illa portare. Secundam. Vt ſicut fallaciam ſemper uitant, ſic veritatem ſemper vtiliter proferant. Tertiam vt ſimplicitatis bono prudētiam adiungant, quatenus ſic ſecuritatem de ſimplicitate poſſideant, ut circunſpectionem prudentiæ non amittant. Hinc nanque per Doctorē Gentium Rom. 16. dicitur: Volo vos ſapientes eſſe in bono, ſimplices autē in malo. Hinc per ſemetipſam electos ſuos Veritas ad-Matth.10. monet dicens: Eſtote prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Quia videlicet in electorum cordibus debet & ſimplicitatem columbæ aſtutia ſerpentis acuere, & ſerpētis aſtutiam columbæ ſimplicitas tēperare: quatenus nec ſeducti per prudentiam calleant, nec ab intellectus ſtudio ex ſimplicitate torpeſcant.

Apud Sacras Literas & Patres uſurpatur ſimplicitatis nomen paulò latius, ſignificatq; proprietatem quandam qua excellit Chriſtiana & priſca probitas, nullo ſimulationis artificio ſpecieue fucata, ſed ſyncera prorſus, & candida, fallere nec cupida, & neſcia, iniuriæ, & uindictæ nec memor, nec penè dixerim, capax, ſed ad omnem commiſerationem & lenitatem prona, ad benemerendum & gratificandum ut propenſa, ſic apta.

De

De hac Apostolus ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo, & postea glorificantes Deum in obedientia confessionis vestræ in Euangelium Christi, & simplicitate communicationis in illos & in omnes, & in ipsorum obsecratione pro uobis, desiderantium uos propter eminentem gratiam Dei in vobis. In quæ verba S. Chrysostomus sic habet. Quis enim nō obstupesceret, quis non admiraretur hominem moribus simplicem? vel quis non se iungeret ei, qui subdolus non est? Et quorum aliorum est salus? & quorum magna bona? Nonne pastoribus meritò Euangelium prædicatum est? nonne Ioseph simplex quidam homo erat, & ita, ut nec adulterij suspicione perterreretur, quo peccato perpetrando consentiret? Nonne agrestes fuci expertes elegit? Anima inquit benedicta omnis simplex. & iterum. Qui autem ambulat innocenter, ambulat cum fiducia. At dicet quis, Nonne & prudentia opus est? Quid enim aliud est simplicitas quàm prudentia? Quando enim nihil suspicaris malum, neq; moliri poteris malum, quando nihil fers molestè, neq; vindictam meditari poteris. Contumelia quis te affecit, non doluisti: calumniatus est, nihil inde affectus es, odio persequitur, & sic quoq; nihil affectus es. Via quædam est ad Philosophiam simplicitas. Et paulo post. Quid igitur si in malos inciderit vir talis? Deus qui præcepit esse simplices, porriget manum. Quid simplicius erat Dauide? Quid Saule malignius? Vter igitur superauit? Quid item de Ioseph dices? nonne simpliciter vsus est fratribus? nōne propter hoc probatus fuit, eo quod ipse quidem omnia absq; suspi-

[Margin notes: 2. Cor. 9. — Homil. 7. in Acta Apostolorum.]

cione loquebatur, illi autem maligne insidiabantur. Somnia semel ac iterum dixit, & non sibi cauebat, & iterum ad illos abijt, cibos allaturus, & non sibi cauebat, totum committens Deo. Verum hi erga ipsum tanquam hostem affecti sunt: ipse vicissim erga illos ut fratres, & poterat Deus non permittere illum incidere in illos, sed permisit, ut ostendatur miraculum: & quod licet illi quod poterant, declarabant, ille tamen vincat, & sic quamuis plagam accipiat, non à seipso, sed ab alio accipit, malignus autem seipsum quidem percutit primum, alium autem nullum, & sic sibimetipsi est hostis. Illius anima plena est mœrore perpetuo, cogitationibus semper complicitis siue audiendum, siue dicendum quid sit, omnia trahit ad crimen, omnia incusat. Hæc S. Chrysostomus. In eandem sententiam scribit S. Basilius. Simplex inquit, ut columba, qui ne simpliciter quidem de vlciscendo eo, qui sibi aduersarius sit, cogitat, potiusq; in instituto suo bene de illo merendi perseuerat, ex præcepto Apostoli sui dicentis: Vos autem nolite deficere benefacientes. Ex his intelligimus quæ sint occasiones exercendæ simplicitatis, de quibus quia complicatæ sunt cum actionibus charitatis patientiæ & mansuetudinis, nihil est quod plura dicamus.

Reg. bre. Inter. 245.

1. Thes. 3.

Indicia simplicitatis inter alia sunt, primum longè ab inuidiæ moribus ac cogitationibus abesse. Nam si credimus S. Basilio, simulatio, & morum ingenijq; duplicitas, fructus est inuidiæ; Quando inquit in cordis recessu odium retinentes, charitatis speciem ore præseferunt homines, non aliter quàm petræ & scopuli marini,

Ser. de Inuidia.

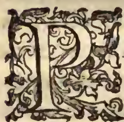
rini,

rini, qui modica operti aqua, magnum ac cæcum non obſeruantibus referunt malum.

Alterum Indicium eſt horrere mendacium, & peccati ac culpę commiſſæ excuſationem, & ſanè ait S. Gregorius: Nihil eſt ad defendendum puritate, hoc eſt ſimplicitate tutius, nihil ad dicendum veritate facilius. Cõtra quam faciunt qui ſimplices non ſunt, ſed callidi ac vafri. Hi enim toti ſunt ex fraudibus & mendacio compoſiti, ac in ipſo penè facinore deprehenſi ita ſe ſubitis ac commentitijs rationibus eripiunt, ac expediunt, ut dixeris vix comprehenſas manibus anguillas ſtatim è manibus eſſe dilapſas. Sed hoc ipſum ſimilitudine adhuc elegãtiore ac magis appoſita explicat S. Gregorius, 3. p. Paſt. Adm. 12. in illa enim verba Iſaiæ: Ibi habuit foueam Hericius, ſic Iſ. 34. ait: Hericij nomine impurę mentis, ſeſeq; callidè defendentis duplicitas deſignatur, quia uidelicet Hericius cum apprehenditur, & caput eius cernitur, & pedes videntur, & corpus omne conſpicitur: ſed mox ut apprehenſus fuerit, ſemetipſum in ſphæram colligit, & pedes introrſus ſubtrahit, caput abſcondit, & intra tenentis manus totus ſimul amittitur, qui totus ſimul antè videbatur. Sic nimirum, ſic impuræ mentes ſunt, cum in ſuis exceſſibus comprehenduntur, caput enim Hericij cernitur, quia quo initio peccator ad culpam acceſſerit, videtur, pedes Hericij cõſpiciuntur, quia quibus ueſtigijs nequitia ſit perpetrata, cognoſcitur, & tamen adductis repentè excuſationibus, impura mens introrſus pedes colligit, quia cuncta iniquitatis ſuæ ueſtigia abſcondit. Caput ſubtrahit, quia miris defenſionibus nec inchoaſſe ſe malum aliquod oſtendit. Et quaſi ſphæra

in manu tenentis remanet, quia is, qui concipit, cuncta quæ iam cognouerat, subito amittens, inuolutum intra conscientiam peccatorem tenet, & qui totum iam deprehendendo viderat, tergiuersatione prauæ defensionis illusus totum pariter ignorat. Foueam ergo habet Hericius in reprobis, quia malitiosæ mentis duplicitas sese intra se colligens abscondit in tenebris defensionis. Hæc S. Pater. Occasio igitur non contemnenda ostendendæ simplicitatis est, apertè simpliciterq; fateri commissam culpam, non se excusare, non in alium culpam transferre.

Actiones, Occasiones & Indicia Fortitudinis. Caput XI.

PHilosophi antonomasticè fortitudinis nomen & laudem fortitudini bellicæ tribuerunt, quòd cum fortitudinis proprium sit animum hominis uoluntatemq; continere in bono, honestoue aduersus maxima mala, in eoq; corroborare ita, ut nec illa timeat, sed patiatur etiam, & si opus est, aggrediatur: maximè maximum malorum omnium, quæ corpori imminere possint, mortem; illa potissimum Virtus fortitudinis nomine donanda fuit, qua sese quis publici boni studio aperto mortis periculo obijcit, quod accidere in iusto bello com pro communi Reipublicæ bono suscipitur, & geritur, nemo dubitat. Hanc etiam veteres appellarunt Heroicam, propriam Heroum, quos uti fortitudinis gloria præstantissimos celebrauit antiquitas, & uerò etiam vt solebat

audacter

audacter venerata est tanquam Semideos, hominesq; de cælo delapsos. Quod vt similiter sentiant Scriptores Sacri, altius tamen aliquid de fortitudine prędicant. Ante omnia donum Dei esse ipsam propriè fortitudinem bellicam, quod Dauid præclarè cecinit toto Psalmo decimo septimo, cuius est initium. Diligam te Domini fortitudo meo. Dominus firmamentum meum. & postea. Quoniam in te eripiar à tētatione, & in Deo meo transgrediar murum, quod alij sic vertunt. Quoniam in re militari cuneos perrumpo, & in Deo meo murum transilio. Item illud, Deus qui præcinxit me virtute, & posuit immaculatam viam meam, sic, Deus est qui me instruit Virtute Heroica, & viam meam expeditam facit, quod idem est, quod armat me bellica fortitudine, ac vt intelligeremus, Deum non solum fortitudinis habitum in animo procreare, sed auxilio simul supernaturali iuuare milites suos in ipso conflictu, artemque & ardorem ad pugnam immittere, ait. Qui docet manus meas ad prælium. &, Posuisti ut arcum æreum brachia mea. Hoc est, Instruit manus meas ad pugnam, datque vt arcum calybeum brachijs meis confringam.

Psal. 17.

Vatablus.

Deinde Sacræ Literæ fortitudinem bellicam magna laude dignam existimant. Immò laudantur in libris Regum & Paralipomenon fortes Dauid, hoc est Heroes, quos habuit Dauid bellorum & uictoriarum socios, eorumq; nomina & præclara facta commemorantur. Siquidem ut S. Ambrosius scribit in fortitudine bellica nō mediocris honesti ac decori forma est, quod mortem seruituti præferat ac turpitudini, nec abs re de ijsdem dicitur ab Apostolo: Fortes facti sunt in bello, ca

2. Reg. cap. 23. 1. Paralip. c. 11. 12.

Lib. 1. offi cior. c. 41.

Heb. 11.

ſtra verterunt exterorum. Sed Christiana pietas longè ſuperiorem Philoſophica fortitudinem bellicam etiam ſtatuit, cum eam ad vnam Dei gloriam eiuſq; nomen
1.Reg.18. amplificandum dirigit, quod in Scriptura dicitur prælia
ri bella Domini, hoc eſt propter Dominum. Propterea
Pſal. 26. Dauid cum dixiſſet: Si conſiſtant aduerſum me caſtra, non timebit cor meum, ſi exurgat aduerſum me prælium, in hoc ego ſperabo. addit: Tibi dixit cor meum, exquiſiuit te facies mea; hoc eſt intentio mea, uel ut alij aiunt: O vultus mei quærite Dominum. Quod idem
2.Mach.8 ab fortiſſimo Iuda Machabæo ſuis militibus prædicatũ eſt, cum hortatur illos ante pugnam, ut ante oculos habeant contumeliã, quæ Loco Sancto ab hoſtibus iniuſtè eſſet illata. Id autem eſt fortitudinem Chriſtianã tanto antecellere Philoſophicam, quantum pręſtat Dei cultus & honor ipſi honeſto, ac honeſti bono.

Maiorem item campũ fortitudini bellicæ dat Chriſtiana religio, quàm fortè Philoſophia; nec enim ſi rem ſuo pondere examinemus, fortitudo bellica in anguſtias vnius publici belli compellenda eſt. Eſt, aut eſſe poteſt vnicuiq; ſuum bellum, imminet Chriſtiano cuilibet ac pio viro ſuum ab fidei Chriſtianæ & virtutis hoſte periculum, in acie nobis ſtandum eſt, etſi gladio nõ petendus hoſtis, ſuſtinendus certè eius impetus, diſcrimen capitis ſubeundum, pro fide, proq; virtute, cum
1.Cor.15. res poſtulat, uita ſanguiſq; fundendus. Ad beſtias pugnaui Epheſi ait Apoſtolus. Ter virgis cæſus ſũ, ſemel lapidatus ſum, à Iudæis quinquies vna minus quadragenas accepi, & de Romano Imperatore Chriſtianos
2.Tim 4. perſequente loquens, liberatus ſum ait de ore Leonis.

Et

Et ego. ſtigmata Domini in corpore meo porto, id eſt Gal.6.
vulnera quæ excepi in antedictis conflictibus pro Chri
ſto, ut meritò tandem concludat: bonum certamen cer 2. Tim. 4.
taui. & diſcipulum monet, ut certet bonum certamen 1. Tim. 6.
fidei; ſed quid moror? cum Chriſtus ipſe noſtræ militiæ
Imperator & anteſignanus apertè pronũciet: Ecce ego Luc. 10.
mitto uos ſicut agnos inter lupos, & Iudæis prædicit: & Matth. 23.
ex illis occidetis. An non hæc fortitudo bellica eſt, cum
quis vitæ diſcrimen adit, cruciatus, cruces, probra quæ-
libet ſuſtinet, mortem oppetit Chriſti fidei ac religio-
nis cauſa? Certè S. Ambroſius cum de bellica fortitudi Lib. 1. off. cap. 41.
ne diſſeruiſſet, ſtatim addit: Quid autem de martyrum
dicam paſſionibus? non minorem de ſuperbo Rege
Antiocho Machabæi pueri reuexerunt triumphum,
quàm parentes proprij, ſi quidem illi armati, iſti ſine ar-
mis vicerunt. Stetit inuicta ſeptẽ puerorum cohors re-
gijs cincta legionibus, defecerunt ſupplicia, ceſſerunt
tortores, non defecerunt martyres. Quid de matre lo-
quar, quæ ſpectabat læta filiorum, quot funera tot tro-
phea? Quid de S. Agne, quæ in duarũ maximarum re-
rum poſita periculo, caſtitatis, & ſalutis, caſtitatem pro
texit, ſalutem cum immortalitate commutauit? Non
prætereamus Sanctum Laurentium, qui cum videret
Sixtum Epiſcopum ſuum ad martyrium duci, flere cœ-
pit, non paſſionem illius, ſed ſuam remanſionem. Hæc
illi. S. Thomas autem huius rei hanc rationem adfert: 2.2.q.123. art.5.
pertinet ait, ad fortitudinem, firmitatem animi præbere
contra pericula mortis, non ſolum quæ imminent in
bello communi, ſed etiam quę imminent in particula-
ri impugnatione, quæ communi nomine bellum dici
poteſt.

Ad primũ potest, & post. Martyres sustinent personales impugnationes propter summum bonum, quod est Deus. Et ideo eorum fortitudo præcipuè commendatur, nec est extra genus fortitudinis, quæ est circa bellica.

Sed adhuc latius patet fortitudo Christiana, munit enim & corroborat hominem aduersus quæcunq; alia vitæ discrimina. Nullum quippe eiusmodi est quod ob Virtutem Deique gloriam non possit incurri. Adfert
Ibid. duo S. Thomas. Primum est, cum minimè discedimus ab officio aduersus peste laborantem amicum, cũ manifesto aut probabili contagionis periculo. Alterum est, cum ut pium negotium prosequamur, inimus viam latrocinijs, aut nauigationem naufragijs infamem. Ad primũ genus pertinet ministrare peste correptis, quod antiquissimum est in Ecclesia pietatis exemplum simul & fortitudinis, sic enim legimus apud Eusebium Cæsa-
Libr. 6. hist. Eccl. c. 16. & 17. riensem ex Epistola S. Dionysij Episcopi Alexandrini, Valeriani Imperatoris tempore, cum Alexandriæ sæuissima pestis grassaretur, multi Sancti Presbyteri, Diaconi, & alij plurimi morbo laborantibus ministrantes, mortem opetiuere libentissimè. Virtutis ergo ait S. Dionysius, multum laudati, adeo ut hoc mortis genus quod propter incredibilem pietatem, & robustam fidẽ suscipiebatur, nihil à martyrij splendore abesse videretur. Cui muneri se nostris hisce temporibus voto addixit noua Clericorum religio Infirmis ministrantium. & vidi ego Mediolani anno Domini 1576. eidem mancipatos cum Sanctissimo Cardinale Carolo Borromæo Archiepiscopo plurimos clericorum & religiosorum ordinum homines, maximè verò Cappucinos, & Socie-

tatis

tatis Iesu. è quibus duos integerrimos viros ac iam maturos cælo, cælo dedimus, ut speramus P. Georgium farinam Cuniensem, Subalpinum, & P. Franciscum Centurionē, Genuensem patricium, homines qui tradiderant animas suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi, ac se illi charitatis officio de Maiorum consensu spōtè deuouerant, quod antè illos exemplum pietatis ediderat Lutetiæ P. Paschasius Broetus Gallus, vnus ex primis B. P. N. Ignatij socijs, ac similiter peste consumptus, & præstiterunt alibi alij, quos hic locus non est cōmemorandi. Ad eandem piam fortitudinem spectat leprosorum cura quibusdam sanctis viris ac fœminis admodum familiaris, quæ quam Deo grata extiterit, miraculis etiam prodigijsq; ipse non semel testatum voluit.

Ad posterioris generis exempla referuntur nauigationes piorum & religiosorum hominum, qui non aliā ob causam, quàm ob unam fidei Christi gloriam & animarum salutem ad Indos vtrosq;, Sinas, Iaponios usq; transmittunt. Oceano nimirum vniuerso, nauigatione longissima multorum mensium, ne dicam annorum, perpetua semper, nihilq; portuosa, incertis magnisque periculis dubia, sed certis penè nec nisi grauissimis famosa, maximè ad Bonę Spei promontorium: mari non nunquam prædonum refertissimo, horumq; non nisi hęreticorū, quales fuerunt illi, qui anno Domini 1570. & 1571. cum Lusitanicas naues inuasissent, ac superassent in nostræ Societatis homines primo impetu facto, primum 39. deinde 12. partim in ipsa naui fœdè necarunt, partim per summam immanitatem membris amputatis aquis suffocarunt, non aliam ob causam, quàm

quòd vt ipsi clamabant, Euangelicam Romanamq; fidē in Brasiliam importarent. Huius generis sunt nobiles illæ peregrinationes Catholicæ fidei causa susceptæ à multis pijs hominibus doctisq; sacerdotibus ad Infideles, & Turcas, ad Hęreticos, maximè ad Britannos, quorum in horreū Dñi reportatos manipulos litteris inde allatis non solū, sed plerosq; ēt ex illis illustri martyrio coronatos, rē Christianā plurimū auxisse, intelligimus.

Sed nec hic finis est actionum fortitudinis. Sit antedicta fortitudo publica, ciuilis, politica, aduersus publica mala restat priuata & domestica, cuius est propria, multa magnaq; mala ferre fortiter, ac tolerare. Numerātur hæc à quibusdam sic, ægritudo, luctus, exilium, egestas, carcer, orbitas, repulsa, infamia, dolores, ex patria, liberis, parentibus, vxoribus, propinquis, amicis, aliaq; similia, quæ omnia fortitudo non solum ut ferantur, præstat, sed etiam vt constanter superentur. S. Ambrosius id in S. Iob considerandum proponit. Quid horum inquit, S. Iob vel in Virtute defuit, vel in Vitio obrepsit? Quomodo laborem ægritudinis, frigoris, famis, pertulit? Quomodo despexit salutis periculum. Nunquid rapinis diuitiæ coaceruatæ, de quibus tanta in opibus affluebāt? Nunquid auaritia, census, aut uoluptatis studia, cupiditatesq; excitauit? Nunquid trium regum iniuriosa contentio, uel seruorum contumelia in iram excussit? Nunquid gloria sicut leuem extulit, qui imprecabatur grauia sibi, si unquam uel non voluntariam celauisset culpam, uel reueritus esset multitudinem plebis, quo minus annunciaret eam in conspectu omnium? Quis igitur tam fortis, quàm S. Iob? Hæc ibi.

Lib. 1 off. cap. 39.

S. Au-

S. Augustinus aliquid amplius subijcit Christianæ fortitudini, non solú vitę huius mala, sed bona etiam, nempè illecebras terrenæ felicitatis omnes, quæ ita robustæ sunt, ut si Christo credimus, suffocent vi sua Diuini Verbi ac gratię satus in anima: immò ipsú interiorem hominem. Hoc est enim illud, à solicitudinibus, diuitijs & voluptatibus vitę euntes, suffocantur. Vnde ait: Si non te subuertit ventus interior; Magnæ virtutis est cum felicitate luctari, ne illiceat, ne corrumpat, ne ipsa subuertat felicitas. Magnæ inquam Virtutis est cum felicitate luctari. Magnæ infelicitatis est à felicitate vinci, Disce calcare seculum, loquitur uerò eo loco S. Augustinus de animi firmitate ac robore virtutis. Ser. 13. de Verbis Domini.

Occasiones Exercendæ fortitudinis externæ, notæ sunt & in prospectu: mala scilicet uel præsentia, vel imminentia. Pascebat ait Dauid seruus tuus patris sui gregem, & veniebat uel Leo, vel Vrsus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequebar eos, & percutiebam, eruebamq; de ore eorum, & illi consurgebant aduersú me, & apprehendebam mētum eorum, & suffocabam, interficiebamq; eos. Nam & Leonem, & Vrsum interfeci ego seruus tuus. Similiter de militibus Iudæ Machabæi dicitur, viginti iuuenes ex his qui cum Machabæo erant accensis animis propter blasphemiam viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo incedentes ascendebant, Deniq; inquit Salomon: Tempus belli & tempus pacis, & ante: Tempus occidendi, & tempus sanandi, tempus destruendi, & tempus ædificandi, & alibi. Fili conserua tempus, & deuita à malo; prò anima tua ne confundaris dicere uerum. Nec acci- Libr. 1. Reg. c. 17. Libr. 2. Machab. cap. 10. Eccl. 3. Eccl. 4.

pias faciem aduersus faciem tuam, nec aduersus animã tuam mendacium. Ne reuerearis proximum tuum in casu suo. Nec retineas uerbum in tempore salutis.

. Ceterum, occasiones internæ attendẽdæ magis sunt viro, qui sese studet fortiter gerere, aut exercere. Reducuntur autem ad duo capita, alias enim subministrat timor, alias fiducia, siue audacia, siquidem in utriusq; recta moderatione versatur animi fortitudo vniuersa. Sunt qui nihil sibi timendum statuant, & hi temerarij sunt, præcipites, proiecti, stulti, ac si non his malis obnoxij, thrasones certè, milites q; gloriosi, & in quos illud

Virgilius libr. 11. Aeneid. rectè dicitur: Mauors ventosa in lingua pedibusq; fugacibus istis semper erit. Alij sibi pauenda omnia putant, laruas etiã & vmbras, ipsasmet cogitationes & phantasiæ suæ simulachra, similes pueris qui ad leuia quælibet horrescunt, ad ficta etiam terriculamenta Forti viro cognoscenda mala, ponderanda etiam, & si fieri potest, quando necessaria non semper sunt, declinanda, at cũ iam uel adsunt, uel impendent, excusso timore fortiter ferenda, & animosè si res exigit, adeunda sunt, honesti causa, multò maximè propter bonum publicum, Deiq; gloriam. Habet autem non exiguam vtilitatem moni-

Collat. 19. cap. 16. tum illud Cassiani, quo iubet, vt interdum fingamus animo, itaq; nos comparemus, ac si periculis ipsis iam præsentes essemus, versaremurque in discrimine, ut ea meditatione quasi præludio exercitati, instruamus nosipsos ad omnem tolerantiam perpessionemq; malorũ. Quare timor mali si animum aduertamus, prænuncius est hominem exsuscitans ad fortitudinis actum obeundum, magisq; turbarum aut campanarum sonitus. Nec

alia

alia ratione comprimitur aut fugatur metus, quàm si adhibita in consilium ratione, mentis robur illico concitetur, constantiaq; confirmetur animus aduersus periculum, quod prospicimus. Quoties igitur timor is mẽtem pupugerit, toties accendi nos Diuinitus existimemus ad fortitudinem amplectendam, dicamusq; cum Dauide: Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum, & cur timebo in die mala? vinci malis pręsertim extremis, solet interdum timor, sed hęc uictoria non tam fortis animi est, quàm desperati, qualis fortassis inerat Sabinis illis mulieribus, de quibus Liuius scripsit victo malis muliebri pauore ausas in tela se volitantia inferre. Fortis ac magni animi sine dubio factum Iudith, quę quanquã expauit initio, Diuinitus tamen cõfirmata ausa tantum facinus est, quantum ne cogitassent fortissimi quiq; exercitatissimiq; belli Duces. Prudentię & fortitudinis aduersus timorem fuit & illud, quod gestum à Iacob memorant Sacrę Literę. Qui cũ ualdè timeret occursum Esau fratris sui, non concidit tamen animo, sed diuisit populum qui secum erat, greges quoque in duas turmas, dicens, si venerit Esau ad vnam turmam, & percusserit eam, alia turma quę reliqua est, saluabitur.

Psal. 26. Psal. 48. Iudith. 13. Gen. 32.

Audacię propior est fortitudo, à timore longius abest. Iccirco facilius audax fortis euadit, quàm meticulosus, quanquam audaces licet initio acres sint, & feruidi, immò pertinaces, & pręcipites, cum tamen res ex sententia non succedit, paulatim deficiunt, ipsisq; meticulosis timidiores etiam sunt; audacibus iccirco medemur duplici ratione: prior est, qua curatur mentis obstinatio,

natio, ac in propria voluntate obduratio, exemplo præ
3. p. Past. Adm. 19. sertim Domini. De quo S. Gregorius sic. Solerter hi
aspiciant, quia filius hominis cui vna cum Patre semper
voluntas est, ut exemplum nobis frangendæ nostræ vo
Io. 6. luntatis præbeat, dicit: Non ueni facere voluntatem
meam, sed voluntatem eius, qui misit me, Patris. Qui vt
adhuc virtutis huius gratiam commendaret, seruaturũ
se hoc in extremo iudicio perhibet, cum ait: Ego à me
ipso non possum facere quicquam, sed sicut audio, iudi
Io. 5. co. Qua itaq; conscientia dedignatur homo, alienæ vo
luntati acquiescere, quando Dei & hominis filius cum
virtutus gloriam venit ostendere, testatur se non à se-
metipso iudicare? Verùm non aboletur propriæ volun
tatis morbus, nisi per recta consilia remedium adfera-
tur mente, quæ voluntati facem præfert, tollaturq; pro
prium consilium, quod quia tanquam charissimam fi-
liam osculatur audax, pręcipitat; quæ posterior ratio est
sanandi audaces. Sic habet de his hominibus idem S.
3. p. Past. Adm. 16. Gregorius: Præcipites sæpè in malis corruunt, dum bo-
na minimè discernunt. Qui nęquaquam quid, quando,
vel quomodo quæq; agunt, inspiciunt, sed plerunque
acta quia ita non debuerunt agere, cognoscunt. Qui-
bus sub auditoris specie rectè per Salomonem dicitur:
Eccl. 33. Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pęnite
Prou. 4. bis. Et sursum: Palpebræ tuæ præcedant gressus tuos:
Palpebræ quidem gressus præcedunt, cum operationẽ
nostram recta consilia præueniunt. Hæc S. Gregorius.
Occasionem igitur exercendæ fortitudinis non exiguã
præbet audacia, si cõsilijs opportunis teneatur ac refrę-
netur, maximè uerò vt obstetur initijs in inchoãda re,

qua

qua de agitur, siquidem, quanquam periculum ab audacia imminet forti uiro etiam in progressu, plerunque tamen cum sese produnt impedimenta ac difficultates graues, quod accidit in progressu, deferuescit audacia, & timor exoritur, ut non tam contra audaciam tunc, quàm contra timorem pugnandum sit, sic Aman audacter iubet parari excelsam crucem ad suffigendum in ea Mardochæum, sed cum intuetur, se interim ministrũ constitui à Rege eius honoris, gloriæq; præconem publicum, domum suam lugens reuersus præq; metu ac pudore caput opertus, consilium quærit à consiliarijs, & uel inuitus audit: Nõ poteris ei resistere, sed cades in conspectu eius. Et qui tam audacter insana consilia secutus Roboam populo dura responderat, post serò sapiens, sibiq; suæq; saluti non nisi turpi fuga consuluit. Deniq; qui cor suum obdurat, ait Sapiẽs, corruet in malum. Initium porro capiendi boni consilij est pietatis in Deum studium, eiusq; gloriæ intentio recta, siquidem scribitur à Salomone: Qui inquirunt Dominum animaduertunt omnia.

Esther.6. cap. II

Libr. 3. Reg. c. 12.

Prou. 28.

Ibid.

Primum fortitudinis Indicium est mortificatio passionum omnium, intelligetur id ex ijs quæ scribit S. Gregorius. Alia iustorum, alia est fortitudo reproborũ. Iustorum quippe fortitudo est carnem vincere, proprijs voluntatibus contraire, delectationem uitæ præsentis extinguere, huius mundi aspera pro æternis præmijs amare, prosperitatis blandimenta contemnere, aduersitatis metum in corde superare. Reproborum verò fortitudo est, transitoria sine cessatione diligere, contra flagella conditoris insensibiliter perdurare, ab amore

Libr. 7. Mor. c. 9.

rerum

rerum temporalium nec aduersitate quiescere, ad inanem gloriam, etiam cum vitæ detrimento peruenire, malitiæ augmenta exquirere, bonorum uitam non sólum verbis ac moribus, sed etiam gladijs impugnare, in semetipsis spem ponere, iniquitatem quotidie sine vllo desiderij defectu perpetrare. & post. Quam bene

Is. 40. vtranq; fortitudinem Isaias complexus est? Qui confidunt in Domino mutabunt fortitudinem. Qui enim nequaquam sument, sed mutabunt, dixit, profectò patenter innotuit, aliam esse quæ proponitur, & aliam, quæ inchoatur. An non etiam reprobi fortes sunt, qui ad præsentis vitæ concupiscentiam tot laboribus currunt, periculis se audenter obijciunt, pro lucris contumelias libenter ferunt, ab appetitus sui libidine nulla victi contrarietate resiliunt, permissionibus durescunt, & mala mundi tolerant pro mundo, eiusq; vt ita dixerim, gaudia quærentes, perdunt, nec tamen hæc perdendo fatigantur? Vnde bene ex humani generis uoce per

Thren. 3. Ieremiam dicitur: Inebriauit absinthio. Post: At contra vir iustus ad mundi pericula pro mundo toleranda esse debilis, studet, finem suum conspicit, uita præsens quàm sit transitoria attendit, & pro ea exterius labores perpeti renuit, cuius extrinsecus delectationem vicit. Hæc S. Pater.

Alterum Christianę fortitudinis Indicium est con-

Lib. de vera Relig. cap. 47. iunctio cum Deo per charitatis amorem. Sic S. Augustinus: Ille verissimè, atque certissimè inuictus homo est, qui cohæret Deo, non ut ab eo aliquid boni extra mereatur, sed cui nihil aliud, quàm ipsum hęrere Deo bonum est. Hic vir quandiu est in hac vita, utitur amico

ad

ad rependendam gratiam, vtitur inimico ad patientiã, vtitur quibus poteſt ad beneficentiam, vtitur omnibus ad beneuolentiam. Et quanquam temporalia non diligat, ipſe rectè vtitur temporalibus, & pro eorum ſorte hominibus conſulit; ſi æqualiter non poteſt omnibus. quare ſi aliquẽ familiariũ ſuorum promptius, quàm quemlibet alloquitur, non eum magis diligit, ſed ad cũ habet maiorem fiduciam, & apertiorem temporis ianuam. Tractat enim tempori deditos tantò melius, quã to minus ipſe obligatus eſt tempori. Cum itaq; omnibus, quos pariter diligit, prodeſſe non poſſit, niſi coniunctioribus prodeſſe malit, iniuſtus eſt. Non ergo iſte afligitur morte cuiuſquam, quoniam qui toto animo Deum diligit nouit, nec ſibi perire quod Deo non perit. Nec cuiuſquam miſeria miſer eſt, quia nec cuiuſquã iuſtitia iuſtus eſt. Et ſi aliquando forte huius periculo vel errore, vel dolore commouetur vſq; ad illius auxilium, aut correctionem, aut conſolationem, non uſque ad ſuam ſubuerſionem ualere patitur. In omnibus autẽ laboribus futuræ quietis certa expectatione non frangitur, & poſt. Huic viro in tribulationibus parum eſt; non contriſtari, niſi etiam gaudeat, ſciens quod tribulatio patientiam operatur Hæc ibi. Porrò huius fortitudinis adeo magnæ ac prorſus inuictæ non alia radix eſt atque origo, quam Dei gratia & auxilium quo verè fortis vnicè nititur. Hoc alibi explicat idem Pater. Multos ait, impedit à firmitate præſumptio firmitatis, nemo erit à Deo firmus, niſi qui ſe à ſeipſo ſentit infirmum. In Pſalmo pluuiam voluntariam ſegregabis Deus hæreditati tuæ, infirmata eſt, tu uerò perfeciſti eã. Agnouit ſe eſſe

Serm. 13. De Verbis Domini.
Pſal. 67.

infirmam, vt firma esset nō in te, firmaretur, si non infir maretur, ut abs te in te perficeretur. Vide infirmitatis
1. Cor. 15. huius portiunculam. Paulum vide infirmatum qui dixit: Non sum idoneus uocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei. Quare ergo Apostolus es? Gra-
Matth. 14. tia Dei sum id, quod sum. De Petro etiam cum iussus ambulat super aquas addit, præsumpsit de Domino,
Psal. 39. potuit de Domino. Psalmus loquitur: Si dicebam motus est pes meus. Quare motus? nisi quia meus. Et quid sequitur? misericordia tua Domine adiuuabit me, non
Eccl. 2. virtus mea, sed misericordia tua; vbi est illud: Quis inuo
Ioel. 2. cauit, & desertus est ab eo? Vbi & illud: Et omnis qui in-
Rom. 10. uocauerit nomen Domini, saluus erit? hæc S. Augustinus. Sed videantur hæc remotiora & communia Indicia fortitudinis.

Tertium Indicium est, Inexpectata & repentina mala constanter ferre. Id ex Philosophia accipiunt, & probant Theologi omnes tanquam proprium spectatę ac solidæ fortitudinis signum, neq; enim in ijs, quæ repentè accidunt locus est consilio, aut deliberationi, nec datur spatium colligendi ac confirmandi animum in improuisis & inopinatis euentibus, in ijs igitur non consternari animo, non dimoueri loco, sed sese fortiter gerere, siue inchoando, siue prosequendo quod inchoaueras, argumentum est animi habitu fortitudinis planè
Libr. 1. off. cap. 38. conformati. Fortis uiri est ait S. Ambrosius, non dissimulare, cum aliquid immineat, sed prætendere, & tanquā de specula quadam mentis obuiare cognitione prouida rebus futuris, ne forte dicat postea, ideo in ista incidi, quia non arbitrabar posse euenire, sed id præstat for-

tis

tis cum suppetit tempus. Hoc si desit, ut in subitis casibus, non nisi habitu fortitudinis aut peculiari aliqua Dei ope quæ habitum æquet, iuuari potest ad fortiter agendum. Habitus igitur par est in repentinis motibus meditationi & præparationi animi, qua utitur vir fortis cum ex consilio & maturè agit, quales fuerunt pleræq; Sansonis actiones, & aliquæ etiam Iudæ Machabæi.

Quartum Indicium fortis uir nihil dolo agit, nihil fraude, virtutem qua præditus est, pręsefert palam, sine arrogantia tamen & leuitate, eaq; nititur vna quare tã sæpè Græci illi qui Troiam expugnarunt apud poetam criminis insimulantur, mentia eorum furta traducuntur, ac tenebræ, quarum fiducia ad ea patranda prodibant: nullusq; finis est exagitandi & exprobrandi alui decantati illius equi, quo se condiderant ad vrbis excidium dolosè instruendum, certè Dauid quàm fortitudinē à Deo acceperit, ac secutus sit, quàmq; labis omnis ac fraudis purus fuerit, indicat, cum ait: Deus qui pręcinxit me virtute, & posuit immaculatam viam meam. Psal. 17.

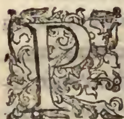
Sed indicauit facto sępissimè, pręsertim aduersus Saulem, quem cum probè sciret capitis ac gloriæ suæ inimicissimum, essetque in eius potestate eum clam interficiendi, per summum animi candorem ac Heroicã fortitudinem à facinore semper abstinuit, adeo, ut etiam cum semel abscidisset oram clamydis Saulis ad faciendam fidem occasionis, quam habuerat, eum de medio tollendi, propter hoc ipsum pupugerit, ut Scriptura dicit, cor suum, sermonibusq; confregerit viros suos, ne consurgerent in Saul. Et hoc ipsum simulq; cogitationem quæ inciderat in animum occasionis tam oppor- 1. Reg. 24.

tunæ non prætermittendæ eidem Sauli paulo post simpliciter aperuit. Quod quanquam ita est, non iccirco tamen vir fortis prudentiam repudiat, quin asciscit potius, eamque sequitur tanquam ueræ fortitudinis normam, nec enim candorem odit prudētia, sed informat, & regit, ideo enim illi copulatur à Domino, & Salomone auctore, Sapiens timet, & declinat à malo, & qui patiens est, hoc est fortis, multa gubernatur prudentia.

Prou. 14.

Quintum Indicium Christianę fortitudinis est martirij pro Christo cupiditas, cum enim martyrium actus sit fortitudinis, habitus autem ad Actum stimulet eam facultatem animi, quę sedes eius est, quis dubitet fortitudinis perfectę habitum non concitare uoluntatem hominis quam occupat, ad principem nobilissimumque eius actum, quod est martyrium?

De propria Patientiæ Actione, eiusq; Exercitatione. Cap. XII.

PAtientię Actio ualde propria est moderari mœrores, qui extrinsecus adferuntur animo à rebus aduersis. Sic habet S. Thomas. Qui non propterea negat patientiā uersari in cohibenda tristitia illa, quę sponte nonnunquam excitatur in animo ex naturę ad eam propensione, ut melancolicis accidit, siquidem & ipse id alibi significat, & rationi consentaneum est, cum enim tristitia illa ex vitiata in Adamo natura propagata, recti honestiq; fines facilè transiliat, euadatq; immodica; ratio nē virtutemq; coercentē exigit, ut ne excrescat in uitiū.

2.2.q.136. art.2.ad 1.

Igitur

Igitur propriè patientia aduersus mœrorem omnem pu gnat, animumq; firmat, ac munit, non solùm ad minuẽdum, sed ad planè profligandum mœrorem. Omnis amaritudo tollatur à vobis ait Apostolus, de patientia loquens, vt exponit S. Gregorius, & Hebræis scribens aduersus mœrorem disciplinæ Domini monet cogitandum, serióq; attendendum, ne quis desit gratiæ Dei, & ne quá radix amaritudinis sursum germinãs impediat, ne quá radix ait, ad radicem igitur securim mittendam, & vitium radicitus conuellendum suadet. Et hoc quidẽ facile persuadetur, non ita facilè quod persuasum est, re ipsa præstatur. Ephes. 4. 3. p. Past. Adm. 10. Heb. 12.

Duabus autem rationibus potissimùm vinci mœrorem S. Chrysostomus est auctor. Pijs cogitationibus & oratione. Sic habet. Cõuenit & cum his una immò ante has orationibus, perpetuisq; precationibus has tenebras dispergere, & dissipare. Nam & Beatus Dauid magnus ille uir, atq; mirabilis his medicamentis semper vsus est, hisq; plurimos dolores pressurarum remouit, ac repulit. Nunc quidem orans ac dicens, tribulationes cordis mei dissipatæ sunt, de necessitatibus meis erue me: nunc pijs ac religiosis cogitationibus admotis, inquiens, Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi. Rursumq; ex cogitationibus huiusmodi ad orationes conuersus: Remitte mihi ut refrigerer, priusq; abeam, & vltra iam non ero. Atq; ab orationibus ad cogitationes. Quid enim ait, mihi est in cælo, & à te quid uolui super terram? Ita & Iob vxori quæ uerba diabolica suggerebat, pijs cogitationibus reluctabatur, illamq; increpans In fine lib. 3. de prouid. Psal. 24. Psal. 42. Psal. 38. Psal. 72. Iob. 2.

dicebat:

dicebat: Si bona suscepimus de manu Domini, mala autem quare non sustinebimus? Ad Deum verò precibus vtebatur. Beatus verò Paulus utrisq; his armis eo, s qui in pressuris ac tentationibus erant, iuuabat, nunc quidẽ
Heb. 12. dicẽs: Si autem extra disciplinam estis, ergo adulteri, nõ filij. Quis enim filius, quem non corripit pater? Nunc-
1. Cor. 10 que orans. Fidelis inquit Deus est, qui non patietur vos
2. Thes. 1. tentari supra id, quod potestis. Et rursum: Siquidem iustum apud Deum est, retribuere retributionem his, qui vos tribulant, & vobis qui tribulamini, requiem. Si igitur his armis ipse quoq; usus fueris, ac teipsum perfectè undiq; armaueris cogitationibus pijs, mœroris retundes impetum, orationibus verò tam tuis quàm aliorum te veluti uallo fortissimo muniens celeriter disciplinæ istius percipies fructrus. Hæc S. Chrysostomus.

Cum igitur sese obijciunt mœrendi occasiones, mœroresq; ipsi uel concitantur, uel sese intrudunt in animum, tunc persuasum nobis sit, adesse simul occasiones exercendæ patientiæ, ac contra mœrores strenuè repugnandi. Et quidem de oratione aduersus mœrorẽ Deo facienda sat sint quæ S. Chrysostomus tradit, de cogitationibus aduersus illum suscipiendis paulo plura à nobis hic dicenda sunt.

Cogitationes porrò aduersus mœrorem aliquæ sunt ueluti generales & communia quasi remedia aduersus omnes quas timemus aut accipimus, calamitates: aliæ propriè pugnant contra singulas cuiusq; generis molestias & incommoda, quæ nobis adferuntur. Primi generis sunt hæ ex S. Chrysostomo.

1 Primò. Certum est ait, Christianum si quando tristetur,

tur, duas tantum habere mœroris causas, vel cum ipse, Infine lib. 3. de prouid. 2.
vel cum proximus offendit Deum.

Secundò. Eos qui superna non terrena sapiunt, non 2
solum ira & concupiscentia, cæterisq; perturbationibus, sed mœrore, etiam abstinere conuenit. Hic enim longè pluribus quam perturbationes illæ, nos incommodis afficit, prorsusq; necesse est, aduersus illum nos fortissimè insurgere, nisi omninò perire uelimus. Lib. 2. de prou. paulo post princip.

Tertiò. Non est ita difficile mœrorem sicut alias per 3
turbationes depellere. Et cuius hoc inquit, difficultatis amantissimè? Nam si concupiscentia esset aliqua, si corporum turpis, atq; insanus amor, si inanis gloriæ pestis, vitium profectò superatu difficillimum, aut aliquid perturbationum huiusmodi, meritò hæreres, & esses de huiusmodi liberatione solicitus. Eos enim qui his capti sunt, non quidem est impossibile, difficillimum tamen ea retia diffugere. Cur id? quia voluptas his cooperatur, atq; illa adiuuat. Ea uerò est, quæ semel captis funes plurimos innectit. Istudq; primum difficultatis est plenissimum, persuadere animo sic irretito, ut planè ac penitus uelit, ac cupiat, hisce nodis liberare, fitq; simillimũ, ueluti si quis scabiem & pruriginem depositurus morbo suo delectetur, ac passione huiusmodi expositus ea liberari quærat. Ceterum ad fugandum mœrorem id parũ non confert, si interim ingratè illum admittamus, nam qui re aliqua grauatur, citò illam abse excutere, & abijcere studebit. Versus finem lib. 3. de prou.

Quartò pessimũ Dæmonis instrumẽtũ mẹror, & ipso 4
ẽt peior dæmone. Solus ait, dæmonis nõ est cõsiliũ sibi uitã extorquẽdi, sed ẽt mœroris, immò uerò plus mẹroris Initio 2. libr. de prouid.

ris quàm dæmonis, fortasse uerò mœroris solius. Quod ex eo profectò constat, quod plurimi etiam ab dæmonis infestatione liberi, dolore solo ac mœrore agitati mortem sibi ultrò consciuerunt. Huncigitur ex animo tuo fuga ac penitus elimina, videbis nullam vim restare dæmoni, non solum ad persuadendum ista, uerùm ne ad suggerendum quidem;& post,non dæmon est, qui mœrorem mouet, sed mœror potius uires Dæmoni administrat,cogitationesq; malas suscitat. Attestatur huic rationi nostræ beatissimus Paulus; qui cum
2.Cor.2. de lapsis in sceleris ruinam Corinthijs scriberet, non dæmonem aliquem metuere, sed mœroris magnitudinem timere deprehenditur,ne forte inquiens,abundátiore tristitia absorbeatur, qui talis est. Ceterum ut cócedamus,dæmonem acrius instare, pulso ex animo mę rore, quid iam erit ex hoc incommodi,vel detrimenti? Quid hic per seipsum aut paruum, aut magnum possit contra nos?at verò mœror absente dæmone multa per se horrenda efficit, plurimosq; eorum, qui sibi vel nexuerunt laqueos,uel consciuerunt gladios,uel flammis donauerunt,uel alio quouis genere perdidere seipsos, sola doloris ac mœroris vi ad ita occumbendum impulsos reperiemus. Quod si inter eos quispiam fortassis fuerit arreptus à dæmone, huius quoque perditio non dæmoni, sed mœroris tyrannidi ac violentiæ merito imputanda erit.

5 Quintò. Cogitandum cælestis regni gaudium. Dic
Initio lib. 3.de prou. oro, inquit; si quis te ad regnum terrestre & imperium vocaret, atq; antè ingressum eius ciuitatis in qua coronandus esses, in stabulum diuertere necesse esset, vbi

luti ac fimi plurimum, viatorumq; tumultus esset, & latronũ perturbatio, summaq; pressura & angustia, num ad illa tristia cogitatione conuerteris, an illa omnia, quasi nihil essent, gaudio & spe regni contemneres? Per quàm igitur ineptum & indignum est, terrenis mortalibusq; rebus potiturum, nihil his, quæ interim inciderint contrahi, æterni autem regni spe elatum, & erectũ, atq; ad cælos accersitum, per singula quæ in diuersorio contingunt, tristitia decidere, atq; perturbari, profecto enim hoc diuersorio ac stabulo nihil præsentis vitæ status melior est, idq; cum sancti patres nostri nobis indicare cuperent, hospites ac peregrinos seipsos appellabant, his uerbis nos erudientes & læta seculi præsentis & tristia pari mentis altitudine contemnere, atq; à terra longissimè remotos toto animo cęlestia ambire, atq; ad ea totam transferre cogitationem. His dictis affert exempla sanctorum, nullumq; hactenus extitisse demõstrat, qui varijs, nullisq; aflictationibus animi corporisq; vexatus non fuerit, quas calamitates singillatim percenset, & sua illa aurea dicendi vbertate latè persequitur toto Secundo libro & Tertio de Prouidentia incipiens ab Abel, Noe, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Moyse, Iosue, Samuele, usq; ad Dauid & Prophetas omnes ueteris testamenti, quorum exemplorum certum est illustriora non inueniri ulla, ex his, quæ illis seculis edita sunt. Commemorat alibi & explicat ut par est, admirabilem Iob patientiã animiq; tranquillatem in medijs fluctibus ac tẽpestatibus rerum omnium suarum, proprij etiam capitis. Præsertim in primam Epistolam ad Corinthios. Nec omittit noui testamenti exempla Hom. 28.

maximè uerò Apostoli Pauli & quorundam aliorum sui temporis hominum perfectorum.

6 Sextò Deus in memoria semper habendus. Si inquit idem alibi, videmus mente semper Deum, si semper in recordationem eius conuertimus mentem nostram, omnia nobis facilia apparebunt, omnia portabilia, omnia leuiter sustentabimus; omnibus superiores efficiemur. Si enim quisquam dilectum videt, magis autem recordatus illius, erigit animam suam, & mente sublimis efficitur, ut omnia facilè toleret, delicians ex memoria illius, qui in mente habuerit eum, qui nos diligere verè dignatus est, & recordatus fuerit eius; quando poterit aliquam sentire tristitiam, aut terribile aliquid, aut periculosum timere? quando pusillanimitate afficiatur? nūquam scilicet, omnia quippe nobis difficilia uidentur, quia Dei memoriam non habemus, sicut oportet habere, iustè quippe nobis dixerit, oblitus es mei, obliuiscar & ego tui, & duplex efficitur malum, & quia nos eius obliuiscimur, & ille nostri. Hæc enim duo mala sunt, alternis quidem complicata duo tamen sunt. Magnum quidem operatur memoria Dei, magnum autem etiā, cum & nos eius habemus memoriam, hoc quippe facit eligere bona, illud autem impetrare, & ad effectum perducere. Propterea dixit Propheta, recordabor tui de terra Iordanis & Hermonij à monte paruo. Hæc populus in Babylonia constitutus. Et nos igitur (dicamus) tanquam in Babylonia constituti.

Hom. 26. in Ep. ad Heb.

Psal. 41.

7 Septimò. Mœrorem ait idem Deus inseruit naturæ mortalium, non ut ab re & intempestiuè illo in rebus contrarijs utamur, neque vt nos ipsos perimamus, verùm

Lib. 3. de prou. Versus finem.

rùm

verùm ut ex eo maxima emolumenta cõsequamur. Quoniam uerò modo illa consequemur, si illum intẽpestiuè assumamus? porrò mœroris tempus non tunc est, cum aliquid aduersi patimur, sed cum male operamur. At uerò nos ordinem peruertimus, temporaq; immutamus, qui cum innumera mala perpetremus, ne breuiter quidem dolore contrahimur, sin verò quippiã à quoquam patiamur mali, protinus concidimus, hæremus, titubamus, liberariq; & cedere ex uita festinamus. Addit postea esse simile medicamento, quod si in tempore adhibeatur, curat ægrotum, si intempestiuè, necat. Nam cum inquit austerum corrodensque medicamentum mœror, atq; vitiorum quæ in nobis sunt quasi purgatio, si admoueatur otioso ac delicato animo, ingentiq; peccatorum pondere oppresso, maxima suscipiente, curisq; presso, ac plurima perpesso, præterquam quod nihil prodesset, maximè nocet, imbecilliorem illum faciens, atq; ad desperandum facilem. Quocirca stantibus & acriter pugnantibus Paulus cum scriberet, dicebat: Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete. Phil. 4. Porrò dissolutis ingentemq; habentibus tumorẽ. Et uos inquit inflati estis, & non magis fleuistis? Itaq; is 1. Cor. 5. quidem qui peccatorum sagina impinguatur, extenuetur, atq; siccetur hoc medicamento. Qui verò bonæ habitudinis est, atque in decenti statu seipsum seruat Dei gratia, per mœrorem bonam suam valetudinem non corrumpat, adeo est enim ille acer & efficax, ut etiam ope sua indigentibus si plus quàm necesse est immœretur, maximorum malorum causa sit. Quod & Beatus Paulus metuens citò illum, postquam fecerat, quod iuf

2.Cor.2. ſum erat, auferri iuſſit, cauſamq; protinus adiecit eam, ne forte inquit, abſorbeatur abundantiore triſtitia. Hęc de comunibus remedijs quæ parari debent à nobis aduerſus męrorem ex cogitationibus item communibus. De alijs autem cogitationibus quæ ſuſcipiendæ ſunt ad uerſus ſingula malorum genera, quę mœrorem efficiũt in animo, innumera ſunt, quæ dici poſſunt, non ſolum quia nullus eſt malorum numerus ac finis, quandiu in hac valle lachrymarum uiuimus, ſed etiam quia multis millibus contra multa millia vt eſt in Euangelio decer-
Luc. 14. tandum eſt, & ſingulis malorum cauſis excidendis ſingulæ quaſi curationum falces adhibendæ. Egregiè in hoc argumento verſatus ſæpè eſt Seneca, in primis in libro de remedijs fortuitorum ex eo pauca de libro totidemq; eius verbis hic adſcribo, pauculis de noſtris additis. Morieris, iſta hominis natura eſt, non pœna (intellige tu ſaltem non pœna culpæ voluntate mea commiſſę.) Morieris, hac conditione intraui, vt exirem. In hęc uerba iuraui, ſtultum eſt timere quod uitare non poſſis.

Sed de collaberis. Quid intereſt vtrum cęſim moriar an punctim.

Peregrè morieris. Vndecunq; ad inferos vna via eſt. (dic tu ad futuram vitam.) Nulla terra eſt aliena mortuo. Non eſt grauior foris quàm domi ſomnus. Sed iuuenis morieris, optimum eſt, antequam optes, mori. Hoc unum eſt, quod ęquè ad iuuenem, quàm ad ſenem pertinet, non refert quę ſit hominis ętas, ſed quę ſit me
Sap.4. ta, fortaſſe alicui malo me ſubducit fortuna. (& hoc illud eſt Salomonis, raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum.)

Inſe-

Insepultus morieris, facilis iactura sepulchri, cęlo tegitur, qui non habet vrnam. (noster Laynez in naufragij periculo mortem nihil expauisse deprehensus causam rogatus dixit. Quid interest vermiū ne, an piscium escam fieri?) Ægroto. Venit tempus, cum experimentū mei capio. Non in mari tantum, aut in prælio vir fortis apparet, exhibetur etiam in lectulo virtus. Ægroto, nō potest istud toto seculo fieri. Aut ego febrem relinquam, aut ipsa me.

Malè de te loquuntur homines, sed Mali, mouerer si de me boni ista loquerentur. Nunc malis displicere laudabile est.

Exulabis. Erras, cum omnia fecerim, patriam meam transire non possum. In quancunque terram venio, in meam uenio. Patria est, ubicunq; bene est.

Dolor imminet. Si exiguus est, feramus: leuis est patientia, si grauis est, feramus: non leuis est gloria. (dic tu meritum apud Deum.)

Paupertas mihi grauis est. Immò tu paupertati. Non in paupertate vitium est, sed in paupere. Illa expedita est, hilaris, tuta. Pauper sum. Nihil deest auibus, pecora in diem viuūt feris ad alimēta solitudo sua sufficit. (hoc etiam est Euangelicum.) Accepit ille grandem pecuniā. Luc.12.
absque dubio superbiam accepit. (hoc similiter est ijs consonum quæ de diuitibus scribit Apostolus.) 1. Tim. 6

Non sum potens, Gaude, impotens non eris, iniuriā accipere potero. Gaude, facere non poteris. Multi illum diuitem comitantur. Mel muscæ sequuntur, cadauera lupi, frumenta formicæ: Prędam sequitur ista turba, nō hominem. Pecuniam perdidi, fortasse te illa perdidisset.

set.

ſet. pecuniam perdidi, ſed habuiſti, pecuniam perdidi. Sed habebis inde periculi minus. O ter felicem ſi cum illa auaritiam perdidiſti, ſed ſi manet illa apud te, es tamen utrunq; felicior, quod tãto malo materia ſubducta eſt, perdidi pecuniam, & illa quàm multos? Eris num in uia expeditior, domi tutior. Non habebis, ſed non timebis hæredem.

Oculos perdidi. Habet & nox ſuas uoluptates. Quàm multis cupiditatibus via inciſa eſt? quàm multis rebus carebis, quas ne uideres, uel emendi erant? Non intelligis partem innocentiæ eſſe cæcitatem. Huic oculi adulterium monſtrant, huic inceſtum, huic domum quam concupiſcat, huic mala omnia certè irritamenta ſunt vitiorum, duceſq; ſcelerum.

Amiſi liberos, ſtultus es, qui defleas mortes mortalium. Quid iſtud aut nouum, aut mirum eſt? Quàm rara eſt ſine iſto caſu domus? Et hic tuus fructus eſt, periere liberi perituri. At liberi mei. Habebant illi cuius eſſent magis quàm tui, apud te precario morabãtur. (& hoc etiam ſcripturis ſacris eſt ualde conſentaneum, in quibus liberari à parentibus tanquam donum Dei poſſidentur.)

Naufragium feci, cogita non quid perdideris, ſed quod euaſeris. Nudus exij, ſed exiſtis, omnia perdidi, ſed perire potuiſti una cum omnibus. In latrones incidi, ſed alius in accuſatores, alius in fures, alius in fraudatores, plena eſt inſidijs via, noli conqueri quod incideris, gaude, quòd euaſeris.

Inimicos graues habeo. Quomodo aduerſus feras munimenta conquiris, quomodo aduerſus ſerpentes,

ſic

ſic aduerſus inimicos, quibus illos aut arceas, aut compeſcas, aut quod optimum eſt places.

Amicum perdidi, iam enim te habuiſſe certum eſt, alium quære, & ibi ubi inuenire poſſis, quære inter liberales artes; inter honeſta & recta officia, quære in laboribus, ad menſam iſta res non quæritur.

Amiſi vxorem bonam, mors effecit, ut affirmare ſine periculo poſſis, bonam amiſi. Inuenies, ſi nihil quæris niſi bonam.

Deniq; habet hanc clauſulam. Mors, exilium, luctus, dolor, non ſunt ſupplicia, ſed tributa viuendi.

P. Emanuel Sà Braccarẽſis vir magnæ virtutis & doctrinæ in noſtra Societate, quique anno Iubilæi 1600. ſanctiſſimè obijt Aronæ, in ditione Mediolanenſi, ad orá Verbani lacus, in cõcionibus quas vtiliſſimas totos quadraginta annos habuit in præcipuis pleriſque urbibus Italię, in Iob prælectiones inchoaturus, ſolitus erat præfari ex illis Apoſtoli uerbis. Patientia uobis neceſſaria eſt. Heb. 10. Audiui ego eũ Mediolani anno ni fallor 1578. illam ſententiam explicantem, noua ſane ratione, quãquam non omninò ex oratoria arte. Fuit oratio eius vnius horæ, Enumeratio perpetua malorum omnium incidentium in humanam vitam, membratim interpolata applicatione patientiæ, quaſi appoſitiſſimi remedij per importunam repetitionem nominis patientiæ ad ſingula recenſita mala, tanto cum fructu animorum, ut auditor planè perſuaſus & affectus erga patientiam diſcederet, ac cogitabundus, taciturnus, prorſuſq; compunctus domum reuerteretur. Exempli cauſa pauca cõmemoro, & Paradigma concionis ob oculos pono. Infeli-

feliciter aiebat, nauigasti, patientia, merces perdisti & lucra, patientia, nec successit alia terrestris negotiatio, patientia. Domum reuersus ægrotasti, patientia, ex animi sententia nec medicamenta, nec medicus, patientia. Diu valetudinarius retentus es domi, patiẽtia, motiunculis adhuc tentaris, nec ex morbo recrearis, ut uelles, patientia. Bona tibi tua repetenda lite, atq; iudicio, patientia, multam tibi molestiam moramq; adferunt patroni & litigatores, patientia, tibi graue est appellari clientem, patientia, exhausta domus est sumptibus & iacturis, patientia, te mordet cruciatq; paupertas, patientia, iniuria te pungit, patientia, viam tibi munitam cernis ad miserias, ad famem, obseptam ad bona, patiẽtia. Tibi obsequendum hominibus contra genium, indulgendum liberis plusquam uelles, citra culpam tamen, patientia, iniusta tibi ferenda onera, patientia, operis negotijs ac molestijs implicaris, patientia, barbaries, tibi toleranda Dominorum, ciuium, aliorumque multorum, patientia, parum fraternè ac honorificè tractaris à tuis, patientia. Consistere domi tuæ non potes, patientia, exturbaris bonis patrijs, patria, prouincia, patientia. Spectris uexaris, patientia Fodicant te conscientiæ stimuli, patientia, exagitaris suspicionibus, laceraris animo cogitationibus futurorum euentuum, patientia, times ne abripiaris in improuisas calamitates, patiẽtia. Quę alijs bona, tibi mala uidentur, patientia, pateris motus auersos à ratione, inimicos tranqullitati uitę, patientia, te inuasit mœror, te conficit, nec ulla tibi consolatio dolorem leuat, patientia. Insignem accepisti contumeliam, patientia, nec eam à te propulsant qui possunt,

ſunt, & fortè debent, patientia, fallunt maximè, qui viros bonos ſe profitentur, patientia, impediris ne te erigas inopia tua & inſcientia, aliorum autem inconſtantia, inuidia, inſania, patientia. Non te corrigis, non tua emendas vitia, ut par eſſet, & forſitan cupis, patientia, non progrederis virtutis iter, ut debes, patientia, dummodo non indormias tempori, Deum non colis, nec amas, ut te oportere, ac decere intelligis, patientia, nec plura, nam ex his reliqua. Illud hinc efficitur maximum ac præſentiſſimum aduerſus quæcunq; vel maxima mala remedium eſſe continuam nunquamq; intermiſſam animo memoriam ac cogitationem illius Apoſtolici dicti, Patientia uobis neceſſaria eſt.

Ceterum hæc eadem Apoſtoli ſententia propriè auctore S. Chryſoſtomo dicitur, proponiturq; viris bonis, & quibus nihil antiquius quàm peccata auerſari, virtutem ſequi, Deoq; charitate coniungi, nec Emanuelis noſtri alius ſenſus erat, tumq; patientiæ cultus magnũ adfert afflictis ſolatium, quantacunq; in calamitate verſentur, ſic autem ſcribit S. Doctor. Patientia uobis neceſſaria eſt, ut uoluntatem Dei facientes reportetis repromiſſionem. Vnum opus habetis tantum, ut perſeueretis & expectetis futura, non ut iterum certetis, ad ipſam iam coronam proximi facti eſtis certamina cuncta ſuſtinuiſtis, uincula, tribulationes, ſubſtantiæ veſtræ direptæ ſunt, quid ergo? niſi quia de cetero ad hoc ſtatis, ut coronemini: hoc ſolum tolerate, aduentum coronæ. O quanta magnitudo exhortationis, & conſolationis, ueluti ſi quis ad athletam hoc diceret, qui cunctos ſuperaſſet, ac deijceret, & nullum reliquum haberet, qui ſibi

Hom. 20. in Ep. ad Hebræos.

concertaret, & deinde futurum, non nisi ut coronaretur, & dilationem ferre non posset, dum arbiter certaminis aduenirct, qui coronam daret: ille autem impatienter ferens uellet exire, & fugere, non tolerans sitim, & flammam æstuationis. Hoc igitur & ipse significauit dicens. Adhuc enim & modicum tempus, & qui venturus est, ueniet & non tardabit. Hæc S. Chrysostomus.

Actio & Exercitatio Mansuetudinis. Caput XIII.

DE Temperantia, Continentia & Castitate nihil hic addimus ad ea, quæ de disciplina perfectionis libris secundo & quarto tradita sunt. De mansuetudine & humilitate quæ à S. Thoma ad Temperantiam reuocantur, pauca subijcimus.

2.2.q.158. ar. 4. Actio Mãsuetudinis est iram moderari Huius actionis vim & potestatem explicat S. Thomas sic: Ira quam mitigat mansuetudo, propter suum impetum maximè impedit animum hominis, ne liberè iudicet ueritatem, & propter hoc mansuetudo maximè facit hominem compotem sui, ac propterea dicitur: Fili in mãsuetudine serua animam tuã. (Eccl. 10.) Sed & alia ratione id assequitur mansuetudo, ut sit homo cõpos sui, efficit enim ne iracundia inflammatus aduersus ueritatem pugnet; quã ob causam S. Augustinus scribit: Opus est mitescere pietate (quasiq; declarans quid sit mitescere, subiungit) neque contradicere Diuinæ Scripturæ, siue intellectæ, si (Lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 7.)

aliqua

aliqua uitia nostra percutit, siue non intellectæ, quasi nos melius sapere, meliusq; percipere possimus: sed cogitare potius, & credere id esse melius, & verius, quod ibi scriptum est, etiam si lateat, quàm id quod per nosmetipsos sapere possumus.

Porrò hęc irę moderatio quæ mansuetudinis est propria, non ita accipitur, ut nullo modo irasci unquam liceat, ira enim aliqua vtilis est interdum, & necessaria, ut scribunt Patres. explicat nobilis Theologus sic: Munus passionis iræ non ministrat voluntati & rationi rectæ in actu consilij, iudicij, præcepti, aut electionis, quoniam quodlibet horum præcedere naturaliter debet irę motum, & iræ turbatio in actibus non confert. Sed ministrat iræ motus actui executioni eius, quod electum, præceptum, iudicatum, consultumq; est, eo quod iuuat ipsam executionem ut pote à natura ad hoc ministeriũ ordinatus, melius enim est, quod secundum naturæ ordinem fit. Et hinc fit, ut hi qui non sunt executiui vindictæ, sed solummodo consiliarij, iudices, seu censores, non egeant ira, & de istis verificatur Stoica sententia, quod debent esse sicut leges, quæ nulla passione commouentur, sed illi qui sunt executiui, vindictæ verbo, ita ut ipsa reprehensio sit castigatio, aut facto, egẽt motu iræ subministrante uoluntati uindictam. Alioquin voluntas remissa est. Hæc ille.

2.2.q.158. in art. 1. Caietan.

Nec desunt in Scripturis Sãctorum exempla. Refero vnum S. Paulum, de quo S. Chrysostomus sic: Si uerò ut Lucas refert, Paulus Ioannem dimisit, quoniam aliqua inter ipsos facta est contentio, noli hoc delictum putare, non enim commoueri malum est, sed irrationa-

Homil. 6. de laudib. Pauli. Act. 13.

biliter, nulloq; iusto flagitante negotio commoueri.
Iacob. 2. Iracundia inquit, iniusta non iustificabitur, non ergo
Matth. 5. culpatur simplex iracundia, sed iniusta. & rursus: Qui
iratus fuerit fratri suo sine causa, non ergo simpliciter
Psal. 4. iratus. Et Propheta dicit: Irascimini, & nolite peccare.
Quod si omninò huiusmodi vti non oportet affectu, etiam cum tempus exposuit, frustra nobis videtur ingenitus; Sed profectò non frustra, quem certè prouidus nobis Creator inseruit, vt dormientes animas atq; resolutas ab inertia desidiam suscitaret. Quasi enim gladio aciem, ita menti nostræ iræ acumen imposuit, ut eo cũ oportet, utamur. Propterea igitur & Paulus hoc sæpè est usus affectu, & modestè loquentibus erat melior iratus, cum tempore omnia faciens opportuno, pro lucro & commodo prædicandi. Neq; enim simpliciter lenitas semper est bona, sed cum illam tempus eflagitat, quando uerò id non adest, etiam ista uitiosa est, fitque inconstantia.

Maximè autem Paulus affectum iræ adhibuit in reprensionibus grauium peccatorum, eorum præsertim quæ in commune aliorum damnum redundabant Locus est S. Chrysostomi id explicantis etiam Christi Domini exemplo, in principio in Epistolam ad Galatas Cõmentariorum eius, quem hic adscribo, quod res hæc planius ac elegantius quàm Chrysostomi oratione declarari minimè possit. Proęmium ait, est, multa uehemẽtia, magnoq; spiritu plenum, nec Proęmium modò, uerum etiam tota ut ita dicam Epistola. Etenim tum placidè leniterq; loqui discipulis, cum opus est acrimonia, non Doctoris, sed corruptoris potius fuerit, & hostis.

Hanc

Hanc ob cauſam & Dominus cum multa placidè man ſuetèq; locutus ſit diſcipulis, nonnunquam tamen & auſteriorem adhibuit orationem, nunc quidem illos beatos prædicans, & collaudans, nunc rurſus increpans & obiurgans. Itaque cum Petro dixiſſet: Beatus es Si- Matth.16.
mon Bar Iona, promiſiſſetq; futurum, ut illius fundamenta ſuper illius profeſſionem iaceret, haud multò poſt dicit eidem: Vade poſt me Satana, ſcandalum es Ibid.
mihi. & alibi rurſus: Adhuc & uos ſine intellectu eſtis? Matth.15.
Tantumq; terroris illi iniecit, ut Ioannes dicat, quod vi Io.4.
dentes eum cum muliere Samaritana colloquentem, de cibo quidem commouerit; Ceterùm, nemo fuerit auſus dicere: quid quæris, aut quid loqueris cum iſta? Hęc edoctus Paulus, ac pręceptoris ſui ueſtigia ingrediens, uariè ſermonem ad diſcipulorum utilitatem attemperat: nunc quidem urens ac ſecans, nunc rurſum minora admouens remedia. Et Corinthijs quidem dice 1. Cor.4.
bat: Quid, vultis in uirga veniam ad uos? an in charitate & ſpiritu lenitatis? Porrò Galatis ita loquitur. O ſtulti Gal.3.
Galatę, nec uerò ſemel duntaxat, ſed bis vſus eſt hac ob iurgatione. Quin & ſub finem Epiſtolę taxans illos dicit: Ne quis mihi faceſſat negotium. Ceterùm his acer- Gal.6.
bitatem denuò mitigat, cum ait: Filioli mei, quos iterũ Gal.4.
parturio; alijſq; multis conſimilibus uerbis. Ceterum, hanc Epiſtolam eſſe plenam uehementię, cuiuis perſpicuum eſt, uel ex ipſo ſtatim lectionis ingreſſu, & poſt. Quod igitur erat peccatum, quo ſic commotus erat? profectò magnum erat, quodq; illos omnes abalienabat à Chriſto, quemadmodum ipſe in progreſſu, ſermonis declarat dicens: Ecce ego Paulus dico uobis, quod ſi Gal.5.

circum-

circumcidamini, Christus nihil uobis profuturus est. Ac rursum: Quicunq; in lege iustificamini, à gratia excidistis. Et post. Proinde cum cerneret totam Galatarum gentem inflammatam, ac periculosum incendium aduersus eorũ Ecclesiã exortũ esse, iamq; domũ labefactã periclitari, ne corrueret, partim ira iusta commotus, partim immenso animi dolore correptus, (nam & hoc declarauit dicens, cupiebam nunc esse apud vos, & mutare vocem meam) scribit Epistolam ad vniuersos. Hæc
Gal.4. ibi. Facti porrò irę documenta in Scripturis sunt Moysi pleręq; res gestæ, Phinees, Iosue, Dauidis, Eliæ, Elisæi, Matthatiæ, ac Diui Petri contra Ananiam & Saphiram, aliorumq; multorum, ex quibus intelligitur administrationis rectæ iracundiam, zelumque extitisse etiam in sanctis perfectisq; hominibus.

Vniuersè autem loquendo: Vir ac præsertim præses Euangelicus, humanè mansuetèq; agere cum hominibus debet, potius quàm austerè ac feruidè, nisi boni publici & salutis aliorum ratio ut dicebamus, secus fieri
Matth.11. quàm ferè fieri oportet, prǽscripserit. Si quidem discite
1. Pet. 5. à me Dominus ait, quia mitis sum. & S. Petrus non quasi
Lib. 1. de moribus Eccl.c.31. dominantes in cleris. & S. Augustinus, nulla superbia consulunt his, quos filios vocant. Id uerò maximè in corrigendis hominibus contra acriores reprehensiones, aliaq; ad eorum inueteratos morbos depellendos adhibita uehementiora remedia, obduratis. Quos enim
3. p. Past. Adm. 14. ait S. Gregorius cruciamenta non corrigunt, nonnunquam ab iniquis actionibus lenia blandimenta compescunt. Quia & plerunq; ægros, quos fortis pigmentorum potio curare non valuit, ad salutem pristinam te-

pens

pens aqua reuocauit,& nonnulla vulnera quę curari incisione nequeunt, fomentis olei sanantur,& durus adamas incisionem fieri minimè recepit, sed leni hircorū sanguine mollescit.

Ad excolendam autem virtutem mansuetudinis nullæ opportuniores,aut magis idoneæ occasiones reperiuntur,quàm iniuriæ. Hę enim dant occasionem mansueto,ut mansuetior euadat,& iracundo,ut abiecta ira, mansuetudinem induat, quæ exercitatio planè Euangelica est, à Christo Domino primùm de cælo deducta,verboq; & exemplo Christianis omnibus apprimè commendata, & in hac suadenda cum partem hanc Christianæ Philosophiæ tractant,toti sunt Patres. Accipiam ex S. Chrysostomo quædam simulque ex scripturis.

Primùm igitur exercetur mansuetudo, cum infertur iniuria, silentio & taciturnitate, siquidem turbatus sum, & non sum locutus. Sæpè numero ait S. Chrysostomus vinci quàm uincere præstantius est, optimus profectò victoriæ modus. Nam siue quis rapiat, siue percutiat,siue inuideat, qui suffert, & non cominus aggreditur, ille pulcherrimus uictor est. Cur rapinam & inuidiam dico, cum etiam qui ad martyrium traditur, cæsus, laceratus, iugulatusq; hoc pacto deniq; superat. Et quidem in bellis ostensio prçlij est,si miles occiderit. Hæc apud nos clarissima est victoria, nullibi certè male agentes, & ubiq; mala sufferentes superamus. Illa fulgentissima uictoria est, qua inferentem patiendo superasti. Cumq; oppressam exteriori victoriæ naturam habeat,quod maximę virtutis argumentum est,à Deo esse

Psal. 76. Hom. 85. in 25.cap. Matth.

ſe demonſtratur, ſic ſcopuli fluctibus cæſi facile ipſos diſſoluunt: ſic ſancti omnes præclaro pręconio coronati pręclara trophęa ſtatuerunt, hanc victoriam laboris expertem conſecuti. Non enim luctari te, aut laborare oportet. Deus eas tibi uires conceſſit, ut non conſertione manuum, ſed patientia vincas. Non exeas igitur in pręlium, & viciſti: non collucteris, & coronatus es. multò tu pręſtantior, & fortior aduerſario es. Tu teipſum dedecoras, noli committere, ut ille poſſit dicere, ui à te in pręlio ſuperatum fuiſſe: ſed fac ut inexpugnabilem hanc uirtutem admireretur, & ſtupeat, prędicetque abs te ſine prælio ſe victum fuiſſe. Adfert deinde exemplũ
Gen. 39. Ioſeph qui contumelia affectus tacet, & Chriſti Domi-
Matth. 27. ni, qui idem dedit in paſſione ſua documentum.

Non ſufficit tamen ad manſuetudinem ſolum ſilentium, niſi etiam adſit magnus animus, quo exurgens ira comprimatur, extinguaturq;, ſiquidem animi uirtus eſt manſuetudo & Dominus indicat, cum ait: Mitis ſum &
Matth. 11. humilis corde, non ſolum humilis, videlicet, ſed etiam mitis corde, & hic eſt in hac palæſtra victoriæ cumulus non exiguus, non ſolum quia animo ſuo dominatur manſuetus, ſed etiam quia patientia ſua & manſuetu-
Ibid. dine placat iratum & contumelioſum aduerſarium. In ira inquit S. Chryſoſtomus, quia valde contumeliatus alium eſt, ſuperaſſe videtur, cum re uera ipſe maximè à turpi hac perturbatione victus non parum ſibiipſi nocuerit. Qui autem magno animo tulit iniuriam, hic profecto, & quidem cum laude ſuperauit. Ille nanque nec ſuam quidem ægritudinem compreſſit, hic etiam alienam extinxit, & ille ſuo morbo ſuperatus eſt, hic etiam

alienum curauit: nec solum ipse inflãmatus non est, uerùm etiam ingentem alterius flammã extinxit. Quod si apparentem hanc & non veram victoriam consequi uoluisset, & ipse victus iacuisset, & aduersarium magis incendisset, sic turpiter & miserabiliter quemadmodũ mulierculæ ab ira exagitatę ambo iacent. Nunc verò & huius dedecoris expers est, qui philosophatur, & pręclarum tam sibi, quàm proximo de iracundia trophæum constituit.

Tertiò ad usum mansuetudinis firmiter tenendum ac continuandum facit maximè illa cogitatio, quod nõ tam iniuria nos afficit contumeliosus quàm beneficio. Quanto plura ait idem alibi, illata tibi aduersario incommoda dixeris, tantò re ipsa benefactorem ipsum ostendes, qui causam tibi præbuit, ut tuorum possis peccatorum sordes detergere. Ita quo maiores in te iniurias ille iaculatus est, eo maioris indulgentiæ tibi causa constitutus est. Nam si voluerimus nemo nobis vnquam iniuriari poterit, sed cum inimici sint, præcipua tamen nobis inferunt lucra. Cur de hominibus tantum loquor, cum Diabolus quoq; ipse quo nihil perniciosius, non paruas nobis approbationis causas adferat? Quam rem Iob ille manifestã omnibus fecit. Si ergo Diabolus occasionem coronę præbuit, cur alios inimicos formidas? Perspice igitur quot & quanta lucreris, si æquo animo oppressiones inimicorum tuleris. Primò quod maximũ est, peccatorum remissionem. Deinde patientiam atq; perseuerantiam laudabilem. Tertiò mansuetudinem, & humanitatem. Nam qui nescit aduersus inimicos irasci, multò magis amicis erit commodior. Quartò quia pro-

Hom. 61. in cap. 18. Match.

Iob. 1. & 2.

Fructus tolerantię in iuriarum.

1

2

3

4

cul ab ira tranquillo ſemper animo uiues. Cui rei quid unquam conferri poterit? Qui enim ira non capitur is iucunditatem animi conſecutus eſt.

Quartò ſed nec hic ſiſtit manſuetudo perfectę, quin æmula charitatis cuius & filia eſt, inimicos & iniuriam inferentes homines amore beneficijſq; proſequitur, et ſi aliter nō poteſt, ſaltem commiſeratione, oratione, & lachrymis. Præterea ait idem: Tecum crebrò uerte, quia Chriſtis ad crucem iturus ipſe quidem gaudebat, de cru cifigentibus autem lachrymabatur. Quę ita imitari debemus, ut quo magis perſeuerant perſecutores noſtri, eò largiores lachrymas pro ipſis effundamus. Innumera enim hinc bona nobis, illis aūt non pauca incommoda comparamus. Sed coram inquies omnibus & verbis, & verberibus me duriter uexauit. Coram igitur omnibus dedecore & infamia ſe notauit, & multorum aduerſus ſeipſum aperuit ora, tibiq; maiores ſubtexuit coronas, & multos præcones patientię, ac magnanimitatis tuæ conſtituit. Sed clam inquies, apud alios mihi detraxit. Et quid hoc eſt? huius enim rei rationem Deus, non illi qui detrahentē audierunt petiturus eſt. Accedit, quod pœnas ſibi multiplicauit, non de delictis ſuis ſolum, ſed etiam de ijs, quæ de te oblocutus eſt, redditurus. Præterea, apud homines tibi detraxit, & apud Deum ſibi detractum eſt. Quod ſi hæc tibi ſatis non ſunt, quia Deo apud homines quos maximè diligebat, Diabolus detra xit, & Vnigenito filio ſimiliter. Nam ſi patremfamilias inquit Beelzebub vocauerūt, quid facient familiaribus eius? Nec obtrectauit ſolum iniquiſſimus ille Dęmon, verùm etiam fides ſibi adhibita eſt, nec minima, ſed ma xima

Ibid.

Matth. 10.

xima ei crimina intulit, seductorē & aduersarium Deo appellans. Sed magnis oppressus sum ærumnis ab eo ais, qui beneficio meo conspicuus est. Ideo maximè tibi gaudendum est, quia Deo, qui tam ad probos quàm improbos solem oriri facit, similis factus es. Quod si arduū, ac ultra uires tuas imitatio Dei tibi uidetur, quàmuis studioso difficile non sit, tamen quoniam te tuo iudicio excedit, age ad seruorum eius uenias imitationē. Imitare Ioseph, qui ad seruitutem usq; fratrum iniuria traditus, beneficio suo spontè ipsos subleuauit. Imitare Moysen, qui uel post mille iniurias pro populo deprecabatur. Imitare Beatum Paulū, qui quamuis mille à Iudęis aflictionibus quotidie premeretur, anathema tamē esse pro salute ipsorum uolebat. Imitare Stephanum, qui dum peteretur lapidibus, ut hoc peccatum lapidantibus remitteretur, orabat. Hæc omnia cogitantes omne iræ incendium restinguamus. Hæc ille.

Matth. 26. Io. 9. Gen. 41. & 43. Deut. 9. Rom. 9. Act. 7.

De Actionibus Humilitatis earumque usu continuo. Cap. XIV.

BOni illius quod arduum appellant Philosophi, duę sūt rationes; una est, qua bonum illud uoluntatem hominis sua bonitate ad se allicit, trahitq; altera qua eandem uoluntatem sua difficultate quasi à se auertit. Iccirco inquit S. Thomas, circa appetitum boni ardui necessaria est duplex virtus; una quidem, quæ temperet, & refrœnet animum, ne immoderatè tendat in excelsa, & hoc pertinet ad virtutem humilitatis; alia uerò quæ firmet

2.2.q.161. art.1.

animum contra desperationem, & impellat ad prosecutionem magnorum, secundum rationem rectam, quæ magnanimitas est. Igitur de sententia S. Doctoris actio humilitatis est, refrœnare animum, ne immoderatè appetat res magnas, & quæ sint supra vires suas, quod as-
Psal. 130. secutum se Dauid ait, cum scribit: Neq; ambulaui in magnis, neq; in mirabilibus super me. & cui consentanea
Eccl. 3. est Salomonis sententia. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Alij uertunt: Quæ vires tuas superant, hoc est, ad quæ capienda minus idoneus es.
In Psal. 130. Ait S. Augustinus, qui explicás antedicta Psalmi uerba: Neq; ambulaui in magnis, non fui inquit, superbus, nolui quasi in mirabilibus innotescere hominibus, nec quæsiui aliquid supra vires meas, unde me apud impe-
Act. 8. ritos iactarem, magna res commendatur. Quomodo Simon ille Magus in mirabilibus ingredi uolebat super se, propterea plus illum delectauit potentia Apostolorum, quàm iustitia Christianorum, & post sunt homines quos delectat miraculum facere, & ab eis qui profecerunt in ecclesia miraculum exigunt, & ipsi qui quasi profecisse sibi videntur, talia uolunt facere, & putant se ad Deũ non pertinere si non fecerint. (His respondet.) Non es iustus, quia non facis miracula? possis & auri dicere, non es in corpore, quia non vides. Fac inquis & tu, sicut & Petrus fecit. Sed Petrus & mihi fecit, quia in eo corpore sum, in quo Petrus fecit, in illo quod potest possum, à quo diuisus non sum. Quod minus possum, compatitur mihi, & quod plus potest, congaudeo illi; si ergo fratres, vnusquisq; quod potest, iustè egerit, & in eo quod alius plus potest non inuiderit, sed congratu-

latus

latus fuerit, tanquam in uno corpore cum eo constitutus, pertinet ad eum uox ista Psalmi, Domine non est exaltatum cor meum, neq; elati sunt oculi mei, neq; ingressus sum in magnis; neq; in mirabilibus super me. Quod enim excessit uires meas, non quęsiui, nec ibi me extendi, nolui ibi magnificari. Hæc S. Augustinus. S. Gregorius verò, quod adtinet ad gratiam miraculorũ, quiddam addit, quod etiam ad illustrandam humilitatis vim facit, quamuis ad actionem eius, quam nunc inquirimus proximè non spectet, cum .n. narrasset quem Li. 1. dial. cap. 2.
admodũ Libertinus monachus admota Honorati magistri sui caligula homini vita functo, eum reuocauerit ad uitam, ad eum modum quo Helisæus Iordanis fluuij superiecto pallio Heliæ ad Heliæ appellationem por 4. Reg. 2.
titor fuit, addit, perpendis Petre quantum in exhibẽdis virtutibus humilitas ualet? Tunc exhibere magistri meritum virtutem potuit, quando magistri nomen ad memoriam reduxit. Quia enim ad humilitatem sub magistro redijt, quod magister fecerat, & ipse fecit.

Ergo humilitas refugit ea quæ supra vires sunt subijcit præterea hominem Deo, & propter Deũ hominibus, à Deo quippe se habere quicquid habet boni uir humilis intelligit, & sine Deo nihil omnino posse, & nihil esse, magisq; ab eius omnipotente bonitate pendere, quàm à corpore umbram, à sole lucem, ab anima sensum & vitam; nec subijcit solum, sed subijcit magno cum affectu reuerentiæ erga tantum Patrem, vult enim humilis (est autem in voluntate humilitas) se esse quòd est nempe nihil esse se, & esse quod est, quicquid est boni à solo Deo, omnis boni ac pulchri fonte: sicq; affe-

ctus

ctus summa cum animi erga Deum reuerentia & submissione se totum illi tanquam rem prorsus ipsius submittit ex animo. Ob eandemq; causam etiam hominibus, quatenus dona Dei in hominibus recognoscit, quibus ipse ut se reputat inferiorem, sic inferior esse vult. utrumq; habent Sacræ Litteræ. Primum quidem de subiectione ad Deum, Humiliamini sub potenti manu Dei. Secundú verò de subiectione pp Deú hominibus; Subiecti estote omni humanæ creaturę propter Deum.

1. Pet. 5.

1. Pet. 2.

Tertiò humilitas ex se quantum potest refugit mundi & hominum laudes, studetq; magna agere quidem; sed coram Deo, ob eiusq; unius gloriam. S. Gregorius in illa verba: Isai patris Dauid, adhuc reliquus est, qui pascit oues, sic ait. Quid est reliquus nisi abiectus? abiectú dico à se, nó à Deo: quia à Deo per superbiam quis abijcitur, à se abiectus est, qui vilis & humilis æstimatur, uel reliquus dicitur, qui in aliorum comparatione esse aliquid non videtur. Abiectus ergo humilis dicitur, quia contemni se uidet, & tolerat, ostédi nequaquam curat, sed oues pascit, quia cogitationes simplices in contemplatione æternæ hæreditatis nutrit, & post. Meritò paruulus iste dicitur oues pascere, quia electus quisq; humilis est, & sterilis non est, quia quotidiè magna agit, sed de se magna non sentit. Meritò ergo non solum paruulus sed pastor asseritur, quia qui uerè humiles sunt, foris se deijciunt, sed per interná societaté in summis & æternis pascuis immorátur. Ná scriptú est: Deus superbis resistit, humilibus aút dat gratiá: Quę autem gratia? nisi ut summa videát, & cognoscát, cognoscát, & diligát, atq; ad ipsa dilecta quasi fortes & pingues currant? Hęc ibi.

Lib. 6. in 1. Reg. c. 3. circa med.

1. Pet. 5.

Quartò

Quartò humilitas ita animum hominis componit, & format, vt qui ea præditus eſt, non ſolum hominum laudes auerſetur, ſed optet etiam uehementer, ſe ab hominibus uilem haberi, ad idq; induſtriam ac neruos intẽdat ingenij. Verus humilis ait S. Bernardus, uilis vult reputari, non humilis prædicari, gaudet contemptu ſui, hoc ſolo ſanè ſuperbus, quod laudes contemnit. At inquis quid faciet humilis vir cum laudatur? primũ ſi poteſt, ne laudetur, efficit, ſi nõ poteſt inuitus laudationes tolerat, ſic habet S. Gregorius. Redemptor noſter miraculum faciens & tacere iuſſit, & tamen taceri nõ potuit, ut videlicet & electi eius, exempla illius ſequẽtes, in magnis quę faciunt, latere quidem in uoluntate habeant, ſed ut proſint alijs prodãtur inuiti: quatenus & magnæ humilitatis ſit, quod ſua opera taceri appetunt, & magnæ utilitatis ſit, quod ſua opera taceri non poſſunt. Non ergo voluit Dominus, quicquam fieri, & minimè potuit, ſed quid uelle eius membra debeant, quidue de eis etiam nolentibus fiat, doctrinæ eius magiſterio exemplum dedit. Hæc S. Gregorius. Serm. 16. in Cant. Li. 1. dial. cap. 9.

Progreſſus porro humilitatis ut à Deo eſt, ſic ab eo diſcitur, & diſcite ait à me. videtur tamẽ ita poſſe breuiter comprehendi. Primò cognoſcit ſe homo, verèq; intelligit, quis ſit corã Deo & Angelis eius, nimirum quãtis, quã multis peccatis obrutus, quibus miſerijs ac malis obnoxius, quàm indignus ſit minima etiam dei gratia & miſeratione, quàm deniq; animo corporeq; toto planè uilis ac deſpicatu dignus. Deinde quod ſe eſſe intelligit, ſibi etiam planè perſuadet, nec errore ullo ſe falli, cum ſe ſibimet obijcit, qualẽ ſe Diuino hoc lumine Matth. 11.

illuſtra-

illuſtratus eſſe videt, faterurq; libens ſibi ſe fœdiſſimũ, miſerrimum, viliſſimum homũcionem eſſe. Tertiò loco amore ueritatis hoc eſt Dei inflammatus ex animo cupit haberi ab alijs, qualem ſeipſe cognoſcit, ac reputat, idq; pruden ter quærit, & agit prout ſe dat occaſio, quæ ſine dubio perfectæ humilitatis eſt Actio. Hunc

Serm. 42 in Cant. progreſſum egregiè deſcribit S. Bernardus in hæc uerba. Eſt humilitas, quam nobis ueritas parit, & nõ habet calorem: & eſt humilitas, quã charitas format, & inflammat. Atq; hæc quidem in affectu, illa in cognitione cõſiſtit. Etenim tu ſi temetipſum intus ad lumen veritatis, & ſine diſſimulatione inſpicias, & ſine palpatione dijudices, non dubito, quin humilieris & tu in oculis tuis, factus uilior tibi ex hac vera cognitione tui, quamuis necdum fortaſſe patiaris id eſſe, in oculis aliorum. Eris igitur humilis, ſed de opere interim ueritatis, & minimè adhuc de amoris infuſione. Nam ſi ueritatis ipſius quæ te tibi ueraciter atq; ſalubriter demonſtrauit, ſicut ſplẽdore illuminatus ita affectus amore fuiſſes; uoluiſſes proculdubio, quod in te eſt, eandem de te omnes te nere ſententiam, qua ipſam apud te veritatem habere cognoſcis. Sane quod in te eſt, dixerim, quoniam plerunq; non expedit; innoteſcere omnibus omnia, quæ nos ſcimus de nobis, atq; ipſa ueritatis charitate & charitatis ueritate vetamur palam fieri velle, quod noceat agnoſcenti. Alioquin ſi priuato amore tui tentus detines pariter intra te iudicium ueritatis incluſum, cui dubium eſt, minus te ueritatem diligere, cui proprium præfers, uel commodum, uel honorem? Idem S. Pater cum docuiſſet, priorem humilitatem neceſſitatis eſſe, poſte-

riorem

riorem volũtatis, addidiſſetq;, Chriſtũ Dominũ vtpote ſummũ perfectiſſimumq; nullo dedecore dignũ fuiſſe, ideoq; nulla neceſſitate veritatis, ſed ſola volũtate charitatis exinaniuiſſe ſemetipſum, ac vſq; ad mortem & ignominiã crucis abieciſſe, ſubijcit, tu ſi iam apud temetipſum humiliatus es neceſſaria illa humilitate quã ſcrutans corda & renes ueritas ſenſibus ingerit animæ vigilantis, adhibe voluntatem, & fac de neceſſitate uirtutẽ, quoniam nulla eſt virtus ſine conniuentia voluntatis. Sic autem fiet iſtud, ſi nolis alter apparere foris, quàm te iuuenis intus. alioquin time, ne de te ipſo legas; Quoniam doloſè egit in conſpectu eius, ut inueniatur iniquitas eius ad odium. Pondus inquit, & pondus abominatio eſt apud Deũ. Quid .n. tu te depreciaris in ſecreto apud teipſum veritatis trutina ponderatus, & foris alterius pretij mentiens maioris te ponderis vendis nobis, quàm ab ipſa accepiſti? Time Deum, & noli hanc rem peſſimam facere, ut quem humiliat ueritas, extollat uoluntas: hoc eſt .n. reſiſtere ueritati, hoc pugnare contra Deum. Verùm eſt hoc loco breuiter explicãda quęſtio illa, quæ nonnunquam viros ẽt valde bonos angit, quatenus homini Chriſtianã perfectionẽ ſectanti laborandum ſit pro conſeruanda, aut non amittenda fama. Et primũ quidẽ vniuersè oĩbus conuenit, ac neceſſe eſt, nõ ſolũ ex virtute viuere, ſed etiam cũ aliorum ædificatione, ut ſic luceat lux noſtra corã hominibus, & quę pacis ſunt & ędificationis inuicem cuſtodiamus. S. Bernardus cũ dixiſſet virtutem eſſe florẽ campi relatũ in Canticis, bonam verò famã lilium conualliũ, erit quidem inquit, Virtus contenta candore conſcientiæ, ubi ſequi nõpo-

Pſal. 35. Prou. 20. Serm. 71. in cant.

terit odor famæ. Ceterum odor famæ nec excusare poterit vitiũ conscientiæ decoloris. Prouidebit tñ semper (quod in se est) homo virtutis bona nõ tantũ corã Deo, sed etiam corã hominibus, ut uerè sit lilium. Hoc ille.

Quod multò maximè curandũ est ijs, qui negotium publicũ gerunt; aut quibus aliqua animas regendi ac iuuãdi cogitatio cõmissa est. S. Augustinus, nil amplius ait mãdragorico pomo filij Lię figurari intelligo quàm bonã famã, non eam quæ confertur, cum laudant hominẽ pauci iusti atq; sapientes, sed illam popularẽ, qua ẽt maior & clarior notitia cõparatur: nõ ipsa per se expetẽda, sed intẽtioni bonorum, qua generi humano consulũt, pernecessaria. Vnde dicit Apostolus, oportet etiam testimonium habere bonũ ac eius, qui foris sunt, qui licet parũ sapiant, reddunt tñ plerunq; labori eorũ per quos sibi consulitur, & splendorẽ laudis, & odorẽ bonę opinionis. S Chrysostomus addit ad hæc antistiti nõ solũ defendendã famam cũ contaminatur mendacijs, & affictis criminibus, sed longe ante prouidendũ, ne quid cũ tẽpore accidat, quo bona de eo opinio, existimatione lædatur, ẽt si imprudentes alioquin sint & plebeij homines, qui de eo obloquitur. Si .n. inquit. Beatus ille Paulus veritus est ne fortè apud discipulos suspectus esset, quo nomine & alios in pecuniarũ administrationẽ secũ asũpsit, vt ne quis inquit, nos carpat in hac exuperãtia quæ à nobis administratur, quomodo non oĩa à nobis agenda sunt, ut malas à nobis suspiciones amoueamus, quãtumuis licet falsas, iniquas, & ab ea quam habemus opinione alienas? A nullo .n. peccato tãtum absumus, quantũ à furto aberat Paulus. Attamen tantũ ille cũ ab esset,

Lib. 22. cõtra Faustũ cap. 56. Gen. 29.

1. Tim. 3.

Lib. 6. de sacerd. 2. Cor. 8.

esset, à prauo huiusmodi facinore, nec sic quidem negligendam sibi putauit cõmunem multorum suspicionẽ, etiam si admodum iniquam, atq; insanam, & post. Iccirco radicitus eam auellit, seu ut uerius dicam, prorsus ne exoriri quidẽ eam permisit, quamobrẽ? procuramus. n. inquit, quæ honesta sunt, non modo coram Domino; sed etiam corã hominibus. Tantum certè oportet, imò uerò lõgè maius studium adhibere, ut malas opiniones non solum dum erumpũt, diuellamus, arceamusq;, sed & procul unde erumpere possint prospiciamus, atq; adeo causas ipsas, è quibus enascantur, longo ante tempore interimamus: non etiam dum coalescant, & in vulgi ore versentur, ac diuulgentur expectemus. Tunc enim haud procliue fuerit eas delere, sed admodum difficile: fortasse ẽt nulla eas arte tum extinguere ualeas, neq; uerò tum res culpa careat, propterea quod hoc ipsum fiat; quo tempore multorum conscientiam iam lęseris. Hęc S. Chrysostomus. In eandem sententiã scribens S. Gregorius rei huius clarius hanc rationem adfert. Cum inquit praua ęstimatio in quantum sine peccato ualet, ab intuentiũ mente non tergitur cunctis mala credentibus per exemplum culpa propinatur. Vnde & plerunq. contingit, ut qui negligẽter de se mala opinari permittũt, per semetipsos quidem nulla iniqua faciũnt, sed tñ per eos, qui se imitati fuerint, multiplicius delinquũt. Hinc est, quod Paulus immunda quædam sine pollutione comedentibus, sed imperfectis tentationis scãdalum sua hac cõmessatione mouẽtibus dicit, uidete, ne forte hęc licẽtia uestra offendiculũ fiat infirmis. Et rursum, & peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem

3. p. Past. Adm. 36.

1. Cor. 8.

Christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam in Christũ
Leuit. 19. peccatis Hinc est, quod Moyses cum diceret: Non maledices surdo, protinus adiunxit, nec corá cæco pones offendiculũ. Surdo quippe maledicere, est absenti & nõ audienti derogari. Corá cęco uerò offendiculũ ponere, est discretá quidẽ rem agere, sed tñ ei qui lumen discre-
Libr. 9. Ep. 39. tionis nõ habet scandali occasionem præbere. Hęc ille. Qui alijs locis auctor est, peccatũ cõmitti ab eo qui ne bonũ quod ualet fieri, negligit ut fiat. Nã cũ placare in sanas mẽtes, atq; ad salutẽ reducere possumus, scãdalizare eas minimè debemus, sunt.n. quædã scandala, quæ omninò despicienda sunt, quædã uerò dum vitari sine culpa possunt, despicienda non sunt. Hæc S. Pater.

Ceterùm ijs sic positis, sunt à Christiano cum inferũtur iniuriæ, contumeliæ etiam & conuitia æquo animo patienterq; toleranda nec multum laborandũ de tuenda existimatione nostra, cũ culpa omninò aliena, ac nulla nostra mordemur, carpimur, laceramur, siue clam, siue palàm, siue mẽdacijs res agatur, siue crimini ac vitio uertatur nobis, quod maximè laudãdũ esset. Hoc est.n.
Ibid. pati propter iustitiam. Si fuerunt ait S. Gregorius, qui malam famã Paulo imponerẽt, qui hunc seductorẽ vocarent, quis rogo nunc Christianus debet indignum ducere, pro Christo iniurias audire? Quantæ autem virtutis præcursor nostri Redẽptoris fuit, nouimus, qui per sacrum eloquium non solum plusquam Propheta, sed etiam Angelus vocatur: & tamẽ sicut mortis eius historia testatur, post mortem à persecutoribus corpus eius incẽsum est, sed quid ista de sãctis hominibus dicimus?

de

de ipſo Sancto Sanctorum id eſt de Deo, qui pro nobis homo factus eſt, loquamur, qui ante mortem iniuriam, quia Dæmonium haberet audiuit. Poſt mortem uerò à ſuis perſecutoribus ſeductor appellatus eſt. Quanta ergo nos peccatores à lingua & à manibus iniquorum hominum portare neceſſe eſt, qui in aduentu æterni iudicis iudicandi ſumus, ſi & ipſe tanta tam antè, quàm poſt mortem pertulit, qui & iudex venit? Hæc ibi.

Verum vir perfectus non ſolum fert patienter iniurias & probra pro Chriſto, ſed optat ét percupidè, nec ſi ſine aliorũ culpa fieri poſſet, ijs carere vult, quibus oneratũ ne dicã an ornatũ cernit Dominum ac parentẽ ſuũ Chriſtum? Certè de S. Paulo Apoſtolo ſcribit S. Chryſoſtomus, ad confuſionẽ & iniurias, quas ob prędicãdi ſtudium ſuſtinebat, magis quàm ad bonorũ oblectamenta properabat, & poſt, perfrui charitate Chriſti hoc illi uita, hoc mundus, hoc angelus, hoc pręſentia, hoc futura, hoc regnum, hoc promiſſio, hoc bona videbantur innumera: præter hæc verò nihil in triſtiũ parte ponebat. Horum .n. qui hic habentur nihil aſperũ, nihil ét ſuaue reputabat, ſed deſpiciebat vniuerſa, quę cernimus, ut ſolet herba iã putrefacta contemni, mortẽ verò & cruciamenta, & mille ſupplicia, quaſi ludum putabat eſſe puerorũ, dummodo pp Chriſtũ aliquid ſuſtineret. Tũc .n. tunc & amplectebatur libenter, & decorabatur vinctus catena magis, quàm diademate coronatus. Hæc S. Chryſoſtomus, qui de Chriſto Domino tãtę huius humillitatis duce & magiſtro ſcribit, lætus & abſq; ulla ſuſpicione formidinis moriturus ibat, & noſtra peccata in illa cruce portabat, de eo ſanè Apoſtolus. Etenim Chriſtus

Homil. 2. de laudib. Pauli.

Serm. 4. in feria 5. paſſionis.

non

Rom. 15. non sibi placuit, sed sicut scriptum est, improperia im-
2.Cor.12. properantium tibi ceciderunt super me. Et de se; Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, in necessita tibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo.

Occasiones porrò humilitatis exercendę quis numeret? breuiter, aut peccator es, aut probabiliter saltē conijcis, ac opinaris te Dei gratia donatū esse. Si peccator es, nullā aliā humilitatis occasionē quęras, quàm hoc ipsū,
Luc.18. esse peccatorem: ac publicano similis teipsum intuens
Luc.15. nec oculos ad cælū tollas: aut uelut alter prodigus filius ad te reuersus, dicas patri misericordiarum: Pater peccaui in cælum & corā te, iā nō sum dignus uocari filius
1.Cor. 4. tuus. Sin autē pia coniectura te Dei amicum per gratiā eius arbitraris; quid habes, quod non accepisti? & si accepisti, quid gloriaris, quasi nō acceperis? hac de re pręclare Patres. S. Augustinus inprimis, ex quo hæc. Primùm
Ser. 2. de Verbis Apostoli. uocatio ad fidem occasio humilitatis est maxima. Prædicato Christo crucifixo, audiunt duo, unus contemnit, alter ascendit. Qui contemnit, imputet sibi, qui ascendit, non arroget sibi, audiuit enim à ueraci ma-
Io.6. gistro: Nemo uenit ad me, nisi datum fuerit ei à Patre. Gaudent quia datum est, gratias agat danti corde humili; nō arroganti, ne quod humilis meruit, superbus amittat. Deinde pergere in uirtute occasio est humilitatis: Nā ait idē, et qui iam in ipsa uia iusti ambulāt,
Philip. 2. si sibi eā tribuerint, & uiribus suis, pereunt de illa; ideo humilitatē docēs nos Sancta Scriptura per Apostolum dicit, cū timore & tremore vestrā ipsorum salutē operamini, & ne sibi aliquid inde darent, quia dixit: Operamini; continuò subiunxit, Deus .n. est; qui operatur in uo-

bis

bis & uelle & operari pro bona uoluntate. Quod si dicas habeo liberum arbitrium, quis me ab ista uia separabit? Si legas diligenter inuenies, quendam in sua quādā abundātia, quā tñ acceperat, extollere se cœpisse, Dominū aūt misericordē, ut doceret humilitatē, qđ Dei est abstulisse, illū uerò subito inopē remansisse, & misericordiā Dei recordatione confessū dixisse: Ego dixi in abundantia mea, nō mouebor in æternū, sed ego dixi homo, omnis homo mendax. Auertisti faciem tuam à me, & factus sū conturbatus, ostēdisti mihi, quia illud quo abūdabam de tuo erat. Tertiò si recurrant in animum merita nostra, uera .n. merita sunt actiones bonæ hominis in gratia Dei positi, & propter Deum susceptæ. Audi ait Deus quid dicat. Qui coronat te in misericordia & miseratione, & si tua merita præcesserūt, discute bona merita tua & videbis, quod dona sūt mea. Quartò si te delectat ipsa virtutis actio, caue etiam superbiam. S. Gregorius Virtus ait, cum vitijs renititur, quadam delectatione eius sibimetipsi animus blanditur, fitq; ut bene agētis mens metum suæ circumspectionis abijciat, atq; in sui confidētia secura requiescat, &c. Hinc animę superbienti dicitur: Quo pulchrior es, descende, & dormi cū incircuncisis; ac si apertè diceretur, quia ex virtutum decore te eleuas, ipsa tua pulchritudine impelleris, ut cadas. & plura ibidem S. Gregorius. Quintò si teipsum alteri compares, ait Apostolus in humilitate superiores inuicem arbitrantes, & honore inuicem præuenientes, & huiusmodi humilitatis occasione præclara est & obseruanda S. Augustini regula: Magis cogitare debetis, quid uobis desit, quàm quid vobis adsit. Quod habes,

Psal. 29.

Psal. 115.

Psal. 102.

In Epilo- pastor. siue p. 4.

Ezech. 31.

Philip. 2.

De Verb. Domini Serm. 53.

caue

caue ne perdas, quod nondũ habes, ſupplica, ut habeas. In quãtis ſis minor, tibi cogitandum eſt, non in quantis ſis maior. Si .n. cogitas quantum præceſſiſti alterum, time tumorem, ſi uerò cogitas, quãtum tibi deeſt, adhuc ingemiſcis, & cum ingemiſcis, curaris, humilis eris, tutior ambulabis, non præcipitaris, non inflaberis. Denique in noſtrimet comparatione cum alijs memoranda continuo eſt interrogatio myſtica illa, tu quis es? nec in ea de excellentia cogitandum, ſed de ſubmiſſione ac depreſſione. Parum eſt ait S. Bernardus eſſe ſubiectum Deo, niſi ſis, & omni humanæ creaturę propter Deum, ſiue Abbati tanquam præcellẽti, ſiue Prioribus, tanquã ab eo conſtitutis. Ego plus dico, ſubdere paribus, ſubdere & minoribus, ſic enim decet nos inquit, omnem implere iuſtitiã. Vade & tu ad minorẽ, ſi uis in iuſtitia eſſe perfectus, defer inferiori, minori te inclinato. Hæc ille.

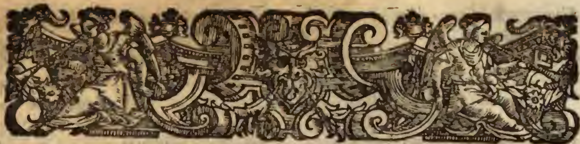
Serm. in Cant. 42.

Matth. 3.

Li. 2. in 1. Reg. c. 4.

Ad alia alibi commemorata Humilitatis Indicia addatur illud ex S. Gregorio. Vera Humilitas eſſe cognoſcitur, quæ bonum obedientiæ in Maioris imperia conſequenda comitatur. Verè itaq; (Helì) eſſet humilis, ſi ſeſe ad emendationem culpæ, pro qua arguebatur, obtuliſſet; ſed & fortaſſe verius eſſet humilis, ſi reprehenſus nequaquam reſponderet, ſed neglectam correptionem ſceleſtis filijs adhiberet, ſi uel tunc paſtorali zelo inſiſteret, & flagitioſorum ſacerdotum ſcelera digna vltione vindicaret. Hæc ille. & hæc nos ex illo & ex alijs Sanctis patribus ad vtilitatem meam & aliorum, ad unam Dei Opt. Max. Gloriam.

FINIS.

INDEX EARVM RERVM quæ duobus Libris de Virtutis Actionibus continentur.

A

B

D

ex

Sancto

Spei

FINIS.

In Erratis prior numerus paginam alter lineam paginæ indicat, priora verba erroris, alia correctionis sunt.

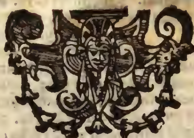
Fratribus lege Patribus pag. 1. linea 8. In margine 5. 1. De uita Moysis reponatur lin. 10. & quod est lin. 16. lib. de similibus reponatur lin. 2. Actiones; ex sese lege Actiones ex sese 15. 5. Deum non consentis. Dum non consentis 20. 9. Vitales; deliciæ; Vitales deliciæ; 28. 2. Peramanentes. peramantes. 49. 8. Laudabili laudabili ibid. linea vltima. primat. premat. 52. 18. Vobis, nobis. 53. 25. Eum hominibus, cum hominibus 55. 22. Discendit, descendit 67. 27. Obstiti obstitisti 73. 4. Inuidiosæ, impiæ, inuidiosæ; impiæ, & 76. 1. Diuosq; ex Diuosq; ex ibid. quopiam. simiIiter -- quopiam similiter. 93. 19. Cum honorem--- cum honorem 96. 23. Vel absconditi -- Dei absconditi 98. 28. Diuitatis Ciuitatis 103. 19. patr, e - pater. 105. 11. Appettens, appetens 117. 15. portecibus, porticibus 124. 15. ita aut -- ita ut 124. 18. lauarctum -- lauacrum 132. 10. fidei. ergo fidei ergo ibid. lin. 25. sponsione. sponsionem. 133. 11. Et hæc sunt --. Ante alia & hæc sunt --: ante alia 133. 18. & 17. Religiorum Religiosorum 138. 12. Audiui, t -- audiuit 136. 12. Petti Petri 156. 4. liniamus leniamus 179. 9. tantis amor tantus amor 191. 12. Sicut hac. sicut lac. ibid. lin. 25. produit. produxit 193. 2. Cęlum? Cęli? 194. 9. Assummam Assumam 196. 24. Omnia omni 208. 12. vt amat. vt amet. 209. 12. inquam. vmquam 210. 3. temporem. teporem. 211. 2. vetibilem seductibilem, 211. 22. quiquam, quicquam. 212. 28. es sublimis. & sublimis. 215. 5. prloabitur. prolabitur. 216. 14. Diuinissimum. Diuinissimum? 221. 6. xempla exempla, 222. 22. Petreme. Petre me. 226 6. disciplina. disciplina. 229. 7. Leuitas lenitas. ibid. quod hoc. quo hoc 230. lin. penultima. & vnum. & vnde. 231. 18. minimè. maximè. 232. 8. fiere. fieri. 232. linea penultima. instituto. Vocationis. Instituto uocationis. 234. 13 præclaræ præclarè 235. 12. letandum lætandum. 239. 2. ne tamen. me tamen 239. 11. qui à quia. 241. 3. lutis. luteris. 245. 13. accidius. auidius. 247. 6. mixum. mirum. 249. 18. quid à quid ad. 251. 7. homiliet humiliet. 251. 16. Velleni. Vellem. 254. 11. Implere. Implete pag. ead. 20. Apostolicus Apostolicis. 255. 7. ut. vt 264. 13. Porro nec. Porro hæc pag. ead. lin. 24 Salomon qui sapiens. Salomon, qui sapiens 265. 6. visiones excitat. visiones. excitat. 266. 14. discernunt, qui nequaquam. discernunt. qui nequaquam. 267. 18. nequaq; nequaquam. 268. 8. inconstantiam. inconstantiæ 268. lin. vltima maturæ. maturè. 268. 1. morali moralis 272. 13. æqualites æqualitates 273. 25. grauito gratuito 274. linea vltima. denigniari denigrare 276. 16. obstinationem obstinatiorem 284. 17. cor ipere corripere 285. lin. penult & vltima. præferant præferrent 286. 22 infudatur infundatur 292. 17. hæc illi hæc ibi 300. 27. potius quæ potius quam 302. 3. virtutibs virtutibus. 318. 10. mani Marci. 321. 2. glorificabum glorificabunt. 324. 1. beati beatis 325. 15. prophezia propheta. 326. 8. Dei Dauid - Dei. Dauid 327. 17 igne ignẽ 331. 20. huc illi hæc ille 332. 1. Ethicis Ethnicis 333. 18. sole soli 334 27. infirmantur informãtur 335. 12. prçficere proficere 338. 4. Saninas sarcinas 344. 10. Quotidię quotidie 347. 22. fontẽ fortẽ 349 14. Omittuntur illud Omittuntur illud 354. lin. penult. Verbisis verbis si 356. lin. vltima. vt suam vt sciam 357. 18 ipses ipse 357. 21. artem autem 361. 26. amari amare 360. 2. minit minuit 369. 8. aliqit aliquid 369. 13. sie eum sic cum 370. 14. voluntate voluptate 370. 26. perpecta perfecta 372. 4. secnudum secundum 373. 6. exprobare exprobrare 374. 16. aggrediatur: maxime aggrediatur, maximè 380. 20. Com cum ibid. lin. 24. domini domine 381. 6. meo mea ibid. lin. 7. magisq; magis quam. 388. lin. pen. turbarum turbarum ibid. Virtutis Virtutis 390. 12. mentia mentita. 395. 12. Eo, s. eos 398. 3. immoeretur immoretur 403. lin. ante penult. emendi eruendi 406. 16. liberari liberi ibid. lin. 21 exiliis exilii ibid. 24. cõmouerit commouerint 413. 12. recepit recipit 415. 4. perfectæ perfecta 418. 4. Christis Christus ibid. 9. es. ait es ait 420. lin. 10. & 11. Helisęus Helisæi 421. 13. fluuij fluuius ibid. 14. ac eius ab eis 406. 14. qui quæ 426. 20. humillitatis humilitatis 426. 27. confossum confessum 431. linea 7.

REGISTRVM

a ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll
Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu
Xx Yy Zz,
Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh
Iii Kkk.

Omnes ſunt Duerniones.

VENETIIS,
Apud Io: Baptiſtam Ciottum.
M. DC III.

99 973732

